

TÜRK DÜNYASINDAN PARLAMENTER BAKIŞ

KUZAY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ DOSYASI

TÜRK DÜNYASI PARLAMENTERLER BİRLİĞİ

SAYI : 5

EKİM - KASIM - ARALIK 2019

TÜRK DÜNYASI PARLAMENTERLER BİRLİĞİ

**TÜRK DÜNYASINDAN
PARLAMENTER BAKIŞ**

TDPB

**KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ
ÖZEL SAYISI**

**SAYI : 5
EKİM - KASIM - ARALIK 2019**

TÜRKİYE CUMHURİYETİ DEVLETİ KURUCUSU MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

CUMHURBAŞKANI RECEP TAYYİP ERDOĞAN

TBMM BAŞKANI PROF. DR. MUSTAFA ŞENTOP

KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ BAŞBAKANI ERSİN TATAR

KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ MECLİS BAŞKANI TEBERRÜKEN ULUÇAY

TÜRK DÜNYASI PARLAMENTERLER BİRLİĞİ TÜRK DÜNYASINDAN PARLAMENTER BAKIŞ DERGİSİ

Yıl : 2 Sayı: 5
Ekim - Kasım- Aralık 2019

Türk Dünyası Parlamenterler Birliği
Adına Sahibi
Nail ÇELEBİ

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Nevin BALTA

Yayın Danışma Kurulu
Prof. Dr. Orhan KAVUNCU
Dursen ÖZSOY
Anargul KYDYROVA
Nazmi ÖLMEZYİĞİT
Nail TAN

Yayın Türü : Süreli Yayın
Türk Dünyası Parlamenterler Birliği
tarafından üç ayda bir yayımlanır.

Yönetim Yeri

Cumhuriyet Caddesi Atatürk Bulvarı
Bulvar İş Merkezi, No: 71/23, Kat: 5
Çankaya/ANKARA

Tel : 0-312-433 61 60
Belgegeçer: 0-312-433 80 60
Genel Ağ Sayfası www.tdpb.org.tr
E-posta turkparder@gmail.com

Baskı

ÇAĞHAN OFSET MATBAACILIK
İvedik Organize Sanayi Bölgesi 1341.
Cadde 1518. Sokak Mat-Sit İş Merkezi F
Girişi No: 2/15 Yenimahalle / ANKARA

Tel:0 (312) 397 71 83
Belgegeçer:0 (312) 397 86 99

HAKKIMIZDA

TÜRK DÜNYASI PARLAMENTERLER BİRLİĞİ **14-15**

BİZDEN SİZE

BEŞİNCİ SAYIMIZ KUZAY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ ÖZEL SAYISI **16-18**

DOSYA / SÖYLEŞİ

KUZAY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ ANKARA BÜYÜKELÇİSİ
KEMAL KÖPRÜLÜ İLE SÖYLEŞİ **19-25**

TÜRKİYE-KUZAY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ PARLAMENTOLAR ARASI
DOSTLUK GRUBU BAŞKANI AK PARTİ KONYA MİLLETVEKİLİ
ORHAN ERDEM İLE SÖYLEŞİ **26-27**

DOSYA / KIBRIS KONUSU

Osman ERTUĞ
KIBRIS KONUSUNDA GEÇMİŞTEN GELECEĞE BİR BAKIŞ **28-31**

Taner ERGİNEL
KOSOVA KARARI VE KKTC'NİN TANINMASI **32-43**

Oktay ÖKSÜZOĞLU / İKbal ÖKSÜZOĞLU
KIBRIS TÜRK KİMLİĞİ **45-50**

Gökhan GÜLER
KIBRIS TÜRK HALKI KİMDİR ? **51-52**

Mehmet ERSOY
MARAŞ'IN HARABEYE DÖNMESİ **53-55**

İsmail CİNGÖZ
TARİH SÜZGECİNDE KIBRIS SORUNU VE MÜNHASIR ALAN TARTIŞMALARI **56-66**

DOSYA / TÜRK DÜNYASI VE KKTC

Gökhan GÜLER
TÜRK DİASPORASI VE KKTC **67-72**

Gökhan GÜLER
7. TÜRK KONSEYİ LİDERLER ZİRVESİ VE KKTC **73-78**

DOSYA / DOĞU AKDENİZ VE DENİZ HUKUKU

Taner ERGİNEL
DENİZ HUKUKU **79-85**

Gürkan KUMBAROĞLU
DOĞU AKDENİZ ENERJİ DENKLEMİ **86-90**

Prof. Dr. Soyalp TAMÇELİK
YUNANİSTAN DIŞ POLİTİKASINDA DOĞU AKDENİZ POLİTİĞİ VE
JEFOBİ (GEO-PHOBİA) AÇISINDAN DAVRANIŞSAL ANALİZİ **91-114**

DOSYA / EKONOMİ – MALİYE

Şahap AŞIKOĞLU
KUZEY KIBRIS EKONOMİSİNİN DURUM ANALİZİ **115-118**

Levent HIZAL
KKTC KAMU MALİYESİNİN GELİŞİMİ **119-120**

DOSYA / TARIM

Dr. Süleyman KARAHAAN
KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ'NDE TARIMIN YAPISI, SORUNLARI
VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ
121-132

DOSYA / TURİZM VE ÇEVRE

Mustafa ERİŞMEN
KKTC TURİZMİ **133-134**

Hülya ÖZKOYUNCU
GİRNE'NİN TARİHİ VE YAT LİMANI **135-137**

Doç. Dr. Serkan İLSEVEN
KIBRIS'IN BİYO COĞRAFYASI **138-149**

DOSYA / EĞİTİM VE ÜNİVERSİTELER

Dr. Ziya ÖZTÜRKLER
ÜNİVERSİTELER ADASI KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ **150-153**

HABERLER

DEĞİŞİMİN AYAK SESLERİ GELİYOR... **154-155**

TDPB'DEN HABERLER

KKTC DOSTLUK GRUBU BAŞKANI ORHAN ERDEM ZİYARET EDİLDİ **156**

TDPB GENEL BAŞKANI SAYIN NAIL ÇELEBİ KKTC ANKARA BÜYÜKELÇİSİ
KEMAL KÖPRÜLÜ BEYİ ZİYARET ETTİ **157**

TÜRK DÜNYASI PARLAMENTERLER BİRLİĞİ

Birliğimiz, TBMM üyeleri ve Türk Dünyasını oluşturan Parlamentoların seçilmiş üyeleri ile bu üyelerin kurmuş oldukları uluslararası tüzel kişilikli kuruluşlardan oluşmaktadır.

Türk Dünyası Parlamenterler Birliği (TDPB); TBMM'de ve Yasama Meclisi'nde üye olarak görev yapmış ve yapmakta olan Parlamenterler ile Türk Cumhuriyetleri ile Akraba Topluluklarının yaşadıkları ülkelerde, Parlamenter olma hakkını kazanmış olan kişiler üzerinden;

* Ülkelerimiz arasında dostluk köprüsü kurmak dil, edebiyat, tarih, etnografya ve folklor alanlarında manevi bağları güçlendirmek,

* Diploması, ekonomi, turizm ve ticaretin geliştirip, artırılması çalışmaları içinde yer almak,

* Üyelerin bilgi, beceri ve deneyimlerinden toplulukları yararlandırmak,

* Sosyal, kültürel, sanatsal ve bilimsel konularda ortak tarihimizden gelen dostluk ve kardeşlik bağlarını derinleştirmek,

* Kültürel zenginliklerimizin tanıtılmasına katkı sağlamak, dayanışmayla ilgili faaliyetleri desteklemek;

* İnsan hakları ve özgürlükleri konusunda hiçbir ayırım gözetmeksizin; halklar arası sosyal hak ve güvenceler ile insani değerleri her yerde koruyup geliştirmek,

* Çevre ve doğa bilinci ile Yenilenebilir Enerji süreçlerini geliştirmede birlikte çalışmak ve yeni projeler üretmek,

Türk Birliğinin ve Türk İslam Birliğinin sağlanmasına katkıda bulunmak hedef ve amacıyla kurulmuştur.

Türk Dünyası Parlamenterler Birliği (TDPB) ayrıca; Türk Dünyası ve Akraba Topluluklarının yararına, Türk Dünyası ve Akraba Topluluklarındaki Milletvekillerinin arasındaki iletişimi güçlendirmek, Vekillerimizin birbirlerini daha da yakından tanımalarına fırsatlar sunmak, Ülkelerimiz arasındaki siyasi ve ekonomik işbirliğini artırmak, ortak tarihimizden gelen dostluk ve kardeşlik bağlarını güçlendirerek, kültürel zenginliklerimizin tanıtılmasına katkıda bulunmak ve ortak değerlerimizin etrafında birlik, beraberlik, sevgi, saygı, kardeşlik, dostluk ve dayanışma duygularını geliştirmek gibi vizyona sahip, Türk Dünyasındaki tüm Parlamenterlerin üye olabileceği tek birliktir.

Hedef koyduğumuz manevi değerler yolunda tek vücut olmuş tecrübeli, bilgili, güvenilir ve güçlü kadromuzla, birlik ve beraberlik içinde inançla yürürken Ülkemizde ki ve tüm Türk Dünyasında ki Parlamenterlerimizi de yanımızda görmek, bu erdemli çalışmada birlikte hareket etmek istiyoruz.

Bu faaliyetlerin yanı sıra Dünya Devletleri Parlamentolarına ait Parlamenterleri ile siyasi, sosyal, bilimsel ve kültürel alanlarda birlikte akademik araştırmalar yapmak, gelişim, değişim, dönüşüm, bilgi ve kültür transferi gibi her türlü bilimsel çalışmalarda, özel ve tüzel girişimcilerin iş

HAKKIMIZDA

geliştirme projelerine katkı sağlamak tek amacımız olacaktır.

Dergimizin kültürler arası aranan bir değer, beklenen ve eksikliği hissedilen bir yayın olması için büyük bir gayretin içinde olduğumuzun bilinmesini isteriz. Yeni sayılarımızda daha zengin içeriklerle sizlerle buluşmak dileğindediriz. Değerli okuyucularımız ve takipçilerimiz eksiklerimiz konusunda bizi uyarırlarsa müteşekkirc kalırız.

İlk sayımızdaki eksiklerimizi giderme gayretimiz, her sayıda giderek artacaktır. Büyük bir sorumluluk yüklendiğimizin bilincindediriz. Dergimizin her sayısında bilgi ve belge havuzumuzu genişletmeye özen göstereceğiz. Bu çerçevede okuyucularımız ve destek görevini kabullenen ve titizlikle makaleleri inceleyen değerli meslektaşlarımıza ve yayın kurulumuza teşekkür ediyoruz.

Dergimizi yazıları ile zenginleştiren çok kıymetli bilim adamlarına teşekkür ediyoruz. Değerli katkıları ile bundan sonraki yazı yelpazemizi daha da genişleteceğimizi umuyoruz.

Yöneticilerimiz dergimizin en az hata ile çıkması için her türlü desteği verdiler. Kendilerine teşekkür ediyoruz. Özellikle TDPB yazı ve yayın ilkeleri doğrultusunda dergi yayımlanmasında; haber, fotoğraf, söyleşi, makale, mizanpaj ve yazılım konularında görev alan ve özveri ile çalışan arkadaşlarımıza da minnettarız.

Değerli okuyucularımız ve takipçilerimiz eksiklerimiz konusunda bizi uyarırlarsa müteşekkirc kalırız. Zahmetlerinize olan minnettarlığımızı şimdiden kabul ediniz.

Değerli okuyucularımız ve takipçilerimiz Türk Dünyasından Parlamenter Bakış adlı Türkçe-Rusça dergimiz üç ayda bir online olarak yayınlanmak üzere internet üzerinden 12.Ocak.2019 tarihi itibari ile yayın hayatına başlamıştır. İlk sayımız Özbekistan Özel Sayısı ve 2. sayımız Kazakistan Özel Sayısı, 3. sayımız

Azerbaycan Özel Sayısı, 4. Sayımız Kırgızistan Özel Sayısı idi.

Türk Dünyasından Parlamenter Bakış dergimizin 5. sayısı KKTC Özel Sayısı Ocak2020 baskısı ile yayınını sürdürmektedir.

Türk Dünyasından Parlamenter Bakış dergimizin 5. sayısı KKTC Özel Sayısı'dır. Önümüzdeki sayı "BALKANLAR" özel sayısına yer vereceğiz..

Dergimize <http://www.tdpb.org.tr/e-dergi> adresi üzerinden ulaşabilirsiniz.

Dergimizi TDPB'nin WEB sayfasından ve aşağıda vereceğimiz linklerden E-Dergi ve PDF formatlarında inceleyebilirsiniz.

DERGİMİZİN 1., 2., 3., 4.ve 5. SAYILARINI ONLINE OKUMAK İÇİN YAZIYA TIKLAYINIZ

BEŞİNCİ SAYIMIZ KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ ÖZEL SAYISI

Nail ÇELEBİ
Türk Dünyası Parlamenterler Birliği Genel
Başkanı
21. Dönem Trabzon Milletvekili

1 Ağustos 1571'den 1878 Berlin anlaşmasına kadar 307 yıl boyunca, Osmanlı hâkimiyetinde kalan KIBRIS, Londra ve Zürih anlaşmaları sonucu 16 Ağustos 1960' ta KIBRIS CUMHURİYETİ adı ile resmen kuruldu. Kuruluş anlaşmalarına göre Cumhurbaşkanı'nın Rum, Cumhurbaşkanı Yardımcısı'nın ise Türk olmasına karar verildi. Kıbrıs Türk halkı burada özgür iradesini kullanarak bir kurtarıcı olarak gördüğü Dr. Fazıl KÜÇÜK' ü Kıbrıs'ın ilk Cumhurbaşkanı Yardımcısı seçti.

Dr. KÜÇÜK, adada iki taraflı bir yönetim olmasını savunarak çok mücadeleci bir yaşam sürdürdü. Geçici Kıbrıs Türk Yönetimi Başkanlığı da

yapan Dr. Fazıl KÜÇÜK 18 Şubat 1973 tarihinde yerini Rauf R. Denктаş'a bıraktı.

Bu süreçte KIBRIS, Kıbrıs Rumlarının tek taraflı yönetim değişiklikleri nedeniyle kanlı çatışmalara sahne oldu. Yunanistan'ın desteği ile Rumların Türklere karşı baskıları gittikçe arttı. Muratağa ve Sandallar' da yapılan katliamlar sonrası tahammül sınırları aşıldı. 20 Temmuz 1974 tarihinde Türk Hükümeti tarafından "KIBRIS BARIŞ HAREKATI" düzenlenerek Türk Silahlı Kuvvetleri adaya çıkarıldı. Yunan ve Türk Kuvvetleri arasında kanlı çatışmalar yaşandı. TSK'nin başlattığı "KIBRIS BARIŞ HAREKATI" başarı ile sonuçlandı. Daha sonra çeşitli mübadeleler oldu, 170.000 civarındaki Kıbrıslı Rum, Kıbrıs'ın Kuzey'inden Güney'ine göç ettirilerek, boşalan evlere 50.000 Kıbrıslı Türk ve Türkiye'den giden göçmenler yerleştirildi.

Harekat sonrası imzalanan barış anlaşması ile adaya bir huzur geldiyse de, Rumlar hiç boş durmadı. Savaş alanında kaybettiklerini masa başında almak için her türlü yola başvurarak huzursuzluğu sürdürdüler. Sürekli çözümsüzlük ürettiler. Bu süreçte çok iyi bir devlet adamı ve stratejist olan Rauf R. Denктаş'ın mücadelesi ile amaçlarına ulaşmadılar.

Kıbrıs Harekatı sonucunda, Türkiye'nin desteği ile 1976 yılında Kıbrıs Türk Federe Devleti kuruldu. 15 Kasım 1983'te Kıbrıs Türk Federe Devleti Meclisi, self-determinasyon (kendi kaderini tayin etme) ve oybirliği ile aldığı kararla, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni ilan etti. KKTC'nin kuruluş bildirgesini kurucu Cumhurbaşkanı Rauf Denктаş okudu.

BİZDEN SİZE

İlerleyen süreçte Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Kofi Annan tarafından Annan Planı ortaya atıldı. Kıbrıs'ın bağımsız ve federal nitelikte bir devlet olarak tekrardan birleşmesini öneren bu plan 2004 yılında yapılan referandumlar ile Türk tarafının kabul, Rum tarafın reddetmesi nedeniyle olumsuzlukla son buldu. Rauf DENTAŞ mücadele sürecinde çok yorgun düştü ve 13 Ocak 2012 tarihinde Lefkoşa' da hayata gözlerini yumdu. İngiltere, Türkiye ve Yunanistan'ın Garantörlüğünde iki taraflı müzakereler hala devam etmektedir.

Bu gün Bizlere düşen milli bir görev, yayına sunduğumuz Türk Dünyası Parlamenterler Birliği dijital ve ofset baskılı Dergimizle ülkemiz, KKTC ve Türk Devletlerinde KKTC için, iki devletli bir çözüme inanan, konuyu milli bir hedef olarak belirleyip tanınması yolunda tüm parlamentolardaki çalışmalarını hızlandırma yönünde destek olmaktır...

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Akdeniz' de Kıbrıs Adası'nın kuzey bölgesinde yer alan 15 Kasım 1983 tarihinde kurulmuş bağımsız bir devlettir. Nüfusu 351.965 (2017), Resmi dili Türkçe, para birimi Türk Lirası'dır. Kısa adıyla K.K.T.C. (KKTC) olup, bağımsızlığı yalnızca Türkiye Cumhuriyeti tarafından tanınmakta ve "Yavru Vatan" adı ile tanımlanarak, can ve kan birliği olduğu ifade edilmektedir.

KKTC' nin en büyük gelir kaynağı turizmdir. Gezilip görülmesi gereken yerler arasında Lefkoşa, Venedik Sütunu, Namık Kemal Müzesi, Girne Kapısı, St. Hilarion Kalesi, Selimiye Cami, St. Barnabas Manastırı, Yeşil Hat, Girne Eski Liman, Lala Mustafa Paşa Camii, Salamis Harabeleri, Girne Kalesi, Bellapais Manastırı, Gazimağusa şehri ve tarihi Gazimağusa Limanı, Kertikli Hamamı, Othello Kalesi, Karpaz yer alır. Karadaki tek komşusu Güney Kıbrıs Rum Yönetimi, denizde ise en yakın komşusu Türkiye Cumhuriyeti'dir.

Sizlerle, tüm olumlu yönleriyle KKTC

ve Türk Dünyasının diplomasi, kültür, sanat, tarım, sanayi, teknoloji, ticaret, v.d. faaliyet alanlarındaki gelişmeleri paylaşmak, tanıtmak, duyurmak ve talepler doğrultusunda yeni köprüler kurmayı hedefliyoruz. Ayrıca, karşılıklı ilişkileri sürdürmek amacıyla, dördüncü sayısını çıkardığımız "Türk Dünyasına Parlamenter BAKIŞ" üç ayda bir yayınlanan neşriyat ve E-Dergimizi siz değerli okuyucularımıza sunuyoruz. Günlük hayattan, edebiyata, sanattan kültüre, aradığınızı her şeyi bu dergide bulabileceksiniz

Ülkelerimizde hemen her gün yüzlerce kitap yayımlanıyor. Yazılı, görsel ve işitsel medya da yoğun bilgi akışı yaşanıyor. Tüm bilgileri yakinen takip etmek her geçen gün daha da zorlaşıyor. Bu nedenle siz değerli site takipçilerimiz için üç ayda bir yayınlanan E-Dergimizin yanı sıra, yine üç ayda bir yayınlanan renkli ofset, tamamen kuşe kâğıda baskılı dergimizi de çıkarmaktayız. Artık çok rahat bir şekilde sizler de sitemiz aracılığıyla birçok haberi ve bilgiyi özetinden inceleme şansına sahip olacak, neşir halindeki dergimizden de istediğinizde istifade edebilecek, reklam da verebileceksiniz. Sizlere yardımcı olmaktan mutluluk duyacağız.

Kurulduğumuz günden bu güne kadar elde ettiğimiz birikimle, nitelikli, çağdaş, sürekli kendini yenileyebilen, donanımlı ve seçilmiş yönetici kadromuzla çalışmalarımızı hızlandırdık.

Amacımız, dostluk ve kardeşlik üzerine TDPB olarak; Türk Dünyası ve Akraba Topluluklarının gerçek bilgiye doğru zamanda ulaşmalarına, rehberlik etmektir.

İşimizi asla ödün vermeden, ilk günkü heyecan, inanç ve sevgiyle sürdürmekte kararlıyız.

Halen yürütmekte olduğumuz diğer projelerimizi de, sizlerin fikirlerine sunarak, yapacağınız çok değerli öneriler doğrultusunda değiştirip, geliştirmeyi de çok arzuluyoruz.

Bu günden sonra Türk Dünyası Parlamentoları, Türk Devletleri ve Akraba

BİZDEN SİZE

Toplulukları arasında bilgi alışverişinde bulunmak, bu konuda yaptığımız akademik çalışmalarımızı, proje ve uygulamalarımızı sizlere tanıtmak ve geleceğe birlikte yürümek istiyoruz.

Dergimizin ilk sayısından itibaren, tüm parlamenterlerimizin ve yönetici kadrolarımızın gelecekle ilgili bilimsel çalışmalarına, hazırlayacakları projelere ve geleceğe yön verecek görüşlerine de yer vereceğiz. Geçmişteki kararlı ve ilkeli adımlarımız, bugünkü nitelikli ve güvenilir çalışmalarımızın temelini oluşturmaktadır.

Türk Dünyasına Parlamenter BAKIŞ renkli baskılı yayınlanan dergimiz ile E-Dergimizin ortaya çıkmasında emeği geçen herkese katkılarından dolayı teşekkür eder, Dergimizin gelecek sayılarında buluşmak dileğiyle, sevgi ve saygılarımı sunarım.

SÖYLEŞİ

KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ ANKARA BÜYÜKELÇİSİ KEMAL KÖPRÜLÜ İLE SÖYLEŞİ

Kemal KÖPRÜLÜ
Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Ankara Büyükelçisi

1. Türkiye ve Kıbrıs Türkleri için “Kıbrıs Sorunu” ne zaman başlamıştır ve müzakere sürecinden neden sonuç alınamamıştır ?

Stratejik konumu nedeniyle tarih boyunca birçok medeniyetin egemenliği altına giren Kıbrıs Adası Asurlular, Mısırlılar, Persler, Romalılar, Araplar, Tapınak Şövalyeleri, Lüzinyanlar, Venedikliler, 1571’den 1878’e Osmanlı İmparatorluğu ve 1878’den 1959’a kadar Birleşik Krallık tarafından yönetilmiştir.

Birleşik Krallık’ın Ada’dan çekilme kararı alması üzerine, 1959’a gelindiğinde,

Londra ve Zürih Antlaşmalarıyla bir uzlaş sağlanmış ve 1960’da Kıbrıslı Türkler ve Kıbrıslı Rumların eşit ortaklığı esasında iki uluslu bir devlet olan Kıbrıs Cumhuriyeti kurulmuş; Türkiye, Yunanistan ve Birleşik Krallık ise bu Cumhuriyet’in anayasal düzeninin teminatı olarak garantör olmuşlardır. İki toplumlu ve siyasi eşitliğe dayanan, Kıbrıs Türk ve Kıbrıs Rum halklarının Kurucu Ortak olduğu bu Ortaklık Devleti Kıbrıslı Rumların Ada’yı Yunanistan’a ilhak etmek hayalleri nedeniyle uzun ömürlü olamamıştır. Kıbrıslı Rumların, Kıbrıslı Türkleri eşit ortak statüsünden bir azınlığa indirgeyen Anayasal tadilatlar yapılması teklifinin Kıbrıs Türk tarafınca kabul

SÖYLEŞİ

edilmemesi 1963'ün trajik olaylarına yol açmıştır. Rum-Yunan ikilisinin, tarihte kayıtlara ENOSİS olarak geçen, Ada'nın Yunanistan'a bağlanması hayalinin kağıda dökülmüş şekli olan ve BM belgesi olarak da (A/33/115) yayınlanan "Akritas Planı" çerçevesinde Kıbrıslı Rumlar silah zoruyla 1960 Ortaklık Cumhuriyetini gasp ederek Kıbrıslı Türkleri tüm devlet organlarından dışlamış ve Anayasaya aykırı olarak Anayasanın temel hükümlerini tek taraflı olarak değiştirmiştir. Kıbrıslı Türklere karşı silahlı saldırıların başlamasıyla Birleşmiş Milletler (BM) Barış Gücü 1964 yılının Mart ayında Ada'ya gelmiş ve bugün hala Adamızda bulunmaktadır. BM Barış Gücü'nün Ada'ya gelmesinin 1974 yılına kadar Kıbrıslı Türklere yapılan saldırıları engelleyemediğini bu vesileyle bir kez daha hatırlatmak da doğru olacaktır.

1963 yılından bu yana Ada'da Kıbrıs'ın bütününe temsil eden ortak bir idare bulunmamaktadır. Kıbrıs Rum tarafı "Kıbrıs Cumhuriyeti" olduğunu ve Kıbrıs'ın tamamını temsil ettiğini iddia etse de, Kıbrıslı Türkler ve Kıbrıslı Rumlar 1963'den beri toplumlarını ayrı yönetimlerle idare etmişlerdir.

1963 ve 1974 arasındaki dönemde Kıbrıslı Türkler Ada'nın %3'üne tekabül eden küçük bölgelerde kuşatma altında yaşamaya zorlanmışlar ve Kıbrıslı Türkler bir açık hava hapisanesinden farksız şartlarda yaşamlarını sürdürmüşlerdir. Yoksulluk, ulaşım sıkıntısı, korku ve güvensizlik dolu bu karanlık dönemde sadece Türkiye'nin maddi ve manevi yardımlarıyla hayatta kalmışlardır. Kıbrıslı Türkler bu yıllarda Rum terör örgütü EOKA milislerinin saldırıları sebebiyle defalarca yaşadıkları yerlerden göç etmeye zorlanmış, köyler yok edilmiş, toplu katliamlar yaşanmış, 16 günlük bebekten 96 yaşındaki insanlara kadar birçok Kıbrıslı Türk sivil katledilmiştir.

ENOSİS hayalinden vazgeçmeyen Yunan cunta yönetimi 15 Temmuz 1974 tarihinde EOKA örgütüyle birlikte Kıbrıs'taki Rum işbirlikçileri ile bir darbe gerçekleştirmiş ve Kıbrıslı Türklere yönelik şiddet had safhaya ulaşmıştır. Buna karşılık Türkiye 1960 Garanti Anlaşması uyarınca, 20 Temmuz 1974

sabahı Ada'ya çıkarma yapmış, Kıbrıslı Türkleri topluca yok olmaktan kurtarmış, aynı zamanda Ada'nın Yunanistan'a ilhak edilmesinin de önüne geçmiştir. 1974 Mutlu Barış Harekâtı sayesinde Kıbrıslı Türkler Ada'nın kuzeyinde Türkiye'nin destek ve yardımlarıyla yeniden bir hayat kurmaya başlamıştır. 15 Kasım 1983'te Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) Kurucu Meclisi oybirliğiyle Bağımsızlık Deklarasyonunu kabul etmiş ve KKTC kurulmuştur.

Adil, sürdürülebilir ve tarafların haklarını gözetilen bir anlaşma sağlamak amacıyla 1968 yılında başlayan görüşmeler bugüne kadar devam etmiştir. Bu süre zarfında BM İyi Niyet Misyonu nezdinde yapılan görüşmeler sonucunda 1986'da "Taslak Çerçeve Anlaşması", 1990'da "Gali Fikirler Dizisi", 1993'de "Güven Artırıcı Önlemler Paketi" ve son olarak 2004'de "Annan Planı" gibi önerilerin tamamı Rum tarafınca reddedilmiştir.

Müzakerelerden olumlu yönde bir sonuç alınamamasının altındaki esas sebep Rum tarafının Ada'daki mevcut durumdan faydalanarak tüm çözüm önerilerini reddetmesi ve bu uzlaşmaz tutumunu sürdürmesidir. Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY) 1963 yılından beri Ada üzerinde kurduğu tek yanlı hükümlerle Ada'nın bir "Elen Adası" olduğu anlayışını devam ettirmekte ve Kıbrıslı Türklerin eşit siyasi haklara sahip olduğunu hiçbir şekilde kabul etmemektedir.

2. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti halkı Annan Planı'na 'evet' dediği için cezalandırıldı. Kıbrıs Rum tarafı Avrupa Birliği'ne üye kabul edildi. Bu konu hakkında neler söylemek istersiniz?

Birleşmiş Milletlerce taraflara sunulan ve dönemin Genel Sekreteri Kofi Annan'ın adıyla anılan "Kıbrıs Sorununa Kapsamlı Çözüm Temeli" isimli Plan, çeşitli müzakereler ve en sonunda üzerinde anlaşılabilen hususların Birleşmiş Milletler tarafından tamamlanmasıyla 24 Nisan 2004 tarihinde GKRY ve KKTC'de iki ayrı referandumla halkın oyuna sunulmuştur. Bu plana göre Kıbrıs'ta yeni federal bir ortaklık

SÖYLEŞİ

kurulacak olup, bu ortaklık iki kesimli, iki toplumlu, bir tarafın diğer taraf üzerinde egemenlik iddia edemeyeceği, kurucu devletlerin kendi alanlarındaki yetkilerini kullanacakları, kurucu devletler ve Federal Hükümetin birbirlerinin yetki ve işlevlerine karışamayacağı gibi prensiplere dayanmaktaydı. İlaveten, kurulacak olan ortaklıkta Garanti ve İttifak Anlaşmalarının devamı öngörülmektedir.

Plan KKTC'de %64.91 çoğunlukla kabul edilirken, Rum liderliğinin devlet eliyle sürdürdüğü "hayır kampanyası" sonucunda Rum halkının %75.83'ü Planı reddetmiş, böylelikle Birleşmiş Milletler ve Avrupa Birliği (AB) dahil tüm uluslararası camianın desteklediği bu kapsamlı çözüm planı geçersiz hale gelmiştir. Buna rağmen Rum tarafı haksız bir şekilde AB'ye üye olmuş, referandumda evet diyen Kıbrıs Türk tarafı ise AB'nin dışında bırakılmıştır.

Referandumun ardından başta BM, AB gibi uluslararası kuruluşlar ile Amerika Birleşik Devletleri (ABD), İngiltere, Almanya gibi ülkelerden Rum tarafının planı reddetmesinin düş kırıklığı ve üzüntü yarattığını, eşsiz bir fırsatın kaçırıldığını belirten ve Kıbrıs Türk tarafının çözüm yanlısı tutumunu destekleyen mesajlar verilmiş, Kıbrıs Türk tarafının izolasyonunun artık devam edemeyeceğini vurgulayan açıklamalar yapılmıştır. Ancak bazı küçük adımlar atılmasına rağmen bugün gelinen noktada Kıbrıs Türklerinin yıllarca maruz kaldığı izolasyon sona ermemiştir. Hatta dönemin Genişlemeden sorumlu AB Komiseri Günter Verheugen daha sonra Rumlar tarafından kandırıldığını söylemiştir.

AB Genel İşler ve Dış İlişkiler Konseyi'nin 26 Nisan 2004 tarihindeki toplantısında alınan kararda, Konsey, Kıbrıs Türk toplumu üzerindeki izolasyonun sona erdirilmesi gerektiğini kayda geçirmiş ve bu amaçla Avrupa Komisyonu'nu bazı düzenlemeler yapmakla görevlendirmiştir. Ancak, Referandumdan bir hafta sonra AB üyesi olan Rum tarafı, Komisyon'un gerek doğrudan

ticaret, gerekse mali yardım hususundaki çabalarını engellemek ve amaçlarına ulaşmamalarını sağlamak adına elinden geleni yapmış ve hala da bu çabalara devam etmekte, ülkemize yönelik tecrit politikasını AB eliyle sürdürmektedir.

Öte yandan BM Genel Sekreteri 3 Haziran 2004 tarihinde yayınlanan raporunda (S/2004/437), referandumun sonuçları uyarınca, Kıbrıslı Türklere ambargo ve izolasyon uygulamak için hiçbir gerekçe kalmadığı ve Kıbrıslı Türklerin durumunun uluslararası camia tarafından ele alınması gerektiğine işaret ederek Kıbrıslı Türklere yönelik ambargo ve kısıtlamaların kaldırılması için uluslararası camiaya ve Güvenlik Konseyi'ne çağrıda bulunmuştur.

Yunanistan'dan sonra GKRY'nin de üyeliğiyle birlikte Kıbrıs sorununun Avrupa Birliği platformuna taşınması sonucunda Avrupa Birliği artık Türkiye ve KKTC için tarafsız ve güvenilir bir oluşum olmaktan çıkmıştır.

3. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin uluslararası platformlardaki temsiliyetinden bahsedebilir misiniz?

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin başta Ankara'daki Büyükelçiliği olmak üzere, aralarında Washington, Bakü, Londra, New York, Brüksel, Doha, İslamabad ve Bişkek'in de olduğu 27 şehirde Temsilciliği bulunmaktadır. KKTC'nin ilgili kurumları ile yurtdışı uygulama birimleri uluslararası platformda Kıbrıs Türkü'nün haklı davasını savunmak, sesini dünyaya duyurmak ve ülkemizi her yönüyle tanıtmak için çalışmalarını kesintisiz yürütmektedir.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ayrıca çok taraflı uluslararası örgütler nezdinde de faaliyet göstererek temsiliyet sağlama yolunda çalışmalarını etkin bir şekilde sürdürmektedir.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti İslam İşbirliği Teşlikatı'na (İİT) "Kıbrıs Türk Devleti"

SÖYLEŞİ

adı ile gözlemci üyedir. 2004 yılında Annan Planı'nın GKRY tarafından reddedilmiş olmasından duyulan üzüntü ifade edilerek, Kıbrıs Rumlarının Kıbrıs Türklerini temsil etmeyeceği ve bundan böyle Kıbrıs Türk tarafının İİT toplantılarına Annan Planı'ndaki adı altında katılacağını içeren, ilaveten uluslararası camiaya Kıbrıs Türklerine yönelik izolasyonun kaldırılmasına yönelik çağrıda bulunan İİT kararıyla ülkemiz Teşkilatın toplantılarına o gün itibarıyla "Kıbrıs Türk Devleti" adıyla katılmaya başlamıştır.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti İİT Zirve Toplantıları, Dışişleri Bakanları Yıllık Eşgüdüm Toplantısı, Dışişleri Bakanları Konferansı, İİT Parlamenterler Birliği gibi toplantılara ve İslam Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilatı (ISESCO), Ekonomik ve Ticari İşbirliği Daimi Komitesi, İSEDAK (COMCEC) gibi komite toplantılarına en üst düzeyde katılım sağlamaktadır.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Ekonomik İşbirliği Teşkilatı'nda (EİT) da "Kıbrıs Türk Devleti" adı altında gözlemci olarak temsil edilmekte ve toplantılarına en üst düzeyde katılmaktadır. İlaveten Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı TÜRKSÖY'da gözlemci üye olarak temsil edilmekte bu sayede kültür sanat etkinliklerinde temsiliyet sağlamaktadır.

İİT, EİT ve TÜRKSÖY üyeliği sayesinde KKTC diğer üye ülkelerle dostane ilişkiler tesis etmiş olup, ticari ilişkilerini de geliştirmek için çalışmaktadır. Ülkemiz ayrıca söz konusu örgütlerin etkinliklerine de bazı zamanlarda ev sahipliği yapmaktadır.

Öte yandan, iki milletvekilimiz Avrupa Konseyi Parlamenterler Asamblesi (AKPA) çalışmalarına "Kıbrıs Türk toplumu seçilmiş temsilcileri" olarak katılmaktadırlar. Milletvekillerimizin AKPA faaliyetlerine katılımı, AKPA çalışmalarında elde edilebilecek kazanımların ve ülkemizin uluslararası platformlarda haklı yerini alması çabalarının yanı sıra, KKTC'de yapılan seçimlerinin,

demokrasi ve insan haklarının koruyucu örgütü olan Avrupa Konseyi tarafından tescili olarak da değerlendirilmektedir.

Ülkemiz yetkilileri ayrıca çeşitli ülke yetkilileri ile ikili temaslar ve görüşmeler gerçekleştirmekte ve katıldıkları diğer uluslararası toplantı ve platformlarda ülkemizi temsil etmektedirler.

4. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde öncü ekonomik sektörler nelerdir ve ekonomik-ticari anlamda ne gibi faaliyetler yürütülmektedir?

Yaklaşık 350 bin nüfuslu Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti önemli ekonomik değerlere sahiptir. Ülkemizde öncü ekonomik sektörler tarım ve hizmet sektörleridir. Özellikle turizm ve yükseköğrenim alanlarında son yıllarda önemli gelişmeler kaydedilmiştir.

Ülkemiz dünya standartlarında kumsallarla çevrili olup, bozulmamış doğal alanlara ve birçok medeniyete ait tarihi eserlere sahiptir. Kuzey Kıbrıs'ta ailece deniz tatilinin yanı sıra inanç turizmi, doğa sporları ve tarihi geziler yapılabilmektedir. 25 bini aşkın yatak kapasitesine sahip ülkemizi bu yıl 1 milyonu aşkın turist ziyaret etmiştir.

Yükseköğrenim alanında ise, bu alandaki öncü ülkelerle rekabet edebilecek atılımlar yapılmaya devam edilmektedir. Ülkemizde yabancı dilde eğitim veren 18 üniversite bulunmakta ve bu üniversitelerde 131 farklı ülkeden 100 bini aşkın öğrenci öğrenim görmekte, 65 ülkeden ise öğretim görevlileri çalışmaktadır.

Tarım ve hayvancılık sektöründe ise ülkemizde büyük ve küçükbaş hayvancılıktan Kıbrıs'a özgü hellim ve peynir çeşitleri üretilmekte ve diğer ürünlerin yanı sıra yüksek kalitede narenciye, patates, keçiyoynuzu yetişmekte olup, bu ürünler özellikle Körfez ülkelerine ihraç edilmektedir. Ada'ya

SÖYLEŞİ

aşamalarının birlikte yürütülmesi, elde edilecek gelirin ise olası bir çözüm sonrasında ortaya çıkacak masraflar için kullanılması teklif edilmekteydi.

Kıbrıs sorununun çözümüne yönelik müzakereler devam ederken dahi faaliyetlerine ara vermeyen GKRY'ne son olarak 13 Temmuz 2019 tarihinde, hidrokarbon faaliyetlerine ilişkin alınacak kararlar ve atılacak adımlarda işbirliği içerisinde hareket edilmesi, bu yönde, her iki taraftan eşit sayıda temsilcinin katılımıyla, BM gözetiminde bir ortak komite kurulması ve hatta söz konusu komitede Avrupa Birliği'nin de gözlemci olarak yer alması hususunda, hala masada olan güncellenmiş yeni öneriler Cumhurbaşkanımız Sayın Mustafa Akıncı tarafından sunulmuştur. Ancak ne yazık ki tüm önerilerimiz Rum tarafınca bir kez daha reddedilmiştir.

Rum tarafının, diyalog ve işbirliği çağrılarımızı dikkate almayıp, önerilerimizi reddetmesi ve tüm ikazlarımıza rağmen bölgedeki faaliyetlerine devam etmesi karşısında Kıbrıs Türk tarafı stratejik ortağı ve müttefiki Türkiye ile birlikte gerekli adımları atarak sahada haklarına sahip çıkma mücadelesi vermektedir. Bu çerçevede, şu anda Doğu Akdeniz'de Türkiye'ye ait 2 sismik araştırma ve 2 sondaj gemisiyle çalışmalar yürütülmektedir.

Doğu Akdeniz'de Rum tarafının tek yanlı faaliyetlerle Kıbrıs Türk halkının Ada üzerinde ve çevresindeki yasal haklarının gasp edilmesine seyirci kalınmayacak ve buna karşı her türlü tedbir kararlılıkla alınacaktır.

Kıbrıs Adası çevresinde bulunan ve iki topluma da ait olan bu kaynakların aranması, çıkarılması, işletilmesi ve paylaşımıyla ilgili verilecek kararlarda ve atılacak adımlarda Kıbrıslı Türkler de söz sahibi olmalıdır. Bölgede bulunan doğal kaynaklar gerek Kıbrıs sorununun çözümü, gerekse Doğu Akdeniz'de uzlaşma ve istikrar sağlanmasına yönelik iyi değerlendirilmelidir.

Türkiye'den suyun gelmesiyle de yakın zamanda çeşitli bölgelerde sulu tarıma geçilecek olup, önümüzdeki dönemde yıllık ürün rekoltesinin daha da artması beklenmektedir. Ayrıca, hafif sanayi ve işlenmiş gıda da ihraç ürünlerimiz arasında yer almaktadır.

5. Küresel güçlerin ilgi odağı haline gelen Kıbrıs ve Doğu Akdeniz'deki doğal kaynaklarla ilgili olarak Kıbrıslı Türklerin hakları nelerdir?

Kıbrıslı Türkler Ada'nın ve Ada çevresindeki doğal kaynakların ortak sahipleridirler. Buna rağmen, GKRY 2003 yılından bu yana İsrail, Mısır, Yunanistan ve Lübnan ile Kıta Sahaneliği sınırlandırma anlaşmaları imzalamak suretiyle tek taraflı olarak sözde Münhasır Ekonomik Bölgelerini ilan etmiş ve Kıbrıslı Türklerin onayını almadan Ada'nın güneyindeki parselleri tek taraflı ve gayri yasal bir şekilde uluslararası petrol şirketlerine ihale ederek hidrokarbon arama ve sondaj faaliyetleri yürütmektedir.

Rum tarafının yaptığı bu yasadışı faaliyetlere karşılık Kıbrıs Türk tarafı 2011 yılında dönemin Cumhurbaşkanı Sayın Dr. Derviş Eroğlu ve Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı Sayın Recep Tayyip Erdoğan arasında, Kıbrıslı Türklerin Ada çevresindeki doğal kaynaklardaki eşit ve yasal haklarının korunması amacıyla Kıta Sahaneliği Sınırlandırma Anlaşması imzalanmış ve akabinde Türk Petrolleri Anonim Ortaklığı (TPAO) KKTC adına arama, sondaj ve çıkarma faaliyetleri için ruhsatlandırılmıştır.

Kıbrıs Türk tarafı hidrokarbonlar konusunda işbirliği atmosferi yaratmak adına bir iyi niyet göstergesi olarak 24 Eylül 2011 ve 29 Ekim 2012 tarihlerinde Rum tarafına öneriler sunmuştur. Bu önerilerde; söz konusu faaliyetlerin Kıbrıs sorununun çözümüne kadar askıya alınması veya oluşturulacak bir ortak komite ile hidrokarbon faaliyetlerine ilişkin planlama, karar alma ve uygulama

SÖYLEŞİ

kağıdı üretilmemiştir.

50 yıldan uzun bir süredir devam eden ve denenen tüm yöntemlere rağmen bir sonuç alınamayan müzakere süreçleri de göz önünde bulundurulduğunda, Kıbrıs Türk tarafı, artık bu ucu açık süreçlerle zaman kaybetmek ve sırf müzakere ediyor olmak için müzakere masasına oturmak istememektedir. Rum tarafının mentalitesi değişmedikçe yeni bir sürece başlamanın da bir anlamı yoktur.

Siyasi eşitlik Kıbrıs Türk tarafı için olmazsa Kıbrıs'ta yaklaşık 50 yıldan bu yana Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nin İyi Niyet Misyonu çerçevesinde yürütülen toplumlararası görüşmeler, 12 Ocak 2017 tarihinde İsviçre'nin Cenevre kentinde toplanan 1. Kıbrıs Konferansı ve 28 Haziran – 7 Temmuz 2017 tarihlerinde Crans Montana kasabasında, garantör ülkelerin de katılımıyla toplanan 2. Kıbrıs Konferansı ile son bulmuştur. Anılan Konferanslardan bir sonuç alınamamasının nedeni Kıbrıs Rum kesiminin sergilediği uzlaşmaz tavır ve sunduğu maksimalist talepler olmuştur. Kıbrıs Rum kesiminin bu uzlaşmaz tavrı, Kıbrıslı Türklerle güç ve refah paylaşımı ile siyasi eşitliğe dayalı bir çözüme ulaşmaya istekli olmadıklarını bir kez daha ortaya koymuştur.

Kıbrıs sorununa çözüm bulma yönünde müzakerelerin yeniden başlayabilmesi düşüncesiyle, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri 15 Ekim 2018 tarihinde yayınladığı Kıbrıs'taki İyi Niyet Misyonu Raporu'nda, müzakere süreci başlamadan önce Kıbrıs'taki iki tarafın öncelikle müzakere sürecine ilişkin ortak vizyon belirleyecekleri bir referans kağıdı (terms of reference) üretmeleri gerektiğini ifade etmiştir. Ancak, tüm iyi niyetli çabalarımıza rağmen Kıbrıs'ta bugün hala iki tarafın da üzerinde mutabık kalacağı ve müzakere sürecine ilişkin bir ortak vizyon belirleyecek olan bir referans kağıdı üretilmemiştir.

50 yıldan uzun bir süredir devam eden

Uluslararası toplumdan beklentimiz Kıbrıslı Türklerin haklarının teslim edilmesi konusunda adil ve duyarlı davranılmasıdır. Enerji şirketlerinden beklentimiz ise ENI şirketinin geçtiğimiz haftalardaki açıklamalarının, bölgede GKRY adına kazı çalışmaları yürüten diğer enerji şirketleri tarafından da dikkate alınmasıdır.

6. Doğu Akdeniz'de ve Kıbrıs'ta gelecekte nasıl bir çözüm sağlanabilir?

Kıbrıs'ta yaklaşık 50 yıldan bu yana Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nin İyi Niyet Misyonu çerçevesinde yürütülen toplumlararası görüşmeler, 12 Ocak 2017 tarihinde İsviçre'nin Cenevre kentinde toplanan 1. Kıbrıs Konferansı ve 28 Haziran – 7 Temmuz 2017 tarihlerinde Crans Montana kasabasında, garantör ülkelerin de katılımıyla toplanan 2. Kıbrıs Konferansı ile son bulmuştur. Anılan Konferanslardan bir sonuç alınamamasının nedeni Kıbrıs Rum kesiminin sergilediği uzlaşmaz tavır ve sunduğu maksimalist talepler olmuştur. Kıbrıs Rum kesiminin bu uzlaşmaz tavrı, Kıbrıslı Türklerle güç ve refah paylaşımı ile siyasi eşitliğe dayalı bir çözüme ulaşmaya istekli olmadıklarını bir kez daha ortaya koymuştur.

Kıbrıs sorununa çözüm bulma yönünde müzakerelerin yeniden başlayabilmesi düşüncesiyle, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri 15 Ekim 2018 tarihinde yayınladığı Kıbrıs'taki İyi Niyet Misyonu Raporu'nda, müzakere süreci başlamadan önce Kıbrıs'taki iki tarafın öncelikle müzakere sürecine ilişkin ortak vizyon belirleyecekleri bir referans kağıdı (terms of reference) üretmeleri gerektiğini ifade etmiştir. Ancak, tüm iyi niyetli çabalarımıza rağmen Kıbrıs'ta bugün hala iki tarafın da üzerinde mutabık kalacağı ve müzakere sürecine ilişkin bir ortak vizyon belirleyecek olan bir referans

SÖYLEŞİ

ve denenen tüm yöntemlere rağmen bir sonuç alınamayan müzakere süreçleri de göz önünde bulundurulduğunda, Kıbrıs Türk tarafı, artık bu ucu açık süreçlerle zaman kaybetmek ve sırf müzakere ediyor olmak için müzakere masasına oturmak istememektedir. Rum tarafının mentalitesi değişmedikçe yeni bir sürece başlamanın da bir anlamı yoktur.

Siyasi eşitlik Kıbrıs Türk tarafı için olmazsa olmazdır. Bu bağlamda, Kıbrıs sorununun çözümüne yönelik iki taraf arasında ortak bir vizyon oluşturulabilmesi ve Rum tarafının Kıbrıslı Türklerin yasal haklarını teslim etmesi halinde bir çözümden bahsedilebilir.

BM Genel Sekreteri ve Güvenlik Konseyi ayrıca iki taraf arasında doğrudan iletişim ve işbirliği tesis edecek bir mekanizma oluşturulması için taraflara çağrıda bulunmuştur. Kıbrıs'ta iki tarafın biraraya gelerek ortak çıkarlara hizmet eden bu tür Güven Yaratıcı Önlemler üzerinde işbirliği yaparak somut kazanımlar elde etmeleri, kuşkusuz ki iki toplum arasındaki güven eksikliğinin giderilmesine hizmet edecek ve her iki tarafın da yararına olacaktır. Kıbrıs Türk tarafı bu yönde somut adımlar atmaya hazırdır. Bunun yanında çözüm ortamının desteklenmesi için GKRY'nin

“savunma” maksadını aşan silahlanmaya bir son vermesi de gerekmektedir.

Bu süreçte şüphesiz ki uluslararası kamuoyuna da büyük görevler düşmektedir. Kıbrıs Türk tarafı bugün hala Kıbrıslı Rumların uluslararası alandaki engellemeleri nedeniyle maruz kaldıkları siyasi, ekonomik, kültürel ve spor alanlarındaki kısıtlamalarla yaşamaktadırlar. Uluslararası kamuoyunun, Kıbrıs Rum tarafını, bu kısıtlamaları kaldırması yönünde teşvik ederek, 2004 yılında Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Kofi Annan'ın Kapsamlı Çözüm Planı'nı kabul eden ancak buna rağmen uluslararası alanda yaşadığı sorunları devam eden Kıbrıslı Türklere verilen sözlerin tutulmasına yardımcı olması temennimizdir. Özellikle dost ve kardeş ülkelerin desteği, Rum tarafına Ada'da bir konfor alanı yaratmış olan statükonun kırılması ile Kıbrıs'ta adil ve kalıcı bir çözüme ulaşılmasında etkili olacaktır.

Kıbrıs Türk tarafı olarak Doğu Akdeniz'in ve Kıbrıs Adası'nın bir barış ve istikrar bölgesi olması adına yıllardır süregelen yapıcı tutumumuz devam edecektir.

SÖYLEŞİ

TÜRKİYE-KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ PARLAMENTOLAR ARASI DOSTLUK GRUBU BAŞKANI AK PARTİ KONYA MİLLETVEKİLİ ORHAN ERDEM İLE SÖYLEŞİ

Orhan ERDEM
Türkiye-Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
Parlamentolar Arası Dostluk Grubu
Başkanı AK Parti Konya Milletvekili

1-1974'teki Kıbrıs Barış Harekâtı'nın ardından adanın kuzey kesiminde Şubat 1975 tarihinde ilan edilen Kıbrıs Türk Federe Devleti, Kıbrıs Türk Yönetimi tarafından alınmış önemli bir karardır. KTFD Meclisi, 15 Kasım 1983 tarihinde KKTC'nin kurulduğunu ilan etmiştir. O günlerden bugüne Kıbrıs konusundaki bu gelişmelerde TBMM'nin ne tür katkıları olmuştur?

Eğer 20 Temmuz 1974'teki Kıbrıs

Barış Harekâtı ile Kıbrıs'ta Yunan cuntasının yaptığı darbe ile yaratılmak istenen oldu-bittiye müdahale edilmemiş olsaydı, bugün başka şeyler konuşup tartışıyor olacaktık. Bu gün önemi çok daha net olarak görülen Türkiye'nin Doğu Akdeniz'e çıkmaması için fiili koşullar yaratılmış olacaktı. Tarih bir başka şekilde yazılacaktı. Türkiye'yi denizlerden çevirerek karaya hapsedebileceklerini, Kıbrıs Türklerini yalnız bırakabileceklerini sandılar ancak, 20 Temmuz Barış Harekâtı buna engel oldu. 1960'lardan bu yana planlanan "adanın Rumlaştırılması" ve şehit edilen birçok Kıbrıs Türkü Türk tarafının haklarının daha güçlü bir şekilde savunulmasını ve korunmasını gerektirdi. Aslında 20 Temmuz 1974 ile birlikte Kıbrıs'ta, Kıbrıs Türkünün varlığını, eşitliği ve egemenliğini güvence altına alacak, bölgede Kıbrıs Türkü ve Türkiye'nin hak ve çıkarlarını koruyacak olan çözüm modelinin uygulanacağı koşullar sağlanmış oldu.

Geride kalan yıllar içerisinde Kıbrıs Türk tarafı ve Türkiye'nin bütün iyi niyetli girişim ve açılımlarına rağmen Rum tarafı Kıbrıslı Türklerle adayı birlikte yönetecekleri ve paylaşacakları bir çözüm modelinin ortaya çıkmasına hep karşı çıktı.

O günden bu güne Türkiye Devleti, halkımız ve tabii TBMM Kıbrıs Türk Halkının yanında ve dayanışma içinde oldu. Kıbrıs'ta yaşayan Türklerin siyasi eşitliğini kabul eden ve güvenliğini teminat alan bir yaklaşımın esas alınması, sürdürülebilir ve adil bir çözümün gerçekleşmesi için elimizden gelen bütün gayreti gösteriyoruz. Kuzey Kıbrıs'ta yaşayan Türklerin siyasi eşitliğini ve güvenliğini teminat altına alan bir çözüm yönündeki iyi niyetli ve kararlı çabalarını gündemde tutmaya devam edeceğiz. Tüm dış temaslarımızda Kıbrıs konusuna

SÖYLEŞİ

özel bir önem ve öncelik veriyoruz.

2- TBMM Parlamentolar Arası Dostluk Grubu'nun Türkiye ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin dostluk ve iş birliğini geliştirmek konusundaki çalışmaları hakkında bilgi verir misiniz?

KKTC ile Parlamentolararası ilişkilerimiz he zaman en üst düzeyde gerçekleşmiştir. Bununla birlikte Sayın Cumhurbaşkanımız her seçim sonrasında olduğu gibi 24 Haziran 2018 seçimlerinden sonra ilkyurtdışı ziyaretlerini KKTC ile birlikte Azerbaycan'a gerçekleştirmişlerdir. Ayrıca Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcımız da yıl içinde birçok kez KKTC'yi ziyaret etmiştir. Bu ziyaretlerde Sayın Cumhurbaşkanı Yardımcımıza Parlamentolararası Dostluk Grubu olarak eşlik ettik. Meclislerimiz arasında tam bir istişare ve işbirliği halinde içinden geçmekte olduğumuz bu kritik dönemi başarıyla tamamlamak ve Kıbrıs Türkü'nün layık olduğu konumu kazanması için çalışıyoruz. TBMM Milletvekillerinin tamamına yakını Türkiye-Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Parlamentolararası Dostluk Grubu üyesidir. Ancak bizler dostluk grubu olarak TBMM'deki Milletvekili arkadaşlarımızı temsil ediyoruz. Amacımız; TBMM'nin Kıbrıs Türkü'nün yanında olduğunu göstermek, iki halkın dostluk ve muhabbetini arttırmak, karşılıklı hak arayışlarında birbirine destek olmaktır.

3- Türkiye ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Doğu Akdeniz'in bir barışı denizi olması konusunda her zaman önemli adımlar attı. Doğu Akdeniz'deki enerji kaynakları konusunda Rum tarafının diğer ülkelere tavizleri söz konusu iken Doğu Akdeniz'de barış sağlama konusunda neler söylemek istersiniz?

Denizlerimizde var olan hareketlilik, özellikle son yıllarda bölgenin enerji kaynakları nedeniyle artan bir ivme göstermiştir. Kıbrıs Rum tarafının alelacele AB'ye üye yapılması bu konuda bir hazırlığın göstergesidir. Annan planında Kıbrıs Türkü birlikte yönetime evet dediği halde Rum tarafı hayır dedi. Buna rağmen

Rum tarafı AB'ye kabul edildi. Doğu Akdeniz günümüzün en gözde hidrokarbon alanlarından biri olmanın yanında tespit edilen veriler ışığında 3,5 Trilyon metreküp doğalgaz yatağına sahip olduğu düşünülüyor. Bilindiği üzere İsrail Güney Kıbrıs Rum Yönetimi ile bizim geçersiz saydığımız deniz sınırlarının belirlendiği bir anlaşma yaptı. Rusya ve ABD uzun zamandır sahada ve sürekli çekişme halindedir. Tüm bunlara enerjiye aç bir Avrupa Birliği de eklenince tam bir düğüm oluştu. Aslında bu düğümün kaynağı Kuzey Kıbrıs halkının haklarını yok sayarak girişimlerde bulunan Güney Kıbrıs Rum Yönetimi iken düğümü çözecek olan Türkiye'dir. Türk tarafı da uluslararası hakları gereği bölgede Fatih ve Yavuz adlı araştırma ve sondaj gemileri ile arama çalışmalarını yürütmekte. Şu anda Barbaros sismik arama gemimizin hem de iki tane derin su sondaj gemimizin yapmakta olduğu aktiviteler sürdürülüyor.

4- Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti halkını, Kıbrıs konusunda "olumsuz düşünmek"le itham eden BM çevreleri ve Rum tarafının bu algısını değiştirme konusunda TBMM'nin çalışmaları nelerdir?

Kıbrıs bir Türk adasıdır. Ne yazık ki yaşanan tarihi gelişmeler bu gün bizleri ortak bir adaya mahkûm etmiştir. Buna rağmen Türk tarafı ve garantör ülke Türkiye BM ile makul ve mantıklı çözümler üretmiş olmasına rağmen KKTC Türkü her zaman yok sayılmıştır. Kıbrıs Rum tarafı, Kıbrıslı Türklerle siyasi eşitlik temelinde bir ortaklık kurmaya, güç, kaynak ve refahı paylaşmaya bu güne kadar hiç sıcak bakmadı. 50 yılı aşkın süredir Kıbrıs meselesine çözüm bulunamamasının sebebi budur. Bizim Kıbrıs Türkü'nün siyasi eşitliğini sağlamayan, güvenliğini teminat altına almayan bir çözümü kabul etmemiz mümkün değil. Meclisimiz, milli davamız Kıbrıs konusunda bu güne kadar aldığı kararlara bağlı kalarak Kıbrıs Türkü ile dayanışmamıza ve tüm imkânlarımızı seferber etmeye devam edecek. Bu amaçla parlamenterler arasındaki diyalogu karşılıklı ziyaretlerle her zaman canlı tutmaya özen gösteriyoruz.

DOSYA

KIBRIS KONUSU

KIBRIS KONUSUNDA GEÇMİŞTEN GELECEĞE BİR BAKIŞ

Osman ERTUĞ

KKTC E. Cumhurbaşkanı Derviş Eroğlu'nun Özel Temsilcisi / KKTC Cumhurbaşkanı E. Sözcüsü / KKTC'nin New York ve Washington eski Temsilcisi / Dışişleri ve Savunma Bakanlığı Eski Müsteşarı / Kıbrıs görüşmeleri eski müzakere üyesi Beşparmak Grubu Üyesi

Tarihçe;

Siyasi meselelerde, aynen tıpta olduğu gibi, bir soruna çare üretebilmek için öncelikle **doğru teşhisi** koymak gerekir. Kıbrıs sorununun kökeninde Kıbrıs Rum tarafının **"Helen Kıbrıs"** ideolojisi yatmaktadır.

Başlangıçta **Enosis**, yani adanın Yunanistan'la birleşmesi olarak ortaya çıkan bu yayılımcı politika, zamanla **"self-determinasyon"**, **"tam bağımsızlık"** ve yakın zamanlarda **"ozmosis"** olarak ifade edilmiştir.

Şimdi ise Rum tarafı **"işlevsellik"** ve **"normal devlet"** argümanları arkasına saklanarak Kıbrıs'ta egemen güç/üstün taraf iddiasını sürdürmektedir.

Kıbrıs Türk tarafının taksim talebi, Enosis'e karşı üretilmiş bir **"antitez"**, doğal bir savunma refleksi idi.

Uluslararası toplum (Birleşmiş Milletler) daha başlangıçtan **Kıbrıs sorununa yanlış teşhis koymuş** olup hala bunda ısrar etmektedir.

DOSYA

KIBRIS KONUSU

1963'te yer alan kanlı Rum saldırıları ve Kıbrıs Türklerinin tüm devlet ve hükümet organlarından atılmasıyla başlayan sorunla ilgili toplanan **BM Güvenlik Konseyi, 4 Mart 1964'te aldığı 186 sayılı kararla**, gaspçı Rum Yönetimi'ni yasal "**Kıbrıs Hükümeti**" olarak tanımış, bunu yapmakla soruna yanlış teşhis koymuş ve sorunu neredeyse çözümsüz hale getirmiştir.

Devlet kurumlarını silah zoruyla ele geçiren Rum tarafı, geçen zaman içerisinde bunu ve bunun getirdiği ekonomik ve diğer avantajları Kıbrıs Türklerine eşitlik zemininde paylaşmayı reddetmiş, aksine bunu Kıbrıs Türk halkına karşı bir silah olarak kullanarak gayri insani **izolasyon ve kısıtlamalar** uygulamıştır. bu izolasyon ve kısıtlamalar (resmi veya hukuki bir karara dayanmadığı için "**ambargo**" ibaresinden kaçınılmalıdır) hala artarak devam etmektedir.

Kıbrıs konusunda ikinci büyük tarihi hata, **1 Mayıs 2004'te** Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin tek yanlı olarak **Avrupa Birliği'ne üye** yapılmasıdır.

Kıbrıs Rum Halkının **24 Nisan 2004 referandumlarında** Annan Planı'na hayır demiş olmasına karşın AB tarafından alınan bu karar, Kıbrıs Rum Yönetimi'ni daha da uzlaşmaz yapmış, sorunu daha da içinden çıkılmaz hale getirmiştir.

Zamanın BM Genel Sekreteri Kofi Annan konuya ilişkin olarak BM Güvenlik Konseyi'ne sunduğu **28 Mayıs 2004 tarihli raporda**, planı reddetmekle Rumların "**sadece bir uzlaşma formülünü değil, çözümün kendisini reddettiğini**" söylemiş, buna sebep olarak da Rumların Kıbrıslı Türklerle "**yetki ve refah paylaşmak istememesini**" göstermiştir.

Kıbrıs Rum tarafının halen aynı noktada olduğu bugün dahi üçüncü çevrelerce ifade

edilmektedir.

Örneğin, ABD Kongresi'ne bağlı "kongre araştırma servisi" (congressional research service) tarafından bu kuruluş için hazırlanan 29 Ocak 2019 tarihli, "**Kıbrıs'ta yeniden birleşme hayal görünüyor**" başlıklı raporda, Kıbrıs Rum tarafının "**statükodan rahat olduğu**" ve "**hiçbir Kıbrıslı Rum liderin halkını Kıbrıslı Türklerle anlaşmaya razı edemeyeceği**" kaydedilmektedir.

Hal böyle iken ve taraflar arasında ortak bir **vizyon** veya **zemin** mevcut değilken görüşme sürecini başlatmanın bir anlamı olmadığı açıktır.

Görüşmeler süreci:

51 yıl önce 1968 yılında başlayan bu süreç, Makaryos'un kendisine sunulan planı (Enosis'e kapalı olması nedeniyle) reddetmesiyle 1973'te akamete uğramıştı.

1974'te yer alan Rum-Yunan darbesini takip eden Türk Barış Harekâtı, Kıbrıs'ta yeni gerçekler yaratmış, sorunun kalıcı bir zeminde çözümlenebilmesinin koşullarını oluşturmuştu.

2 ağustos 1975'te Viyana'da iki taraf arasında yer alan görüşmelerde **nüfus mübadelesi** konusunda anlaşmaya varılmış (**III. viyana nüfus mübadelesi anlaşması**) bu anlaşma BM Barış Gücü denetiminde uygulanmış, bunun sonucunda iki toplumlu, iki kesimli federal bir yapının temelleri atılmıştı.

1977 Denktaş-Makaryos ve **1979 Denktaş-Kipriyanu** doruk anlaşmalarıyla teyit edilen bu yapı, geçen zaman içerisinde Kıbrıs Rum tarafının varılan mutabakatlara sadık kalmaması nedeniyle kapsamlı/nihai bir anlaşmayla sonuçlanmadı.

DOSYA

KIBRIS KONUSU

Görüşmeler süreci Kıbrıs Rum uzlaşmazlığının ve retçi tutumunun örnekleriyle doludur. Bunlar arasında;

- **1985 ve 1986** yıllarında zamanın Genel Sekreteri Perez de Cuellar tarafından sunulan **iki çerçeve anlaşma taslağı**,
- **1992** yılında zamanın Genel Sekreteri Boutros-Ghali tarafından hazırlanan **“fikirler dizisi”**,
- 1993-94 yıllarında BM tarafından sunulan **“güven yaratıcı önlemler”** paketi ve nihayet,
- **2004** yılında iki tarafın **ayrı ayrı ve eşzamanlı referandumlarına** sunulan Annan Planı bulunmaktadır.

Haziran-Temmuz 2017'de İsviçre'nin **Crans-Montana** kasabasında yer alan ve BM gözetiminde 5 tarafın (Kıbrıs Türk ve Kıbrıs Rum taraflarıyla garantörler olarak Türkiye, Yunanistan ve İngiltere) katıldığı (ab konferansta gözlemci olarak bulunmaktaydı) **“Kıbrıs Konferansı”** tam bir başarısızlıkla sonuçlanmış, ilgili taraflar bunun federal çözüm arayışları açısından yolun sonu olduğu şeklinde açıklamalarda bulunmuşlardır.

Genel sekreter konuya ilişkin verdiği raporda taraflara geri dönerek bir değerlendirme süreci geçirmelerini, bunun sonucunda **yeni ve yaratıcı fikirlerle** kendisine dönmelerini, istendiğinde kendisinin taraflara yardımcı olmaya hazır olduğunu söylemiştir.

Mevcut durum

Crans-Montana'da çöküş yaşayan yârim asırlık süreç, **federal çözüm arayışlarının tüketildiğini**, bir uzlaşma isteniyorsa bunun için alternatif çözüm şekillerinin de gündeme getirilmesi gerektiğini bir kez daha ortaya koymuştur.

Bunların başında **iki devletli çözüm** modeli gelmektedir ki bu esasen **var olan bir gerçektir**. Yapılması gereken, bu gerçeğin uluslararası alanda **tescili/ daha yaygın bir şekilde kabulüdür**.

Bu çerçevede **Kosova modeli, Monako modeli** (dışişleri ve savunması Fransa tarafından yürütülmekte olup

içte tamamen bağımsızdır), Tayvan modeli, **Çek ve Slovak modelinde olduğu gibi kadife veya medeni ayrılık** gibi alternatif modeller düşünülebilir. Tabiiyle, bunlardan herhangi birisinin Kıbrıs koşullarına uyarlanması gerekecektir.

“AB içinde iki ayrı devlet” modeli, Rum-Yunan engelini aşabileceği farz edilse bile (ki bu pek mümkün görünmüyor), **Anavatan Türkiye ile olan tarihi, milli ve ahdi bağlarımızın herhangi bir şekilde zayıflamaması**; aksine bunların **AB içinde kurumsallık kazanıp güçlendirilmesi** kaydıyla geçerli olabilir.

“Konfederal” model, iki ayrı, bağımsız ve uluslararası alanda tanınan devletten geçtiği için bizim açımızdan kabul edilebilir.

Anastasiades'in **“gevşek federasyon”**, **“desantralizasyon”**, **parlamentar sistem** (sembolik Rum başkan, dönüşümlü başbakanlık) gibi önerilerinin hedef **şaşırtma, kafa karıştırma, işi uzatma ve statükoyu sürdürmeye** yönelik olduğu açıktır. Esasen Rum lider bunların altını doldurmamıştır ve Sn. Akıncı da bu önerileri kabule şayan bulmamıştır.

Bu nedenle, Rum tarafına veya onun kabulüne endekli uzlaşma formülleri bizim için statükonun devamı anlamına gelmektedir ve zaman kaybindan başka bir şey değildir.

Statüko ile eş anlamlı hale gelen “iki kesimli, iki toplumlu federasyon” bunların başında gelmektedir. BM Güvenlik Konseyi'nin bu konudaki ısrarını sürdürmesinin nedeni, “on yıllardır hata yapıyoruz” demek istememesi ve bunun yerine ikame edecek başka bir formül üretememesidir. Taraflar alternatif bir uzlaşmada anlaşacağı takdirde Güvenlik Konseyi'nin bunu kabul edeceği açıktır.

Küresel güçler çıkarlarını statükonun devamında görmektedir; genel sekreter'in son raporunda (geçici özel danışman Lute'un hazırladığı rapor) gerçekleri söylemekten kaçınıp yine denge politikası gütmemesinin nedeni budur.

Mevcut koşullarda Kıbrıs meselesi daha büyük

DOSYA

KIBRIS KONUSU

bir sorun olan **Doğu Akdeniz'de hâkimiyet ve deniz yetki alanlarıyla bunun altında yatan doğal kaynakların** (örneğin, **hidrokarbonlar**) paylaşımının bir parçası haline gelmiştir.

Doğu Akdeniz'de Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY) ve Yunanistan, İsrail, Mısır, Lübnan ve Suriye ile İtalya gibi ülkelerle imzaladıkları anlaşmalarla KKTC ve Türkiye etrafında bir ittifaklar ağı oluşturma ve haklarımızı gasp etme uğraşı içindedir. Bu konuda Batı'dan da destek görmektedirler.

Atılabilecek Adımlar:

Bu ortak tehditler karşısında Anavatan Türkiye ile olan kader birliğimizi daha da pekiştirmeli, **Anavatan, Yavruvatan, Mavi Vatan** olarak tek bir vücut halinde bu tehditlere karşı durmalıyız.

Bunu yapabilmek için, öncelikle kendi içimizde **fikir ve amaç birliği** sağlamamız gerektiği noktasından hareketle, **meclis içinde veya dışında ortak bir karar/bildiri/belge yayınlanması** için uğraş verilmesi yerinde olacaktır.

Bunun amacı, federal çözüm konusunda azınlıkta kalmış bulunan Cumhurbaşkanı Akıncı'nın bu doğrultudaki **görüşmeleri yeniden başlatma çabalarını denetlemek/frenlemek** ve kendi yasalarımızda karşılığı olmayan **görüşmecilik** görevinin sınırsız olmadığını, bunun kendisine tükendiği kanıtlanmış/açıklanmış olan bir süreci suni teneffüsle yeniden canlandırarak halkı statükoya mahkûm etme hakkı vermediğini hatırlatmak olmalıdır.

Türkiye niçin alternatifler arasında hala federasyonu da sayıyor? Çünkü Akıncı bunda ısrarlı ve onu "seçilmiş lider" olarak kamuoyu önünde terslemek istemiyor! Ancak Türkiye, **iki devletli çözüm** başta olmak üzere alternatif çözüm modellerinin de masada olması gerektiğini en üst düzeyde söylemektedir. Esasen, diğer alternatifler gündeme geldiği takdirde, federasyon tezi resmen de gündemden kalkmış olacaktır.

Bunu biz de **tek sesle** söyleyebilirsek Türkiye bunu ancak destekler.

Federal çözüm söylemleri en azından tarafımızdan **telafluz edilmemeli**, gündemden düşürülmesine çalışılmalıdır.

Mevcut koşullarda Türkiye ile olan ortak hak ve çıkarlarımızı korumak için, bunların hukuki zeminini oluşturan **garanti ve ittifak anlaşmalarına** olan ihtiyaç daha da artmıştır. Bunlara dört elle sarılmalıyız.

Cumhurbaşkanı Akıncı'nın desteklediği ve **"stratejik bir anlaşma olarak kabul edilmesini"** önerdiği **30 Haziran 2017** tarihli **Guterres çerçevesi**, garantileri ve Türk askerinin adadaki varlığını ortadan kaldırmayı hedeflemektedir. Bunun karşısında kararlılıkla durulmalıdır.

Ortak zemin/vizyon oluşmadan, **gerçek/kurumsal eşitlik** sağlanmadan masaya oturulmamalı;

Deniz yetki alanlarında Kıbrıs Türk tarafını **eşit paydaş** kabul etmeden ve buna saygı göstermeden, Kıbrıs Rum tarafı ile **hiçbir resmi görüşme sürecine girilmemeli**;

Kapalı Maraş ve yeşil hat üzerinde olası pazarlık için elde tutulan tüm alanların uygun koşullar hazırlanarak yerleşime/kullanıma açılmalı;

KKTC'de **deniz üssü** kurulması ve **askeri anlaşma** imzalaması için Türkiye ile istişare edilmeli;

Bu bağlamda;

Doğu Akdeniz jeopolitiğindeki hızlı gelişmeler, GKRY'nin üçüncü taraflarla geliştirmekte olduğu siyasi/askeri ilişkiler ve GKRY-Yunanistan ortak askeri doktrini anlaşması dikkate alınarak;

KKTC'de görevli KTBK'nın (Kıbrıs Türk Barış Kuvvetleri) 1960 anlaşmalarından kaynaklanan statüsünü teyit ve tahkim edecek şekilde TC-KKTC savunma ve güvenlik işbirliği çerçeve anlaşmasının bir an önce imzalanmalı ve bu kapsamda Türk Silahlı Kuvvetleri'nin (kara-deniz-hava) KKTC egemenlik alanında ihtiyaç duyacağı üs/tesis ve kolaylıklara sahip kılınması doğrultusunda çaba gösterilmelidir.

DOSYA

KIBRIS KONUSU

KOSOVA KARARI VE KKTC'NİN TANINMASI

Taner ERGİNEL
KKTC Yüksek Mahkeme E. Başkanı

Uluslararası Adalet Divanı(UAD)'nın 22 Temmuz 2010 tarihli kararı

Kosova Cumhuriyeti, 17 Şubat 2008 tarihinde bağımsız bir devlet olduğunu ilan etti. Bunun üzerine Sırbistan, Uluslararası Adalet Divanına (UAD)'a başvurarak bu kararın uluslararası hukuka aykırı olduğunu belirten bir karar verilmesini talep etti. Uluslararası Adalet Divanı (UAD), 22 Temmuz 2010 tarihinde Kosova'nın bağımsızlık ilanının uluslararası hukuka aykırı olmadığına karar verdi. Bu karar daha önce Kosova'yı tanımış olan 69 devlete moral destek sağlamıştır. Böylece Kosova'nın statüsünde olabilecek tereddütler ve tartışmalar sona ermiştir. Kararın tavsiye niteliğinde olmakla birlikte yeni devletlerin oluşumunu etkileyecek önemli bir karar olduğu anlaşılmaktadır.

UAD kararı, dünya devletleri tarafından büyük ilgi ile izlenmiştir. Bunun nedeni bağımsızlık konusunun sadece Kosova'yı değil birçok dünya devletini ilgilendirmesidir. Dünyada bağımsızlık talep eden ve bunun için çaba harcayan başka ülkeler de vardır. Acaba Kosova kararı bu ülkeleri nasıl etkileyecektir? Herkesin kendi kendine sorduğu ve yanıtlamaya çalıştığı soru budur.

Bağımsızlık ilan eden ve tanınması söz konusu olan diğer devletlerin başında KKTC gelmektedir. Kosova davasında gerek mahkeme kararında ve gerekse devletlerin mahkemeye sundukları görüşlerde KKTC'ye değinilmiştir. Ancak bunlar "obiter decidendi" (davada tartışılan esas konu ile ilgili ve bağlayıcı bir karar) olmayıp, "ratio dictum veya obiter dictum" (esas kararla ilgisi olmayan, yasal ağırlığı olmayan) görüşlerdir. Buna rağmen bu görüşlerin de etkili

DOSYA

KIBRIS KONUSU

olma olasılığı vardır.

Bir mahkeme kararında önemli olan tarafların tartıştığı esas konuda mahkemenin belirttiği görüştür. Tartışılan konuda Mahkeme kararının gerekçesidir. Çünkü bağlayıcı olan ve geçerli olan bu gerekçedir. Kosova davasında bu gerekçeyi incelediğimiz zaman KKTC'nin tanınması önünde hiç bir yasal engel kalmadığını görürüz. Daha açık ifadeyle bu karar KKTC'nin tanınmasının yolunu açmıştır. Kosova'nın bağımsızlık ilanının yasal olduğunu açıklayan Mahkemenin görüşüne göre KKTC'nin bağımsız bir devlet olması çok daha yasalıdır.

Buna rağmen Mahkeme KKTC'nin tanınmasını engelleyecek bazı ifadeleri karara eklemiştir. Bunun nedeni duruşma süresince Kıbrıs Rum Yönetimi ve Yunanistan ile dostlarının büyük gayretler göstermesi, buna karşı Kıbrıs Türkleri ile Türkiye'nin son derece pasif kalması deyim yerinde is meydana boş bırakmasıdır. Bu koşullarda Mahkemenin Rum kaygılarını giderecek bazı ifadeleri karara eklemek zorunda kaldığı anlaşılmaktadır. Bu ifadelerin yasal bir anlamı olmadığını Mahkeme biliyordu. Buna rağmen şöyle düşündüğü söylenebilir " KKTC'nin durumunda olan ve bağımsızlık ilan eden tüm devletlerin bağımsızlık ilanları yasalıdır ve uluslararası hukuka uygundur. Ancak tepkileri dikkate alarak KKTC dâhil bazı yerleri bu ilkedan yararlandırmamız daha uygun olur"

Kosova kararının açıklanması, Kıbrıs Rum kesiminde KKTC'nin tanınmasına yol açacağı yönünde kaygılara neden olmuştu. Bu kaygılar ciddi boyutlarda olmalı ki o tarihlerde Güney Kıbrıs'ı ziyaret etmekte olan Alman Dışişleri Bakanı Westerwelle Rumlara kaygı duymamalarını kararın Kosova'ya özgü bir karar olacağını ve Kıbrıs'ı etkilemeyeceğini söyleme gereği duymuştur. Westerwelle'nin açıklamasının Kıbrıs Rum Yönetimini ne ölçüde rahatlattığını bilmiyoruz. Ancak şunları söyleyebiliriz. Westerwelle'nin görüşü bir açıdan doğru olmakla

birlikte hukuken hatalı idi. Doğru idi çünkü KKTC ile Türkiye'nin pasif davranacağını ve bu karardan yararlanamayacaklarını tahmin etmişti. Hatalı idi çünkü kararın içeriği KKTC'nin tanınmasına yol açacak görüşlerle doluydu.

Kararı tarafsız bir gözle incelediğimiz zaman Rum Yönetiminin karardan kaygılanmakta haklı olduğunu anlarız. Çünkü Kosova kararı KKTC yi etkileyecek bir karardır. KKTC'nin tanınması gerektiğini ifade etmektedir. KKTC'nin tanınmasının yolunu açması gerekiyordu. KKTC'yi etkilememesi sadece karardan sonra Türklerin pasif kalması ile mümkün olabilirdi. Nitekim sonuç böyle olmuştur.

Arzu ederseniz Kosova kararını derinliğine analiz edip inceleyelim.

Kararın tavsiye niteliğinde olma özelliği

Kosova kararının ilk dikkati çeken özelliği normal bir mahkeme kararı olmayıp tavsiye niteliğinde bir görüş olmasıdır. Kosova davasında izlenen yargılama yöntemi, diğer yargı organlarında pek görülmeyen ve mahkemelerin genellikle uygulamaktan kaçındıkları bir yöntemdir. Acaba bir mahkemenin tavsiye niteliğinde görüş vermesi ne anlama gelir? Öncelikle bu konu üzerinde duralım.

Normal davalarda davacı ve davalı olmak üzere iki taraf bulunur. Mahkeme tarafları dinledikten sonra iki taraf arasında sorunu çözen bir karar verir. Verilen karar icra etme olanağı vardır. Davayı kaybeden hükme uymayı reddederse kazanan taraf devlet gücünü kullanarak bu hükmü icra ettirebilir. Hâlbuki tavsiye niteliğindeki kararlarda bu özellikler yoktur. Bunlara tespit kararı da denir. Yasal bir durumu tespit edip açıklayan kararlardır. Mahkemelerin bu tür kararlarına "hüküm" değil "ilam" denir.

Buna rağmen bu ilamların birçok durumda normal mahkeme kararlarından daha etkili

DOSYA

KIBRIS KONUSU

olduğu bilinmektedir. Yasal durum ortaya çıkmış olduğundan benzer koşullarda olanlar nasıl hareket etmeleri gerektiğini anlarlar. Mahkemenin görüşüne uyanlar hukuka uygun hareket etmenin rahatlığına kavuşurken diğerleri ters düşmenin rahatsızlığı içine girerler. Ters düşmeye devam etmeleri halinde sorumlu olacaklarını anlarlar.

Mahkeme kararlarının emsal olması

Mahkeme kararlarının en önemli özelliği emsal olma özelliğidir. Bir mahkeme dinlediği davada sonuca ulaşmak için bazı gerekçeler göstermek zorundadır. Bu gerekçeler daha sonra aynı mahkemeyi bağlar. Çünkü bir mahkemenin benzer davalarda aynı gerekçe ile farklı sonuçlara varması kabul edilemez. İcra gücü olsun veya tavsiye niteliğinde olsun sonuç fark etmez. Önemli olan kararın yasal gerekçesidir.

Eğer kararı veren yüksek bir mahkeme ise gösterdiği gerekçeler daha altta bulunan diğer mahkemeleri de bağlayacaktır. Dolayısıyla yargıda benzer davalarda benzer sonuçlar ortaya çıkma, yani verilen bir kararın benzer olaylara emsal olma özelliği vardır.

Mahkeme kararlarının bu özelliği nedeniyle yasal bir sorunu olanlar kendi olaylarını geçmiş mahkeme kararlarındaki olaylarla kıyaslarlar ve “ O davada öyle karar verildiğine göre bu davada da benim lehime karar verilmesi gerekir” diye argüman yaparlar. Kosova kararını incelediğimiz zaman bağımsızlık hareketlerini etkileyecek görüşler içerdiğini görürüz.

UAD (Uluslararası Adalet Divanının) Kosova davasını dinleme yetkisi

UAD, insanları değil devletleri yargılayan bir mahkemedir. Bir davayı dinleyebilmesi için iki devletin anlaşarak birlikte UAD’a başvurmaları gerekir. Devletlerin mahkemeye başvurma konusunda anlaşamamaları durumlarda sorun nasıl çözülecektir? Bu konuda Birleşmiş Milletler

bir yöntem düşünmüş ve Uluslararası Adalet Divanı Sözleşmesinin 65. maddesinde yetkili bir kuruluşun müracaat etmesi üzerine UAD’ın yasal konularda, tavsiye niteliğinde karar vermesini kabul etmiştir.

İlk aşamada Sırbistan’ın açtığı davayı UAD’ın dinlemesi mümkün değildi. Çünkü diğer devlet, yani Kosova, davanın dinlenmesini kabul etmemişti. Daha doğrusu Kosova’nın bağımsız devlet statüsü henüz kesinlik kazanmadığına göre ve Kosova’nın bağımsız bir devlet olup olmadığı tartışmalı olduğuna göre kabul beyanı geçerli değildi. Bu nedenle BM devreye girdi ve BM genel kurulu Sırbistan’ın açtığı davada 65. maddeye dayanarak UAD’ın tavsiye niteliğinde görüş vermesini talep etti.

Kosova kararı KKTC için emsal olacak mı?

İlk bakışta tavsiye niteliğinde bir görüşün yargının bağlayıcılık ve emsal oluşturma özelliklerini taşımayacağını düşünmek mümkündür. Buna rağmen Kosova kararının emsal olma özelliği olması kaçınılmazdır. Çünkü emsal olma yargının doğasında vardır. Mahkeme ne kadar önündeki meseleye özgü bir görüş verme çabası içine girerse girsin, sonuçta diğer ülkelerin bu olayı kendi durumları ile kıyaslayıp kendilerine de aynı kuralın uygulanmasını talep edeceklerdir. Kosova kararı da KKTC’yi doğrudan etkileyecek bir karardır. Maalesef KKTC ve Türkiye bu konuda inanılmaz bir pasiflik göstermiş ve karardan yararlanma yönünde herhangi bir adım atmamıştır.

Acaba Kosova kararı KKTC’yi ve Kıbrıs Türk Halkını nasıl etkileyebilirdi? Arzu ederseniz bu konuyu çeşitli boyutları ile birlikte inceleyelim ve soruyu birlikte yanıtlamaya çalışalım.

Kosova davasının ilginç bir özelliği birçok devletin davaya katılarak bağımsızlık konusundaki görüşlerini açıklamış olmalarıdır. Bu görüşlerin mahkeme kararı kadar ve belki de daha fazla bağımsızlık hareketlerini etkilemesi söz konusudur. Çünkü bir devletin ileride benzer bir bağımsızlık talebi ile karşılaştığında Kosova davasında öne sürdüğü görüşlerden farklı ve çelişkili görüşler öne

DOSYA

KIBRIS KONUSU

sürmesi mümkün değildir. Örnek olarak İngiltere Hükümetinin mahkemeye sunduğu görüşlere bakalım.

İngiltere'nin Mahkemeye sunduğu görüş

İngiltere Hükümeti Kosova'nın bağımsızlık ilanını desteklemiş ve özetle şöyle demiştir: "Sırbistan, Kosova'nın bağımsızlık ilanını geri almasını ve iki taraf arasındaki müzakerelerin devam etmesini talep etmektedir. Hâlbuki müzakerelerin bir sonuç vermeyeceği anlaşılmıştır. Sırbistan, Kosova'nın bağımsızlık ilan etmesine neden olan olayları görmezlikten gelmektedir ve saati geri almaya çalışmaktadır. Ayrılan eşlerin tekrar birlikte yaşamaları için mahkemenin emir verme yetkisi yoktur. Bunun gibi ayrı egemenliği olan halkların bir araya gelmeleri için de emir verilemez. Bu konuda karar vermek onların iradelerine kalmıştır."

İngiltere'nin Kosova davasında belirttiği bu görüşler KKTC'nin bağımsızlığını destekleyen görüşler değil mi? Bu durumda sormamız gerekiyor. KKTC tanınma talep etmiş olsa ve bu yönde mücadele etse İngiltere'nin farklı bir tutum içine girmesi mümkün olabilir mi? Eğer farklı bir tutum içine girerse bu çelişki olmaz mı?

KKTC tanınma için mücadele etse İngiltere tanımamak için hangi gerekçeyi öne sürerse sürsün Kosova davasında öne sürdüğü gerekçelere ters düşecektir. Bunu yapması halinde iki halk ve iki ülke arasında çifte standart uygulamış ve diskriminasyon yapmış olacaktır.

Özetlersek Kosova davası ve kararı KKTC'nin bağımsızlığı lehinde kullanılacak görüşlerle doludur. Bu görüşlerin yerinde kullanılması halinde Kıbrıs Türk Halkının büyük yarar sağlaması söz konusu olabilirdi. Pasif kalındığı için büyük fırsatlar yitirilmiştir ve yitirmeye devam edilmektedir.

Devletlerin Kosova davasına aşırı ilgisi

Kosova davasının insanı şaşırtan bir özelliği

inanılmayacak sayıda devletin davaya burnunu sokmasıdır. Sırbistan ve Kosova'dan başka 35 devlet görüşlerini yazılı olarak Mahkemeye sunmuşlardır. Bu da yeterli olmamış ve bu devletlerin 27'si zahmetlerini esirgemeyerek duruşma sürecine katılmışlar ve avukat tutup Mahkemeye hitap etme yönüne gitmişlerdir. Mahkeme kararından en fazla etkilenecek devletlerden biri KKTC olduğu halde KKTC'ye söz hakkı verilmemiştir. KKTC de görüş beyan etmek için bir girişimde bulunmamıştır. Türkiye ise görüş beyan etmemeyi tercih etmiştir.

KKTC'ye söz hakkı verilmemesi adaletten uzaklaşma değil mi?

Bir kararın adil olabilmesi için karardan etkilenecek kişilere söz hakkı verilmesi gerekir. Bir mahkemenin karardan etkilenecek kişilerin görüşünü kabul etme zorunluluğu yoktur. Ancak bu kişilere söz hakkı vermek, iddialarını dinlemek ve eğer bu iddialar reddedilecekse, bunun gerekçesini açıklamak zorunluluğu vardır.

Bir karardan etkilenecek kişi veya kişilere söz hakkı verme gereği binlerce yıl içinde yargının oluşturduğu, adaletin en temel ilkelerinden biridir. Bir kişi veya kuruluşa söz hakkı vermek için o kişinin veya kuruluşun tanınmış olmasına veya statü sahibi olmasına gerek yoktur. Adil mahkemeler çeşitli isimler ve prosedürler altında etkilenecek kişilere konuşma olanağı tanır. Kosova olayında daha ileri gidilmiş ve yasallığı tartışma konusu olan Kosova'ya taraf statüsü verilmiştir.

Buna rağmen hiçbir uluslar arası mahkemede KKTC'ye bu olanak tanınmamıştır. Bu da herhalde Rum Yönetiminin KKTC'yi yok sayma çabalarının sonucudur. Bu yaklaşım daha tartışma başlamadan Rum görüşlerinin kabul edilmesi ve Kıbrıs Türk Halkının haklarının dikkate alınmaması demektir. Böyle bir başlangıçtan sonra KKTC ile ilgili verilecek kararın adil olması veya barışa katkıda bulunması söz konusu olamazdı.

Uluslar arası alanda KKTC'yi görmezlikten

DOSYA

KIBRIS KONUSU

gelme ve yok sayma o kadar çok tekrarlandı ki uluslar arası kamuoyu bunu doğal bir gerçek olarak kabul etmeye baladı. Kıbrıs Türk Halkı da bu haksızlığa alışmış gibidir. Hatta haksızlığa karşı sessiz kalarak katkı sağladığı söylenebilir. Çünkü sükûtun ikrardan geldiği bilinmektedir.

Hâlbuki adaletin temel ilkeleri kaç kez ihlal edilirse edilsin değişmez ve haksızlık kural haline gelmez. Bu nedenle her yeni olayda hiç değilse yapılan haksızlığa değinmek ve haksızlığın kabul edilmediğini belirtmek gerekir.

UAD'ın KKTC'ye söz hakkı vermemesinin ve KKTC'nin konuşmak için hiçbir girişimde bulunmamasının yarattığı ciddi haksızlığa değindikten sonra diğer konulara geçebiliriz.

Görüş sunan devletlerin tutumu

Kosova davasında mahkemeye görüş sunan devletler genellikle "Kosova'nın durumu tamam. Ancak dikkatli olalım, bağımsızlık talep eden tüm toplumları cesaretlendirip çatışma çıkarmayalım" şeklinde bir tutum içine girdiler. Mahkemenin de aynı yaklaşım içinde olduğu söylenebilir. Buna rağmen mahkeme kararlarının emsal olması kaçınılmazdır. Buna ek olarak Kosova davasına katılan devletlerin sunumları İngiltere'nin görüşünde gördüğümüz gibi bağımsızlık ilan etmek isteyen ülkelerin yararlanabileceği görüşlerle doludur.

Uluslararası Adalet Divanı (UAD) Kosova'ya ilişkin nasıl bir karar verdi?

Arzu ederseniz şimdi de UAD'ın verdiği kararı büyüteç altına alalım ve nasıl bir karar olduğunu anlamaya çalışalım.

Uluslararası Adalet Divanına başvuran Sırbistan iki gerekçe ile Kosova'nın bağımsızlık ilanının yasal olmadığını iddia etmişti.

1) Kosova'nın bağımsızlık ilanı uluslar arası hukuka aykırıdır.

2) Kosova'nın bağımsızlık ilanı BM Güvenlik Konseyinin, 1999 yılında verdiği 1244 sayılı karara aykırıdır.

UAD, her iki iddiayı da reddetti. Önce devletlerin tek taraflı bağımsızlık talep etmelerini yasaklayan bir uluslararası hukuk kuralı bulunmadığını açıkladı. Daha sonra bağımsızlık ilanının Güvenlik Konseyinin 1244 sayılı kararına aykırı olmadığına karar verdi. UAD'ın kararını daha iyi anlayabilmek için bu iki iddiayı ayrı ayrı ele alarak incelemeye çalışalım.

Kosova'nın bağımsızlık ilanı uluslar arası hukuka aykırımı?

Bir olayın bir hukuk kuralına aykırı olabilmesi için öncelikle o konuda bir hukuk kuralının bulunması gerekir. Bu durumda sormamız gerekiyor. Devletlerin bağımsızlık ilanlarına ilişkin bir uluslararası hukuk kuralı var mı?

Böyle bir hukuk kuralının varlığından söz edebilmek için ya uluslararası bir antlaşmada yer alması veya devletlerarasında o konuda bir teamül oluşmuş olması gerekir. En önemli uluslararası antlaşma olan BM Ana Sözleşmesini ve diğer uluslararası antlaşmaları incelediğimiz zaman devletlerin bağımsızlık ilanını ele alıp düzenleyen bir bölüm olmadığını görürüz. Uluslararası teamül oluşup oluşmadığını araştırdığımız zaman ise devletlerin böyle bir teamül oluşturmaktan oldukça uzak olduklarını anlarız. Gerçekte dünyada birçok devlet önce fiilen egemenliğini oluşturmuş ve bir süre koruduktan ve koruyacağı anlaşıldıktan sonra diğer devletler tarafından tanınarak bağımsızlığına kavuşmuştur. UAD özetle bunu başarabilmiş bir ülkenin bağımsız devlet olarak tanınmasının önünde yasal bir engel olmadığına karar vermiştir.

Uluslar arası hukuk konusunda mahkemenin bulgusu

Uluslararası hukuk açısından araştırma yapan UAD, devletlerin bağımsızlık ilanlarının ters düşebileceği bir kuralın izine dahi rastlayamamıştır.

DOSYA

KIBRIS KONUSU

Daha ilginç, devletlerin bağımsızlık ilanını engelleyecek uluslararası hukuk kuralı olduğu iddiasının geçmişte hiç yapılmadığını, bu iddianın ilk kez Sırbistan tarafından öne sürdüğünü belirtmiştir.

İkinci dünya harbinden sonra İngiltere birçok eski kolonisi ile anlaşarak onların bağımsız devletler olmalarını kabul etmiştir. Böylece karşılıklı anlaşma ile bağımsız devlet oluşması bir uygulama haline gelmiştir. Daha sonra İngiltere kolonisi olup tek taraflı bir irade ile bağımsız devlet haline gelen Rodezya gibi ülkelerin bağımsızlığının uluslararası hukuka aykırı olduğu çünkü tek taraflı ilan edildikleri iddia edilmeye başlanmıştır. Sırbistan bu görüşten yararlanmak istedi ve Kosova'nın bağımsızlık ilanı tek taraflı olduğu için uluslararası hukuka aykırı olduğunu iddia etti.

UAD, devletlerin tek taraflı bağımsızlık ilanlarının uluslararası hukuka aykırı olduğunu ret etti. Mahkeme daha ileri giderek BM Güvenlik Konseyinin bağımsızlık konusunda verdiği çok sayıda siyasi kararı inceledi ve hiç birinde tek taraflı bağımsızlığın uluslararası hukuka aykırı olduğunu ifade eden bir görüş bulunmadığını ortaya çıkardı. Bu iddia sadece diplomatik ilişkilerde Sırbistan, Güney Kıbrıs ve dostları olan devletler tarafından öne sürülmüş fakat Güvenlik Konseyi kararlarına yansımamıştır. Dolayısıyla UAD zorlanmadan Kosova'nın bağımsızlık ilanının ters düşeceği bir uluslararası hukuk kuralı olmadığına, bu nedenle bağımsızlık ilanının uluslararası hukuka uygun olduğuna karar vermiştir. Mahkemenin böyle düşünmesinden daha doğal bir şey olamazdı.

Kosova'nın bağımsızlık ilanı Güvenlik Konseyinin 1244 sayılı kararına aykırı mı?

Kosova'nın bağımsızlık ilanının Güvenlik Konseyinin 1244 sayılı kararına aykırı olup olmadığı davanın en fazla tartışılan konusu olmuştur.

Güvenlik Konseyi 1999 yılında Kosova'ya ilişkin 1244 sayılı kararı vermişti. Birleşmiş Milletler

Ana Sözleşmesinin 7ci Bölümü altında alınan ve icra edilmek yani zorla uygulanmak üzere verilmiş olan bu kararın o tarihteki Yugoslavya, bugünkü Sırbistan'ın ülke bütünlüğünü koruma ilkesine dayandığı açıktı.

Geçmişte Kosova Sırbistan'ın özerk bir bölgesi bir vilayeti olduğu için bu kararın başka bir anlama gelme olasılığı yoktu. Gerçi kararda Sırbistan ile Kosova arasındaki görüşmelerin devam etmesine ve Kosova'daki özerk yönetimin güçlenmesine destek olacak ifadeler de yer alıyordu; ancak karar Sırbistan'ın ülke bütünlüğünü koruma ilkesine dayanmaktaydı ve Kosova'nın bağımsızlığının bu ilkeye uygun olma olasılığı yoktu.

Karar ülke bütünlüğünü koruma ilkesine aykırı olduğu için Sırbistan'ın bölünmesinin doğru olmayacağını ifade eden bir karardı. Buna rağmen Kosova her türlü tepkiyi göze alarak 17 Şubat 2008 tarihinde bağımsızlığını ilan etti. Güvenlik Konseyine üye bazı devletler de kendi geçmiş kararlarına aykırı olacağına bakmaksızın Kosova'yı tanıdılar. Bu devletler arasında, Güvenlik Konseyi üyesi ABD de vardı. Bu vesile ile Güvenlik Konseyi kararlarının siyasi olduğu ve zaman içinde bu kararlara aykırı hareket edilebileceği ortaya çıktı.

UAD'ın bu koşullarda Kosova'nın bağımsızlık ilanının 1244 sayılı karara aykırı olduğuna karar vermesi gerekiyordu. Buna rağmen Güvenlik Konseyi kararlarına aykırı kararların Uluslararası Hukuka uygun olacağını belirtmek istemediği anlaşılmaktadır. Bu nedenle sudan gerekçelerle bağımsızlık ilanının 1244 sayılı karara aykırı olmadığına karar verdi.

Mahkemenin karşılaştığı diğer bir sorun ise şuydu: Mahkemeye sunum yapan devletlerin bir bölümü Kosova'nın bağımsızlık ilanını onaylamanın bir kural oluşturabileceği, bağımsızlık talep etmek isteyen diğer ülkeleri cesaretlendirebileceği ve bunun da tüm dünyada istikrarı bozabileceği kaygısı içinde idiler. Mahkemenin bu kaygıları da dikkate alması ve bir taraftan Kosova'nın bağımsızlığını onaylarken diğer taraftan bu kaygıları artırmaması gerekiyordu.

DOSYA

KIBRIS KONUSU

Bir çıkış yolu arayan UAD'ın kararını şöyle özetleyebiliriz: “ Devletlerin bağımsızlığı konusunda genel bir kural koymak mümkün değildir. Her bağımsızlık talebi, kendine özgü somut koşullar dikkate alınarak değerlendirilmelidir. 1244 sayılı karar verilirken o tarihte Kosova’da mevcut koşullar dikkate alınmıştır. Kararın amacı Kosova’nın nihai devlet yapısını belirlemek değil, geçici bir ara rejimle ilgili karar vermektir. Kosova’nın bağımsızlık ilanı ise Kosova’nın nihai statüsü ile ilgilidir, dolayısıyla ara rejimle ilgili 1244 sayılı karara aykırı değildir.”

UAD’ ın gerekçelerinin tatmin edici olmaması

UAD’ın Kosova’nın bağımsızlık ilanının 1244 sayılı karara aykırı olmadığını söylerken belirttiği gerekçeler tatmin edici değildir. Çünkü 1244 sayılı kararı okuyan tarafsız herhangi bir hukukçu bu kararın Sırbistan’ın ülke bütünlüğünü koruma ilkesine dayandığını ve bunun Kosova’nın bağımsızlığı ile bağdaşmadığını görür. Geçici olarak bağımsız olması yasaklanan bir ülkenin sürekli olarak bağımsız olması hiç kabul edilemez. Nitekim birçok devlet mahkemeye sundukları görüşlerde bu noktaya değinmişlerdir.

UAD, bazı gerekçeler göstererek 1244 sayılı kararla Kosova’nın bağımsızlığı arasında çelişki olmadığını kanıtlamaya çalışmıştır. Fakat hangi gerekçeyi gösterirse gösterecek çelişkiyi ortadan kaldırmaması mümkün değildir. Gerçek zaman içinde devletlerin çıkarlarının değiştiği ve konuyu daha farklı değerlendirebilecekleri idi.

UAD kararının bir bölümünde Güvenlik Konseyinin bağımsızlığa ilişkin karar verirken kararın verildiği tarihteki koşulları dikkate aldığını, koşullar zaman içinde değiştikçe kararların da değişebileceğini, değişen koşullar nedeniyle kararların anlamlarını yitirebileceklerini veya dikkate alınmayabileceklerini ifade etmiştir.

Dolayısıyla Kosova lehinde karar verebilmek için Güvenlik Konseyi kararlarının değişebileceğini itiraf etmek zorunda kalmıştır. Bu kararların siyasi

kararlar olduğu ve yasal bağlayıcılık taşımadıkları anlamına gelebilecek bir karar vermiştir. Böylece Mahkeme belki istemeden Güvenlik Konseyinin, KKTC’nin tanınmaması yönünde verdiği kararlara aykırı hareket edilebileceğini kabul etmiştir. Güvenlik Konseyi kararlarının siyasi oluşunu, yasal olmadığını dolayısıyla bağlayıcı olmadığını ifade ederek etkilerini azaltmıştır.

Kıbrıs Rum Cumhuriyetinin tutumu ve Uluslar arası hukuk propagandası

Tek taraflı bağımsızlık ilan etmenin uluslar arası hukuka aykırı olduğunu geçmişte kimse iddia etmiyordu. Bu iddia ilk kez Sırbistan tarafından Kosova davasında öne sürülmüştür. Ancak yargılama sürecinde bu iddiayı Sırbistan kadar hatta daha ateşli bir şekilde savunan bir devlet ortaya çıktı. Bu devlet Kıbrıs Cumhuriyeti adı altında davaya katılan Kıbrıs Rum Yönetimi’nden başkası değildi.

Kıbrıs Rum Yönetimi, bu davada Sırbistan’la eş davacı gibi hareket etmiştir. Kıbrıs Rum Yönetimi Sırbistan ikilisinin Kosova davasında öne sürdüğü iddialar geçmişte Kıbrıs’ta öne sürülen bazı iddiaları anımsatmaktadır. Bilindiği gibi Kıbrıs Rum Yönetimi toplu göçlerde mülkiyet sorununun bireysel olarak ve herkesin eski malına geri dönmesi yöntemi ile çözülmesi gerektiğini, bunun bir uluslararası hukuk kuralı olduğunu öne sürmüştü. Bu kuralın bir “jus cogens” yani aksine anlaşma yapılamayacak kadar kesin bir hukuk kuralı olduğunu, mülkiyet konusunda yapılacak farklı anlaşmaların geçersiz olacağını söyleyecek kadar ileri gitmişti.

Rum Yönetimi uluslararası hukuk propagandasında o kadar başarılı olmuştu ki kimse “Böyle bir uluslararası hukuk kuralı varsa hangi antlaşmada yer alıyor? Bir teamül oluşmuşsa nerede, hangi toplu göçte uygulanmış?” diye sormaya cesaret edememişti. Uluslar arası kuruluşlar da Kıbrıs Türk Halkının bu iddiayı kabul ettiği varsayımı içinde konuyu değerlendirmeye başlamışlardı. Bu nedenle müzakerelerde tüm göçmenlerin eski mallarına geri dönme hakkı olduğu tartışmasız kabul edilmiştir.

DOSYA

KIBRIS KONUSU

Öyle anlaşıyor ki Sırbistan, Rum Yönetiminin uluslararası hukuk propagandasındaki başarısından etkilenmiş ve aynı iddiayı Kosova davasında kendisi de öne sürmeye çalışmıştır. Karşısında KKTC veya Türkiye gibi hukuk mücadelesinde isteksiz devletler değil de mücadeleciler Kosova halkını bulduğu için başarılı olamamıştır.

UAD'ın, 1244 sayılı Güvenlik Konseyi kararını yorumlarken Kıbrıs'a gönderme yapması

UAD, Kosova'nın bağımsızlık ilanının Güvenlik Konseyinin 1244 sayılı kararına aykırı olmadığına karar vermiştir. Kararın 81. ve 114. paragraflarında ise Kıbrıs'a değinmiştir. Okunduğu zaman kolay anlaşılabilen bu paragrafların KKTC'nin tanınmasını engelleyecek bir anlam taşıdığı iddia edilmektedir. Gerçekten bu paragrafların böyle bir anlamı var mı? Yoksa bu paragraflar başka bir amaçla mı karada yer aldı?

UAD'ın, Kosova'nın bağımsızlık ilanının uluslararası hukuka aykırı olmadığı kararını vermesi zor değildi. Çünkü ne uluslararası antlaşmalarda ne de uluslararası teamüllerde tek taraflı bağımsızlık ilanını engelleyecek bir kural yoktur. Güvenlik Konseyinin 1244 sayılı kararına aykırı olmadığına karar vermesi ise pek kolay olmamıştır. Çünkü 1244 sayılı karar Sırbistan'ın ülke bütünlüğü ilkesine dayanıyordu ve ilk bakışta Kosova'nın bağımsızlığı bu ilkeye ters düşüyordu. Buna rağmen Kosova'nın bağımsızlığının 1244 sayılı karara aykırı olmadığını kanıtlamak isteyen UAD, büyük zorluklarla karşılaştı ve diğer gerekçelerin yanı sıra Kıbrıs'a ilişkin 1251 sayılı karardan da yararlanmaya çalıştı. Bu konu kararın 114. paragrafında ele alınmıştır.

114. paragrafın anlamı

UAD, Kosova kararının 114 üncü paragrafında özetle şöyle demiştir. " Güvenlik Konseyinin 1244 sayılı kararı 10 Haziran 1999 tarihinde Kosova'da bir ara rejim oluşturmayla ilgili olarak verilmiştir. Bu karardan 19 gün sonra 29

Haziran 1999 tarihinde Güvenlik Konseyi Kıbrıs'la ilgili verdiği 1251 sayılı kararda ise Kıbrıs'ın nihai devlet yapısından söz etmiştir. Güvenlik Konseyinin amacı Kosova'nın nihai statüsünü belirlemek olsaydı 1251 sayılı kararda kullandığı ifadeyi kullanacaktı."

Güvenlik Konseyi, Kıbrıs'la ilgili 1251 sayılı kararı 29 Haziran 1999 tarihinde Kıbrıs'taki BM Barış Gücünün süresini uzatmak için vermişti. Kararda süre uzatmanın yanı sıra başka hususlara da değinilmiş, örneğin taraflara gerginliği artırmamaları çağrısı yapılmıştı. Bu arada Kıbrıs'taki çözümün "tek egemenlik, tek uluslararası kimlik, tek vatandaşlık, devletlerin bağımsızlığı ve ülke bütünlüğü ilkelerine" uygun olması gerektiği belirtilmişti.

114. Paragrafın yanlış anlaşılması

Birçok kişi 114. paragrafı "Kosova'nın bağımsızlık ilan etmesi yasaldir çünkü ara rejimle ilgili 1244 sayılı karara ters değildir; KKTC tanınması ise yasal olmaz, çünkü Kıbrıs'ın nihai statüsü ile ilgili 1251 sayılı karara ters düşecektir" şeklinde anlamaktadır. Hâlbuki 114. paragrafın böyle bir anlamı yoktur.

Bilindiği gibi mahkemeler önlerinde tartışılan konularda karar verirler. UAD'ın önünde KKTC'nin bağımsızlığı tartışma konusu değildi. Bu konu, ileride tartışılırsa Mahkemenin nasıl bir karar verme ihtimali olduğu da tartışılmış değildir. UAD 114. paragrafta KKTC'nin geleceği ile ilgili bir görüş ortaya koymayıp sadece Güvenlik Konseyi'nin bir ülkedeki nihai rejimle ilgili kararını nasıl kaleme aldığı konusunda bir örnek göstermek istemiştir.

UAD, 1251 sayılı karara ara rejim, nihai rejim ayırımını açıklamak için gönderme yapmıştır. Bu durumda insanın aklına doğal olarak şu soru geliyor. "1244 sayılı karar Sırbistan'ın ülke bütünlüğünü korumak için verilmişti. Ülke bütünlüğünü koruma açısından ara rejimle nihai rejim arasında fark var mı? Kosova'nın ara rejim oluşturması Sırbistan'ın ülke bütünlüğüne aykırı ise tamamen ayrılması da aykırı değil mi? Hatta daha fazla aykırı değil mi? Bu durumda 1251 sayılı karara gönderme yapmanın

DOSYA

KIBRIS KONUSU

bir anlamı kalır mı? ". Bu nedenle 114 sayılı kararda Kıbrıs'a değinilmesini anlamsız bir gayret olarak görmek gerekir.

Kosova kararının 81. paragrafı ne anlama geliyor?

Kosova kararının 81. paragrafını şöyle tercüme etmek mümkündür. "Bazı devletler Kosova'nın bağımsızlık ilanının yasal olduğuna karar verilmesi halinde bunun Güney Rodezya, Kuzey Kıbrıs ve Srpska Cumhuriyeti gibi ülkelerin de tanınmasına yol açacağı kaygısı içindedirler. Böyle bir kaygı duymalarına gerek yoktur. Gerçi devletlerin bağımsızlık ilanlarının ters düşebileceği bir hukuk kuralı yoktur ve Güvenlik Konseyi de her zaman bu görüşü teyit etmiştir. Ancak hukuka aykırılığa neden olan bağımsızlık ilanı değil bağımsızlık ilanından önce o ülkede mevcut fiili durumdur. Bağımsızlık ilanına yol açan olaylardır."

81. Paragrafın en ilginç özelliği şudur. KKTC'nin yasal bir devlet olduğunu ve tanınması gerektiğini savunan biz KKTC hukukçuları ve bize katılan tarafsız hukukçular, yıllardan beri Mahkemenin 81. paragrafta belirttiği görüşü savunuyorduk. Yani, yeni kurulan devletlerin ve özellikle KKTC'nin bağımsızlık ilanının ters düşeceği bir uluslararası hukuk kuralı olmadığını öne sürüyorduk. KKTC'nin yasallığı konusunda yaptığımız değerlendirmede ise bağımsızlık ilanından önce Kıbrıs'ta mevcut fiili durumu ve bağımsızlık ilanına yol açan olayları dikkate alıyorduk. 1960 Kıbrıs Cumhuriyetinin Rum Yönetimi tarafından yıkıldığını göz önünde bulundurarak KKTC'nin, Rum Yönetiminden daha yasal olduğu sonucuna varıyorduk.

81. Paragraf yasallıkla ilgili bu görüşümüzü teyit etmiş ve KKTC'yi savunan bizlere konuşma olanağı tanımıştır.

81. Paragraf KKTC ile ilgili Güvenlik Konseyi kararlarına yasal bir ağırlık kazandırdı mı?

Dikkatli bir inceleme bize böyle bir olasılığın bulunmadığını gösterir. Çünkü mahkemeler önlerinde

tartışılan konularda karar verirler. Mahkeme önünde tartışma konusu olmayan bir konuda mahkemenin belirttiği görüş yasal olan ve tarafları bağlayan bir görüş değildir. Buna hukukta "obiter dictum" yani Mahkemenin esas karar dışında tarafları bağlayıcı olmayan görüşü denir.

81. Paragraf çok iyi bilinen bir ilkeyi ön plana çıkarmış ve bağımsızlık konusunda karar verebilmek için, bağımsızlıktan önceki fiili durumun ve olayların dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir. UAD'ın KKTC'nin oluşumu ile ilgili olayları tartışmadan KKTC'nin yasallığı konusunda bir görüş açıklaması kendi koyduğu ilkeye ters düşecekti. KKTC ile ilgili olaylar UAD'da tartışılmadığına göre UAD'ın KKTC ile ilgili yasal bir karar vermesi veya verilen kararlara yasal bir nitelik kazandırması söz konusu değildir. Burada sadece Güvenlik Konseyinin tavsiye kararına bir gönderme yapılmıştır. Kaldı ki bu tavsiye de UAD kararına aykırıdır. Çünkü Güvenlik Konseyinin bir tavsiye kararı verirken bağımsızlığa yol açan olayları incelemesi gerekirdi. Acaba bu olaylar incelendiği zaman KKTC'nin tanınması gerekmiyor mu?

Güvenlik Konseyi KKTC'nin tanınmamasını tavsiye ederken hangi olayları dikkate almaktadır?

Güvenlik Konseyi KKTC'nin tanınmamasını tavsiye ederken Rum Yönetiminin etkisinde kalarak Kıbrıs sorununun 20 Temmuz 1974 de başladığını kabul etmiş olmalıdır. Kararlarında belirtmese bile büyük bir olasılıkla Türkiye'nin Kuzey Kıbrıs'ı işgal ettiği varsayımı içinde hareket etmektedir. Biz ise 15 Temmuz 1974 ün 20 Temmuz 1974 ü zorunlu hale getirdiğini düşünüyoruz. Hatta daha da gerilere gidiyoruz ve Rum Yönetimi'nin Akritas ve İfestos etnik temizlik planlarını yaptığını; etnik temizlik girişimlerinde bulunduğunu ve 1974 den önce Kıbrıs'ın % 97'sini işgal etmiş olduğunu dikkate alıyoruz. Rum Yönetiminin vurguladığı olaylardan hareket edince KKTC'nin tanınmamasını tavsiye etmek doğaldır. Bizim öne sürdüğümüz olaylardan hareket edince ise KKTC'nin Rum Yönetiminden daha yasal olduğu ortaya çıkmaktadır. Şu halde Rum Yönetimi ve Güvenlik Konseyi ile aramızdaki temel

DOSYA

KIBRIS KONUSU

fark hangi olayların dikkate alınacağı konusundadır.

81. Paragraf bağımsızlığa yol açan olayların dikkate alınmasını öngördüğüne göre acaba hangi tarihe kadar olan olaylar dikkate alınmalıdır? Güvenlik Konseyi bize söz hakkı verse ve öne sürdüğümüz gerçekleri dikkate alsaydı acaba KKTC'nin bağımsızlığı konusunda nasıl bir karar verecekti? Yazı dizimizin sonunda bu konuya eğilelim.

Bir anlaşmazlıkta dikkate alınması gereken olaylar

Bir anlaşmazlıkta doğru karar verebilmek için hangi olayların dikkate alınması gerektiği yargıda hemen her davada yargıçların karşısına çıkan bir sorundur. Bu konuda oldukça kesinleşmiş hukuk ilkeleri vardır. Hukuk sistemimizde bir kişi ifade vermeden önce yemin etmek zorundadır. Çeşitli yemin türleri vardır. Yemin türlerinden birine göre yemin eden kişinin "gerçeği söyleyeceğim" demesi yeterli değildir. "Gerçeği, sadece gerçeği ve tüm gerçeği" söyleyeceğim demesi gerekir. Bu sözler diğer yemin türlerinde aynen tekrarlanmasa bile tümünde geçerli olan bir ilkeyi ifade etmektedir.

Duruşmalara başlarken böyle bir yemin yapılması da gösteriyor ki bir anlaşmazlıkta doğru bir sonuca varmak için "tüm gerçeği" dikkate almak gerekir. Adil yargılamanın vazgeçilmez ön koşuludur bu. Gerçeğin sadece bir bölümünü dinleyen bir mahkemenin doğru karar vermesi mümkün değildir. Binlerce yıldan beri ve binlerce tecrübeden sonra varılan bu ilkeyi UAD'ın, Güvenlik Konseyinin veya diğer herhangi bir kuruluşun değiştirmesi söz konusu olamaz.

Bir örnek olarak konuyu daha iyi anlamaya çalışalım. Bir soyguncunun evinize girdiğini ve silahla sizi tehdit ettiğini düşünelim. Bu durumda sizin kendinizi koruma hakkınız vardır. Soyguncunun eline vurarak silahı elinden aldığınızı varsayalım. Eğer karşısına çıkarıldığınız mahkeme sadece soyguncunun eline vurmanız olayı ile ilgilenirse ve daha önce gerçekleşen olayları dinlemek istemezse haklı olduğunuz bu olayda sizi mahkûm edecek

ve cezalandıracaktır. Bu nedenle bir anlaşmazlıkta doğru karar verebilmek için tüm gerçekleri dikkate almak vazgeçilmez ön koşuldur.

UAD, Kosova kararında bağımsızlığa ilişkin Güvenlik Konseyi kararlarının verildikleri tarihlerdeki koşullar dikkate alınarak verildiğini, koşullar değiştiğinde kararların da değişebileceğini ifade etmiştir. Güvenlik Konseyinin, BM Ana sözleşmesi 7. Bölümü altında zorla icra edilmek üzere verilmiş olan kararlarında bile geçerli olan bu görüş tavsiye niteliğindeki kararlarda daha fazla geçerli olmalıdır. 81. Paragraf ise bağımsızlık konusunda değerlendirme yapılırken bağımsızlığa yol açan fiili durumun ve olayların dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir. Hukukun temel ilkeleri ise bir olayda gerçeklerin bir kısmını dikkate alıp diğerlerini almamanın son derece sakıncalı olduğunu göstermektedir.

Bu durumda KKTC'nin, Güvenlik Konseyine "KKTC'nin bağımsızlık ilanından sonra aradan uzun zaman geçti ve koşullar değişti. KKTC ile ilgili verdiği tavsiye kararlarını yeniden gözden geçir. Ayrıca bu kez daha önce verdiği kararlardan farklı olarak olayların sadece bir kısmını değil tümünü dikkate al" diyebilmesi gerekir.

Bunun gibi KKTC'yi tanımak isteyen devletlere tanımının önünde yasal bir engel bulunmadığını söyleme olanağımız doğmuştur.

Kosova Davasına ilgilenen devletlerin görüşleri

Devletlerin çıkarlarına göre görüş oluşturmaları

Kosova davasında sunum yapan devletlerin görüşlerini inceleyince ilk edindiğimiz izlenim bu devletlerin çıkarları doğrultusunda görüş oluşturdıklarıdır. Bağımsızlık ilan eden devletle çıkar ilişkisi içinde olan veya bağımsızlıktan çıkar ümit eden devletler genellikle yeni devleti tanıma yönüne gitmişler ve bağımsızlık ilanını destekleyen görüşleri savunmuşlardır. Bir bölgelerinin ayrılarak yeni bir devlet oluşturmasından kaygı duyan devletler ise bunun tersini yapmışlardır. Bu yaklaşım

DOSYA

KIBRIS KONUSU

o kadar açıktır ki bir devletin savunduğu görüşleri okuduğumuz zaman ne gibi çıkarları ve kaygıları olduğunu tahmin etmemiz mümkün olmaktadır.

Bağımsızlık konusunda dünya devletlerinin iki ana gruba ayrılması

Sunum yapan devletlerin görüşlerini daha iyi anlayabilmek için yaptığımız çalışmalarda bu devletleri iki ana gruba ayırmanın mümkün olduğunu saptamış bulunuyoruz. Devletlerin bağımsızlığı konusunda iki ilke bulunmaktadır. “Self determinasyon” ve “devletlerin egemenliğine ve ülke bütünlüğüne saygı” ilkesi. Bu ilkelerin farklı olduğu ve zıt sonuçlar doğurduğu ortaya çıkar. Kosova davasına katılan devletler sunumlarında bu ilkelerden ya birine ya da diğerine öncelik vererek görüşlerini açıklamışlardır.

Birinci grupta bulunan devletler “self determinasyon” ilkesini ön plana çıkardıktan sonra insan hakları ihlaline değinmişler ve Kosova'nın tanınması gerektiği sonucuna varmışlardır. İkinci gruptaki devletler ise “devletlerin egemenliğine ve ülke bütünlüğüne saygı” ilkesini ön plana çıkararak Sırbistan'ın ülke bütünlüğüne önem vermişler ve Kosova'nın tanınmaması gerektiği sonucuna varmışlardır.

Acaba her bir dünya devleti bu iki ana gruptan hangisine girmektedir? Bu soruyu sorarak devletlerin görüşlerini kavramaya çalışalım. Çalışmamıza Güvenlik Konseyi daimi üyelerinin sunumlarından başlamamız uygun olacaktır sanırım. Bu sunumlar arasında en sade olan Çin'in sunumudur.

Çin'in görüşü

Çin'in Kosova davasında yaptığı sunumu okuduğumuz zaman “herhalde bu devletin de bazı bölgeleri bağımsızlık talep etmektedir. Bu kaygı içinde görüşlerini oluşturmuştur” diye düşünmek zorunda kalırız. Çin sunumunda “devletlerin egemenliği ile ülke bütünlüklerini korumanın uluslararası hukukun temel ilkesi olduğunu, tek taraflı bağımsızlık ilanının

yasa dışı olduğunu” öne sürmüştür. Bu nedenle Kosova'nın tanınmaması gerektiği sonucuna varmıştır.

ABD, Rusya'nın görüşleri

Bağımsızlık konusunda dünyada oluşan iki gruptan birine Çin'i koymak oldukça kolaydı. Ancak diğer iki büyük devlet, yani ABD ve Rusya için aynı şeyleri söylemek mümkün değildir. Bunun nedeni bu devletlerin prensip sahibi olmaları veya taraf tutmak istememeleri değildir. Aksine bu iki devletin sunumlarını okuyanlarda şöyle bir düşünce oluşmaktadır. “ABD ile Rusya herhalde dünyadaki birçok devletle farklı çıkar ilişkisi içindedirler. Bazen bağımsız devlet kurulmasını destekleyip bazen engellemek istemektedirler. Bu nedenle yukarıda belirttiğimiz iki temel ilkeden birini tercih etmiyorlar. Bunu yapmadıkları gibi uluslar arası hukuk oluşturacak şekilde iki ilkeyi adil kriterlerle uzlaştırma çabası içinde de değildiler. Aksine önemsiz ayrıntıları ön plana çıkararak her olayda istedikleri gibi karar verme olanağını ellerinde tutmak istiyorlar.”

ABD sunumunu okuyup yorumlamaya çalışanlar “Kosova'nın tanınması gerekir, ancak ilke koymayalım ve benzer durumda olan başka devletleri tanımak zorunda kalmayalım ” düşüncesi ile hazırlandığını düşünmek zorunda kalırlar. Rusya'nın sunumunu okuyanlar ise “Sırbistan'ın egemenlik ve ülke bütünlüğüne saygı duyalım. Kosova'nın tanınmaması gerekir. Güvenlik Konseyinin 1244 sayılı kararı ihlal edilmemelidir. Ancak bunları söylerken başka bağımsızlık hareketlerini desteklemeye de açık kapı bırakalım” düşüncesi içinde hazırlandığını anlarlar.

Bu durum bağımsız devlet konusunda uluslar arası hukuk oluşturmaktan ne kadar uzak olduğumuzu göstermektedir.

KKTC'nin tanınması gereği

Yaptığımız gözlemler bize dünyada devletlerin diğer varlıklar gibi doğduğunu, bir süre

DOSYA

KIBRIS KONUSU

yaşadığını ve daha sonra öldüğünü göstermektedir. Bu doğal durumu değiştirme ve yeni devletlerin oluşmasını önleme olanağı yoktur. Egemen olabilmiş, bir süre bu egemenliği koruyabilmiş ülkelerin bağımsız devlet olmasını engelleyecek yasal bir ilke yoktur. Diğer devletlerin tanınması ile bu ülkenin devlet olma süreci tamamlanmaktadır. Diğer devletlerin tanınması ise siyasi bir karar olup bu kararı vermelerinde tanıtım ve propaganda etkili olmaktadır.

KKTC'nin tanınmasını sağlayacak tanıtımı yapmak için elde çok fazla malzeme vardır. Her şeyden önce kavga ederek boşanan eşleri baskı altına alarak veya aldatarak tekrar evlenme zorunda bırakmanın doğru olmadığı görüşünü anımsamalıyız. Böyle bir gelişmenin geçmişten daha büyük kavgalara ve felakete neden olabileceği açıktır.

Kosova geçmişte Sırbistan'ın bir vilayeti idi. Böyle bir yer BM Ana Sözleşmesinde yer alan devletlerin ülke bütünlüğü ilkesine rağmen bağımsız devlet olarak tanınmıştır. Güvenlik Konseyinin tanınmaması konusunda icrai zorunluluk olan en kesin kararına rağmen tanınmıştır. Buna karşı 1960 yılında ayrı ve eşit iki halktan biri tarafından kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti'nde Kıbrıs Türk Halkının kurduğu devlet tanınmamıştır. Bu devletin tanınmaması yönünde görüşler öne sürülmektedir. Ortak devleti yıkan kurucu ortaklardan biri tanınırken diğerinin tanınmaması bir ayrımcılıktır. Geçmişte eşit hak sahibi olmayan Kosova halkının kurduğu devlet tanınırken KKTC'nin tanınmaması Kosova'da uygulanan uluslararası hukuk ilkesinin Kıbrıs'ta uygulanmaması demektir. Bu Kıbrıs Türk halkına karşı yapılmış büyük bir haksızlık ve ayrımcılıktır.

Uluslararası Adalet Divanı Kosova'ya ilişkin tarihi kararında Kosova ve benzer durumda olan devletlerin bağımsız devlet olma hakkı olduğunu bunu engellemenin yasal olmadığını karara bağlamıştır. Böylece benzer durumda olan devletlerin tanınmalarının yolunu açmıştır. Ancak bunu yaparken Kıbrıs Rum yönetimi ile Yunanistan'ın Mahkemede yaptıkları büyük mücadeleyi, Türkiye'nin yanıt

vermediğini, KKTC'nin de ilgilenmediğini dikkate alarak karara KKTC'nin yararlanmasını engelleyecek bazı cümleler eklemiştir. Bu cümlelerin bir anlamı ve geçerliliği yoktur. Ciddi ve tarafsız herhangi bir hukukçu Kosova kararını okuduktan sonra KKTC'nin tanınma yolunun tamamen açıldığı kanısına varır.

Kosova kararını şöyle özetlemek mümkündür. UAD, Kıbrıs Rum Yönetimi ile Yunanistan'ın olağanüstü mücadelesi ve Türkiye ile KKTC'nin pasif kalması nedeniyle karara KKTC'nin de arasında bulunduğu bazı kuruluşların devlet olarak tanınmasının uygun olmadığı anlamına gelebilecek cümleler eklemiştir. Ancak dikkatli bir inceleme bu cümlelerin böyle bir anlamı olmadığını ve her halükarda yasal açıdan geçersiz cümleler olduğunu göstermektedir. UAD, KKTC'nin tanınmasını engelleyecek bir görüş belirtemezdi. Çünkü böyle bir görüş Kosova kararının esas gerekçesi ile çelişecekti. Bu nedenle kararın KKTC'nin tanınması yolunu tamamen açtığını söyleyebiliriz. Buna rağmen Türklerin bu karardan yararlanmak için gayret göstermeyeceklerini tahmin eden o tarihte Almanya'nın Dış İşleri Bakanı olan Westerwelle Rumları teselli edecek sözler söylemiştir.

Kıbrıs'ta iki ayrı egemenlik 20 Temmuz 1974 de oluşmuştur. Bu tarihten beri iki halk barış içinde yaşamaktadır. Bu barış her iki halka da yarar sağlamıştır. Soğukkanlı ve barışsever bir değerlendirmede KKTC yi tanımının Rum halkının da yararına olacağı anlaşılmaktadır.

KKTC'nin temel sorunu Rum Yönetimi ve Yunanistan KKTC'nin tanınmasını önlemek için her alanda müthiş bir mücadele verirken Türkiye ile KKTC'nin bu konuda çok pasif kalması hatta birçok olayda cevap verme gereğini dahi duymamasıdır. Daha açık ifade ile tanınmak için mücadele etmemesidir.

Tüm bu gerçekler KKTC'nin tanınması ve Rum yönetimine benzer bir devlet haline gelmesi için mücadele edilmesi gerektiğini göstermektedir.

**Geçmişten
Aldığımız
Gücü,**

**Geleceğe
Taşımaktır
Görevimiz.**

VakıfBank, Yanındaki Güç.

444 0 724 | vakifbank.com.tr

 /vakifbank

VakıfBank

Burası Sizin Yeriniz

DOSYA

KIBRIS KONUSU

KIBRIS TÜRK KİMLİĞİ

Oktay ÖKSÜZOĞLU

KKTC Dışişleri Bakanlığı E. Enformasyon Dairesi Müdürü

İkbal ÖKSÜZOĞLU

Öğretim Görevlisi

Çeşitli kişisel veya toplumsal çıkarlar uğruna, Kıbrıs Türklüğü'nü karalama kampanyalarını inatla sürdüren kişi ve çevreler, Anadolu'dan Kıbrıs'a iskân konusundaki defterlerin, ortaya koyduğu gerçeklerin gün ışığına çıkarılması öncesinde, kendi çirkin amaçları doğrultusunda, bilime ihanet edercesine, Kıbrıs Türklerinin Kimliği ve Özellikleri konusunda, Rumların ideolojik tuzaklarına düşerek, yoğun iftira kampanyalarını yıllar yılı kolayca sürdürmüşlerdir.

Türkiye'nin Kıbrıs'ta gerçekleştirdiği 20 Temmuz 1974 Mutlu Barış Harekâtı

sonrasında, Ada'da yaratılan barış ve hoşgörü ortamı içerisinde, kötü amaçlarını tatmin olanağını elde eden bu yıkıcı mihrakların "demokrasi!" şemsiyesi altında sürdürdükleri GERÇEKLERİ TERSYÜZ ETME faaliyetlerine fırsat vermiştir.

Bu yıkıcı mihraklar "Osmanlı İmparatorluğu aslında bir Türk-Yunan İmparatorluğuydu" savını öne sürmüş olan tanınmış Yunan yazarı Stefanos Yerasimos'a, alkış tutarak işe başladılar. Devamında da "Kıbrıs'ta Rumlarla Kıbrıslı Türklerin birlikte meydana getirdiği ortak bir 'Kıbrıs Üst Kimliği' bulunduğu savını ileri sürme

DOSYA

KIBRIS KONUSU

aşamasına ulaşma başarısı gösterdiler.

Bu gerçek dışı temelsiz iddianın, Kıbrıs Türkleri ile Kıbrıs Rumları tarafından kabulü halinde, oldukça geç kalan barışın Kıbrıs Adası'na dönmesinin çok kolaylaşacağını iddia eden bazı aşırıcı Kıbrıs Türk solcuları, kendilerinin de bu "barış anahtarı" kampanyasının içinde aktif olarak yer almaları gerektiğine inanarak, çok ciddi yaşamsal yanlışlıklara hatta ihanet kulvarlarına düşmüşlerdir.

Kısa zamanda da, Kıbrıs Türk solunun önemli bir bölümü, bu tamamen uyduruk sözde "Ortak Kıbrıslılık Üst Kimliği" masalı iddiasının geçerliliğine, her nasılsa kendi kendilerini de inandırma başarısı göstermişlerdir.

Bu kişilerin, bazı dış mihrakların da yardım ve cesaretlendirmeleriyle, gerçekleri saptırma çabaları, özellikle 2000 yılı içinde kolayca fark edilir boyutlara ulaşmıştır. 2003 yılının ilk ayları içinde Lefkoşa'da düzenlenen masum "barış mitingleri" sırasında, göstericilerin arasına sızarak yaşayan gerçeklerle taban tabana zıt sloganlar haykıran, pankartlar taşıyan bu çevreler, gerek Kıbrıs Türk halkı gerekse Anavatan Türkiye halkı arasında büyük şaşkınlıklara, haklı tepkilere yol açmıştır.

Bu mitinglerde bazı işgüzarlar tarafından bol bol "Kıbrıslılık!" edebiyatı yapılmış, millî davaya ihanet edilmiş, Anavatan Türkiye'ye ve onun bazı değerli temsilcilerine ve Kıbrıs Türklüğünün bekasının tek güvencesi şerefli Türk ordusuna dil uzatılmıştır.(1) Aslı astarı olmayan uydurma dayanaklarla, kendi kökenini, bayrağını, devletini, anavatanını, inkâra kalkanların, bu tavırlarının nedenleri elbette iyi niyetle, gerçekçilikle ve vatanseverlikle bağdaştırılamaz. Olsa olsa

Kıbrıs Türk halkını ve kültürünü Ada'dan bütünüyle temizlemek isteyen Rum-Yunan ikilisini memnun etmek amacı güden davranışlar olarak değerlendirilebilir.

HAKLI TEPKİLER

Kendi öz halkının zengin kültürel özelliklerini gölgelemek ve hatta inkâr etmek yolunu seçen bu çevrelere karşı, çok doğal olarak Kıbrıs Türk Kimliği hakkındaki gerçeklerin saptırılmasını hazmedemeyen çevrelerin bireysel ve örgütsel tepkileri de birbiri ardınca etkili biçimlerde yükselmiştir. Aralarında, Kıbrıs'ın saygın araştırmacı yazarlarından sol kökenli değerli Dr. Doğan Harman ve Dr. Nazım Beratlı'nın da bulunduğu, birçok Kıbrıs Türk aydını, Ada'mızda asla var olmadığı halde, bir Kıbrıs Üst Kimliği'nin varlığından söz edilmesinin altında yatan gerçeklerin ilginç nedenlerini, değişik açılardan mercek altına alarak yorumlamışlardır.

Dr. Doğan Harman(2) kendi yayınladığı Kıbrıslı Gazetesi'nin 24 Nisan 2002 tarihli nüshasında, sürmanşet olarak verilmiş yazısında bakınız ne diyor:

"Kıbrıslı Türkler olarak durumumuza baktığımız zaman, yarım kalmış bir süreç içinde olduğumuzu görüyoruz..."Dilimiz Türkçe..Türk kültürüne aidiz..

"Oluşturduğumuz ayrı ekonomik ve siyasî zeminde (Kıbrıslı Rumlarla) paralel bir kültür oluşturmayı başarmış olduğumuz söylenemez..

"Genel Türk kültürü ile iç içeyiz..."

"O kültürün bir parçası olarak gelişimimizi sürdürmeye devam ediyoruz. Bu doğal tarihî bir süreçtir.. Zorlama hiç kaldırmaz..

DOSYA

KIBRIS KONUSU

“Dün Ferdi Sabit Soyer(3) kardeşimiz benim kültürel aidiyet konusunda yazdıklarımı “eleştirerek” bir şeyler yazdı..

“Yapay bir şekilde Kıbrıslılığı ön plana çıkarmaya çalışıyor..

“Hem de Rumlarla Türklerin birlikte oluşturdukları bir Kıbrıslılığı..

“Rumlarla Türklerin oluşturdukları bir Kıbrıslılık kesinlikle yok..

“Eğer olduğunu iddia ediyorsa, o Kıbrıslıların ortak bir dili ve dilin yansıttığı ortak bir kültürleri yok.

“İvan Ogienko'nun sözlerine dönelim..
“Ne diyordu?

“-Dil her milletin ruhudur!

“Peki, Kıbrıslı milleti gibi o milletin ortak bir dili yoksa? O zaman o milletin ruhu da yok demektir.

“Ogienko başka ne diyor?

“-Dil yok olunca da millet de yok demektir..”

Değerli solcu araştırmacı yazarlarımızdan, Cumhuriyetçi Türk Partisi (CTP) kökenli Dr. Nazım Beratlı da, bu konudaki gerçekleri, nedenleri ile irdeleyerek, ortaya koymuştur. (4)

“...Bazı Kıbrıslı Türk aydınlar etnik kimliği abartmaktan ve Rumlar ile aramızdaki farklılıkları öne çıkarmaktansa, ortak değerlere dikkati çekerek, ‘aslında ortak bir

Kıbrıslı Kimliği bulunduğunu’ ileri sürüp, farklılığı yok saymanın, Ada’mıza mutlaka barış getireceğini düşündü.

“ Bu yaklaşım doğru değildi.

“ Doğru olmasından geçtik, bu tam anlamıyla bir ideolojik tuzaktı da...

“ Doğru değildi; çünkü Rumlar arasında ‘Kıbrıslı’ denilince, bundan Türkler’i ve Rumlar’ı anlayan hiçbir çevre yoktu.

“Onlar (Kıbrıs Rum halkı), bu deyimden sadece kendilerini anlamak bir yana, 1930’larda ayyuka çıkan ENOSİS(Kıbrıs’ın Yunanistan’a ilhaki) kampanyalarına karşı bir önlem olarak, İngiliz yönetimi o zamana kadar kullanılan ‘native people’ (yerli halklar) ifadesinin yerine ‘Cypriots’ (Kıbrıslılar) adı kullanılsın’ diye bir tavır geliştirdiği zaman, çok korkunç bir muhalefet örneği göstermişler ve ‘biz ne günah işledik ki bu aşağılanmaya layık görülüyoruz? Biz Eleniz!’ diyerek, ‘Kıbrıslı’ diye anılmaya şiddetle karşı çıkmışlardır.

“ O dönemde, Yunanistan ile birleşmenin yolunun, ‘Ulusların Kaderlerini Tayin Hakkı’ ilkesinin savunulması ile elde edileceğine inandıklarından, kendilerinin de ‘Elen’ olduğunu ileri sürmekle, söz konusu ereklerine ulaşacaklarını varsayan Ada Rumları, Birleşmiş Milletler’in kuruluşundan sonra, sadece Uluslara değil, halklara da böyle bir hak tanınacağına anlaşılması üzerine de, kendilerinin Kıbrıs Halkı olduğunu ileri sürmeye başlamışlardır.

“Tek ve homojen Kıbrıs Halkı’ vardı ve bu halk kendi geleceğinin belirlenmesi için, oy kullanmış ve Yunanistan’a katılmayı talep etmişti. Bu halkın içindeki %20 dolayında Türkçe konuşan azınlık buna karşıydı, %80’in iradesi mi reddedilecekti?

DOSYA

KIBRIS KONUSU

Üstelik bu 'halk' anlayışı da sadece solun anlayışıydı. Rum Sağı zaten 'öz be öz Elen' olmaktan başka hiç bir lâfı dinlemeye değer bulmuyordu.

"Söz konusu 'ENOSİS Plebisiti' kampanyasının fikir babası da, ne ilginçtir ki, Kıbrıs Rum Komünist Partisi AKEL'in bizzat kendisi olup, kilise sırf bu konudaki öncülüğü komünistlere kaptırmamak için, mecburen ortaya atılmıştı.

"Ada'nın tarihsel gelişiminden bihaber Kıbrıs Türk aydınlarına kurulmuş olan tuzak, işte buydu. 'Kıbrıs Halkı' teranesi, AKEL'in gözünde ENOSİS'e varmak üzere kurulan bir ökse (yapışkanlı kuş tuzağı), bizlerin indinde ise, Ada'mızı barışa ulaştıracak yolun ilk adımıydı.

"Ve bu tuzak, Ada Türkleri'nin zihninde çok yeni olan yaşanmış olaylarla birleşince, Kıbrıs Türk Solu'nun asıl kendi gerçek halkının gözünde yabancılaşmasına yol açmaktaydı. Çünkü bu insanlar, o teranenin amacını yaşayarak öğrenmiş olmak bir yana; Rumlar ile aynı halk olup olmadıklarını bilmek için, bizim uydurma kanıtlarımıza muhtaç da değillerdi.

" Şu anda, iki büyük halk, geçmişte tek ve ortak bir 'üst kimlik' geliştirmiş olsalardı; bu savaş da olmayacak, acı da çekilmeyecekti..

" Ne var ki bu 'üst kimlik' hiçbir şekilde geliştirilmemişti ve hem savaşıldı, hem de acılar yaşandı. Bunu gizleyemezsiniz...

Yüzlerce ölünün hatıraları ortadadır.. Buna kızamazsınız...

Her sabah güneşin doğmasına kızmakla güneş gerçeğini etkileyemezsiniz..."

Yaşayan gerçekleri ters yüz ederek Ada'da bir "Kıbrıslılık Üst Kimliği" varmış gibi davrananlara, bu yersiz iddiaları inatla öne sürerek Rum-Yunan ikilisinden "aferin!" alanlara karşı yükseltelen bu haklı ve aydınlatıcı gerçekçi açıklamalara, tepkilere, bol bol örnekler vermek olasıdır.

Sizlere bir örnek daha verelim.. Bu kez Türkiye'nin dünya çapındaki aydınlarından, dış politika alanındaki ağırlığı, saygınlığı tartışma götürmeyen Coşkun Kırca'nın konuya ilişkin değerlendirmesinden çarpıcı bir bölüm aktaralım:(5)

"Kıbrıs'taki bazı gençler nümayiş düzenlemişler... Taşdıkları pankartlardan birinde 'Ne Rumuz, ne de Türküz. Kıbrıslıyız!' diyorlar. Ve Kıbrıs'ı bir gün Soğuk Savaş Dönemi'nde Batısı ile Doğusu (aynı millet mensupları) oldukları halde birbirinden koparılmış olan Almanya'ya benzeten, bir başka gün ise Rum'u Yunanistan'dan, Türk'ü ise Türkiye'den kopararak yeni bir İsviçre yaratmaktan bahseden Bay Alvaro De Soto'nun(6) sözde toplum mühendisliğinden medet umuyorlar...

" Gerçek nedir? Kıbrıs'ta iki köklü Milletin mensuplarının, yani Helenler ile Türkler'in, uzantıları vardır..

" Kıbrıslılık sadece doğum yerini gösteren bir sıfattan ibarettir.. Millî aidiyeti ifade etmez.

"Ada'ya gittiğiniz zaman Kıbrıs Rum Yönetiminde Yunan bayrağını -kendisini Kıbrıs'ın tümünün hükümeti olma yalanı gerektirdiği için- aslında hiç bir anlam taşımayan Kıbrıs bayrağıyla birlikte ve KKTC'de ise Türk bayrağından esinlenen KKTC bayrağının yanı sıra Türk bayrağını hep

DOSYA

KIBRIS KONUSU

gönderde görürsünüz.

“Makarios’un 1963’te bir anayasa darbesi ile Türkleri devlet organlarından uzaklaştırmasından ve bir Türk üye ile bir Rum üyesi bulunan Kıbrıs Anayasa Mahkemesi’nin Alman Başkanı uçağa koyup kendi memleketine postalamasıyla Rumlar Türklere karşı zalim bir etnik temizleme hareketine giriştiler. Bu hareket 11 yıl sürdü. Ve doruğuna erişmeden Türk Silahlı Kuvvetleri sayesinde son buldu.

“Şimdi bu nümayişçi gençler, kendi analarının ve babalarının çektikleri bütün acıları unutmuş ve Rumlara katılıp AB sayesinde zenginleşeceklerini hayal ediyorlar! Yıllardan beri AB’ye üye olan Yunanistan’daki (Batı Trakya) Türk azınlığın hali-pürmelâlîne bir baksalar ne kadar yanıldıklarını anlarlar.

“Ne varki bu gençler, zenginleşme uğruna haysiyetlerini, kimlikleriyle birlikte, terk etmiş görünüyorlar. Bu gençler mütareke döneminin İstanbul’unda işgalcilerle haşır neşir olan “sosyete” mensuplarına ne kadar da çok benziyorlar!.. Bu gençler ummak isterim ki vahim hatalarını anlasınlar...

“Kıbrıslı Rum ve Yunanistanlı Rum, Başbakan Simitis’in ağzından Kopenhag’daki son AB Zirvesi’nde Kıbrıs konusunda alınan ve Türkiye’nin reddettiği kararları ‘Helenizmin Büyük Zaferi!’ olarak tanımlaması bile gerçeğin ne olduğunu bu zavallı gençlere gösterememiştir..

“Bu gençler nereden çıktı? Bunlar Soğuk Savaş devam ederken, Ada’nın Rum tarafındaki AKEL Komünist Partisi’yle içli dışlı olan bir Marksist-Leninist partinin devamıdır. Sovyet Marksizm-Leninizmi, milliyet olgusunu bir alt kimlik olarak da olsa tanırdı. KKTC’deki Marksist-Leninist partinin

başkanı ise, Türklükten nefret ettiği içindir ki, ‘Kıbrıslılık’ diye, hiçbir gerçeğe dayanmayan uyduruk bir kimliğe bürünmüştür.

“ Bu gençler işte bu saçma sapan ideolojiyi devam ettiriyorlar. Bu gençler, sırf zenginleşmek için tarihleriyle birlikte millî kimliklerini de terk etmenin, şimdiye dek kimse için hayırlı olmadığını ergeç mutlaka göreceklerdir...”

“Kıbrıslılık üst kimliği” masalının, Rumların siyasal hesaplarına hizmet uğruna yaratılmaya çalışılan gülünç bir “uydurmaca” olduğu gerçeğini, bütün çıplaklığıyla ortaya koyup etkili şekilde vurgulayan sağlıklı değerlendirmelere, yenilerini eklemek yerine; burada nokta koymakta yarar görüyorum. Bunun tek nedeni ise, bu konuyu gündemde tutmanın, haksız iddialar, “uydurma savlar üzerinde gereğinden fazla durmanın, sadece konuya ilişkin gerçekleri tahrif etmek uğraşı verenlerin işine yarayacağı” yolundaki köklü inancımdır.

Gerçekten tam anlamıyla son derece başarılı bir “üniversiteler ülkesi” görüntüsü veren Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’ndeki bütün üniversitelerimizde, ‘Kıbrıs Türk Kimliği’ konusunda tezlerin, araştırmaların, sergilerin, belgesel filimlerin, seminerlerin, konferansların, en yaygın biçimde gerçekleştirilmesini görmek ve alkışlamak istiyoruz...

KKTC’de, kamu yararına çalışan, ulusal kimliğinden ve bugüne kadar köklerine ve kültürüne bağlı kalmaktan şeref duyan, gurur duyan, çeşitli sosyal ve kültürel kurum ve örgütlerce de, bu önemli konuya ilişkin gerçekleri içeren kitap ve makale çalışmalarını özendirici yarışmalar düzenlemesi de, elbette yararlı olacaktır.

KKTC’nin 36. kuruluş yıldönümünü

DOSYA

KIBRIS KONUSU

gururla kutladığımız bu günlerde, kalıcı barış umutlarının neredeyse sıfırlandığı bir ortamda, adadaki varlığını, hak ve çıkarlarını, Türkiye'nin etkin ve fiili garantisinde sonsuza dek korumak kararlılığındaki Kıbrıs Türk halkının ezici çoğunluğu, bugün iktidardaki UBP-HP koalisyonunun doğru ulusal politikalarını alkışlamakta, Türk ulusunun kopmaz bir parçası olarak yaşamaktan gurur duyduğunu her ortamda haykırmaktadır. Kıbrıs sorununun içinde bulunduğu bugünkü kritik aşamada, Kıbrıs Türk halkının öz değerlerinin, sanat ve kültürlerinin, özgürlük ve varoluş mücadelelerinin bütün yönleriyle gençlerimize, anavatanımıza ve dünyaya tanıtılması için bugüne kadar görülmemiş yoğunlukla kampanyalar ivedilikle başlatılmalıdır.

Bu konuda, Millî Kıbrıs Davasına inanmış ve bu davanın selâmeti için didinip duran hiç kimsenin, hiçbir kurumun, hiçbir örgütün "nemelâzımcı" umursamaz bir tavır içine girmesi kabul edilemez. Sahte kimlik uydurukçularına, halkımızı, devletimizi ve kültürümüzü bu Ada'dan söküp atmak için inatla, her aracı mübah sayan düşmana hizmet edenlere, geçici ekonomik kazanımlar uğruna kendi değerlerini, öz kimliklerini, inkar ederek değiştirmeye yönelenlere meydan boş bırakılmamalıdır.

Öyleyse, ulusal ve toplumsal sorunlarımızın doğru anlatılması yolunda yürüyenlere eldeki tüm olanaklarla destek olunmalıdır. Millî değerlere sahip çıkanları, kendi kökenleriyle iftihar edenleri, kendi kültürleri ile övünenleri, yıllardan beridir "gerici!" damgasıyla damgalamayı, kendilerini ise "çağdaş", "ilerici" aydınlar, sanatçılar olarak yutturmayı, akıl almaz bir beceri ile başarılanlara ise, "artık yeter" diyerek, geçit verilmemelidir.

Millî Kıbrıs Davası'na ve Kıbrıs

Türk Kurtuluş Savaşı'na eserleriyle destek olan, heyecan katan, moral veren bütün şuurulu şairlerimize, Kıbrıs Türk kültürüne lâyıkiyle hizmet eden bütün ressamlarımıza, eserleriyle haklı davamızı savunan bütün yazarlarımıza, Kıbrıs Türkleriyle ve kutsal mücadeleleriyle ilgili çarpıcı gerçekleri ve bu Ada'da işlenen Rum-Yunan zulmünü yansıtan belgeleri ortaya koyup yaygınlaştıran bütün araştırmacılarımıza, bilim adamlarımıza ve haklı davamıza sahip çıkan bütün kurum ve kuruluşlarımıza, gençlerimize, hak ettikleri ilgi ve destek mutlaka en geniş anlamda sağlanabilmelidir.

1* **Kıbrıs Türk Basını** - 15 Ocak 2003.

2* **Dr. Doğan Harman** - Lefkoşa'da günlük yayınlanan "Kıbrıslı" Gazetesinin Genel Müdürü ve Genel Yayın Yönetmenidir.

3* **Ferdi Sabit Soyer** - KKTC'nin sol görüşü savunan Cumhuriyetçi Türk Partisi'nin (CTP) Genel Başkanı ve Gazimagosa Milletvekilidir. Şimdiki KKTC hükümetinin de başbakanıdır. Yazı tarihinde CTP Genel Sekreteri görevi yürütüyordu.

4* **Dr. Nazım BERATLI** - Kıbrıslı Türk Kimliği'nin Oluşması- Işık Kitabevi Yayınları-1999, Lefkoşa- S. 20-21

5* **Coşkun KIRCA** - Köşe yazısı "Ne Rummuş, ne Türkmüş. Kıbrıslıymış!"- Akşam Gazetesi Ankara Baskısı- 23 Aralık 2002. S. 12.

6* **Alvaro De SOTO** - Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nin Kıbrıs Özel Temsilcisi.(Eylül 2003'e kadar.)

DOSYA

KIBRIS KONUSU

KIBRIS TÜRK HALKI KİMDİR ?

Gökhan GÜLER

**Türk Dünyası Parlamenterler Birliği
Örgütlenme Koordinatörü
KKTC Cumhuriyet Meclisi E. Özel Kalem
Müdürü**

İçerisinde bulunduğumuz süreçte Kıbrıs Türkünün kim ve ne olduğunu, nereden gelip nereye gittiğini hala daha tam olarak idrak edemeyenler var!

Kıbrıs Türkü, Türk milletinin Kıbrıs Ada'sında yaşamını sürdürmekte olan ayrılmaz bir parçasıdır...

Kıbrıs Türkü, Anadolu'nun dört bir yanından gelerek Kıbrıs Ada'sını yurt yapan Türk milletinin özü Türkmenlerdir...

Kıbrıs Türkü, 1878'den günümüze

değin devam etmekte olan Varoluş ve Özgürlük Mücadelesini sürdürenlerdir...

Toplumdan halk, yoktan vatan ve devlet kuran halka Kıbrıs Türk Halkı denir...

Her halkın sahip olduğu en başta tarihi, örf, adet, anane, kültürü, dini, dili vb. ortak değerleri olduğu gibi Kıbrıs Türk Halkının da sahip olduğu ortak değerleri, mefkûresi, ülküleri, idealleri ve hayalleri vardır.

Selçuklu Devleti yıkılırken, Osman Bey ve yanında bulunanların kurmuş oldukları hayalleri mefkûre ve ülküleri vardı. Osmanlı Devleti böyle kurulabildi.

Osmanlı Devleti yıkılırken de Mustafa Kemal Atatürk ve yanında bulunanların kurmuş oldukları hayalleri mefkûre ve ülküleri vardı. Türkiye Cumhuriyeti de bu şekilde kurulabildi.

Kıbrıs Türk Halkının da Varoluş ve Özgürlük Mücadelesi verirken Dr. Fazıl Küçük ve Rauf Denктаş önderliğinde kurmuş oldukları hayalleri mefkûre ve ülküleri vardı. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti de işte bu şekilde kurulabildi.

Bir devletin kurulabilmesi için toprak ve halka ihtiyacı vardır. Bu üçünden biri olmaz ise ne devlet nede halktan söz edilebilir.

Devlet hayal olarak nitelendirilmeye çalışılarak Kıbrıs Türk Halkı toplum seviyesine mi indirgenmeye çalışılıyor?

Bir halkın, bir milletin sahip olduğu ortak değerleri, mefkûresi, ülküleri, idealleri ve hayalleri asla ve asla seçim malzemesi yapılmaya kalkışılmamalıdır! Bedeli ağır olur!

DOSYA

KIBRIS KONUSU

Kıbrıs Türkü 1878'den buyana vermiş olduğu Varoluş ve Özgürlük Mücadelesi neticesinde toplumdaki halk yaratmıştır.

Ada'nın Enosis neticesinde Yunanistan'a bağlanmasını vermiş olduğu bağımsızlık ve özgürlük mücadele ile engelleyen halktır Kıbrıs Türk Halkı...

Volkan, Kara Çete, 9 Eylül ve Türk Mukavemet Teşkilatını kurarak vatanını kahramanca savunan halktır Kıbrıs Türk Halkı...

Kıbrıs Konusunu Dr. Fazıl Küçük ve Rauf R. Denктаş öncülüğünde tüm Türk Milletinin Milli Davası haline getirmeyi başaranlardır Kıbrıs Türk Halkı!

Kıbrıs Türk Halkı, Varoluş ve Özgürlük Mücadelesini kurmuş olduğu Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Devleti ile taçlandırmıştır.

Daha önce pek çok defa yazdığım üzere Kıbrıs Türk Halkını **"mankurtlaştırmak"** ve **"öğrenilmiş çaresizlik"** bataklığına sürüklemek isteyenler var!

"Mankurtlaşma" terimi literatüre dünyaca ünlü Kırgız yazar **Cengiz Aytmatov**'un **"Gün Olur Asra Bedel"** eserinde **"Nayman Ana"** söylencesinde geçmesi üzerine girmiştir!

Mankurtlaşmak, günümüzde 'ulusal kimlikten uzaklaşmak, içinde bulunduğu topluma yabancılaşmak' bunun neticesinde de başka milletlere kul, köle ve azınlık olmayı içselleştirmek olarak ifade edilmektedir!

Aytmatov "Mankurtlaşma" sürecini kişinin, toplumun ya da bir halkın sosyal kimlik değiştirme ve öz kökenine yabancılaşması olarak tanımlamaktadır!

Öğrenilmiş çaresizlik ise kişilerin, toplumların ve halkların herhangi bir

durum karşısında çok sayıda başarısızlığa uğrayarak, ne yaparlarsa yapsınlar hiç bir şeyi değiştiremeyeceklerini, olayların kendi kontrollerinde olmadığını, o konuda bir daha asla başarıya ulaşamayacaklarını düşünüp, bir daha deneme cesaretini kaybetme sürecidir.

Bu tanımlamalar acaba size bir şeyler çağırıyor mu?

Kıbrıs Türk Halkı, uzun yıllardır psikolojik yöntemlerle bölünüp, parçalanıp etkisizleştirilerek Rumlara azınlık köle yapılmak isteniyor!

Kıbrıs Türk Halkı nasıl 1878'den günümüze değin vermiş olduğu Varoluş ve Özgürlük Mücadelesinde toplumdaki halka dönüşmüş, yoktan bir devlet kurmuşsa bundan sonrada aynı azim ve kararlılıkla başı dik bir şekilde tarihi mücadelesini sürdürmeye devam edecektir.

Sonuç olarak; Kıbrıs Türk Halkının Varoluş ve Özgürlük Mücadelesi devam eden bir süreçtir. Kıbrıs Türk Halkının mefkûresi, ülküleri, idealleri ve hayallerini hiç kimse ama hiç kimse hafife almaya kalkışmamalıdır!

Kıbrıs Türk Halkı o kadar olgun ve soğukkanlı bir halktır ki mefkûresi, ülküleri, idealleri ve hayalleri ile geçmişte oynamaya kalkışanlara karşı günü saati geldiğinde ne şekilde cevabını vermişse bundan sonrada aynı kararlılıkla idealleri ile oynamaya kalkışanlara günü saati geldiğinde gereken cevabı vereceğinden hiç kimsenin kuşkusu olmasın!

Günün sözü;

"Savaş Görmeyenler Barışın, Devletsiz Kalmayanlar Devlet Kurmanın Anlamını Bilemezler."

KKTC Kurucu Cumhurbaşkanı Rauf Raif Denктаş

MARAŞ'IN HARABEYE DÖNMESİ

Mehmet ERSOY
Gazeteci / Yazar

Rum Yönetimi, 1974 den beri Türkiye'ye, Türk Ordusuna ve Kıbrıs Türk Halkına karşı haksız, fakat çok etkili bir propaganda yapmaktadır. Bu propagandanın en etkili bölümü Maraş ile ilgilidir. İçimizdeki işbirlikçiler de maalesef Rum Yönetimi'nin haksız propagandasına katılmakta ve bu haksızlığı desteklemektedirler.

Rum basınına, KKTC'de bulunan bazı Rum yanlısı yayın yapan gazetelere göz atanlar Maraş konusunun ne kadar büyük bir propaganda malzemesi olduğunu görürler.

Türk Ordusunun bombalar atarak ve insanları öldürerek Maraş'a girdiğini, zavallı masum Rumların evlerinden kaçmak zorunda kaldıklarını ve dünyanın en güzel şehirlerinden birinin harabeye döndüğünü yazmaktadırlar. Böylece dünyanın büyük kesimi Türk Ordusunun canavarlaşmış bir ordu olduğu algısı yaratılmak istenmektedir.

Hâlbuki biraz incelendiği zaman gerçeğin hiç de öyle olmadığı anlaşılır. Maraş Rum halkının, tek tek karar vererek, terk ettiği; halk iradesi ile terk edilen bir şehir değildir. Şehrin terk edilmesi Rum Ordu Komutanlığının verdiği bir kararla gerçekleşmiştir. Maraş terk edildikten sonra Türk ordusunun girmesi ile değil, Gazi Mağusa'yı savunan Mücahitlerin boş bir şehre girmesiyle şehir Türk kontrolüne geçmiştir.

Maraş'ın, Türk Ordusu gelmeden ve tek kurşun atılmadan boşaltılması, üzerinde durulması gereken ilginç bir olaydır. Rum Askeri Yönetimi neden tek kurşun atılmadan bu şehri terk etme kararı verdi? Maalesef bu soru üzerinde yeterince durulmuyor ve olayların iç yüzü yeterince araştırılmıyor. Daha doğrusu yanlış cevaplara Türk basınında da sık sık yer alıyor.

Yukarıdaki soruya yanıt aradığımız zaman görürüz ki Barış Harekâtı'nda Rum ordusunun hareketlerinde anlaşılmayan başka yönler daha vardır.

20 Temmuzda 1974 Barış Harekâtı, Gıme sahillerinde başladığı zaman doğal olan, Rum ordusunun herhangi bir tepki göstermemesi idi. Çünkü bu müdahale Anayasal düzeni tesis etmek amacıyla yapıyordu ve Türk ordusuna " Size ateş edilmedikçe ateş etmeyin emri verilmişti."

Bilindiği üzere Kıbrıs'ın % 97'si 21 Aralık 1963'de başlayan saldırılarla Rum Yönetimi tarafından işgal edilmişti. Kıbrıs Türkleri adanın % 3'ünü oluşturan anklavlarda yaşıyordu. Rum ordusu işgal ettiği bölgelerdeki egemenliğinden vazgeçmek istemediği için Türk ordusuna saldırdı. Tüm dünyaya Türkiye Kıbrıs'ı işgal ediyor diye propaganda yapmaya başladı. Hâlbuki Türk ordusu işgal edilmiş bir bölgeyi yasal hale getirmek için müdahale ediyordu. Ancak bu gerçeği bir türlü uluslar arası kamuoyuna doğru biçimde anlatmayı başaramadık.

Olayların gerçek yüzünü olayları biraz araştırınlar anlayabilir. Ancak konunun anlaşılmasını başka yönleri daha vardır. İnsanı düşündüren diğer bir konu Rum silahlı güçlerinin Türk ordusuna karşı savaşmak için Gıme sahillerine toplanma yerine başka yerlere gitmesi ve Kıbrıs Türk halkının yaşadığı anklavlara saldırmasıdır. Kıbrıs Türk halkını tutuklamaya ve katliam gerçekleştirmeye başlamasıdır.

Bu saldırılar tesadüfen gerçekleşmiş olabilir miydi? Değildi. Araştıranlar hayretle gördüler ki bu saldırılar İfestos Soykırım Planı gereğince yapıyordu.

İfestos Soykırım Planı, Alayköy'de Yunan

DOSYA

KIBRIS KONUSU

Alayı kampında ele geçirilmiştir. Türk Alayı burayı ele geçirdiği zaman karargâhta yapılan aramada İfestos Soykırım Planı burada bulunmuştur. Bu plan daha önce Rum Yönetiminin hazırladığı ve 21 Aralık 1963 de uygulamaya koyduğu Akritas Planı'ndan oldukça farklı idi. Yıllar sonra Rum Yasama Meclisinde yapılan bir soruşturmada gerçek ortaya çıktı. Rum Subay "Biz Türk ordusunun bulunduğu bölgeye gitmedik. Kıbrıs Türk halkının yaşadığı bölgelere saldırdık, çünkü bize verilen emir böyleydi. İfestos planını uyguluyorduk." dedi...

Bilindiği gibi 21 Aralık 1963'de uygulamaya konan ve daha sonra Patris Gazetesi'nde tam metni yayınlanan Akritas Planı bir etnik temizlik planı idi. Bu plan, Kıbrıs Türklerini öldürerek veya korkutup kaçırarak Kıbrıs'a egemen olma planı idi. Yani Girit planının benzeri idi.

Anavatan Türkiye'nin, Rum saldırılarını engellemesi ve saldırılar devam ederse müdahale edeceği uyarıları üzerine Akritas Planı gerçekleşmedi. Teşebbüs halinde kaldı.

Saldırlara karşı direnen Kıbrıs Türk halkının TMT öncülüğünde milli direnişi başladı. Hedefine ulaşamayacağını anlayan Rum Yönetimi Kıbrıs'a egemen olmak için ikinci ve daha korkunç bir plan hazırladı.

Bu ikinci plan "Türkiye, Kıbrıs Türklerini kurtarmak için müdahale ederse kurtaracak Türk bulamamalı" düşüncesi içinde hazırlanmış bir plandır. Yani toptan bir soykırım planıdır. İfestos Planı ismini verdikleri bu plan, çerçevesinde tüm Kıbrıs Türkleri soykırımdan geçirilerek yok edilecekti. Bu plan dünyada hazırlanmış en korkunç insanlık suçlarından biridir.

İfestos Planı Kıbrıs Türklerinin yaşadığı tüm bölgelerin nasıl ve kimler tarafından kuşatılarak yok edileceğini anlatan detaylı bir plandır.

Ne var ki, bu planın gerçekleşmesi de Türk ordusu tarafından engellenmiştir. 20 Temmuz, 1974'de başlayan birinci Barış Harekâtı ile 14 Ağustos 1974'de başlayan ikinci Barış Harekâtında Türk ordusunun süratli hareket etmesi İfestos planının gerçekleşmesini

engellemiş ve bu plan da teşebbüs halinde kalmıştır.

1974'de Türk ordusunun kurtardığı bazı bölgelerde Rum halkı yaşamaya devam ediyordu. İfestos planı aynen uygulandığı zaman Türk ordusunun tepki göstereceği ve Türk kontrolüne geçen bölgelerde yaşayan Rumların da katledileceği endişesini Rum Yöneticilerde yarattı. Bu nedenle birçok bölgede İfestos planının soykırım girişimi Kıbrıs Türklerini tutuklamak ve esir kamplarına göndermekle sınırlı kaldı. Rum Ordusu Kıbrıs Türk Halkına karşı planladığı katliamı sadece Atlılar, Muratağa, Sandallar ve Taşkent köylerinde uygulayabildi.

Bu gerçekleri görmeden Maraş olayını anlamak mümkün değildir.

14 Ağustos 1974'de ikinci Barış Harekâtında Türk ordusu Mağusa'ya doğru ilerlerken Rumlar Muratağa, Sandallar, Atlılar, katliamlarını gerçekleştirdiler. Bu katliamları gerçekleştirenlerin kimlikleri bilindiği halde aleyhlerine en küçük bir soruşturma başlatılmadı. Başlatılamazdı, çünkü onlar verilen emirleri yani askeri bir planı uygulamışlardı.

İkinci Barış Harekâtında Rum Ordusu, diğer bölgelerde olduğu gibi İfestos planı gereğince Gazi Mağusa'yı işgal etmek için saldırıya geçti.

Eğer Gazi Mağusa halkı TMT öncülüğünde Rum kuşatmasına karşı direnmeseydi ve eğer Türk ordusu şehir kapılarına zamanında yetişmeseydi, Rum ordusu Mağusa'ya girecek ve İfestos Planı gereğince Atlılar, Sandallar, Muratağa ve Taşkent'te yapılan katliamların benzerini Mağusa'da da gerçekleştirecekti. Türk ordusunun şehir kapılarına zamanında ulaşması Mağusa'da büyük bir katliamı önlemişti.

Türk ordusu, Mağusa kapılarına yetiştiği zaman şehir düşmek üzere idi. Halk şaşkınlık ve korku içinde idi. Ne mutlu ki savunması düşen kapılardan şehre giren tanklar Rum tankları değil Türk tankları oldu. Mağusa'da emsali görülmemiş bir sevinç yaşandı.

Böylece Mağusa'da da Türk halkı kurtuldu. Bu olay insanlık tarihine geçmiş en önemli kurtuluş

DOSYA

KIBRIS KONUSU

destanlarından biridir. Ancak bu olayın tanıtımını da doğru şekilde yapamadık. Türk ordusu Rum ordusu karşısında ne kadar üstünse Rum propaganda birimleri de o kadar üstün olduklarını kanıtladılar.

Bir görüşe göre dünyada Kıbrıs davası kadar Türklerin haklı olduğu başka bir dava yoktur. Bu kadar haklı olduğu halde dünya kamuoyu önünde haksız duruma düşmüş başka bir ulus yoktur.

Türk tankları Mağusa önlerine gelince Rum ordusu, Türk ordusuna karşı savaşmayı göze alamadı ve geri çekilmeye başladı. Geri çekilirken Türk ordusunun ilerlemeye devam edeceğini zannediyordu. Rum halkın yaşamakta olduğu Maraş savunma gücü kalmamıştı. Maraş'ın Türk kontrolüne geçmesi halinde Mağusa'da kendi gerçekleştirmek istedikleri katliamın aynısını Türk Ordusunun da gerçekleştireceğine inanıyorlardı. Bu nedenle şehrin boşaltılmasını emrettiler.

Maraş'ın boşaltılması ve Türk kontrolüne geçmesi Türk ordusunun saldırısı ile değil, Rum ordusunun emri ile gerçekleşmiştir. Rum ordusu, İfestos Planı gereğince yani katliam yapmak niyetiyle hareket etmese ve Türk ordusunun da Maraş'ta aynı katliamı gerçekleştireceğine inanmasa sivil halk bu şehri terk etmeyecekti. Şehrin terk edilmesi Rum ordusunun İfestos planını uygulama niyetiyle hareket ettiğinin kanıtıdır.

Maraş'ın boş kalması ve zamanla harabeye dönmesi Rum Propaganda örgütüne Türkiye'yi kötülemek için eşsiz bir fırsat vermiştir. Hâlbuki bu olayda Türkiye'nin veya Kıbrıs Türkleri'nin herhangi bir kusuru yoktu. Maraş'ın boş kalarak harabeye dönmesinden İfestos Planını hazırlayan Rum Yönetimi ve kararı veren Rum ordusu sorumludur.

Bir süre sonra Rum Yönetimi BM'ye müracaat ederek şehrin Türkler tarafından iskan edilmemesi ve boş tutulması için karar çıkardı. Böylece dünyanın en güzel şehirlerinden biri bu şekilde harabeye döndü.

Geçtiğimiz yıllarda Gazi Mağusa'nın Rum ve Türk bölgeleri arasında yeni bir kapı açılması gündeme

geldi. Bu kapıya ihtiyaç var mıydı? Türk yazarlar çeşitli görüşler öne sürdüler. Rum gazetelerini dikkatle inceleyenler Rum kesiminde çok farklı görüşler olduğunu anladılar. Onlar yeni kapının açılmasına farklı nedenlerle taraftardılar.

Yeni kapıya ulaşmak için turistlerin kapalı Maraş bölgesinin yanından geçeceğini, şehrin harabeye döndüğünü göreceğini ve böylece Türklerin barbar olduğu propagandasına fırsat bulacaklarını düşünüyorlardı. Buna karşılık bizdeki bazı yanlı yayın organları orada önemli bir propaganda malzemesi olduğunun farkında bile değildiler. Yeni yol Rumların istedikleri yerden geçti ve Rumlar propagandaya istedikleri gibi fırsat buldular.

Rum propaganda örgütü dünya kamuoyunu Kıbrıs'ta Türklerin haksız olduğuna ikna etmeyi başardı. Çünkü yaptığı iddialara neredeyse hiçbir yanıt verilemedi. Türk tarafında gerçeği araştırma ve anlatma zahmetine katlanan olmadı. Hâlbuki Maraş'ın boşaltılması Rum Yöneticileri Uluslararası Ceza Mahkemesinde mahkûm edebilecek hukuki bir kanıt idi.

Rum propagandası yalnız dünya kamuoyunu değil Kıbrıs Türkleri'nin bir bölümünün de beynini yıkamış ve ikna etmeyi başarmıştır. Yalnız onlar değil Türkiye'deki yazarları da etkilemeye başladıkları anlaşılmaktadır.

İfestos Planı Rum Alay karargâhında bulunmuş kesin bir belgedir. Bu planı inkâr eden yoktur. Zaten inkâr etmek mümkün değildir.

Maalesef bu gerçek dile getirilmemekte ve tüm dünyada suçlu Rumlar mağdur, Kıbrıs'ta katliamları önleyen ve Barış getiren Türk ordusu ise kusurlu tanıtılmaktadır.

Maraş'ın harabeye dönmesinde hiçbir kusuru olmayan Anavatan Türkiye, Rum propagandasına yanıt verilemediği için 45 yıldır bu konunun suçlusu olduğu iddiası ile itham edilmeye çalışılmaktadır.

DOSYA

KIBRIS KONUSU

TARİH SÜZGECİNDE KIBRIS SORUNU VE MÜNHASIR ALAN TARTIŞMALARI

(Yozgatlılar Birlik Ve Dayanışma Vakfı (YOBİDAV)
Konferansı'ndan / 30 Eylül 2019)

İsmail CİNGÖZ

**Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Uzmanı/M. Sc.
BULTÜRK Ankara Temsilcisi.**

Özet

Tarihin her evresinde güçlü devletlerin idaresinde kalmış olmasına rağmen hiçbir zaman bir Yunan adası olmayan Kıbrıs, konumu itibariyle Doğu Akdeniz'in en stratejik yerinde bulunmaktadır. 1571'de Osmanlı Devleti tarafından fethedilen Kıbrıs, 307 yıl Türk hâkimiyetinde kalmasının ardından 1878 yılında "geçici olarak" yönetimi İngilizlere bırakılmıştır. Bir daha Türk hâkimiyetine geçmeyen Kıbrıs, 1914 yılında İngiltere

tarafından ilhak edilmesiyle resmen Türk toprağı olmaktan çıkmıştır. Lozan Antlaşması ile İngiliz toprağı olduğu tanınmış ve bu statüsü 1960'a kadar devam etmiştir. Bağımsızlık fikirlerinin yeşerdiğinin görülmesi üzerine İngiltere, Türkiye, Yunanistan ile Ada'nın Türk ve Rum liderlerinin de imzaladığı 1960 Garanti Anlaşması'yla Kıbrıs Cumhuriyeti kurulmuştur.

Kıbrıs'ın bağımsızlığından bir süre sonra Enosis fikrinin yeniden alevlenmesiyle Rumlar

DOSYA

KIBRIS KONUSU

tarafından Türk halkına karşı başlatılan saldırılar ve sürekli tırmanan olayların hat safhaya ulaşması üzerine Türkiye, 1974'te Kıbrıs Barış Harekâtı'nı yapmak mecburiyetinde kalmıştır. Harekât'ın ardından fiilen ikiye bölünen Ada'da uluslararası bir barış antlaşması imzalanamadığı için günümüze kadar çözülemeyen bir "Kıbrıs Sorunu" ortaya çıkmış, Türk ve Rum tarafının defalarca bir araya gelmesine rağmen bir türlü çözüm elde edilememiştir. BM Genel Sekreterleri Perez de Cuellar, Butros Gali ve Kofi Annan tarafından hazırlanan planlarla da çözülemeyen Kıbrıs Sorunu, son günlerde Doğu Akdeniz üzerinde yaşanan; doğalgaz ve petrol arama çalışmaları nedeniyle münhasır alan mücadeleleriyle yeni bir evreye girmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türk, Rum, Kıbrıs, Doğu Akdeniz, Annan Planı

Giriş

Doğu Akdeniz sahasında çok önemli bir konuma sahip Kıbrıs Adası, zengin bakır yataklarına sahip olmasının yanında, deniz sahasında doğalgaz ve petrol yataklarının da tespit edilmesi ile birlikte başlayan münhasır alan tartışmaları nedeniyle gözlerin yeniden buraya çevrilmesine sebep olmuştur.

Üç kıtanın kesişim bölgesinde yer alması nedeniyle dünya ticaret yolları kavşağında yer alan Kıbrıs; 9251 km²'lik yüzölçümü ile Sicilya (25.710 km²) ve Sardunya (24.090 km²) adalarından sonra Akdeniz'in üçüncü büyük adası Kıbrıs; Türkiye'ye 64 km, Suriye'ye 96 km, Mısır'a 444 km, Yunanistan ana karasına 770 km. mesafededir ve tarih boyunca en güçlü devletlerin kontrolüne geçmiş ve yönetilmiştir.

Stratejik öneme sahip coğrafi konumu nedeniyle istilalarla dolu tarihi geçmişi olan Kıbrıs'ta; Akatlar, Dorlar, Finikeliler, Hititler, Mısırlılar, Asurlular, Persler, Araplar, Romalılar, Lüzyanlar, Cenevizliler, Venedikliler, Memlûkler,

Osmanlılar ve son olarak İngilizler hüküm sürmüşlerdir. Fakat Yunanistan'ın iddialarının tersine hiçbir zaman Yunan toprağı veya bağılı olmamıştır.

1570 yılına gelindiğinde Venediklilerin kontrolünde olan Kıbrıs'ı üs olarak kullanan korsanların tehdit oluşturmaya başlaması üzerine Doğu Akdeniz ticaretinin olumsuz etkilenmemesi için Osmanlı Devleti dikkatini bölgeye yoğunlaştırmıştır. Bu arada dini özgürlükleri kısıtlanarak baskı altına alınan Ada Rumlarının yardım istemeleri üzerine (Özarslan, 2006: 7-8) Osmanlı Devleti 1 Temmuz 1570'te çıkartma harekâtı başlatmıştır. Bir yıl süren çetin savaşlar sonucunda 50 bin-70 bin arası şehit verilerek 1 Ağustos 1571 günü Kıbrıs fethedilmiştir

Fetih ile Anadolu'nun güney sahilleri ile Akdeniz üzerindeki hak ve menfaatlerini güvence altına alan Osmanlı Devleti, ilk etapta 20 bin asker, 10 bin sanatkâr ile birlikte Anadolu'nun çeşitli bölgelerinden 5721 haneyi Kıbrıs Adası'na iskân etmiştir. İskânlarda öncelikle asayiş olaylarına karışanlar başta olmak üzere, ekecek arazisi olmayanlar ile arazi satın almak isteyenlerin olduğu görülmektedir (Aksoy, 2010: 9). Anadolu'dan zorunlu göçlerle iskân edilenler vasıtasıyla Ada'da nüfus oranını Türkler lehine değiştirmeyi hedefleyen Osmanlı Devleti'nin bu politikası 1878'e kadar devam etmiştir (Ateş, 2004: 2-3).

Osmanlı hâkimiyetine girmesinin ardından Türk halkı ile birlikte yönetimde söz sahibi olma hakkı tanınan Kıbrıs Rumları (Doluca, 2011: 2), Ada'nın Türk idaresindeki dönem süresince varlıklarını korumuşlardır. Ekonomik, kültürel ve siyasi olarak gelişme imkânı bulan Rumlar da (Aksoy, 2010: 9) 1789 Fransız İhtilali'nin ardından milliyetçilik fikirlerinin başlamasıyla birlikte Yunan ulusçuluğu da ortaya çıkmış ve eş zamanlı olarak Kıbrıs Sorunu da başlamıştır.

1821 yılında Osmanlı Devleti'ne isyan

DOSYA

KIBRIS KONUSU

eden Yunanlılar, provokatörler vasıtasıyla Kıbrıs'ta da ayaklanma başlamasını sağladılar. İsyen hareketinden sonra yaşanan bir dizi olaylar sonucunda zamanın büyük devletlerinin de araya girmeleri sonucu 1830'da bağımsızlığını elde eden Yunanistan, kilisenin de etkileriyle ilk günden itibaren Kıbrıs'ı kendine bağlama hedefi olan Enosis'i hedef olarak ortaya koymuştur. Kelime anlamı ile "ilhak" olan Enosis, emperyalist devletlerin de çıkarlarına olacağından dolayı Kıbrıs Sorunu bu güne kadar devam etmiştir.

Ada'da İngiliz Yönetimi Dönemi

Sultan II Abdülhamid döneminde yaşanan ve tarihe 93 Harbi olarak geçen 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'nı Osmanlı Devleti'nin kaybetmesi ile Kars, Ardahan ve Batum Ruslara geçmiş; Sırbistan, Karadağ, Romanya bağımsızlığını kazanmış, Bulgaristan Prensiği kurulmuş, Bosna-Hersek Avusturya'ya bırakılmıştır.

Yaşanan bu gelişmeler ve ortaya çıkan Rus tehlikesi üzerine 4 Haziran 1878'de İngiltere ile savunma anlaşması imzalayan Osmanlı Devleti, Kıbrıs'ın yönetimini "geçici olarak" İngiltere'ye bırakmıştır. Anlaşmaya göre Kars, Ardahan ve Batum'u Rusların terk etmesi halinde Kıbrıs tekrar iade edilecekti. Fakat Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı'nda Almanya'nın yanında yer alınmasını bahane eden İngiltere 29 Ekim 1914'te Kıbrıs'ı ilhak ettiğini açıklamıştır. Osmanlı Devleti tarafından bu ilhakin kabul edilmediği açıklanmış olsa da 30 Ekim 1918'de Mondros Mütarekesi ile savaştan yenik olarak ayrıldı. Millî Mücadele sonrası 24 Temmuz 1923'te imzalanan Lozan Antlaşması ile Türkiye Kıbrıs'ın İngiltere'ye ait olduğunu kabul etti.

Lozan Antlaşması'yla Ada halkı ile birlikte Türkler de İngiliz uyruğuna girmiş sayıldı. Türk uyruğunda kalmak isteyenlerin 12 ay içerisinde ayrılmaları şartı getirilmiştir. İngiltere'nin Kıbrıs'ı ilhaki ile birlikte Türklerin Ada'dan göçünün

teşviki, Rumların Türklere baskıları sonucu demografik yapının Rumlar lehine değişmesine sebep olmuştur. İngiliz hakimiyetinden başlangıçta çok memnun olan Rumlar, ilerleyen zamanda Osmanlı döneminde elde ettikleri bazı haklarını kaybetmeye başlamaları ve Yunanistan ile Enosis'in gerçekleşemeyeceğini görmeleri üzerine ilki 1930, ikincisi 1950'de ayaklanma teşebbüsüne karşılık Türk halkı İngilizlerin yanında yer almıştır.

1878'den itibaren Enosis amacını gerçekleştirmek için çalışmalarını yoğunlaştıran Rumlar, ilk kez EOKA için 2 Temmuz 1952'de Makarios başkanlığında gizlice toplanmışlar, 1954 yılının ilk aylarından itibaren de Yunanistan hükümeti bilgi dâhilinde Kıbrıs'a silah sevkiyatına da başlamışlardı. Yunanlı General Yeoryos Grivas da 9 Kasım 1954'te gizlice Ada'ya gelmiştir. Ardından Yunan Dışişleri Bakanı Stefanoplus'un direktifi ile EOKA tarafından ilk bombalı eylemler de başlamış oldu.

Rumlar, 1 Nisan 1955'te "**Kıbrıslı Savaşçılar Organizasyonu**" (EOKA) ismi ile kurdukları terör örgütü ile Türk ve Rum halkının yıllarca beraber yaşadıkları Ada'da, türlü eylemlerle Türkleri sindirmeye ve Ada'yı terk ettirmeye koyuldular. Rum saldırıları karşısında örgütlenen Türkler de 27 Temmuz 1957'de "Türk Mukavemet Teşkilatı" (TMT)'ni kurarak kendilerini savunmaya ve korumaya çalıştılar.

Kıbrıs'ta yaşanan olayları İngiltere'nin bir iç sorunu olarak gören Türkiye tarafsız kalmaya çalışmıştır. Hatta 1 Nisan 1954'te dönemin Dışişleri Bakanı Fuat Köprülü "Türkiye'nin Kıbrıs diye bir meselesi yoktur" açıklamasını yaptığı görülmektedir. Ancak Ada'nın Yunanistan'a bağlanması halinde hak ve çıkarları ile üslerini kaybetmek istemeyen İngiliz yönetiminin Türkiye'yi de yanına alarak çözüm önerileri geliştirmeye çalışmasıyla konuya dâhil olan Türkiye, olayların şiddetlenerek artması karşısında iki kesim arasında taksiminden yana bir politikayı

DOSYA

KIBRIS KONUSU

savunmak durumunda kalmıştır.

Rumların Enosis fikrine karşı mücadele yürüten Türklerin aynı zamanda self determinasyon hakkını da savunmaya başlaması üzerine “bağımsızlık” seçeneğini de gündeme getirmiştir. Soğuk Savaş nedeniyle dengeleri gözetmek isteyen Amerika Birleşik Devletleri (ABD) tarafından da “bağımsızlık” fikrinin desteklenmesi ile Türkiye, Yunanistan ve İngiltere arasında 11 Şubat 1958 Zürih, 19 Şubat 1959 Londra Antlaşmaları'nı imzaladılar (Kadioğlu, 2006: 16; Yaka, 2011: 74). Devam eden süreç neticesinde Türkiye, Yunanistan, İngiltere ile Kıbrıs Türk ve Rum toplumlari temsilcileri 16 Ağustos 1960'ta Garanti Antlaşması'nı imzalamalarıyla bağımsız Kıbrıs Cumhuriyeti kuruldu. Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulması Rumların Enosis, Türklerin taksim yollarını kapatmıştır.

Kıbrıs Cumhuriyeti Dönemi

Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulmasının ardından Rum toplumu lideri Baş Piskopos Makarios Cumhurbaşkanı, Türk toplumu lideri Dr. Fazıl Küçük Cumhurbaşkanı Yardımcısı seçildi. İlk iki yıl içerisinde kurumlarını oluşturmaya çalışan Kıbrıs'ta sorun yaşanmamıştır. Fakat Türklerle eşitliği içine sindirememiş olan Makarios ve diğer Rum liderlerin Enosis fikirlerini yeniden zikretmeye başlamalarıyla birlikte Cumhuriyetin üçüncü yılında iki toplum arasında tekrar sorunlar yaşanmaya, Türklere şiddet olayları tırmanmaya başlamıştır.

Akritas Planı (Atun, 2005) dahilinde Rum liderlerin kışkırtmalarıyla Aralık 1963'te başlayan olaylar, Kanlı Noel eylemleri ve devam eden saldırılar 1974'e kadar artarak devam etmiş, yüzlerce Kıbrıs Türkü hayatını kaybetmiştir. 5 Temmuz 1974'te “Enosis'e karşı çıktığı gerekçesiyle” Makarios'u darbe ile deviren EOKA, liderleri Nikos Sampson'u Cumhurbaşkanı ilan etmesi üzerine Türk Toplumunun güvenliğinden endişe eden Türkiye,

1960 Garanti Antlaşması kapsamında 20-22 Temmuz 1974 ve 14-16 Ağustos 1974 tarihleri arasında iki aşamalı olarak gerçekleştirdiği Kıbrıs Barış Harekâtı ile Ada'nın %36,5'i Türk kontrolüne geçmiştir. Barış Harekâtı'nın ardından Kıbrıs sorunu başka bir boyut kazanmıştır.

Dünya kamuoyu tarafından; Kıbrıs'ta yaşanan olayların ardından EOKA darbesi ile yönetimi ele geçiren Sampson'a ve Enosis faaliyetlerine karşı yapıldığı kabul edilen Birinci Harekât, haklı ve meşru kabul görmüştür. Fakat ilk harekâtın ardından ilan edilen ateşkes ve devam eden barış görüşmeleri yaşanırken Türkiye'nin beklentilerinin karşılanmaması üzerine gerçekleşen İkinci Harekât, “**toprak kazanım hedefli**” olarak görüldüğü için uluslararası kamuoyu tarafından tasvip edilmemiştir. Fakat her şeye rağmen Türkiye'nin Barış Harekatları ile Ada'da yaşanan olaylar durmuş, silahlar susmuş ve diplomasi ile çözüm çalışmaları dönemi başlamıştır (Doluca, 2011: 14).

Harekât sonrası açıklama yapan Birleşmiş Milletler (BM), harekâtı tasvip etmediğini beyan ederek, Türkiye'nin Ada'yı terk etmesini ve Kıbrıs Cumhuriyeti'nin bağımsızlığına, egemenliğine, bağlantısızlığına ve toprak bütünlüğüne saygı göstermesini talep etmiştir. Fakat unutulmamalıdır ki Harekât sonrasında uzlaşa sağlanamamış olsa da olaylar durmuştur.

1974 – 1983 Döneminde Kıbrıs

Barış Harekâtı'nın ardından Kıbrıs Türk kesimine uygulanan ambargolar ile Türklere kendi kendini idare etme ve insanca yaşama hakkı çok görülmüştür. Hatta Barış Harekâtı'nda ABD silah ve teçhizatlarının kullanıldığı bahanesiyle Türkiye'ye de ambargo uygulanmıştır. Harekât öncesi olayları göz ardı eden ABD ve İngiltere, Kıbrıs Cumhuriyeti'nden yana tavır sergileyerek, iki kesim arasındaki sorunların BM arabuluculuğunda kalıcı bir çözüm ile barışın

DOSYA

KIBRIS KONUSU

temin edilmesini benimsediler.

BM Genel Kurulu'nda 1 Kasım 1974'te alınan karar ile eşit iki toplumlu statüsü kabul edilen iki toplum arasında gerçekleşen görüşmelerden bir sonuç edilememesi üzerine; iki federe devletten bir federe devlete geçişi kolaylıkla sağlayabilmek, siyasi, ekonomik ve sosyal devlet ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için (Aydoğdu, 2005: 151) 13 Şubat 1975'te Türk kesimi Kıbrıs Türk Federe Devleti (KTFD)'nin kurulduğunu ilan etmiş ve Rauf Denктаş Başkanlığa getirilmiştir.

Yeni kurulan KTFD, iş gücü açığının kapatılabilmesi amacıyla ilk etapta 40 bin olmak üzere Türkiye'den Türk göçmen getirilmesi kararı almış ve göç bir süre daha sürdürülerek mevcut demografik yapının Türkler lehine artırılması hedeflenmiştir. Fakat Rum kesiminin tepkisi gecikmemiş, mevcut sorunlara bir yeniside bu şekilde eklenmiştir. KTFD'nin kuruluşuna tepki amacıyla 12 Mart 1975 tarihinde toplanan BM Güvenlik Konseyi bir kınama açıklaması yapmış ve iki toplumu sorunların çözümü için görüşmelere çağırmıştır. Bu çağırının ardından ilki gerçekleşen ve günümüze kadar çözülemeyen görüşmeler zinciri başlamıştır.

1977'de gerçekleşen görüşmede çözümün "iki toplumlu, iki kesimli, federal bir devlet" temelinde olacağını kabul edilmesi (Hüdaoğlu, 2012:141) en önemli gelişmelerden birisi olarak tarihteki yerini almıştır. Kıbrıs'ta iki toplum arasında gerçekleşen görüşmelerden birisi de 15-22 Haziran 1979'da BM Genel Sekreteri Perez de Cuellar'ın başkanlığında Lefkoşa'da yapıldı. Fakat mutabakat sağlanamadan görüşmelere ara verildi. 13 Mayıs 1983'te BM bir karar ile Rumların Ada'nın tamamı üzerinde egemenlik ve denetim hakları olduğu ve işgal gücü tabir ettikleri Türk askerinin de Ada'yı terk etmesi gerekliliğini açıkladı.

Gelinen süreç itibariyle çözümsüzlüklerle

geçen zamanın; uluslararası camiada Rumlar lehine işlediğinin görülmesi, Rum tarafının masadan çekilmesine rağmen uluslararası camianın Rumlar lehine davranması ve Türk tarafının tüm önerilerini reddetmesi üzerine self determinasyon hakkını kullanan KTFD Meclisi 15 Kasım 1983'te Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC)'nin kurulduğunu ilan etti. Kurucu Cumhurbaşkanı Rauf Denктаş seçildi.

Sampsondarbesi ile Kıbrıs Cumhuriyeti'nin hukuken sona ermesi üzerine Kıbrıs Türklerinin can ve mal güvenliklerinin korunması adına haklı gerekçelerle gerçekleştirilen Barış Harekâtı kadar haklı olarak ilan edilen KKTC'yi Türkiye aynı gün tanıdı. Fakat Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY) ile Yunanistan'ın tepkileri de gecikmedi. Ardından BM, 18 Kasım 1983 günü KKTC'nin ilanının hukuksuz ve geçersiz olduğunu açıkladı.

1983-2010 Döneminde Kıbrıs

Kıbrıs Türk kesiminin 1983'te KKTC'ni ilan etmesiyle Kıbrıs Sorunu iki devlet arasında yaşanan bir sorun haline evrilmiştir. 1982-1991 dönemi BM Genel Sekreteri olan Perez de Cuellar'ın "iki toplumlu federal bir cumhuriyet" temelindeki önerileri üzerinden 10 Eylül 1984 - 2 Mart 1990 arasında üç defa gerçekleşen görüşme ve oturumlarda sunulan önerileri "Türk lideri Denктаş'ın imzalamayı kabul etmesine rağmen" Rum lider Spiros Kipriyanu'nun reddetmesi nedeniyle bir sonuç elde edilemedi (Doluca, 2011: 17-18). Bu arada GKRY'nin 3 Temmuz 1990'da Avrupa Birliği'ne tam üyelik başvurusu (Çoğal, 2018) ile bu defa Kıbrıs Sorunu'na AB'nin de dahil olmasına sebep oldu.

1 Ocak 1992 - 31 Aralık 1996 döneminde BM Genel Sekreteri olan Mısırlı diplomat Butros Gali de o zamana kadar yapılan çözüm planları ile görüşmeler üzerinden geliştirdiği Gali Çözüm Planı hazırlayarak 15 Temmuz 1992'de taraflara sundu. 37 Türk köyünün Rumlara devri ve Türk kesimi topraklarını %36,5'ten %28,2'ye düşüren planı baskı ile Türk tarafına dayatan Gali, önerinin KKTC meclisince 30 Temmuz 1992'de reddedilmesi

DOSYA

KIBRIS KONUSU

ve KKTC'nin görüşmelerden çekilmesini dünya kamuoyuna haksız bir şekilde "Türk tarafı çözüm için istekli değildir" şeklinde lanse etti.

Gali'nin haksız bir şekilde Türk kesimini suçlaması, Türk tarafına yüklediği olumsuzluk imajı, yıllar sonra yaşanacak olan Annan Planı'nı Rum kesiminin reddine; Kıbrıs Türklerince kabul edilmesine rağmen dünya kamuoyu hafızalarından silmemiştir.

GKRY'nin "Kıbrıs Cumhuriyeti" sıfatıyla AB'ye yapmış olduğu tam üyelik başvurusunun 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti Kuruluş Antlaşması'na aykırı olduğundan hareketle KKTC'nin itiraz başvurusu, AB Bakanlar Kurulu Konseyi'nin "barışa ivme kazandıracaktır" gerekçesiyle kabul edildi. Nihayetinde 1 Mayıs 2004'te GKRY'nin AB'ye üyeliği gerçekleşti.

AB, sorunları çözülmemiş ve görüşmeleri devam etmekte olan ve Kıbrıs'ta Rum ve Türk kesimi olarak fiilen iki parçalı bir yapı olmasına rağmen Rum Kesimini Ada'nın tamamı adına Kıbrıs Cumhuriyeti olarak kabul etmesinde Türkiye'nin de hataları olduğu görülmektedir. Fakat Türkiye'de iktidarda bulunan Çiller Hükümeti Gümrük Birliği'ne katılabilmek için Yunanistan'ın vetosu ile karşılaşmamak adına Rumların AB adaylığına ses çıkartmaması, AB'yi ve Rumları her zamankinden daha fazla cesaretlendirmiştir.

Zira Denктаş'ın 31 Ağustos 1998'de kalıcı barışı tesis için Garantör Devletler desteğinde "Kıbrıs Konfederasyonu" önerisine Rum tarafı; Türk askerinin Ada'dan çekilmesi ve Türklere %24 toprak kalacak şekilde bir federasyon teklifinde bulundu. 17 Eylül 1998'de Avrupa Parlamentosu da "Ada'nın askersizleştirilmesini sağlamak amacıyla, Türkiye'nin Kıbrıs'tan askeri güçlerini çekmesi için pratik adımlar atması çağrısı..." kararını açıkladı. Fakat Ada'da bulunan İngiliz üsleri ve askerleri hiçbir zeminde tartışma konusu bile edilmemiştir.

Annan Planı Süreci

1 Ocak 1997-31 Aralık 2006 dönemi için BM Genel Sekreteri seçilen Kofi Annan, göreve gelmesinin ardından 1994'ten itibaren görüşmelerin kesildiği Kıbrıs konusunu gündeme aldı ve görüşmelerin yeniden başlaması için Kıbrıs Türk kesimi ile Rum kesimi liderlerine yüz yüze görüşme çağrısının ardından 13 Temmuz 1997'de New York'ta başlayan görüşmeler 11-16 Ağustos 1997'de İsviçre Glion'da devam etti fakat bir sonuç elde edilemedi. Ardından Denктаş Kasım 2001'de Rum lideri Klerides'e tekrar görüşme teklif etti (Özarslan, 2006: 16-17). Bu gelişme Genel Sekreter Annan'ı, Kıbrıs Sorunu üzerine BM Genel Sekreterleri tarafından hazırlanan planların üçüncüsü olan Annan Planı'nı hazırlamaya yöneltti.

Bu süreç yaşanırken Yunanistan "GKRY'nin AB'ye alınmaması halinde genişleme sürecini veto edeceğini" açıkladı, 3 Kasım 2002'de Türkiye'de hükümet değişti, Adalet ve Kalkınma Partisi yönetime geldi. Denктаş'ın 2001'deki çağrısı ile başlayan ve 58 defa gerçekleşen ikili görüşmelerden de bir çözüm elde edilemedi.

BM Genel Sekreteri Kofi Annan da Kıbrıs Adası üzerinde yaşayan Türk ve Rum halklarını Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti (BKC) çatısı altında, bir anayasa ve hukuksal düzenlemeleri kapsayan kapsamlı bir çözüm planı hazırladı. Hazırlayıcısına atfen "Annan Planı" (TCDB, 2004) adı verilen plan, Kıbrıs Sorunu üzerine yapılan bütün görüşmelerde uzlaşılan ve kısmen de olsa uzlaşa sağlandığı kabul edilen karar ve planların yeniden dizayn edilmesi, eklemeler ile daha kapsamlı hale getirilerek hazırlandı (Altan, 2010: 268). Annan bu planı 11 Kasım 2002'de Türk ve Rum taraflarının liderleri ile 1960 Garanti Antlaşması'nın Garantör Devletleri Türkiye, Yunanistan ve İngiltere'nin onayına sundu. Plan, 24 Nisan 2004 tarihinde yapılacak olan referanduma kadar; 11 Kasım 2002, 10 Aralık 2002, 26 Şubat 2003, 27 Mart 2004 ve 31 Mart 2004 tarihlerinde olmak üzere beş defa zirve toplantıları ile değişiklikler ve revizyonlar geçirdi.

DOSYA

KIBRIS KONUSU

Binlerce sayfadan oluşan Annan Planı'na göre Kıbrıs Rum Devleti ile Kıbrıs Türk Devleti eşit iki kurucu devlet ve her iki kesim için ayrı ayrı anayasası olan, Federal Hükümetin kullanacağı yetkileri açıkça belirlenmiş Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti adı ile bağımsız, feshedilemez, eşit statüye sahip iki kesimli, bir tek uluslararası tüzel kişiliği olan, federal bir devlet (TCDB, ty) olarak tanımlanmıştır. Muğlak bir çok hususu kapsayan maddeleri içeren Plan, çözülemeyen hususları referandum sonrasına bırakıyor ve AB müktesebatı içerisinde çözüleceği hükmünü içeriyordu. Bu muğlak maddeler başta Denктаş olmak üzere bazı kesimleri rahatsız ettiği için Plan'a karşı çıkmalarına sebep oldu.

KKTC Cumhurbaşkanı Denктаş'ın danışmanı Prof. Dr. Mümtaz Soysal "Annan Planı Türk tezlerini yansıtmıyor" derken, KKTC Cumhurbaşkanı Denктаş "planın çok ince tuzak ve oyunlar ile dolu" olduğunu beyan etmiştir. Annan Planı; KKTC, GKRY, Türkiye ve Yunanistan'da iktidar, muhalefet ile özel ve tüzel kişilikler, gruplar olmak üzere her bir kesim tarafından değişik yaklaşımlarla değerlendirmeye tabi tutuldu ve hiçbirisinde ortak bir tutum sergilenemedi. Sonuç itibariyle taraflar tam anlamıyla ikiye bölündü.

Türk kesiminden karşı çıkanlara göre özetle Annan Planı Türkiye'nin güvenliğini, Kıbrıs Türkünün egemenliğini, yaşama şansını ve insan haklarını korumadığı gibi garanti altına da almıyor, Kıbrıs Türk Kesiminin toprağını %29.2'ye düşürerek toprak iadesi yapılmasını, Türk askerinin çekilmesini, 60.000 Rum'un Türk tarafına yerleşmesini ve 160 imalathane, 442 ticarethane, 188 otel-lokanta, 553 kamu binasının Rumlara terk edilmesini öngörüyordu (Ural, 2004: 108-109).

Rum yöneticilerine göre ise BM Genel Sekreteri tamamen Türklerin görüşünü benimseyerek tarafların eşitliği kavramını Plan'a eklemişti. Bu durumdan Rum Lider Papadopoulos rahatsızlık duymaktadır (Levent, 2012: 61). Fakat en önemlisi Rum tarafı bütün Kıbrıs'ı temsilen AB

üyelik sözünü almıştı. O nedenle Annan planına itibar etmemiştir.

Genel manada hem Türk kesiminin hem de Rum kesiminin memnun edici özellikler taşımadığı bir ortamda ABD, İngiltere ve AB'nin baskıları ile her iki tarafın da "Evet" demeye zorlanmasına rağmen, çözüme değil çözümsüzlüğe sebep olacak olan referandum eş zamanlı olarak 24 Nisan 2004 günü gerçekleşti. KKTC Türklerinin %64,9 "Evet", Rum kesiminin %75,8 "Hayır" dediği sonuç yıllarca Denктаş'ı "uzlaşmazlıkla" suçlayan ABD ve AB'yi şaşırttı. Fakat en fazla şaşıranlardan birisi kuşkusuz dönemin KKTC Cumhurbaşkanı Mehmet Ali Talat olmuştur. Zira ısrarla "Evet" denilmesini savunan Talat'ın; "Evet" diyecek olan Türk kesimi ödüllendirilecek, "Hayır" diyecek olan Rum kesimi cezalandırılacak söylemleri gerçekleşmemiş, bilakis Rum tarafı ödüllendirilerek 1 Mayıs 2004 tarihinde AB üyesi olmuş ve hedefine ulaşmıştır.

Rum kesiminin "Hayır" oyu kullanmasının şaşkınlığını yaşayanlardan birisi de tabii ki Annan olmuştur. Annan 28 Mayıs 2004 tarihli "İyi Niyet Misyonu Raporu" ile başarısızlığın sebebinin Rum kesimi olduğunu, KKTC'nin devlet olarak tanınmamakla birlikte, Türk tarafının ambargo ve tecritten kurtarılması gerektiğini açıklamış olsa da ilerleyen süreçte AB ülkelerinin de ambargoları ardarda gelmiştir. Annan Misyon Raporunda Rum kesimini suçlarken, daha sonra "Türkler 'Evet' demekte geç kaldılar" diyerek yine Türkleri suçlamayı tercih etmiştir.

2010 Sonrası Münhasır Alan Mücadelesi

Annan Planı'nı reddetmelerine rağmen GKRY'nin "Kıbrıs Cumhuriyeti" adıyla AB'ye üye olması bölünmüş olan iki toplumun ve Ada'da bölünmüşlüğün sürmesine sebep olmuştur. Çünkü bu durum AB tarafından Ada'ya sağlanan haklardan Türk kesiminin yararlanamamasına, sorunlar yumağının çözülmesi yolundaki engellerin artmasına ve daha da önemlisi Rum kesiminin

DOSYA

KIBRIS KONUSU

çözüme yanaşması için bir sebep kalmamasına neden olmuştur.

AB üyesi olmuş GKRY, Türkiye'nin AB üyeliğine giden süreçte "Veto" yetkisi gibi bir kozu eline geçirmekle hem Kıbrıs Türk kesimine hem de Türkiye'ye karşı önemli mevzi kazanmıştır. Yıllarca çözümsüzlüğün sebebi olarak gösterilen Türk kesimi "Evet" demiş olmakla bile cezalandırılan taraf olmuştur.

Süreç Rum kesiminin lehine işlerken 2010'dan itibaren Doğu Akdeniz açıklarında doğalgaz ve petrol yataklarının keşfedilmesiyle birlikte ortaya bir de münhasır alan sorunu çıkmıştır.

Türkiye zaman geçirmeksizin hem kendi hem de KKTC'nin hak ve çıkarlarını korumak için yaptığı hamleler karşısında ilk etapta GKRY, Yunanistan, İsrail ve Mısır ve Birleşik Arap Emirlikleri'yle (BAE) eksenli ittifak oluşturulmuştur. Her geçen gün yeni enerji sahalarının keşfedilmesi, ABD, İtalya ve Fransa merkezli AB başta olmak üzere küresel güçlerin de bölgeyle ilgilenmesine sebep olmuş ve oluşan ittifaklar tarafından Türkiye güneyden kuşatılmaya başlanmıştır. Bu kuşatma ile müşterek hareket eden ittifak güçler ilk etapta Türkiye'yi durdurmayı hedeflemişlerdir.

Tespit edilen doğalgaz ve petrol sahalarının paylaşım problemleri nedeniyle sıklet merkezi Doğu Akdeniz sahası olmak üzere; Atlantik'ten Avrasya'ya, Afrika'dan Karadeniz'e çok geniş sahalara uzanan ekonomik ve siyasi alanda yeni ittifaklar oluşmasına sebep olurken, 67 yıldır NATO üyesi Türkiye dışlanmaya başlamıştır. Yıllarca NATO çatısı altında dost(!) ve müttefik(!) olarak Türkiye'nin yanında görülen ülkelerin Türkiye'ye karşı birleşmeleri safların yeniden belirlenme hamlelerine sebep olmuştur.

Türkiye, 2019 yılının Mart ayında

düzenlediği "Mavi Vatan Tatbikatı" aracılığıyla, gerektiğinde savaşmayı da göze alabileceğini ve bölgede bir oldubitti yapılmasına izin vermeyeceğini net bir biçimde ortaya koymuştur. Dolayısı ile 1990'larda Doğu Bloğu'nun dağıldığı gibi "NATO da dağılma süreci mi yaşayacak?" sorusunu akıllara getirmiştir. Zira uzun bir süredir ABD eksenli olarak NATO müttefikleri ile yaşanan sorunlar nedeniyle Türkiye; Rusya, İran ve Çin ile yeni ittifak arayışları içerisine girmek zorunda kalmıştır. 2010'dan beri devam eden Suriye olaylarının seyri içerisinde ABD'nin PYD/YPG/PKK terör örgütünü silahlandırması, Doğu Akdeniz'de yaşanan güç mücadelesi ve Türkiye'nin Rusya'dan S-400 Hava Savunma Sistemleri alması (şimdilik Ankara'ya konuşlandırılması) ile yaşanan süreç; Türkiye'yi NATO (Batı) ile Doğu arasında seçim yapma aşamasına getirmiştir.

Sonuç

Kıbrıs, Türkiye ve Türkler için bir sorun değil; uzlaşmazlık, uyuşmazlık meselesidir esas olarak. Bu meselenin çıkış noktası; Enosis'i gerçekleştirebilmek için Kıbrıs Rumlarının 1955'te kurdukları EOKA terör örgütü vasıtasıyla yıllarca beraber yaşadıkları Türkleri türlü eylemlerle sindirme ve Ada'yı terk etmeye zorlamak amacıyla başlatılan olaylar ve 1960 yılından itibaren de Türklerin imhasını ön gören Akritas Planı'nı uygulamaya koymalarıdır. Kıbrıs'ta yaşananları "sorun" olarak niteleyenler Rumlardır. Türkler açısından özellikle 1963-1974 döneminde yaşanan ve katliam boyutuna varan olaylara "sorun" denilebilir. Fakat Barış Harekatı'ndan sonra oluşan fiili iki egemen devlet vardır. Türk kesiminde var olan bağımsız KKTC'yi sorun eden Rum kesimi ve Batı'dır.

1963'te yaşanan Kanlı Noel olayları 1974 Kıbrıs Barış Harekatı'na kadar Batı'nın gözleri önünde hunharca devam etmiştir. Türkiye'nin Barış Harekatı'yla olaylar durmuş fakat farklı bir boyut kazanmıştır. Bir türlü

DOSYA

KIBRIS KONUSU

imzalanamayan kalıcı barış anlaşması çözüm görüşmeleri Türkiye ve Kıbrıs Türkleri için müzmin bir hal almasına rağmen hala bir çözüm elde edilememiştir. Esas dikkat çekici kısım ise kalıcı çözüm için taviz istenilen taraf Türk kesimi olmuş, her hal ve şartta çözümsüzlük yanlısı olarak Türk tarafı gösterilmiştir.

Türk ve Rum liderleri arasında yüzlerce kez gerçekleşen ikili görüşmelere ilaveten Birleşmiş Milletler Genel Sekreterleri Perez de Cuellar ile Butros Gali tarafından sunulan barış planlarına rağmen çözülemeyen Kıbrıs Sorunu, son kez BM Genel Sekreteri Kofi Annan tarafından hazırlanan planla da çözülememiştir.

Binlerce sayfadan ibaret Annan Planı'na Türk kesimi "Evet", Rum kesimi "Hayır" demesine rağmen Kıbrıs Cumhuriyeti olarak Ada'nın geneli adına AB üyeliği ile ödüllendirilen kesim Rumlar olmuştur.

Kıbrıs'ta Türk ve Rum kesiminin ortaklığı ve siyasal eşitlik temelli olarak Türkiye, Yunanistan ile İngiltere'nin garantörlüğünde 1960'ta kurulan ve 1963'e kadar kurulduğu haliyle devam eden Kıbrıs Cumhuriyeti'nden başka kalıcı bir çözümde uzlaşamamıştır. Fakat unutulmaması gereken en önemli husus 1974 Barış Harekâtı yaşanan olayları durdurulmuş, asayiş tesis edilmiştir.

GKRY'nin AB'ye girmesi ile Türkiye'nin AB üyeliği ve Ege sorunlarının çözümü için Yunanistan'la birlikte engel teşkil etmekte oldukları aşikârdır. Zira istedikleri tavizleri almadan Türkiye'nin AB üyeliğine onay vermeyeceklerdir. Hattı zatında AB'nin tarafsızlığını kaybetmesi ile yanlı tutumları ve yaklaşımları Türk kamuoyunun AB'ye yaklaşımlarını soğutmaya başlamıştır.

Doğu Akdeniz'de tespit edilen doğalgaz ve petrol yataklarının münhasır alan mücadelesi ile ilgili olarak devam eden sorunlarda Türkiye, KKTC ile birlikte hareket ederek hak ve çıkarlarını

korumaya çalışmaktadır. Kaderin cilvesi o ki eğer Rum Kesimi de Annan Planı'na "Evet" demiş olsaydı ve KKTC Birleşik Kıbrıs içerisinde müstakil hareket edemeyen bir Federe Devlet olsaydı, Türkiye'nin şimdiki kadar eli güçlü olur muydu? 2002-2004 yılları arasında Annan Planına giden süreçte, planda muğlaklıklar ve Türk kesiminin egemenlik haklarını kaldırdığı söylemleriyle "Hayır" diyenler haklı çıkmıştır.

Doğu Akdeniz'de Ortadoğu coğrafyasında emperyalist çıkarları olan büyük devletler var oldukça, Büyük İsrail'e giden yolun kesişim noktası bu bölge olduğuna inanıldığı sürece Kıbrıs'a ve Ortadoğu'ya barış ve çözüm gelmeyecektir. Zira bu mantıkla samimi katılımlar ve doğru yaklaşımlar olmayacaktır.

Doğu Akdeniz'de yaşanan gelişmelerde ABD'nin İsrail, Lübnan, Ürdün, Yunanistan, Mısır ve GKRY ile birlikte hareket ederek Avrupa'ya satılan Rus doğalgazına rakip oluşturmak istediği anlaşılmaktadır.

Doğu Akdeniz'deki hidrokarbon rezervlerinin keşfedilmesiyle başlayan gerilim, KKTC'nin, 1974 yılından beri yerleşime kapalı tutulan Maraş bölgesinin yerleşime açılması yönünde 18 Haziran 2019 tarihinde aldığı kararla yeni bir aşamaya girmiş ve bu durum, bölgedeki gerginliğin adaya da yansıdığını gözler önüne sermiştir.

Doğu Akdeniz'de çıkartılacak İsrail gazının Türkiye bypass edilerek denizaltından East-Med projesi ile borularla Avrupa'ya ulaştırılmak istenildiği görülmektedir. Fakat bu projenin henüz etüdü, fizibilitesi yapılmış değildir. Çok pahalı olacak bu proje ile Avrupa'ya ulaştırılsa bile ekonomik olmayacaktır. Bir de milyonlarca m3 doğalgaz ancak boruyu doldurabilecektir. Dolayısı ile Türkiye üzerinden nakledilmediği sürece Batı'ya bağlantı zor görünmektedir.

Şüphesiz Doğu Akdeniz merkezli

DOSYA

KIBRIS KONUSU

gelişmeler, Türkiye'nin güneyden kuşatılmak istenmesi ve Türkiye ile KKTC'nin egemenlik haklarının gasp edilmeye çalışılması gibi nedenlerden dolayı Ankara'nın süreci yakından takip etmesini ve proaktif bir dış politika uygulamasını gerektirmektedir.

Beni Sabırla dinlediğiniz için teşekkür ederim.

Kaynakça

- ATEŞ, Mine, (2004) **Geçmişten Günümüze Kıbrıs Sorunu ve Çözüm Yollarına İlişkin Çabalar**, Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Sivas.
- ATUN, Ata, (2005) **Akritas Planı Nasıl Bir Plandı**, <http://www.ataatun.org/akritas-plani-nasil-bir-plandi.html>, 26.07.2019.
- AKSOY, Berna, (2010) **Kıbrıs Sorununun Yunanistan ve Türkiye Dengesinde Çözüm Sürecine AB'nin Etkisi ve Sürecin Sonu Annan Belgesi**, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Avrupa Birliği Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul.
- ALTAN, Ümmü, (2010) **Kıbrıs Sorunu Çözüm Sürecinde Annan Planı: K.K.T.C ve Kıbrıs Rum Basınındaki Yansımaları**, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara.
- AYDOĞDU, Ahmet, (2005) **Kıbrıs Sorunu Çözüm Arayışları "Annan Planı ve Referandum Süreci"**, Asil Yayın Dağıtım Ltd. Şti., 1. Baskı, Ankara.
- ÇOĞAL, Nejat (2018) **"Güney Kıbrıs'ın Ab Üyeliliğinin Hukuki Değerlendirmesi"**, <http://nejatcogal.com/category/manset/2018/04/07/guney-kibrisin-ab-uyeliginin-hukuki-degerlendirmesi/>, 24.07.2019.
- DOLUCA, Duygu, (2011) **Kıbrıs Sorununun Çözümüne İlişkin Hazırlanan Annan Planı'nın ve Referandum Sürecinin Kapsamlı Analizi**, Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale.
- HÜDAOĞLU, Gürdal, (2012) **"Kıbrıs Çözümüne Ne Kadar Yakın? -Kıbrıslı Türkler Açısından Bir Değerlendirme"** Bilig Dergisi, Yaz, S. 62, s. 139-158, Ankara.
- KADIOĞLU, Beyhan, (2006) **Türkiye Avrupa Birliği İlişkileri Çerçevesinde Kıbrıs Sorunu**, Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kütahya.
- LEVENT, Zeynel, (2012) **Kıbrıs Sorunu Ekseninde Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri**, Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı, Uluslararası İlişkiler Bölümü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- ÖZARSLAN, Bahadır Bumin, (2006) **Uluslararası Hukuk ve Avrupa Birliği Hukuku Açısından Kıbrıs Sorunu**, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuk Ana Bilim Dalı, Avrupa Birliği Hukuku Bölümü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- TCDB, (2004) **BM Kapsamlı Çözüm Planı (Annan Planı)**, Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, 31.03.2004, http://www.mfa.gov.tr/bm-kapsamli-cozum-plan_i-_annan-plan_i_.tr.mfa, 25.07.2019.
- TCDB, (t.y.) **Annan Planı ile Kurulması Öngörülen Kıbrıs Türk Kurucu Devleti'nin Anayasası**, Türkiye Cumhuriyeti, Dışişleri Bakanlığı, http://www.mfa.gov.tr/annan-plan_i-ile-kurulmasi-ongorulen-kibris-turk-kurucu-devleti_nin-anayasasi.tr.mfa, 25.07.2019.
- URAL, Erdinç, (2004) **Kıbrıs Barış Harekâtında Jandarma Birlikleri**, Hacettepe Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- YAKA, Özge, (2011) **"Ulusal Dava'dan Ayakbağı'na: Kıbrıs Siyasetinin Dönüşümü"** Memleket, Siyaset, Yönetim, C. 6 S. 16, 2011/16. <https://docplayer.biz.tr/4136925-Ulusal-dava-dan-ayakbagi-na-kibris-siyasetinin-donusumu.html>

DOSYA

KIBRIS KONUSU

**Yozgatlılar Birlik Ve Dayanışma Vakfı (YOBİDAV) Konferansı'ndan Görüntüler
(30 Eylül 2019)**

DOSYA

TÜRK DÜNYASI VE KKTC

TÜRK DİASPORASI VE KKTC

Gökhan GÜLER

**Türk Dünyası Parlamenterler Birliği
Örgütlenme Koordinatörü
KKTC Cumhuriyet Meclisi E. Özel Kalem
Müdürü**

21. yüzyılın şüphesiz en önemli paradigma değişimlerinden birini küreselleşme süreci oluşturuyor. Küreselleşme süreciyle beraber siyasal, sosyal, ekonomik ve daha pek çok alanda köklü değişimler yaşandı. Pek çok yeni yollar ve yöntemler bulundu, eski yol ve yöntemler yeniden düzenlenmek durumunda kalındı. Sonuç olarak yeni bir anlayış ve yeni bir dönem ile karşı karşıya bulunuyoruz.

1991’de Nasıl Soğuk savaş bitip yerine tek kutuplu bir dünya düzeni dönemi başladı ise, içerisinde bulunduğumuz süreçte de küresel

düzen tek kutuplu dünya düzeninden çok kutuplu bir dünya düzenine dönüşmeye başladı. 7 Milyar insanın yaşadığı dünyamızda Batı sistemi çöküşle geçmiştir...

Günümüzde dünyada yayınlanan haberlerin %80’inden çoğunun kaynağı EP, UPI, Reuters ve Associated Press haber ajansları olarak karşımıza çıkmaktadır. Dünyada o gün yaşanan en önemli olayların neler olduğu, o olaylara karşı nasıl bakmamız gerektiğine, kimin haklı, kimin haksız olduğunu bu haber ajanslardan öğreniriz. Bu noktada da algı yönetimi ve yönlendirme konuları öne çıkmaktadır.

Bu anlamda biz Kıbrıs Türkleri olarak yaklaşık 50 yıldır haksız bir davayı savunmaya çalışan insanlar gibi gösteriliyoruz. Biz acaba gerçekten haksız bir davayı mı savunuyoruz? Yoksa haklı olduğumuz halde haksız gibi mi gösteriliyoruz? Öyle bir psikolojik hava içerisine sokuyorlar ki insanı, yalnız Kıbrıs meselesinde değil, Türk Dünyasının diğer konularında da sanki de biz yanlış bir iş yaptık, bir suç işledik, şimdi bunu telafi etmemiz lazım, telafi etmemiz için de tavizler vermemiz lazım gibi düşünmemizi sağlamaya çalışıyorlar.

Genelde Türk Dünyası, özelde Kıbrıs Türk Halkı olarak haklı olduğumuz davalarımızı uğradığımız haksızlıkları dünya kamuoyuna anlatmakta uzun yıllardır ne büyük güçlükler yaşadığımız ortadadır. Bu anlamda uğradığımız haksızlıkları ve haklı davalarımızı dünya kamuoyuna anlatabilmek ve daha örgütlü bir hale gelebilmek için lobcilik, kamu diplomasisi, medya ve diaspora sahasındaki çalışmalara çok geç başladığımızı üzülerek ifade etmek istiyorum.

Bu çerçevede lobciliği ele alırsak; lobciliği karar verme süreçlerini etkileme ve yönlendirme stratejisi olarak ele alabiliriz. Bu strateji ile istenen,

DOSYA

TÜRK DÜNYASI VE KKTC

çoğunlukla siyasi bir konuda değişim sağlamak ya da olası değişim kararları alınmasını engellemektir. Lobicilik konusuna değinmişken izninizle size önemli bir anekdotu aktarmak istiyorum. Dönemin İngiltere Başbakanı Sir Anthony Eden yayınladığı hatıralarında şöyle aktarıyor; "1956'da ABD'ye yaptığım resmi bir gezide ABD'li devlet adamlarına Kıbrıs'ta Türklerinde meşru hakları var ve siz bunu daima göz ardı ediyorsunuz demiştim. Buna karşılık olarak ABD'li devlet adamları da biz bunu biliyoruz ancak Türklerin burada lobileri yok cevabını vermişlerdi." Bu anekdot lobiciliğin ne kadar önemli olduğuna küçük bir örnek teşkil etmektedir.

Yine bu anlamda kamu diplomasisine bakacak olursak. İletişimin stratejik değerinin arttığı, kamuoyu olgusunun öne çıktığı, doğru bilgilendirmenin, iknanın önem kazandığı yeni uluslararası sistemde çok konuşulan, tartışılan ve önemi giderek daha çok anlaşılmaya başlanan bir kavram haline gelmiştir. Kamu diplomasisini "dış politikanın biçimlendirilmesi ve uygulanması için kamunun tutumlarını etkileme çabası" olarak değerlendirilmektedir. Kamu diplomasisi, geleneksel diplomasinin dışında kalan, hükümetlerin diğer ülkelerde kamuoyu oluşturma çabalarını, ülkeler arasında sivil toplum örgütlerinin etkileşim içinde olması ve kültürel iletişim süreçleridir. Kamu diplomasisi, geleneksel diplomasiden farklı olarak başka ülkelerin hükümetlerini değil, hükümet dışı aktörlerini ve kamuoylarını hedeflemektedir. Ülkeler, kamu diplomasisi aracılığıyla kendi vatandaşları ve kurumları ile yabancı ülke vatandaşları arasındaki diyalogu yaygınlaştırma imkânına sahiptir. Yabancı kamuoylarını bilgilendirmek ve etkilemek, bu etkiyi geliştirmek, yanlış anlamaların ve kabullerin yol açtığı kargaşayı sınır ötesi iletişim ortamını şekillendirmek suretiyle gidermek, kamu diplomasisinin amaçları arasında yer almaktadır.

Diaspora konusuna gelecek olur isek; doğduğu ya da kuvvetli aile bağlarının bulunduğu ülkenin dışında yaşayan, ancak geldikleri, ülke ile güçlü maddi ve manevi bağlarını devam ettiren göçmen nüfus olarak tarif edilmektedir. Diaspora

stratejileri hem felsefi, hem analitik bir altyapıya sahip olmalıdır. Sığ söylemler kısa dönemde belli kazançların elde edilmesine olanak sağlasa da, uzun dönemde bütünlük ve sinerji yaratacak ortak bir gündem oluşturulması gereklidir.

Kıbrıs Türk Diasporası üzerine konuşmak gerekirse Anavatan Türkiye, Azerbaycan, Avrupa, Balkan, Avrasya ve Kırım Diasporalarının birlikte ele alınması gerektiğini en başından beri düşünmekteyim. Türk Diasporalarının tek bir çatı altında toplanarak ortak stratejiler belirlenip hep birlikte hareket edilmesinin daha akılcı olduğu kanaatindeyim.

Türkiye'de Kurulu bulunan Tika, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB), Yunus Emre Enstitüsü, Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu (DEİK), bunun yanında Türksöy, ve 4 Türk Cumhurbaşkanları tarafından kurulmuş olan Türk Konseyi/ Türk Kenesi ve Türk-pa Türk Diasporaları açısından önemli merkezler olarak görülmektedir. Ayrıca medya anlamında 2011 senesinde benimde kurucusu olmaktan büyük gurur duyduğum Ankara'da kurulan Türk Dili Konuşan Ülke ve Topluluklar Medya Platformu da bu anlamda önemli bir kuruluştur. Ancak Türkmep'in hedeflenen noktada olmadığını üzülerek ifade etmek isterim. Bu çerçevede TÜRKMEP (Türk Dili Konuşan Ülke ve Topluluklar Medya Platformu) daha aktif hâle getirilmesi gerektiğini düşünüyorum. Bu anlamda Türkmep bünyesinde medya haber havuzu oluşturulmalıdır. Türkmep'e üye ülke ve topluluklardan haber havuzuna gelecek olan haberler en hızlı şekilde Türkçe, Rusça ve İngilizce dillerine çevrilerek servis edilmesi sağlanmalıdır.

Artık yurtdışındaki Türk varlığı tek bir coğrafyaya, tek bir niteliğe ve tek bir nedene indirgenebilir değildir. Türk diaspora ailesi bir özne olarak tarih sahnesine çıkmaya başlamıştır.

Dünyanın neresinde olursak olalım Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin dünya ülkeleri tarafından adilane bir muameleye tabi tutulmadığını

DOSYA

TÜRK DÜNYASI VE KKTC

bilincindeyiz. Bu durumun politikacılar ve değişik ülkelerde yaşıyan seçmenlerin ve sivil toplum kurumlarının politik baskısı neticesinde değişebileceğinin de bilincindeyiz. Siyasî baskı kullanma konusunda Kıbrıslı Rumlar ve Yunanlılar yaşadıkları ülkelerin vatandaşlarını kurdukları gönüllü birim ve derneklerle söylediklerinin doğru olduğunu kabul ettirene kadar Kıbrıs Rum propagandasını yaymak için aktif lobcilik yapmaktadırlar, milletvekilleri tarafından kendi görüşlerinin benimsenmesini sağlayarak politikacıların görüş ve hareketlerini yıllardır yönlendiriyorlar. Öyle ki Müslüman  lkeler içerisinde dahi rahat rahat faaliyet göstermektedirler. Hatta en sıkışık durumlarında bazı Müslüman ülkelerden çok ciddi miktarda destek aldıkları iddia edilmektedir.

Bu kısımda izninizle KKTC ile ilgili kısaca bazı konulara değinerek konuşmama devam etmek istiyorum. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, demokrasi, insan hakları ve hukukun üstünlüğüne dayalı bir yönetim anlayışını benimsemiş bir ülkedir. Bağımsız uluslararası kuruluşların da teyit ettiği üzere, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde yapılan seçimler tam bir demokratik ortamda gerçekleşmekte ve hiç bir müdahale olmadan Kıbrıs Türklerinin hür iradesi ile seçilen temsilciler eliyle Devletin tüm kurumları işlevlerini yerine getirmektedirler. Tarafsız uluslararası pek çok ciddi kuruluşun yaptığı çalışmalar göstermektedir ki, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Müslüman  lkeler içinde özgürlük düzeyi ve demokratik yapısı ile en güçlü devletler arasında yer almaktadır. Basın özgürlüğü, ifade özgürlüğü ve örgütlenme özgürlüğü KKTC demokrasisinin temel taşlarıdır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde bugün olgun, katılımcı, işleyen demokrasimiz ve hukuka ve insan haklarına saygılı yönetim geleneğimizle övünç duymaktayız. Kıbrıs Türk Halkı olarak bizler yarım asra yakın bir süredir gasp edilmiş haklarımız için onurlu mücadelemizi sürdürmekteyiz. Kıbrıs Türkleri olarak siyasi eşit olduğumuz 1960 Ortaklık Cumhuriyeti'nden silah zoruyla atıldık. 1963 yılından bugüne kadar hayatın tüm alanlarını etkileyen haksız ve insanlık dışı ambargolar altında yaşamak zorunda bırakıldık. 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti'ni temsil

ettiğini ileri süren Güney Kıbrıs Rum Yönetimi, Kıbrıs Türklerinin tüm insan haklarını ihlal eden politikalarını kesintisiz sürdürmektedir. Kıbrıs Türkleri olarak, uluslararası temsiliyetten, yurtdışına seyahat etme ve dış dünya ile iletişim kurmaya, ticari ilişkilerden, eğitim, kültür ve spor alanlarındaki faaliyetlere kadar hayatın tüm alanlarını kapsayan izolasyonlara maruz kalmaktayız. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne doğrudan uçuşların yapılamaması ekonominin en önemli sektörlerinden biri olan turizm sektörümüz açısından büyük bir olumsuzluk yaratmakta ve ülke turizminin gelişip, canlanmasına mani olmaktadır. Kıbrıs Türk ekonomisinin önemli can damarı olan yerli üretime dayalı ihracat da Kıbrıs Rum tarafının girişimiyle 1994 yılında Avrupa Birliği Adalet Divanı'nın almış olduğu karar sonucunda büyük bir darbe almış, Kıbrıs Türkleri ürettikleri malları AB ülkelerine ihraç edemez hale gelmişlerdir. KKTC üzerindeki eğitim, kültür ve spor alanlarındaki izolasyonlar esasen Kıbrıs Türk gençliğinin en tabii haklarına ipotek koymaktadır. Kıbrıs Türkleri uluslararası alanda hiçbir spor müsabakasına katılamamakta, diğer ülke takımları ile dostluk maçı dahi yapamamaktadır. Kıbrıs Türk gençliğinin mağdur edilmesi ve diğer dünya gençlerinin sahip olduğu eğitim, kültür ve spor olanaklarından yararlanamaması ciddi bir insan hakları ihlalidir ve kabul edilemez.

Avrupa Birliği'nin Kıbrıs Türk halkına verdiği sözleri yerine getirmemesi ve aldığı kararları uygulayamaması Kıbrıs Türkleri arasında büyük bir hayal kırıklığına neden olmuştur.

Dönemin BM Genel Sekreteri Kofi Annan ise 28 Mayıs 2004 tarihli raporunda Kıbrıs Türklerinin çözüm yönündeki iradesini ispatladığının altını çizerek, halkımız üzerindeki izolasyonların kaldırılması için tüm  lkelere çağrıda bulunmuştur. Ne üzücüdür ki, tüm bu alınan kararlar ve verilen sözlere karşın uluslararası camia bu denli ağır ambargo ve izolasyonların devamına göz yummaktadır.

Bu durumun önemli bir istisnası İslâm

DOSYA

TÜRK DÜNYASI VE KKTC

Konferansı Örgütü'nün referandumun ardından Kıbrıs Türk halkına verdiği önemli destektir. İslâm Konferansı Örgütü'nün İstanbul'da gerçekleştirilen 31. Dışişleri Bakanları Toplantısı'nda alınan bir kararla ülkemiz İslâm Konferansı Örgütü toplantılarında ve etkinliklerinde yer almaya başlamıştır.

Bu bilgiler ışığında günümüze gelecek olur isek, Kıbrıs Türk halkı tüm bu haksızlıklara ve maruz kaldığımız insanlık dışı ambargolara karşın, Kıbrıs sorununun çözümü için sürdürülen müzakerelere (Crans Montana'ya kadar) iyi niyetle ve aktif bir şekilde katılmaya devam etmiştir.

Asrın projesi olarak nitelendirilen Türkiye'den KKTC'ye su temini projesi kapsamında su artık KKTC'de evlerimize ulaşmış, tarımsal alanlarda sulama maksadı ile daha geniş kesimlere ulaşması yönünde çalışmalar devam etmektedir. Bu bağlamda suyun ardından Türkiye'den deniz altından kablo ile enterkonnekte elektrik ve hidrokarbon boru hattı projeleri gündemdedir. Türkiye'den gelmesi muhtemel elektrik kablo hattı ile ülkemiz enterkonnekte elektrik sistemine de dahil olmuş olacaktır. Bu da yenilenebilir enerji sistemlerinin ülkemizde daha aktif ve sınırlama olmadan uygulanabilmesine olanak sağlayacaktır. Doğu Akdeniz'de ve Kıbrıs adası etrafında keşfedilen hidrokarbon yatakları, Kıbrıs'ı bölgesel enerji politikalarının bir parçası haline getirmiştir.

Dünyadaki enerji denkleminde ülkeler bazında doğalgaz rakamları ile karşılaştırılınca bölgenin sınırlı bir öneme sahip olduğu görülmekle birlikte, siyasi gelişmeler buradaki enerjiyi stratejik bir araca dönüştürmektedir. Bugün Kıbrıs'ta yapılan çözüm müzakerelerinin merkezinde Doğu Akdeniz'de bulunan enerji kaynakları vardır. Doğu Akdeniz'in en kilit noktası olan Kıbrıs ve çevresinde adı konulmamış bir enerji savaşı devam etmektedir. Kıbrıs'ta yapılan hamleler, yalnızca adadaki iki toplumun geleceğini belirlemeyecek, aynı zamanda Avrupa'nın enerji güvenliğini, Ortadoğu'nun nasıl şekilleneceğini, Rusya'nın küresel güç olma arzusunun akıbetini ve Türkiye-AB ilişkilerinde

yakalanan ivmenin yönünü de belirleyecektir.

Doğu Akdeniz'deki rezervler, sadece İsrail, Güney Kıbrıs ve Yunanistan'ı değil, KKTC ve Türkiye'nin de içinde bulunduğu enerji oyunundaki tüm aktörleri etkilemektedir. Doğu Akdeniz'de bulunan hidrokarbon kaynaklarının pazara ulaşması için İsrail, Güney Kıbrıs ve Yunanistan tarafından (EASTMED) alternatif pek çok yol düşünülmüştür. Ancak projelerin gerçekleşmesi ekonomik ve güvenlik açısından fazlasıyla maliyetli olduğu, ciddi riskler içermesi nedeniyle uzmanlar tarafından gerçekçi görülmemektedir. Öngörülen en sorunsuz doğalgaz boru hattı ise Türkiye'nin Mühürsür Ekonomik Bölgesi'nden geçtiği değerlendirilmektedir. Bu bağlamda en akılcı yolun Türkiye ile KKTC arasına deniz altından hidrokarbon boru hattı döşemek olduğu görülmektedir. Türkiye'ye kurulacak boru hattı aynı zamanda İsrail ve Kıbrıs'a, hem Türkiye hem Avrupa pazarına erişim sağlayacaktır. Mevcut projelerin hayata tek tek geçmelerinin ardından Türkiye enerji koridoru haline KKTC ise enerji terminali haline dönüşecektir. KKTC bölge ülkelerine su ve elektrik satıp, yine bu bağlamda bölge ülkelerine ait hidrokarbon rezervlerinin Türkiye üzerinden Avrupaya ulaştırılmasında son derece önemli görev üstlenecektir.

Gaz Türkiye'nin güneyinde bulunan Ceyhan'a ulaştığında, Türkiye pazarına dağıtılmak üzere ülkenin gelişmiş boru hattı şebekesine gireceği gibi, aynı zamanda planlanan Trans-Anadolu Doğal Gaz Boru Hattı (TANAP) ve Trans-Adriyatik Boru Hattı (TAP) ile Türkiye üzerinden Avrupa'ya ihraç edebilecektir. Doğu Akdeniz'de, sahadaki aktörler gelecekte enerji alanında uzlaşarak işbirliği ortamı yaratabilecekleri gibi, bir çözümsüzlük durumunda ise bölgede sıcak bir çatışma çıkma riski potansiyeli de bulunmaktadır.

Rum yönetimi ile Yunanistan gerek Kıbrıs konusunu gerekse Ada etrafındaki Deniz Yetki Alanları konusunu kendi lehlerine çözebilmek adına ABD ve Avrupa Birliği ülkeleri ile bunun yanında bölge ülkelerinden İsrail ve Mısır ile hukuki geçerliliği tartışmalı Mühürsür Ekonomik Bölgelerle ilgili olarak

DOSYA

TÜRK DÜNYASI VE KKTC

önce sözde ilanlar yapmışlardı. Yine bu bağlamda geçerliliği tartışmalı alanlarla ilgili gayri yasal arama ve çıkarma ihaleleri de gerçekleştirmişlerdi.

Yunanistan, AB üzerinden yayınladığı haritalar ile Girit, Kaşot, Kerpe, Rodos ve Meis adaları hattını esas alarak Rum yönetimi ve Mısır ile deniz yetki sınırlandırma anlaşması yapabilmeye yönelik bazı girişimlerde bulunmaktaydı.

Kıbrıs'ta karada Enosis'i gerçekleştiremeyen Rum ve Yunan ikilisi bunu bu kez denizden olsun gerçekleştirebilme hayalleri içerisine girmişlerdi.

Eğer Doğu Akdeniz'de mesele Rum yönetimi ve Yunanistan'ın dolayısı ile AB ve ABD'nin istediği gibi olsa idi neler olurdu? Örneğin KKTC'den Türkiye'ye gidecek bir gemi ya da Antalya'dan İstanbul'a gidecek bir gemi Rum yönetimi ve Yunanistan'dan her defasında hem izin almaları hem de harç ödemeleri gerekirdi!

Doğu Akdeniz'de esas mesele enerji kaynaklarından daha çok egemenlik meselesidir. Toprak bir ülke için ne anlam ifade ediyor ise Hava Sahası ve Mavi Vatan'da aynı anlamı ifade etmektedir. Türkiye ve KKTC'ye ait olan bir yerin altında enerji kaynağı bulunup bulunmaması başka bir konudur.

Rum Yönetimi, deniz yetki alanı sınırlandırma anlaşması imzaladığı İsrail'e ait 4 bin 600 kilometrekare, Lübnan'a ait 3 bin 957 kilometrekare, Mısır'a ait ise 21 bin 500 kilometrekare büyüklüğünde bir deniz yetki alanını kendi lehine sahiplendiği görülmektedir. Mısır, Rum yönetimi ile deniz yetki anlaşması imzalamış vaziyette. Buna göre Mısır, deniz yetki alanı yetkisi hukuken tartışmalı olan Rum yönetimi yerine Türkiye ile deniz yetki alanı sınırlandırma anlaşması yapmış olsa idi, 11 bin 500 kilometre kare şimdikinden daha fazla deniz alanına sahip olabilirdi.

Yine İsrail, Rum yönetimi yerine Türkiye ile deniz yetki alanı sınırlandırma anlaşması yapmış

olsa idi, Rum yönetiminin ilan etmiş olduğu hukuki durumu tartışmalı olan deniz alanlarından 12. parselin tamamı 8, 9 ve 11. parsellerin büyük kısmı ile 1, 7 ve 10. parsellerin bir kısmı İsrail'in olabilecekti.

Tek kutuplu (Atlantik) dünya düzeni temsilcileri bugüne kadar Ortadoğu ve Doğu Akdeniz'deki çıkar ve menfaatlerini göz önünde bulundurarak gerek Kıbrıs konusunda gerekse Ada etrafındaki MEB konusunda Rum yönetimi lehine hareket etmeyi tercih etmişlerdir. Bu bağlamda tek kutuplu (Atlantik) dünya düzeni temsilcileri Kıbrıs konusunun çözümü konusunda bugüne değin federal çözümü desteklemişlerdir.

Ortadoğu ve Doğu Akdeniz'deki çıkar ve menfaatlerini geliştirmek ve pekiştirmek isteyen tek kutuplu(Atlantik) dünya düzeninin temsilcileri en başından buyana Türkiye ile Libya arasındaki ilişkilerin gelişmesini istemediler ve bunu kendileri için tehlike olarak görmüşlerdir.

Hatırlanacağı üzere tek kutuplu dünya düzeni temsilcileri 2011'de önce Muammer Kaddafi'nin devrilmesini organize ettiler. Ardından Libya, terör örgütü DEAŞ'a karşı mücadele vermek zorunda kaldı. DEAŞ ortadan kaldırıldıktan sonra ise, General Halife Hafter kartı ileri sürüldü.

Tek kutuplu dünya sisteminin temsilcileri Ortadoğu ve Doğu Akdeniz'deki çıkar ve menfaatlerini geliştirebilmek adına Türkiye ve KKTC'siz bir Akdeniz" için bugüne kadar çok çeşitli kirli ittifaklar kurarak Türk tarafını yalnızlaştırma hesapları yapmışlardır.

Son 10 sene içerisinde bölgemizde yaşadıklarımızı şöyle kısaca hatırlayalım. Türkiye'de gerçekleştirilmek istenen 15 Temmuz darbe girişimi ve terör saldırıları, Fırat'ın doğusunda terör koridoru kurularak terör devleti ilan edilme girişimleri. Mısır'da Sisi darbesi, Suriye ve Libya'da yaşanan iç savaş.

Tek kutuplu dünya sistemi temsilcilerinin amaçları özellikle Rum yönetimi üzerinden Ortadoğu

DOSYA

TÜRK DÜNYASI VE KKTC

ve Doğu Akdeniz'deki çıkar ve menfaatlerini oldubittiler ve gasp yöntemleri ile genişletmek istediler. Libya'da darbeci Hafter güçlerinin arkasında da yine bu kirli ittifak yer almaktadır.

2004 yılında Kıbrıs Rum tarafının BM Çözüm Planı'nı reddetmesi nedeniyle yitirilen anlaşma fırsatına karşın, Kıbrıs Türk tarafı 2008 yılında yeniden başlayan ve günümüzde halen sürdürülmekte olan müzakerelere iyi niyetle ve yapıcı bir şekilde katılarak, çözümü samimiyetle arzulayan taraf olduğunu her zaman olduğu gibi bir kez daha ispat etmiştir.

Sonuç olarak; Kıbrıs Türk Diasporasının kurumsal bir yapı olarak süratle kurularak çalışmalarına başlaması gerekmektedir. Dünya Kıbrıs Türkleri Kongrelerinin yapılması, dünyanın çeşitli ülkelerindeki Kıbrıslı Türkleri bir araya getirirken, örgütlü bir şekilde tek bir merkezden yönetilebilen diaspora faaliyeti yapmalarına da kapı açmaktadır. Ancak bunun daha resmi ve daha kurumsal bir yapıya dönüştürülmesi gerekmektedir.

Hemen yarın bir anlaşma söz konusu olsa da, olmasa da, Kıbrıslı Türkler olarak Adadaki varlığımızı devam ettirebilmek, örf, adet, anane, kültür ve haklı davamızı bizden sonra gelecek kuşaklara aktarma sorumluluğumuz bulunmaktadır. Bunun içinde kurumsal bir yapıda Kıbrıs Türk Diaspora merkezini oluşturmamız gerekmektedir. Türk Dünyası Koordinasyon Merkezi de bu bağlamda en kısa zamanda kurulması gereken bir mekanizmadır.

Dünyanın neresinde ve hangi ülkesinde yaşarsa yaşasın her Kıbrıslı Türk'ü, KKTC'ye gönül vermiş Türklerle yabancıları ve Türklerin kurucusu oldukları dernek ve birlikleri bir çatı altında toplamak irtibatlı hale getirmek gerekmektedir. Üniversitelerimizde 100 binin üzerinde öğrenci öğrenim görmektedir. Mezun olan yabancı uyruklu gençleri, mezuniyetlerinden önce iletişime geçilerek bilgilendirmek ve bilinçlendirmek bu yoldaki çalışmalara katabilmek bu anlamda diaspora çalışmalarına büyük katkı koyacaktır.

Kıbrıs Türkleri olarak Kıbrıs konusunu Türk Dünyasının ortak milli davası olarak gördüğünü biliyor ve buna inanıyoruz. Bu davayı başarı ile devam ettirip bölgemizde ve dünyada meydana gelen gelişmeler doğrultusunda yarınlarmızı garantiye alacak hedefte stratejiler belirleyerek yürümemiz gerektiğini düşünmekteyim.

Türk dünyasında ilişkilerin kalıcı olması maksadı ile, dil, kültür ve ekonomik alanlarda karşılıklı bağımlılık ilişkilerinin geliştirilmesi yönünde çalışmalar yapılmalıdır.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Türk Dünyası'nın resmi yapılarını oluşturan Nahçıvan Anlaşması'na göre Türk Keneşi ve Türkpa'da gözlemci üye statüsüne alınması desteklenmelidir.

Haklı davamızı anlatmak, farkındalıklar yaratmak, resmi tanınma politikaları dışında her türlü sosyal, kültürel, sportif vb. faaliyetler düzenlenebilmesine olanak sağlayacak çalışmalar yapılabilmesi için yurt dışındaki kurum, kuruluş, sivil toplum örgütleri ile iletişime geçip ilişki kurulması maksadı ile kamu kuruluşlarımız, belediyelerimiz, sanayi ve ticaret odalarımız, mühendis ve mimar odalarımız, üniversitelerimiz, sporfederasyonlarımız, turizm şirketlerimiz ve sivil toplum kuruluşlarımız dış dünya ile devletimize ve halkımıza yakınlık gösterip destek veren başta Türkiye olmak üzere Türk Cumhuriyetleri, akraba topluluklar ile ve Müslüman Devletlerle dinamik bir temas ve etkileşim içindedir. Bunu daha da genişleterek Türk Diasporasının uzandığı her yere yayabilmemiz gerekmektedir.

Sonuç itibarı ile tüm Türk Diasporalarının en ivedi şekilde tek bir çatı altında toplanarak ortak stratejiler belirlenip hep birlikte hareket edilmesinin gündeme gelmesi ve hayata geçmesi en büyük dileğimizdir. Türk Diasporaları tek bir çatı altına toplanacağı gün geldiğinde dünya genelinde ne kadar Türk Diasporası varsa hiçbir ayırım gözetmeden bir araya getirilmesine en azami özenin gösterilmesi en büyük isteğimizdir...

DOSYA

TÜRK DÜNYASI VE KKTC

7. TÜRK KONSEYİ LİDERLER ZİRVESİ VE KKTC

Gökhan GÜLER

**Türk Dünyası Parlamenterler Birliği
Örgütlenme Koordinatörü
KKTC Cumhuriyet Meclisi E. Özel Kalem
Müdürü**

KKTC, ne üzücüdür ki hâlâ Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi'nin (Türk Konseyi- Türk Keneşi) üyesi değil. KKTC şu an için TÜRKSOY ve İslam İşbirliği Teşkilatı'nda gözlemci üye. Bu konuda Türk Konseyi'nde Türkiye dışındaki kurucu ülkelere ciddi baskı ve tehditler bulunduğu bilinen bir gerçek! Özellikle Azerbaycan'a KKTC ile olan ilişkileri nedeniyle Karabağ'ı tanıma tehditlerinde bulunduğu biliniyor! Lakin baskı ve tehditlerin bir şekilde bertaraf edilebileceğine olan inancımız çerçevesinde Kıbrıs Türk Halkı uygun zemin ve ortamın oluşmasını sabırla beklediğimizi belirtmek isterim.

Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi (Türk Konseyi) Devlet Başkanları Zirvesi'nde KKTC'nin masadaki yerini alamaması Kıbrıs Türk Halkı olarak bizleri son derece üzmemektedir. KKTC, Türk Konseyi yanında Türk Konseyi şemsiyesi altında bulunan Türkpa(Türk Asıllı Parlamenterler Asamblesi), Türk Akademisi ve Türk Miras Kültür Vakfı'nda da üye ya da gözlemci üye değil. KKTC bu anlamda Türk Dünyası ile alakalı olarak sadece TÜRKSOY'da gözlemci üye olarak yer almaktadır!

KKTC'nin bu anlamda en kısa zamanda Türk Konseyi, Türkpa, Türk Akademisi ve Türk Miras Kültür Vakfı'nda üye olarak yer almasını diliyoruz. Bu bağlamda Kıbrıs Türkleri olarak Kazakistan, Azerbaycan ve Kırgızistan Devlet Başkanları'nın yardım ve desteklerini beklediğimizi özellikle belirtmek istiyoruz.

3 Ekim 2009 Tarihinde Nahçıvan Antlaşması'nın imzalanması neticesinde kurulmuş olan Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi'nin(Türk Keneşi) bu yıl 10. kuruluş yıldönümü. Nice nice on, yüz, bin yıllara diyoruz...

Türk Dili Konuşan Ülkeler Zirvesi, SSCB'nin dağılmasının ardından aslında ilk olarak Ankara'da 30-31Ekim 1992 yılında Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Turgut Özal ile TC Başbakanı Süleyman Demirel'in ev sahipliğinde gerçekleşmiştir. İlk zirveye Azerbaycan Devlet Başkanı Ebulföz Elçibey, Kazakistan Devlet Başkanı Nursultan Nazarbayev, Kırgızistan Devlet Başkanı Askar Akaev, Özbekistan Devlet Başkanı İslam Kerimov ve Türkmenistan Devlet Başkanı Saparmurad Niyazov katılmışlardır. Zirvede Türk Devletleri arasında ikili ve çok taraflı işbirliğinin geliştirilmesi arzusu ortaya konularak, muhtelif bölgesel ve milletlerarası sorunlar hakkında benzer görüşlerin paylaşılması durumunda uluslararası kuruluşlarda birlikte hareket etme iradesi ifade edilmiştir. Bu bağlamda 3 Ekim 2009'da Nahçıvan

DOSYA

TÜRK DÜNYASI VE KKTC

Antlaşması ile kurulmuş olan Türk Konseyi'nin ilk zirve toplantısı ise Ekim 2011'de 'Ekonomik ve Ticari İşbirliği' gündemiyle Almatı'da gerçekleştirilmiştir.

Türk halkları ve toplulukları arasındaki binlerce yıllık derin köklere sahip tarihsel, kültürel bağlar ile ortak dil ve gelenekler temelinde bulunan kapsamlı işbirliğinin daha da geliştirilmesi Türk Konseyi'nin en öncelikli hedeflerinin başında gelmektedir.

Kırgızistan'ın Issık Göl Cengiz Aytmatov Ruhorda Kültür Merkezinde gerçekleştirilen Türk Konseyi 6. Liderler Zirvesi'ne katılarak yakından takip etme imkanı bulmuştum. Bu yıl Azerbaycan'ın başkenti Bakü'de yapılan 7. Başkanlar zirvesine yoğunluğum nedeniyle katılamayarak uzaktan takip edebildim.

7. Türk Konseyi Liderler Zirvesi Azerbaycan'ın başkenti Bakü'de gerçekleştirildi. Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'in ev sahipliğinde düzenlenen zirveye Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Kazakistan Kurucu Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev, Kırgızistan Cumhurbaşkanı Sooronbay Ceenbekov, Özbekistan Cumhurbaşkanı Şevket Mirziyoyev yanında gözlemci üye sıfatı ile Macaristan Başbakanı Viktor Orban ve temsilci olarak da Türkmenistan Başbakan Yardımcısı Pürli Agamuradov katıldı.

Liderler Zirvesine Özbekistan ilk kez daimi üye sıfatıyla katıldı. Türk Dünyası'nın Aksakalı Nursultan Nazarbayev'e TC Cumhurbaşkanı R. Tayyip Erdoğan'ın yapmış olduğu öneri ile Türk Dünyasının bütünleşmesine olan büyük hizmetlerinden dolayı "Türk Konseyi Ömür Boyu Onursal Başkanı" unvanı takdim edildi. Nazarbayev'e ayrıca Türk Konseyi Yüksek Nişanı'da takdim edildi.

Türk Konseyi 7. Liderler Zirvesi çok büyük bir vefa örneği göstererek yapmış olduğu değerlendirme neticesinde Barış Pınarı Hareketine tam destek çıktı. Nursultan Nazarbayev'in teklifi ile "Türk Dili Konuşan Ülkeler Konseyi" yerine "Türk Devletleri Zirvesi" isminin kullanılma konusu zirvede gündeme gelerek değerlendirilmeye alındı.

Bu zirvede gündeme gelen bence en önemli konuların başında Türk Konseyine üye ülkelerin ayrı ayrı diasporalarının olması yerine tek bir diaspora olması konusunun gündeme gelmesi olmuştur. Umarım Türk Konseyi Liderler Zirvesi Türk Dünyası diasporalarını tek bir çatı altında toplayarak birleştirme konusunda en kısa zamanda somut adımlar atar...

Bakü zirvesinin daha önce gerçekleşen zirvelere nazaran daha sıcak ve umut dolu geçtiğini söyleyebilirim.

Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi'nin 7. zirvesine Kazakistan'ın Kurucu Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev'in teklifleri damga vurdu.

Türk Konseyi, Türk Devletlerinin kapsamlı olarak işbirliğini koordine etmek üzere 10 yıl önce Kazakistan'ın Kurucu Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev'in teklifi üzerine 3 Ekim 2009'da Nahçıvan Antlaşması ile kurulmuştu. Dört kurucu üye olan Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan ve Türkiye'ye bu yıl Özbekistan da daimi üye olarak katıldı.

Türk dünyasında 'Aksakallı' olarak bilinen Nazarbayev ise Türk Konseyinin resmen teşkilat olarak adlandırılması gerektiğini vurguladı. 'Türk Dili Konuşan Ülkeler' ibaresini ise "Biz hepimiz Türküz" diyerek 'Türk Devletleri' olarak değiştirme önerisinde bulundu. Nazarbayev ayrıca 'Türk Vizyonu 2040' stratejik belgesinin hazırlanması gerektiğini de söyledi.

Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev zirvede yaptığı konuşmasında özetle, Kırgızistan'a başarılı dönem başkanlığı için teşekkür ederken Özbekistan'ı da Konsey'e katılması dolayısıyla kutladı. Aliyev, Özbekistan'ın bu kararının Türk Dünyasında birliğin daha da güçlenmesine ve iş birliğinin derinleşmesine katkı sağlayacağını belirtti.

Aliyev, Türk Konseyi ülkelerinin ortak tarih ve milli değerleri birleştirdiğini vurgulayarak, Türk dili konuşan ülkelerle iş birliğinin Azerbaycan dış politikasının önceliklerinden biri olduğunu da ayrıca dile getirdi.

Türk Konseyi kurulduktan sonra geçen 10 yılda önemli gelişmelerin yaşandığını belirten

DOSYA

TÜRK DÜNYASI VE KKTC

Aliyev, “Azerbaycan, bu gündən Türk Konseyi dönm başkanlığını devralıyor. Azerbaycan, dönm başkanlığı dönmünde ölkelerimiz arasında hem ikili hem de çok taraflı iş birliğimizin daha da gelişmesi için çabalarını devam ettirecektir.” şeklinde konuştu.

Kırgızistan Cumhurbaşkanı Sooronbay Ceenbekov ise zirvede yaptığı konuşmasında özetle, Türk dünyasından ölkelere kapılarının her zaman açık olduğunu belirterek, “Türk Konseyi üyesi ölkelerle ekonomik iş birliğini geliştirmek istiyoruz.” dedi.

Kırgızistan Cumhurbaşkanı Ceenbekov, Türk devletleri arasında yatırım, ticaret ve iş birliği için önemli adımlar atıldığını bundan sonraki aşamada ekonomik potansiyelin ve fırsatların daha iyi değerlendirilebileceğine dikkati çekti. Bu bağlamda “Türk Konseyi ölkelerinin toplam GSYİH’sı 1,5 trilyon dolara ulaşıyor. Ticari potansiyelimizi sonuna kadar kullanarak artırmalıyız” dedi.

Bakü’de gerçekleşen Türk Konseyi’nin 7. Liderler Zirvesi’nde konuşan Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ise özetle “Nahçıvan Anlaşması’nın 10. yıl dönümüne denk gelen ve aziz kardeşim Şevket Mirziyoyev’in de

aramızda tam üye olarak katıldığı bu zirve, gerçekten tarihi bir nitelik taşıyor.

Türk Konseyi’nin diğer çok taraflı platformlarla iş birliği ve eş güdüm içinde faaliyet göstermesine önem veriyoruz. Konseyin Birleşmiş Milletler Genel Kurulu ve İslam İşbirliği Teşkilatı nezdinde gözlemci statüye sahip olmasını arzu ediyoruz. Bu minvalde Türk dünyası nezdinde ortak bir fon kurulması önerisini destekliyoruz.

Uluslararası ticaretin dolara endekli konumunun belirsizlik ortamında riskleri de beraberinde getirdiğini vurgulayan Erdoğan, ekonomilerimiz üzerindeki döviz baskısını azaltacak mekanizmaları devreye almalıyız. Yerel paralarla ticarete verdiğimiz önemin altını tekrar çizmek istiyorum.” dedi.

Doğu-Batı ekseninde orta koridor üzerinden Hazar geçişi ve Türkiye bağlantılı ulaştırma güzergahlarının yüksek bir potansiyel barındırdığını ifade eden Erdoğan, “Bu güzergahtan tam manasıyla istifade etmemiz gümrüklerimiz arasındaki iş birliğinin geliştirilmesine bağlıdır. Kotalar, maalesef ticaretimizin önündeki en büyük engellerden biridir.

DOSYA

TÜRK DÜNYASI VE KKTC

Türk Konseyi olarak, aramızdaki kotaları kaldırmamız gerekiyor. Ayrıca diasporalarımızın ortak hareket etmesine yönelik projelere de ağırlık vermeliyiz.” diye konuştu.

Başta kültür ve eğitim olmak üzere bilim, tarih, gençlik, spor, arşiv ve kütüphanecilik gibi alanlardaki çalışmaları artırarak sürdürmeleri gerektiğine işaret eden Erdoğan, “Bu minvalde Bakü merkezli TÜRKPA’yı, yine Bakü’de kaim Türk Kültür ve Miras Vakfı’nı, Astana’daki Türk Akademisi’ni ve Ankara’da faaliyet gösteren TÜRKSOY’u hep birlikte desteklemeliyiz. Bu teşkilatlarımız arasında irtibatı pekiştirecek eş güdüm komitesinin kurulmasına dair kararı da zirvemizde almayı öngörüyoruz.” değerlendirmesinde bulundu.

Bölgenin barış, huzur ve istikrarına en büyük tehdit kaynağının terör örgütleri olduğuna değinen Erdoğan, “PKK/YPG, DEAŞ, FETÖ gibi şer şebekelerinin varlığıyla güvenlik alanındaki iş birliğimizin ehemmiyeti artmıştır. Suriye’de son 8 yılda yaşadıklarımız ise bir terör örgütü eliyle diğerinin tasfiye edilemeyeceğini göstermiştir. Ülke olarak, PKK/YPG terör örgütünü tasfiye etmeye yönelik 9 Ekim tarihinde çok önemli bir adım attık. Barış Pınarı Harekâtımızın iki önemli amacı vardır; bunlardan ilki Suriye’nin kuzeyindeki PKK/YPG kaynaklı terör tehdidinin tamamen ortadan kaldırılmasıdır. Harekâtın ikinci gayesi ise 8 yıldır misafir ettiğimiz 3 milyon 650 bin Suriyeli Arap’ın kendi ülkelerine, kendi vatanlarına huzuru kalple dönebilmelerini sağlamaktır.

Milli davalarda birbirlerinin yanında durmanın, kardeşliklerinin bir gereği olduğuna vurgu yapan Erdoğan: “Azerbaycan’ın öz toprağı Yukarı Karabağ ve çevresinin Ermenistan’ın işgali altında olması, 1 milyon kardeşimizi evlerinden, yurtlarından uzakta kaçkın olarak yaşamak zorunda bırakmıştır. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu konuşmamda ifade ettiğim üzere, bu kabul edilemez bir durumdur. Yukarı Karabağ sorunun en kısa sürede barışçıl yollarla ve Azerbaycan’ın toprak bütünlüğü esasında çözülmesi için elimizden gelen gayreti göstermeye

devam edeceğiz.

Türk dünyasının asli parçası olan Kıbrıs Türkleri çözümsüzlüğün mağduru olmayı sürdürüyor. Beklentimiz Kıbrıslı Türklerin maruz bırakıldıkları haksız izolasyon ve ambargonun kırılmasına yardımcı olmanızdır.” dedi.

Cumhurbaşkanı Erdoğan, Türk Konseyi’nin bugünlere gelmesinde emeği geçenlere teşekkürlerini ileterek, “İnşallah gelecek sene Türkiye’de düzenlenecek 8’inci zirvemizde, Türkmenistan’ı da tam üye olarak aramızda göreceğimize inanıyorum.

Kazakistan’ın kurucu Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev ise zirvede yaptığı konuşmasında özetle, Türk Konseyinin başarılı bir gelişim süreci yaşadığını, Türk devletleri arasındaki birlikteliğin kendisini mutlu ettiğini söyledi.

Nazarbayev “Yeni bir tarih sayfası açılıyor. Türk Konseyi, küresel anlamda önemli siyasi ve ekonomik popülerlik kazandı. Aynı zamanda Türk dünyasında entegrasyonumuzu da artırmış bulunuyoruz. Türk ülkeleri arasındaki etkileşim yeni bir seviyeye çıkmaktadır.”

Nazarbayev, Türk medeniyetinin çok derin köklere sahip olduğuna işaret ederek, “Türk dünyasının birliği, benim için güven sözüyle net bir şekilde ifade edilebilir. Ben birlikteliğimizi tasvir etmek için ‘yeniden doğuş’ ve ‘güven’ sözlerini seçiyorum’. Aynı zamanda da ‘kardeşlik’ kelimesi benim için çok şey ifade ediyor.” diye konuştu.

Özbekistan Cumhurbaşkanı Şevket Mirziyoyev ise özetle bu günün kendileri için “tarihi bir gün” olduğunu, Özbekistan’ın tam üye olarak Türk Konseyi safına katıldığını ifade etti. Üye ülkeler arasında ticari ve ekonomik ilişkilerin geliştirilmesinin önemine değinen Mirziyoyev, ülkesinde son yıllarda ekonomik alanda elde edilen başarıları anlattı.

DOSYA

TÜRK DÜNYASI VE KKTC

Mirziyoyev, Türk Konseyi ülkeleri nüfusunun yüzde 40'ının gençlerden oluştuğunu hatırlatarak, Genç Girişimciler Forumu'nun oluşturulmasını ve ilk toplantısının Özbekistan'da yapılmasını önerdi.

Macaristan'ın Başbakanı Viktor Orban ise özetle, Türk Konseyi'ne katkı sağlamak için gözlemci üye olduklarını, kurumun Avrupa'ya yakınlaşmasında önemli rol oynamak istediklerini söyledi.

Orban, Türk Konseyi'nin Budapeşte ofisinin bu konuda büyük rol oynayacağını da sözlerine ekledi.

Türkmenistan'ın Başbakan Yardımcısı Pürli Agamuradov ise özetle, Türk Konseyini önemsediklerini ve desteklediklerini belirtti.

Türk Konseyinin en fazla önem verdikleri uluslararası örgütlerden biri olduğunu ifade eden Agamuradov, zirveye katılımlarının Türkmenistan'ın konuya olan özel ilgisinin göstergesi olduğunu kaydetti.

Zirve'de, Kazakistan'ın kurucu Cumhurbaşkanı Nazarbayev'e, Türk dünyasını birleştirme çabalarına sağladığı büyük katkılar dolayısıyla "Türk Konseyi Ömür Boyu Onursal Başkanı" unvanı Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev tarafından takdim edildi.

Zirve sonunda, Türkiye'nin Barış Pınarı Harekatı'na destek kararının da yer aldığı bildiri kabul edildi. Türk Konseyi Dönem Başkanlığı gerçekleştirilen Bakü Zirve ile birlikte Kırgızistan'dan Azerbaycan'a geçti.

Azerbaycan Cumhurbaşkanı Aliyev, bir sonraki zirvenin Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın önerisiyle gelecek yıl Türkiye'de yapılacağını açıkladı.

Türk Konseyi Türkiye, Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Macaristan ve Türkmenistan ile birlikte 5 milyon kilometrekarelik bir alan içerisinde 1,5 trilyon dolarlık GSYH ve 200

milyona civarında nüfusu ise oldukça önemli stratejik bir potansiyele sahiptir.

Dünyada petrol rezervleri bakımından Kazakistan 12. Azerbaycan 20. Sırada yer almaktadır. Doğalgaz rezevi açısından ise Türkmenistan 6. Sırada bulunmaktadır. Özbekistan ise bu bağlamda altın madenleri açısından oldukça zengindir. Türk Konseyine üye ülkeler Doğu Akdeniz ile Hazar Denizi gibi petrol ve doğalgaz kaynaklarının yoğun olduğu bölgelere kıyıdaştır. Türk Konseyi artık bu büyük potansiyellerin etkili ve doğru şekilde kullanılması konusunda öncülük yapmalıdır.

Sonuç olarak, Türk Konseyi aralarında kültür, soy ve kök birliği olan ülkelerin oluşturduğu uluslararası bir kuruluştur. Nitekim Arap ligi de yıllar önce benzer gerekçelerle kurulmuştu. Konsey'in NATO ve eski Varşova paktı gibi askeri bir amacı niyeti ve gündemi yoktur. Bu bağlamda tarafsız olduğunu söyleyen kardeş Türkmenistan'ın da Türk Konseyi'ne en kısa sürede katılması doğal bir beklentidir.

Nahçıvan Anlaşması temelinde Türk Dünyası'nın gerekli kurumsal yapıları oluşarak faaliyetlerini başarılı şekilde sürdürmektedir. Kurumların faaliyetlerini ve etkin çalışmalarını sağlamak üzere kurulan Eşgüdüm Komitesi lokomotif rol oynayacak gibi görünüyor.

Uluslararası bir kuruluşa dönüşen Türk Konseyi'nin 7. Zirvesini toparlanma ve geleceği şekillendirme Zirvesi olarak değerlendirmek gerekmektedir. Bu bağlamda Macaristan'ın Zirveye gözlemci olarak katılması gelecek için Türk dünyasına güç katmış ve işbirliği coğrafyasını genişlemiştir.

Kazakistan'ın Kurucu Cumhurbaşkanı, Türk Dünyası'nın Aksakalı Nursultan Nazarbayev 10 yıl önce Türk Dünyası'nın Kapısı Nahçıvan Zirvesi'nde olduğu gibi Azerbaycan'ımızın Başkenti, Türk Dünyasının coğrafi ve bir anlamda kültürel ve öncü Merkezi Bakü'de de üstün liderliğini göstererek "Türk Dilli demeyelim" , Türk diyelim, "kardeşlik kelimesi benim için çok şey ifade eder" cümlesi

DOSYA

TÜRK DÜNYASI VE KKTC

Türk Dünyasının geleceği için sağlam zemin oluşturmaktadır.

Yatırımcılar için oluşturulacak fon ve Macaristan Eximbankı tarafından verilecek krediler işadamları ve yatırımcılarının önünü açacak ve Türk Konseyine üye devletler arasındaki ticari ve ekonomik ilişkilerin gelişme ve genişlemesine imkanlar sağlayacaktır.

Ayrıca üye ülkelerin diasporalarının birleşecek olması Türk Dünyası'nın Dünya'daki ve uluslararası alandaki gücünü artıracak ve farkındalık yaratacaktır. Bu bakımdan 2020 yılında Türkiye'de düzenlenecek diaspora toplantıları/konferansları büyük önem arz etmektedir.

Görüldüğü üzere Türk Konseyi ağır ama emin adımlarla ekonomik anlamda sağlam temeller üzerinde kararlı bir şekilde büyüyerek genişlemekte kararlı görünüyor. Konsey ekonomik işbirliğinin(başta enerji kaynakları olmak üzere) artırılması hamlelerinin yanında bölgesel güvenlik, diplomatik anlamda birlikte hareket edebilme, uluslararası örgütlerde, turistik ve kültürel alanda

daha yoğun işbirliği içerisine girme plan ve projeleri mevcuttur. Alınan kararların ivedi bir biçimde hayata geçirilerek başarıya ulaşılması Türk Dünyasının en büyük beklentisidir.

Ancak, Türk Konseyi'nden beklentileri olan ve Konsey'e üye olmayan ya da olamayan Türk Dünyası içerisinde bulunan birçok ülke ve topluluk mevcuttur. Türk Konseyi'nin kendileri ile ilgili en başta hayati konuları Konsey'de görüşerek etkin bir biçimde alınacak kararları kamuoyu ile paylaşacağı gibi bir beklenti içerisindeydiler. Lakin böyle bir durum olmadı. Yeri gelmişken bunu belirtmek istedim!

Gelecek yıl Türkiye'de yapılacak 8. Türk Konseyi Liderler Zirvesi Türk Dünyası'nın geleceği için yeni adımların atılmasına vesile olacaktır.

Bakü Zirvesi'nin daha önce gerçekleşen zirvelere nazaran daha sıcak, umutlularla dolu ve ümitli şekilde geçtiği gözlemlenmiştir. 7. Türk Konseyi Liderler Zirvesi'nin tüm Türk Dünyası'na hayırlı ve uğurlu olmasını diliyorum...

DOSYA

DOĞU AKDENİZ VE DENİZ HUKUKU

DENİZ HUKUKU

Taner ERGİNEL

KKTC Yüksek Mahkeme E. Başkanı

Anavatanımız Türkiye ile KKTC, hidrokarbon konusunda büyük mağduriyetlere uğramak üzeredir. Ege ile Doğu Akdeniz'de aleyhimize oldubittiler yaratılmıştır. Üzücü olan haklı olmamıza rağmen bu duruma düşmüş olmamızdır. Zamanında gerekli girişimleri yapmadığımız için haklarımızı yitirme tehlikesi ile karşı karşıya kaldığımız anlaşılmaktadır. Bu noktadan sonra artık Türkiye'nin bir savaşı göze alarak haklarını koruyabileceği iddia edilmektedir.

Uluslararası Deniz Hukuku'nun dünyada oluşmakta olan bir hukuk dalı olduğunu söyleyebiliriz. Bu oluşum tamamlanmış değildir. Yunanistan ve Kıbrıs Rum Yönetimi oluşuma uygun hareket etmekte ve her aşamada oluşan kurallardan yararlanarak lehlerine fiili durumlar yaratmaktadırlar. Bu girişimlere karşı Türkiye ve KKTC sessiz kalmaktadır. Bir süre sonra bu alanlarda Türkiye'nin ve KKTC'nin de hakları olduğu ve bu

hakları yitirmek üzere oldukları anlaşılmaktadır. Ancak fiili durum aleyhte olduğu için haklarını elde etmeleri çok zor hale gelmektedir.

Önceden gerekli girişimleri yaparak bu duruma düşmek önlenemez miydi?

Bu duruma düşmemek için neler yapılmalıydı?

Ulu önder Atatürk yaşasaydı deniz hukuku konusunda neler yapardı?

Arzu ederseniz bu soruları birlikte cevaplandırmaya çalışalım.

Atatürk hayatta olsaydı 20'nci yüzyılda denizlerin öneminin gittikçe arttığını ve bir süre sonra daha da artacağını herkesten önce görecekti. Bazı devletlerin denizleri paylaşma ve

DOSYA

DOĞU AKDENİZ VE DENİZ HUKUKU

kendi topraklarına katma çabası içinde olduklarını anlayacaktı. Oluşmakta olan Uluslararası Deniz Hukuku kurallarının Türkiye'ye yararlı olması ve zarar vermemesi için gerekli önlemleri alacaktı.

Bu amaçla neler yapabileceğini düşünelim. Kanımca Atatürk hayatta olsaydı birçok konuda olduğu gibi bu konuda da dünyanın en iyi uzmanlarından görüş alarak işe başlayacaktı. Dünyanın en iyi uzmanlarıyla Türkiye'nin en iyi uzmanlarını bir araya getirip tartıştıracak en doğru çözüm yollarını bulacaktı.

Konu hukuk konusu olduğu için ilk yapacağı iş, dünyanın en iyi hukukçularına başvurmak ve oluşmakta olan Deniz Hukuku kuralları ile ilgili bilgi almak olacaktı. Bu kuralların oluşmasına Türkiye'nin de katkıda bulunmasını sağlayacaktı.

Bilindiği gibi Deniz Hukuku'nda en önemli uluslararası gelişme 1982 Deniz Hukuku Konvansiyonu veya Sözleşmesi ile olmuştur. BM girişimiyle yapılan bu sözleşmenin yapılmasında Türkiye çok pasif kalmış ve sözleşmeyi imzalamamıştır. Hâlbuki dikkatli bir gözlemci bu sözleşmenin kalıcı olacağını ve Uluslararası Deniz Hukuku haline geleceğini anlayabilirdi.

Atatürk hayatta olsaydı sözleşme yapılırken Türkiye'nin aktif olmasını sağlayacaktı. Sözleşmeye Ege'nin yarısının Türkiye'ye kalması ve Doğu Akdeniz'de haklarının tümünü elde etmesi için kurallar koyduracaktı. Bu kurallardan gününde yararlanacak ve çatışmaya girmeden haklarını elde edecekti.

Türkiye'nin yararlanacağı kuralları Sözleşmeye koyduramasa bile bu kuralları önerecek ve çekince olarak sözleşmeye ekleyecekti. Daha sonra aynı ilkeleri benimseyen birçok devlet ortaya çıkacak ve böylece Türkiye'nin haklarını koruyan ilkeler dolaylı olarak uluslararası hukuk haline gelecekti. Bu ilkeler bir süre sonra Uluslararası Mahkemelerin içtihatları olarak Uluslararası Hukuk haline gelecekti.

Bu görüşler ışığında yıllar önce akademisyen arkadaşlarımla yaklaşan tehlikeyi görerek Devletimizi ve Anavatanımız Türkiye'yi, Deniz Hukuku oluşmasına katkıda bulunması için teşvik etmeye çalıştık. Öne sürdüğümüz görüşlere ve gerekçelere kısaca değinmek istiyorum.

Deniz Hukuku'nda bugün yaşadığımız sorunları anlayabilmek için baştan başlayarak konuları değerlendirmemiz ve aşama aşama günümüze kadar gelmemiz uygun olacaktır.

Önce hukukun ne olduğu ve nasıl oluştuğu konusunda bilgi verelim. Bilindiği gibi insanlar toplu halde yaşarlar. Toplum yaşamında sorunlar çıkması kaçınılmazdır. Sorunları gidermek için insanların uyacağı bazı kuralların belirlenmesi gerekir. Bunlar hukuk veya ahlak kurallarıdır. Uyulması zorunlu olan kurallara hukuk diyoruz. Uyulması zorunlu olmayan fakat ayıplanma sonucunu doğuran kurallara ise ahlak veya etik denir.

Toplumsal yaşamda sorunlar çıktıkça insanlar kural arayışı içine girerler. Önce alışkanlık şeklinde bazı kurallar oluşur. Daha sonra iktidarda olan güç bu kuralları yasaya dönüştürür.

Bir devlette yasaları iktidarda olan yasa koyucu yapar. Acaba devlet sınırları dışında örneğin denizlerde veya havada kurallar nasıl belirlenecektir? Bu alanlarda yasa yapacak bir güç olmadığı için ilk aşamada bir alışkanlık oluşmakta, bu alışkanlık zamanla teamül haline gelmekte ve teamül de daha sonra devletlerarasında bir anlaşmaya dönüşerek uluslararası hukuk olmaktadır.

Bir örnek verelim. Girne'den doğuya doğru gidenler ana yolun sağında veya solunda İngiliz koloni devrinden kalan eğri büğrü dar asfalt yollar olduğunu görürler.

Bu yollar nasıl oluştu? Osmanlı döneminde bir yerden diğerine eşekle veya atla gitmek isteyenler eşeğe veya ata uygun bir patika seçerlerdi.

DOSYA

DOĞU AKDENİZ VE DENİZ HUKUKU

Diyelim ki bu patika üzerinde tarlası olan birisi itiraz etti. Patikanın yönü değiştirilirdi. Zamanla saptanan patikadan at arabaları geçmeye başladı ve toprak yol oluştu. Daha sonra İngilizler gelip toprak yol üzerine asfalt döktüler ve bu yolları haritalara işlediler. Böylece yollar yasallık kazandı. Şimdi birisi çıkıp bu yol yanlış yerden geçti, benim tarlamı ikiye böldü diye şikâyet etse onu dinleyen olur mu? Olmaz.

İşte Uluslararası Deniz Hukuku'nun oluşumu da buna benzemektedir. Deniz Hukuku'nun oluşmasında önce teamüller ortaya çıkmakta ve daha sonra devletlerarasında anlaşmalarla bu teamüller uluslararası hukuk haline gelmektedir. Gününde itiraz etmeyenler ve kural oluşurken ses çıkarmayanlar bu olaydan zarar görmektedir. Onların şikâyetlerini daha sonra kimse dikkate almamaktadır.

Daha açık ifade edelim denizlerde de kural oluşurken sessiz kalan devletler daha sonra eşeğin belirlediği patikaya itiraz etmeyen tarla sahibinin düştüğü duruma düşmektedirler. Zamanında ses çıkarmadıkları için daha sonra ne kadar haklı olurlarsa olsunlar itirazları etkili olmamaktadır. Haklarını elde etmeleri ancak zor kullanarak mümkün olabilmektedir.

Denizlerde devletlerin egemenlik alanları nasıl oluştu?

İlk çağlardan beri devletlerin kara sınırları belli idi. Çünkü egemenlikleri orada sona eriyordu. Denizlerdeki sınırların belirlenmesi ise son yüzyılda tartışılmaya ve netleşmeye başlamıştır. 20'nci yüzyılda, devletlerin denizlerdeki egemenlik alanlarının belirlenmesi konusunda büyük gelişmeler ve değişimler yaşanmıştır.

Sahilin hemen yakınındaki deniz şeridinde bir devletin söz sahibi olacağı Orta Çağlardan beri kabul edilmekteydi. Bir topun gittiği mesafe kadar deniz şeridi o devletin egemenliğine dâhil kabul ediliyor ve bu şeride Karasuları deniyordu. 20'nci yüzyılda Karasuları sınırının belirlenmesi ihtiyacı doğdu. Uzun tartışmalardan sonra her devletin

sahilden itibaren 3 deniz mili kadar bir alanın Karasularına dâhil olduğu kabul edildi.

Ancak tartışmalar burada sona ermedi. Karasuları'nın 6 mil olmasını isteyen veya 12 mile çıkmasını isteyen devletler oldu. Bu tartışmalar halen devam etmektedir. Uluslararası anlaşmalar her devletin kendi Karasularını 12 mili geçmemek üzere belirleme hakkı olduğunu kabul etmiştir. Bu konuda kuralların ve istisnaların nasıl netleşeceğini zaman gösterecektir.

Karasuları tartışmaları daha sona ermeden denizlerde başka tartışma konuları ortaya çıkmaya başladı. Karasularına Bitişik Bölge alanı, Balık Avlama Bölgesi alanı, Kıta Sahanlığı alanı ve nihayet Münhasır Ekonomik Bölge alanı. Bu alanların her birinde hukukun oluşmakta olduğunu, tartışmaların henüz sona ermediğini söyleyebiliriz.

Bu gün dünya devletlerini daha çok ilgilendiren Kıta Sahanlığı ve Münhasır Ekonomik Bölge alanı konularıdır. Bu nedenle diğer konuları bir tarafa bırakalım.

Kıta Sahanlığı sorununu şöyle özetleyebiliriz. 20'nci yüzyılda denizlerin tabanında bazı değerler olduğu ortaya çıkmaya başladı. O zaman devletler deniz tabanının kendi ülkelerinin devamı ve ayrılmaz parçası olduğunu öne sürmeye başladılar. Bu alanı kendi ülkelerinin deniz suyuyla örtülmüş bir bölümü olduğunu ifade ettiler. Böylece deniz tabanındaki değerlerden yararlanmak istediler.

Bu amaçla uluslararası anlaşmalar yapıldı. 1958'de yapılan uluslararası bir anlaşma ile her devletin ülkesinin devamı olan ve 200 metre deniz derinine kadar olan deniz tabanının o ülkenin Kıta Sahanlığı olduğu kabul edildi. Ne var ki bu kavramın ortaya çıkardığı sorunlar vardı. Örneğin Türkiye'nin batı kıyılarının hemen yakınında Yunan adaları vardı. Böyle bir durumda Kıta Sahanlığı nasıl belirlenecekti? Kıta Sahanlığına bağlı haklar nasıl paylaşılacaktı?

Kıta Sahanlığı anlaşmazlıkları daha

DOSYA

DOĞU AKDENİZ VE DENİZ HUKUKU

sonuçlanmadan deniz altında ve üstünde daha büyük değerler olduğu ortaya çıktı. Bazı devletler denizlerin bir bölümünü egemenlikleri altına alma isteği içine girdiler. Böylece Münhasır Ekonomik Bölge kavramı ortaya çıktı.

Birleşmiş Milletlerin inisiyatifi ile Deniz Hukuku kurallarını netleştirecek çalışmalar yapıldı ve 1982 yılında Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Konvansiyonu yapıldı. Devletlerin imzasına açılan bu sözleşmeyi 130 devlet imzaladı. BM, Deniz Hukuku Konvansiyonu denizlerde o güne kadar mevcut teamüllerle anlaşmaları birleştirdi ve onlara Münhasır Ekonomik Bölge kavramını ekledi. Bu kavram denizlerin büyük devletler ve onların uyanık dostları tarafından paylaşılmak üzere olduğunu gösteriyordu.

Yakından incelendiği zaman Münhasır Ekonomik Bölge kavramının gerçekte çok kapsamlı olduğu anlaşılmaktadır. Bir devletin kendisine ait böyle bir bölgede hemen her hakkı olacağı anlaşılmaktadır. Daha açık ifadeyle devletler Münhasır Ekonomik Bölgelerini ülkelerinin bir parçası haline getirmek istemektedirler.

Öyle anlaşılıyor ki devletlerin sınırları uyanık devletlerin denizlere de sahip olacağı şekilde değişmektedir. Dünyamız denizlerin paylaşıldığı, denizlerin devletlerin ülkelerine katıldığı, dolayısıyla dünya haritasının değiştiği yeni bir çağa girmektedir.

Münhasır Ekonomik Bölge ilanı maden arama şirketlerinin bir ülkede maden arama izni almasına benzemektedir. Bir devlet ülkesinde dilediği şirkete maden arama izni verebilir. Açık denizlerde ise izin verecek bir makam olmadığı için bazı ilkeler belirtilmiş ve bu ilkeler yeterli olmadığı zaman diğer devletlerle anlaşmaya varılarak bu alanların belirlenmesi kabul edilmiştir.

Münhasır Ekonomik Bölge alanının belirlenmesinde o devletin Kıta Sahaneliğinin dikkate alınması, ancak bu alanın ihtilafli olması halinde komşu devletlerin rızaları ile bu hakkın belirlenmesi

kabul edilmiştir.

O zaman bir sorun akla geliyor. Kıta Sahaneliği konusunda anlaşmazlıklar olan yerlerde Münhasır Ekonomik Bölge ilan edilmesi halinde sorun nasıl çözülecektir? Böyle bir sorunun savaşa dönme olasılığı yok mu?

Deniz Hukuku oluşturmada Türkiye daha aktif olarak neler yapabilirdi?

Ulu Önder Atatürk hayatta olsaydı büyük devletlerin denizleri paylaşma yarışı içinde olduklarını ve kendişlerine gelen kuralları uluslararası hukuk haline getirmeye çalıştıklarını görecekti.

Maalesef Türkiye Hükümetleri bu gerçeği geç anladılar Konvansiyonun yapımında pasif davranmayı tercih ettiler. KKTC ise uluslararası alanda söz sahibi olma girişimini tamamlamadığı için konuşma fırsatını bulamadı.

Türkiye Ege'de Yunanistan'la olan anlaşmazlığa olumsuz etkisi olabilir kaygısı ile 1982 Deniz Hukuku Konvansiyonunu imzalamadı. Hâlbuki Konvansiyona Türkiye'ye zarar vermeyecek bir şekil vermeye çalışması gerekiyordu.

Türkiye sözleşmeyi imzalamamakla birlikte daha sonra buna uygun hareket etmek zorunda kalmıştır ve Karadeniz'de Münhasır Ekonomik Bölge ilan etmiştir. Burada nasıl bir olayla karşılaşıyoruz? Münhasır Ekonomik Bölge konusunda uluslararası hukuk oluşurken pasif kalan Türkiye'nin daha sonra Konvansiyon doğrultusunda hareket etmek zorunda kaldığını, deyim yerinde ise bu yönde sürüklendiğini görüyoruz.

1982 Deniz Hukuku tartışmaları devam ederken Türkiye neler yapabilirdi?

Çok şey yapabilirdi. Örneğin Kıta Sahaneliği konusunda anlaşmazlık bulunan yerlerde Münhasır Ekonomik Bölge ilan edilmesinin doğru olmadığını, bunun çatışmalara neden olacağını ve geçerli

DOSYA

DOĞU AKDENİZ VE DENİZ HUKUKU

olmayacağını çekince olarak öne sürülebilirdi. Anlaşmazlık olan yerlerde Kıta Sahanelığı konusunun öncelikle çözülmesi gerektiğini belirtip bu sorunu çözecek kurallar önerebilirdi.

İç denizlerde Kıta Sahanelığına adalar dikkate alınmadan ana kıtalardan eşit mesafe ilkesine göre belirlenmesi gerektiğini belirtebilirdi. Ege gibi karmaşık bir durumda çatışma çıkmasının önlenmesi gerektiği ve hakkaniyet ilkelerine göre iki devlet arasında bir anlaşma olmadıkça denizdeki kıta sahanlığına ve dolayısıyla Münhasır Ekonomik Bölgenin belirlenemeyeceğini öne sürülebilirdi.

1982 Deniz Hukuku Konvansiyonunda insanların ikamet ettiği adaların çevresinde bu adalara ait kıta sahanlığı olduğu kabul edilmiştir. Bu ilke nedeniyle Yunanistan Rodos ve diğer ikamet edilen adalarda Kıta Sahanelığı sahibi olmuştur. Hâlbuki iç denizlerde böyle bir ilke olamayacağı ve kıtalara yakın adaların böyle bir hakkı olamayacağı öne sürülebilirdi. Türkiye buna benzer, haklarını koruyacak adil ilkeler öne sürüp ısrar edebilirdi. Bu görüşleri destekleyecek birçok ülke ortaya çıkacaktı.

Sözleşmede insanların ikamet etmediği adaların yani kayalıkların Kıta Sahanelığı olmadığı kabul edilmiştir. Ancak bu noktada hukuk durmamış ve Türkiye'nin tüm Egeyi kaybedeceği bir durum ortaya çıkmıştır.

Eritre ile Yemen arasındaki anlaşmazlık nedeniyle Uluslararası Adalet Divanı geçici bir süre kullanılan kayalıkların dahi o ülkeye ait olacağını ve deniz sınırlarının belirlenmesinde dikkate alınacağını kabul etmiştir. Bu kayalıklar zaman zaman Eritreli balıkçılar tarafından kullanılıyordu. Bu nedenle kayalıkların Eritre'ye ait olduğu kabul edilmiştir.

Bu karardan sonra Yunanistan Egedeki boş kayalıkları da insanların geçici olarak kullandığı yerler haline getirmeye başlamıştır. Yasal gelişmeleri izleyenler Yunanistan'ın bunu yapacağını tahmin edebiliyorlardı. Türkiye buna karşı önlem alabilir ve itiraz durumunda bu adaların kullanılmasının yasal

bir hak kazandırmayacağını açıklayabilirdi. Böyle bir açıklama devletlerin deniz kayalıklarını işgal yarışı içine girmelerini istemeyen birçok devlet tarafından desteklenecekti.

Münhasır Ekonomik Bölge tayininde Kıta Sahanelığına dikkate alınması 1982 Deniz Hukuku Sözleşmesinde kabul edilmiştir. Türkiye iç denizlerde hak sahibi olabilecek tüm devletlerin bilgilendirilmesi gerektiğini belirtebilirdi. İki devletin Kıta Sahanelığına çatıştığı durumlarda bir devletin tek başına Münhasır Ekonomik Bölge ilan etmesinin mümkün olmadığı, iki devletin karşılıklı makul koşullarda anlaşarak Kıta Sahanelığı sınırlarını belirlemesi gerektiği ve bu anlaşmanın hakkaniyet ilkelerine uygun olması gerektiği belirtilebilirdi.

Hakkaniyet ilkelerine göre belirleme o bölgede her ülkenin sahil uzunluğu dikkate alınarak bir kıyaslama ile yapılabilir ve her ülke sahil uzunluğu oranında Kıta Sahanelığına sahip olabilir. Alternatif olarak Kıta Sahanelığı çevresinde yaşayan nüfus kıyaslanabilir ve Kıta Sahanelığı buna göre bölüşülür. Bu gibi argümanlar Türkiye tarafından 1982 Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Konvansiyonu yapılırken öne sürülebilir veya çekince olarak sözleşmeye eklenebilirdi. Böylece hukuk kurallarının Türkiye aleyhine oluşması önenebilirdi.

Türkiye'nin öne sürmesi gereken bu tür görüşler öne sürülmedi. Yunanlılar ve Kıbrıs Rumları oluşmakta olan kurallardan yararlanarak Egede ve Doğu Akdeniz'de fiili durum yarattılar. Bir süre sonra başka devletler Uluslararası Adalet Divanı veya Uluslararası Tahkim Mahkemesinde Türkiye'nin öne sürmesi gereken ilkeleri öne sürüp başarılı oldular.

Örneğin 1985 yılında Libya ile Malta arasında gerçekleşen anlaşmazlıkta Uluslararası Adalet Divanı Yunanistan'ın Kıta Sahanelığı sınır belirleme yöntemini kabul etmemiştir. 2004 yılında Romanya ile Ukrayna arasında tartışılan Karadeniz'deki Yılan Adası ile ilgili davada da Yunanistan'ın öne sürdüğü deniz sınır tespit yöntemi benimsenmemiştir. Bu durum 1982 yılında Deniz Hukuku Konvansiyonu yapılırken

DOSYA

DOĞU AKDENİZ VE DENİZ HUKUKU

Türkiye'nin öne sürebileceği ilkelerin daha sonra içtihatlar yoluyla kabul edilecek ilkeler olduğunu göstermektedir.

Türkiye bu ilkeleri öne sürmede ve yararlanmada geç kalmıştır. Yunanistan ve Kıbrıs Rumları uluslar arası deniz kurallarının daha ilk ortaya çıkmaya başladığı günlerde bu kurallara uygun adımlar atarak fiili durum yaratmışlardır. Aradan zaman geçtikten sonra başka devletlerin uluslararası Mahkemelerde mücadelesi sonucu Türkiye'nin haklı olduğunu gösteren görüşler ortaya çıkmaya başlamıştır. Geçmişe dönük olarak Türkiye'nin bu görüşlerden yararlanması kolay olmayacaktır.

Özetle Türkiye doğru ilkeleri uluslararası sözleşmelere koydurarak Ege'nin yarısına sahip olabilirdi. Doğu Akdeniz de ise en büyük hak sahibi olabilirdi. Ancak hukuk mücadelesinde pasif kaldığı için bu alanlar Rumların ve diğer devletlerin kontrolüne geçmiştir. Bu noktadan sonra Türkiye'nin haklarını geriye dönük olarak kazanabilip kazanamayacağı dünya hukukçularının merakla izledikleri bir konudur.

KKTC'nin tanınması

Belirttiğimiz gibi Türkiye dünyanın en iyi hukukçularının desteğinde uluslararası sözleşmelerin yapımında ve özellikle 1982 Deniz Hukuku Konvansiyonunun yapımında aktif bir rol almalıydı. Bunun yanı sıra yapabileceği işlerden biri KKTC'nin bağımsız bir devlet olarak tanınmasını sağlamak olabilirdi.

Bugün KKTC'nin yasal statüsü uluslararası alanda net değildir. Bazen bağımsız bir devlet olarak açıklama yapıyor, bazen kurulacak bir federasyonun federe kanadı olmak istediğini ve tanınma talep etmediğini ifade ediyor. Bu durumda tarafsız ciddi bir hukukçu ne düşünür? KKTC'nin fiilen bağımsız bir devlet olduğunu ancak hukuken bu oluşumu tamamladığını düşünür. Dünyamızın tarafsız hukukçularından birine böyle bir oluşumun 1982 Deniz Hukuku Konvansiyonuna göre haklarının neler

olabileceğini soralım. Acaba nasıl bir yanıt alacağız?

Milli bir konuda bir hukukçunun kendi ulusunun haklı olduğunu açıklaması fazla bir anlam ifade etmez. Tartışılan yasal konuda uluslararası tarafsız ve ciddi bir hukukçunun ne düşüneceğini araştırmak gerekir.

Öyle anlaşılıyor ki Rum yönetimi her aşamada dünyanın en iyi hukukçularına sorular sormakta ve aldığı görüşler ışığında hareket etmektedir. Daha sonra komşu devletlerle iş birliği girişimlerine başlayınca bu devletler veya uluslararası şirketler de kendi hukukçularından hukuki görüş almakta ve alınan yanıtlar hiç de Türk ulusunun lehinde olmamaktadır. Büyük bir olasılıkla bu tarafsız hukukçular müvekkillerine Uluslararası Deniz Hukukunun oluşmakta olduğunu, en kesin kuralların 1982 Deniz Hukuku Konvansiyonunda belirlendiğini, Rum Yönetimi ve Yunanistan'ın bu kurallar doğrultusunda birçok adım atıp fiili durum oluşturduklarını, Türkiye'nin son anda fiili durumu bozmaya teşebbüs ettiğini, bunu yaparken mevcut hukuku reddederek 1982 den önce uygulanan hukukun uygulanmasını talep ettiğini bunun kabul edilemeyeceğini söyleyeceklerdir.

Türkiye, aleyhe oluşan fiili durumu kırmak için son anda KKTC ile Türkiye arasında Kıta Sahaneliği anlaşması yapmıştır. Bunun yanı sıra kendi Kıta Sahaneliği üzerinde de arama yapacağını açıklamıştır.

Bu konuda görüşüne başvuru tarafsız ve ciddi bir hukukçunun ne diyeceğini düşünmemiz gerekir. Bu hukukçu her şeyden önce KKTC'nin fiilen bir devlet olmakla birlikte yasal açıdan bu oluşumunu tamamladığını düşünecektir. Bu nedenle KKTC'nin Kıta Sahaneliği hakkından yararlanmasının kesin bir hak olmadığı sonucuna varacaktır.

Türkiye'nin kendi Kıta Sahaneliği ile ilgili iddiası konusunda da tereddüde düşecektir. Çünkü Kıta Sahaneliği 1982 yılından önce uluslararası hukukta belirleyici bir kavramdı. Daha sonra Münhasır Ekonomik Bölgenin belirlenmesin de yol gösterici

DOSYA

DOĞU AKDENİZ VE DENİZ HUKUKU

olarak dikkate alınan bir kavram haline gelmiştir. İç denizlerde ise Münhasır Ekonomik Bölgenin komşu devletlerle yapılan anlaşmalarla tamamlanması gerekir.

Türkiye Akdeniz’de henüz Münhasır Ekonomik Bölge ilan etmemiştir ve eski hukuka göre yani Kıta Sahanlığına göre denizlerdeki haklarının belirlenmesini talep etmektedir. Bu talep dünyada uygulanmakta olan ve geçerli hale gelmiş kuralların göz ardı edilmesini ve geçmişte 1982 den önce uygulanmış kuralların dikkate alınmasını istemek demektir. Türkiye’nin bu talebinde başarılı olması kolay olmayacaktır. Bu nedenle haklarını elde etmek için zor kullanmak zorunda kalabilir. Hâlbuki amaç bir devletin çatışmaya girmeden haklarını alabilmesidir.

Özetlersek Anavatanımız Türkiye Ege’de ve

Doğu Akdeniz’deki taleplerinde tamamen haklıdır. Zamanla haklılığı daha fazla ortaya çıkmaktadır. Ancak haklarını elde etmek için yerinde ve zamanında girişimde bulunduğu söylenemez. Türkiye’nin veya KKTC’nin haklı olduğunu gösteren görüşler başka devletlerin gayretiyle Uluslararası Mahkemelerde ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu gecikme nedeniyle Egede ve Akdeniz’de Türkiye ve KKTC aleyhine fiili durum oluşmuştur. Bu fiili durumun düzelmesi kolay olmayacaktır. Bu geç aşamada zor kullanarak ve ilgili devletlerle anlaşma yaparak hakların bir bölümünü kazanmak mümkün olabilir.

Bir savaşa girmeden, geç de olsa yasal ve barışçı bir mücadele ile soruna çözüm bulunmasını temenni edelim.

DOSYA

DOĞU AKDENİZ VE DENİZ HUKUKU

DOĞU AKDENİZ ENERJİ DENKLEMİ

Gürkan KUMBAROĞLU
Türkiye Enerji Ekonomisi Derneği Başkanı

Doğu Akdeniz enerji kaynakları İsrail'in 2009 yılında Tamar yatağında 320 milyar metreküp keşfiyle dikkatleri üstünde topluyor. Araştırmalar Akdeniz'e odaklanıyor ve hemen ardından 2010 yılında ABD Jeolojik Araştırmalar Merkezi bulgularını açıklıyor: Levant adı verilen havzada yaklaşık 3,5 trilyon metreküp doğal gaz ve 1,7 milyar varil civarında petrol rezervi bulunuyor. Aynı yıl İsrail Leviathan'da 600 milyar metreküp doğal gaz buluyor. Güney Kıbrıs Rum Kesimi ise 2011 yılında Afrodit'te 130 milyar metreküp doğal gaz bulunduğunu açıklıyor. Ardından minik keşiflerle geçen birkaç yıldan sonra 2015 yılında Mısır Zohr yatağında 850 milyar metreküp, Güney Kıbrıs Rum Kesimi de 2018 yılında Kalipso'da 200 milyar metreküp ve 2019 yılında Glaukus'da 150 milyar metreküp doğal gaz bulunduğunu açıklıyor.

Bu sahalara yatırım yapan, operasyonları

yürüten başlıca şirketleri ortaya koymak Doğu Akdeniz dinamiklerini anlamak açısından önemli. Zohr yatağında İtalyan ENI, Rus ROSNEFT, İngiliz BP ve Birleşik Arap Emirlikleri'nden MUBDALA şirketleri; Leviathan ve Tamar yataklarında ABD'li NOBLE ENERGY ile İsrail'li DELEK ve AVNER şirketleri; Afrodit yatağında İsrail'li DELEK, ABD'li NOBLE ENERGY ve İngiliz BRITISH GAS şirketleri, Kalipso yatağında İtalyan ENI ile Fransız TOTAL şirketleri; Glaukus yatağında ABD'li EXXON MOBIL ve Katar'lı QATAR PETROLEUM şirketleri.

Doğu Akdeniz'de dünyanın dört bir yanından bir enerji odaklanması yaşanırken 2019 yılında bir gelişme daha yaşanıyor. Doğu Akdeniz Gaz Forumu'nun kurulması. Ocak ayında Kahire'de uluslararası bir konferansta bir araya gelen Güney Kıbrıs Rum Kesimi, Yunanistan, İsrail, İtalya, Ürdün, Filistin ve Mısır'lı yetkililer

DOSYA

DOĞU AKDENİZ VE DENİZ HUKUKU

Doğu Akdeniz Gaz Forumu'nu kurduklarını ilan ediyorlar. Forumun amacını bölgesel kaynakların üretimi, tüketimi ve pazarlanması süreçlerinde işbirliği yaparak üyelerin çıkarlarına hizmet edecek bölgesel bir gaz piyasasının kurulması olarak açıklıyorlar.

Türkiye'nin Doğu Akdeniz enerji kaynaklarına yönelik hamlesi ilk olarak Nisan 2017'de Barbaros Hayreddin Paşa sismik arama gemisini Doğu Akdeniz'e gitmesiyle başlangıç alıyor. Ardından 2019 yılında Fatih ve Yavuz sondaj gemileri, yanı sıra Oruç Reis sismik araştırma gemisi Akdeniz'e inerek çalışmalara başlıyor. Bu gemiler hem Türkiye'nin kendi kıta sahanlığında hem de KKTC'nin Türkiye Petrolleri'ne verdiği ruhsat alanlarında çalışmalarını sürdürmekte. Doğu Akdeniz'deki enerji denklemini Türkiye'nin

sondaj gemilerini göndererek katılmasıyla soğuk savaş dönemi iyice alevleniyor.

Doğu Akdeniz'de soğuk savaş yaşanırken bu meşru davanın uluslararası zemine taşınarak lobi faaliyetlerinin geliştirilmesi sürecinde Türk dünyasının birlik ve beraberlik içinde olması önemli bir sinerji ve güç yaratacaktır. Etkin bir diplomasi faaliyeti sayesinde Doğu Akdeniz'de rüzgar tersine çevrilebilir zira Türkiye'nin eli güçlü. Doğu Akdeniz'deki doğalgazın Avrupa'ya pazarlanması ancak ve ancak Türkiye ile işbirliği yapılarak ticari olarak projelendirilebilir. Bunun dışındaki boru hattı projeleri ekonomik gerekçelerden dolayı kağıt üstünde kalmaya, suya düşen birer hayal olmaya mahkum. Bu nedenle KKTC ve Türkiye Doğu Akdeniz Enerji Denkleminde çıkartılmaz.

1. Doğu Akdeniz Uluslararası Enerji Sempozyumu Sonuç Bildirgesi

Türkiye Enerji Ekonomisi Derneği'nin Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) Kuzey Kıbrıs Kampüsü ile işbirliği içinde düzenlediği 1. Doğu Akdeniz Uluslararası Enerji Sempozyumu ABD, İsrail, Azerbaycan, Türkiye ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nden konuşmacılarla 11 Kasım 2019 tarihinde gerçekleştirildi. ODTÜ Kuzey Kıbrıs Kampüsü Rektörü Prof. Dr. Nazife Baykal, Enerji Ekonomisi Derneği Başkanı Prof. Dr. Gürkan

Kumbaroğlu, KKTC Enerji ve Ekonomi Bakanı Hasan Taçoy ile KKTC Başbakanı Ersin Tatar'ın Açılış Konuşmalarından sonra oturumlara geçildi. Oturumlardan ortaya çıkan sonuçlar aşağıda verilmektedir:

1. Oturum: Doğu Akdeniz'deki Jeopolitik Çerçeve (Hazırlayan: Prof. Dr. İlhan Or, Oturum Başkanı)

DOSYA

DOĞU AKDENİZ VE DENİZ HUKUKU

Oturumun ilk konuşmacısı Dr. Öğr. Üyesi Hayriye Kahveci Özgür, önce, geçmişte bölgedeki jeopolitiğin, temelde bölgesel güç dengesini korumak amacı ile, coğrafyaya bağlı olduğunu belirtti. Ardından, son zamanlarda, hidrokarbonların omurgasını oluşturduğu, yeni jeopolitik araçlar tarafından yönlendirildiğini işaret etti. Bu bağlamda konuşmacı, i) mevcut ve / veya yeni (hidrokarbon) kaynaklarının belirsizliği, ii) olası ihracat rotaları, iii) yeni uluslararası ortaklıklar, iv) uluslararası katılımcıların ve uluslararası katılıma yeni bakış açısı (yeni oyuncular), v) yeni terminoloji ve semboller, hususlarını vurguladı. Konuşmacının ana mesajı, “bu karmaşık ortamda başarılı olmak için, bu nispeten yeni kavramları tam olarak anlamak, değerlendirmek ve işletmek gerekir” oldu.

İkinci konuşmacı olan Dr. Amit, İsrail’in, yeni deniz gaz kaynakları ile ilgili, arama, keşif, çıkarma, karaya taşıma ve kullanımına ilişkin deneyim ve performansına odaklandı.

Konuşmacı, bu tür yeni gaz imkanının, İsrail’in enerji kullanım profilini, kömür ve petrol bazlı olmaktan çıkarıp, gaza dayalı bir profile dönüştürdüğünü belirtti. Ayrıca, az sayıdaki büyük denizüstü üretim platformlarına düşmanca saldırı gibi, yeni güvenlik açıklarını vurguladı. İhracat potansiyeliyle ilgili olarak, konuşmacı kısa boru hatları üzerinden Mısır’a (hem Mısır iç tüketimi hem de LNG olarak yeniden ihracat için) ve Ürdün’e (Ürdün iç tüketimi için) ihracat planlarına dikkat çekti. Uzak pazarlarla (Avrupa gibi) ilgili olarak, (Mısır’daki gaz-LNG dönüşüm tesisi aracılığıyla) LNG ihracatını tek gerçekçi seçenek olarak sundu (o zaman bile, diğer LNG tedarikçileri ile zorlu fiyat rekabeti yaşanacağını altını çizerek). Avrupa pazarına (Yunanistan veya Türkiye üzerinden) ulaşmak için boru hattı yatırımı ve geliştirilmesi çok mümkün gözükmeyen (düşük olasılıklı) bir alternatif olarak gösterildi. Konuşmacı, önümüzdeki on yılda, (beklenen) zayıf küresel gaz talebi ve düşük gaz / LNG fiyatları nedeniyle, gelecekteki deniz gazı çıkarma

DOSYA

DOĞU AKDENİZ VE DENİZ HUKUKU

ve teslimatları konusunda oldukça kötümserdi. Konuşmacı, son olarak, İsrail ve diğer Orta Doğu ülkelerinin, zayıf gaz talebi ve yenilenebilir enerji teknolojilerindeki hızlı gelişmeler beklentisi altında, portföylerini çeşitlendirmek için yenilenebilir enerji kaynaklarına yatırım yapmaları gerektiğini belirtti.

Son konuşmacı Dr. Isabella Ruble, küresel gaz arzı artışına (özellikle ABD’de ve kısmen Avustralya’da ve diğer ülkelerde) ve (yavaş GSYİH büyümesi nedeniyle) azalan gaz talebine ilişkin çeşitli ilginç istatistikler sunarak, yeni keşifler ve teknolojik gelişmelerin bölgesel ihtiyaçlardan fazlasını kapsadığını belirtti. Ayrıca, çok yönlü ve esnek olması sebebi ile, LNG formatının boru dağıtımından çok daha hızlı bir şekilde genişlediğine dikkat çekti. Konuşmacı, son olarak, LNG maliyetlerinde son zamanlarda izlenen önemli düşüşe rağmen, LNG arzının mevcut boru hatları üzerinden gerçekleştirilecek gaz arzı ile ciddi bir rekabet sürdürmeyeceğini belirtip; ancak, bununla birlikte, nispeten ucuzlamış olan LNG ile rekabetin, yeni boru hattı yatırımları ve geliştirmeleri için ciddi bir zorluk haline geldiğini söyledi.

2. Oturum: Hidrokarbon Arama, Üretim ve Lojistiği (Hazırlayan: Doç.Dr. Murat Fahrioğlu, Oturum Başkanı)

Geçtiğimiz 50 yılda Doğu Akdeniz’de 5 trilyon metreküpe yakın gaz keşfedildi. Bölgeyi son derece popüler yapan ise son 10 yılda keşfedilen yaklaşık 2500 milyar metreküp (bcm) gaz oldu bu miktar Azerbaycan’ın 2018 yılı sonunda sahip olduğu ispatlanmış doğal gaz rezervinden fazladır. Yapılan tüm bu keşiflere ve arama faaliyetlerine rağmen Doğu Akdeniz halen dünyanın “en az arama yapılmış” bölgeleri arasındadır.

ABD Jeoloji Kurumu (USGS) nun 2010 yılında Doğu Akdeniz’deki iki havzada jeolojik esaslı değerlendirmeleri teknik olarak

çıkarılması mümkün fakat henüz keşfedilmemiş gaz varlığının 10 trilyon metreküpten fazla olduğunu öngörmektedir.

Bölgede bu güne kadar yapılmış keşif miktarı Norveç’te keşfedilen gaz miktarı kadardır. Ancak bu miktara keşfedilmesi beklenen miktarı da eklersek Doğu Akdeniz’in doğal gaz potansiyelinin Kuzey deniz kadar olduğunu söyleyebiliriz.

Keşfedilen rezervler üretime dönüşürse yapılan keşifler bir anlam kazanır. Fakat ne var ki Doğu Akdeniz maalesef dünyanın en karmaşık politik bölgelerinden biridir. Bölgede Mısır haricinde gaz ihracat alt yapısının sınırlı veya yetersiz olması özellikle İsrail ve Kıbrıs’ta keşfedilen gazın uluslararası piyasa nasıl pazarlanabileceği sorusunu beraberinde getirmektedir. Şu andaki mevcut anlaşmalar İsrail’in yıllık 10 milyar metreküp gazı Ürdün ve Mısır’a satacağını, Güney Kıbrıs gazının ise Mısır’daki LNG tesisleri yoluyla uluslararası piyasalara pazarlanacağını işaret etmektedir. LNG fiyatlarına ilişkin yakın gelecekteki beklenti bölge gazının LNG yoluyla uluslararası piyasalara pazarlanması konusunda ne kadar rekabetçi olabileceği konusunda büyük soru işaretleri doğurmaktadır.

Sonuç olarak, Zohr sahası keşfi nasıl jeolojik bir oyun değiştirici rolü oynadıysa, bölgedeki doğal gaz varlığından her kesin en yüksek fayda sağlayabilmesi de politik bağlamda tüm bölge ülkelerini işbirliğine itecek jeopolitik bir oyun değiştirici ve ticari bağlamda yeni bir iş modelini gerektirmektedir.

Panelde ayrıca TANAP projesinin özeti, ve bu projeden kazanılan artılar ve tecrübeler aktarılmıştır.

3. Oturum: Doğu Akdeniz’deki Yasal Çerçeve (Hazırlayan: Av. Ümit Hergüner, Oturum Başkanı)

Günün üçüncü oturumu, kıyı devletlerinin

DOSYA

DOĞU AKDENİZ VE DENİZ HUKUKU

kendi yetki alanları içinde olduklarını iddia ettikleri blok alanlarda yapılacak keşif ve sondajlara uygulanacak hukuki rejime ve bu blok alanlarda tespit edilen doğal gaz yataklarından çıkarılacak doğal gazın kullanım ve tüketim için uluslararası pazarlara taşınmasının olası yollarına odaklandı.

Oturumun ilk konuşmacısı, Büyükelçi Çağatay Erciyes, öncelikle konuya ilişkin olabilecek deniz alanları ve bölgelerine dair terminolojiyi ifade etti. Erciyes kıyı devletleri tarafından üzerlerinde hak iddia edilen münhasır ekonomik bölgelerin esas olarak kıyı devleti tarafından işletilecek olan balıkçılık ve diğer okyanus yaşamına özgü olduğunu belirtti. Bunlara kıyasla kıyı devletinin kıta sahanlığı alanında deniz altındaki kara yatağı ve toprak altı bölgesinin doğal gaz odaklı arama ve sondajın yapılacağı alanlar olarak kıyı devletini daha fazla ilgilendirdiğini belirtti. Büyükelçi Erciyes, Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesinin deniz sınırlarını belirlemede eski medyan çizgisi yaklaşımından ayrılarak, yarışan çıkarları olan kıyı devletleri için adil ve hakkaniyetli bir sonuç arayan yeni rejiminin altını çizdi. Büyükelçi Erciyes ayrıca, önemsiz boyuttaki adaların kıta sahanlıklarının hesaba katıldıkları zaman bir kıyı devletini çevreleyen deniz sularının sınırlarının belirlenmesinde adil olmayan ve hakkaniyetsiz sonuçlara yol açmaları halinde göz ardı edilmelerinin gerekliliğini vurguladı. Bu bakımdan, Yunanistan'ın Kastellorizzo adasının Türkiye ana karasının hemen yakınındaki durumu ve konumunun göze battığı not edildi!

Oturumun ikinci konuşmacısı Avukat Deniz Tuncel, belirlenen petrol alanlarından çıkan doğal gazın ulusal veya uluslararası pazarlara taşınırken tabi olacağı hukuki rejime odaklandı. Tuncel, açık deniz doğal gaz sahalarından çıkarılacak doğal gazın taşınması için gerekli olan özel hukuki rejimi belirleyecek çok taraflı hükümetler arası anlaşmalara gerek

olduğunu belirtti. Tuncel ayrıca çıkarılacak doğal gazın taşınmasını üstlenecek proje şirketi ile doğal gazın taşınacağı boru hattının egemenlik ülkesinden geçeceği kıyı devleti hükümetleri arasında imzalanacak özel hukuk sözleşmeleri niteliğindeki ev sahibi ülke anlaşmalarına ihtiyaç duyulabileceğini belirtti. Avukat Tuncel, söz konusu ev sahibi ülke anlaşmalarını, koruyucu etkisinden yararlanmalarını sağlamak için, usulüne uygun olarak onaylandığında kıyı devletlerin ülkelerinin yerel yasaları haline gelecek olan, ilgili çok taraflı hükümetler arası anlaşmaya ekleme olasılığını da vurguladı.

4. Oturum Doğu Akdeniz'de Elektrik Arz ve Talebi

(Hazırlayan: Doç.Dr. Yıldız Arıkan, Oturum Başkanı)

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti elektrik enerjisi talebini fueloil ve dizel santrallerinden karşılamaktadır. Bu santraller kullandıkları yakıtlar nedeni ile Elektrik enerjisi üretimi sırasında sera gazı salınımları açısından KKTC'ye ve dünyamıza büyük zararlar vermektedir. Bunun önüne geçmenin bir yolu yenilenebilir enerjinin üretimdeki katkı payını arttırmaktır. Kıbrıs güneş enerjisi bakımından Avrupa'nın en zengin yeridir. Ada şebekelerinde güneş (PV) ve rüzgar enerjisini yüksek oranda kullanmak için büyük şebekelere enterkonnekte olunması gerekmektedir. Avrupa Birliği ülkeleri birbirlerine enterkonnekte olarak yenilenebilir enerji oranlarını arttırmıştır. Büyük şebekeler de üretim çeşitliliğini arttırıp yenilenebilir enerji tesisleri ile büyük santraller dengesini kurarak bunu başarmıştır. Kuzey Kıbrıs için de en mantıklı seçenek Türkiye'ye yapılacak enterkonnekte bağlantıdır. Bu sayede öz kaynağı olan güneş enerjisini etkili şekilde kullanabilecektir.

DOSYA

DOĞU AKDENİZ VE DENİZ HUKUKU

YUNANİSTAN DIŞ POLİTİKASINDA DOĞU AKDENİZ POLİTİĞİ VE JEOFOBİ (GEO-PHOBİA) AÇISINDAN DAVRANIŞSAL ANALİZİ

Prof. Dr. Soyalp TAMÇELİK
Ankara Hacı Bayram Üniversitesi, İİBF, Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı

Özet:

Yunanistan'ın Doğu Akdeniz'e ve hidrokarbon politikasına ilişkin yaptığı senkronize faaliyetler, dış politika analizine göre ulusal hedeflere, politik ihtiyaçlara, tarihî temellere, rövanş duygusuna ve ideolojik yaklaşımlara temel oluşturduğu değerlendirilmektedir. Yunanistan'ın kendine mahsus dış politika paradigmasında, etnik-milliyetçilik (etnosantrizm) ile Avrupa Birliği'nin (AB) dayanışmacılık prensibinden etkilenen yarı realize/yarı idealize edilmiş doktrinasyonun olduğu tespit edilmiştir. Bu durum, Yunanistan'ın dış politikasına, uluslararası ilişkilerine, uygulamalarına ve davranışlarına tesir

ettiği açıktır.

Yunanistan'ın dış politika analizine yönelik başlıca tartışma konuları; güvenlik endişeleri, jeopolitik kaygılar, güç dengeleri ve 'Yunan ideasının gerçekleşme biçimi' şeklinde tezahür etmektedir. Yunan devletini kuran kurucu aklın ve tanzim eden siyasal kimlik yapısının, Yunanlılık ideasından ciddi bir şekilde etkilenmesi Yunan karar alıcılarının dış politikasını, tutumunu ve davranışını etkilemektedir. Yunan devletinin karar alıcılarını veya siyasal elitlerini etkileyen bu fikir, Yunanistan'ın dış politika uygulamalarında başat rol oynamasına ve bazı durumlarda travmatik bir hal almasına neden olmaktadır. Yunanistan'ın dış

DOSYA

DOĞU AKDENİZ VE DENİZ HUKUKU

politika siyasasında, hâlihazırda sahip olduğu siyasal coğrafyasının genişleyememesi üzerinden yaşadığı 'korku' ya da "büyük mefkûreye ait topraklara" ulaşamamanın verdiği 'tedirginlik' çoğu zaman aksiyoner ya da reaksiyoner tutum takınmasına neden olmaktadır. Yunanistan için aksiyoner olan bu tutum; Kıbrıs'a sahip olmak, Ege Denizi'ne hakim olmak, dahası Doğu Akdeniz'de bütünüyle egemen güç olmak yatmaktadır. Ancak Yunanistan'ın Ege'deki, Kıbrıs'taki, genel olarak Doğu Akdeniz'deki emellerine ulaşamamanın verdiği şiddetli tedirginlik korkuya, korku ise politik açıdan fobiye dönüştüğü, toplumsal olarak histeriye evrildiği, dış politika açısından ise literatürde ilk kez kullanılan "jeofobi"ye neden olduğu değerlendirilmektedir.

Yunanistan'ın Ege'ye, Kıbrıs'a, genel olarak Doğu Akdeniz'e yönelik dış politika uygulamalarını etkilediği değerlendirilen jeofobi kavramının ele alındığı bu çalışmada; Yunan elitlerinin dış politikayı yapılandırırken bu kavramın ne kadar tesir ettiğini göstermek, Ege'de ve Kıbrıs'ta buna yönelik uygulamalarının esaslarını ve şeklini değerlendirmek, Yunanistan'ın genişlemeci politikalarına hizmet ettiğini ortaya koymak ve Doğu Akdeniz coğrafyasındaki uygulamalarını incelemek temel esas olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Yunanistan, Türkiye, Kıbrıs, Rumlar, Kıbrıslı Türkler, Dış Politika Analizi, Jeofobi, Korku, Travma.

Giriş:

Korku, insanın hayatta kalma becerilerinin başında gelen önemli bir duygudur. Psikolojik olgu olarak korku ise bir kişinin arzu ettiği bir şeyin olmaması veyahut gerçekleşmesi muhtemel olan bir şeyin gerçekleşmesi halinde ortaya çıkaran duygu hali olarak tanımlanmaktadır ("Korku Üzerine", 2017:1). Bu anlamda korku, birçok farklı deneyimlerden oluşan ve tehdit edici olan durumun genel adı olup, psiko-biyolojik belirtiler etrafında şekillendiği de ifade edilmektedir (Dinçer, 2017:772). Alman felsefeci ArthurSchopenhauer, "her şeye rağmen,

insan korkan bir varlıktır" (Schopenhauer, 2015:17) demesi bundandır.

Yine Schopenhauer'ın tanımlamasına göre toplumların idealar dünyası, görüntüler dünyasının ilk numuneleri olarak görünmesine (Schopenhauer, 2015:23), mevcut dünyanın zahiri olmasına ve bu durumun yanılgılar yumağına dönüşmesine neden olmaktadır (Schopenhauer, 2014:89-90). Zahiri görüntü veren bu yanılgının oluşması, zaman içinde korkulara, hatta ve hatta fobiye dönüşmektedir. Kişilerde hasıl olan bu durum, daha geniş kitlelere, toplumlara ve halklara da sirayet ettiğinden ciddi toplumsal travmalara dönüştüğü, uzun zaman içinde kökleşerek toplumsal fobiye evrildiğini söylemek yerindedir.

Misal olarak M.Ö. 2019 yılında mağarada yaşayan bir kişiyi tahayyül ediniz. Bu kişinin, mağarada daha önce hiç duymadığı bir sesle karşılaştığını, bildik bir doğa olayının gerçekleştiğini ya da kendisine benzemeyen bir varlıkla karşı karşıya kaldığını hayal ediniz; sonra da o kişinin ne hissettiğini düşününüz. Buna göre mağarada yaşayan bir kişinin ilk hissiyatının 'korku' olabileceğini tahmin etmek hiç de zor değildir. Esasında korkunun yaşanmış tecrübelerden ya da normatif bilgiler kümesinin noksanlığından kaynaklanabileceğini ileri sürmek hiç de yanlış olmayacaktır.

Korku, travma, rekabet vb. durumlar, her canlıyı kendi türüne yakınlaştırdığı yönündeki kanı, genel olarak kabul edilmektedir. İnsanlar arası korku, travma, rekabet gibi benzer duygular her toplumu, topluluğu, klanı, kabileyi, halkı birbirine yakınlaştırmakta veyahut toplumsal mobilizasyona ya da demobilizasyona sevk etmektedirler. Bu noktada toplumsal değerlerin nirengi noktalarından biri olan korkunun (fobi) etkisi büyüktür.

Az önceki örnekten hareketle bu kez M.S. 2019 yılına, yani bugüne geliniz. Bu zaman dilimi içinde bir kişi ailesiyle birlikte evde oturmakta olduğunu ve bir anda elektriğin kesildiğini düşününüz. Ardından evin dışında şimşekler çaktığını ve çok sert yağmur

DOSYA

DOĞU AKDENİZ VE DENİZ HUKUKU

yağmakta olduğunu varsayınız. Evdeki bireylerin her biri kendi odasında televizyonla, bilgisayarla, akıllı telefonla veya tabletle meşgulken, birden dışarıdan gelen şimşek sesiyle ev halkının bir odada toplanarak şimşeğin ne kadar korkunç bir ses çıkardığından söz ettiği görülebilecektir. Aslında bu örnekten hareketle kişileri bir araya getiren en önemli sebebin korku olduğu açıktır. Ne var ki bunun içinde sadece yıldırım düşmesinden kaynaklanan bir korku yoktur; bireyin veya toplumun kontrol edemediği bir belirsizliği yönetebilmesinde ya da yönlendirmeye çalışmasında ne yapacağını bilmemek gibi bir durum da söz konusudur. Bundan dolayı bireyler, korkarak bir araya gelmekte ve dayanışma göstererek korkuyu yönetmeye çalışmaktadırlar. Hâl böyle olunca travmatik şekilde gelişen toplumsal korku (fobi) bir ölçüde arabuluculuk yapmakta, birleştirici olmakta, kontrol etmekte ve bazen de ayrıştırıcı rol üstlenmektedir. Bu durumda beden, “duygular için kaptır” (Kövecses, 2000:37) düşüncesi ortaya çıkmakta ve evrensel bir nitelik sergileyerek korku, zihin dünyasının içine hapsolünmektedir.

Siyasal literatürde insanların oluşturduğu en kâmil toplumsal müessesenin devlet olması, kolektif güvenliğin hatta ve hatta bireyin toplumsal nüve içinde var olma dürtüsünü ihya etmesi ve toplumsal sözleşmeyi bu minvalde tesis etmesi rastlantısal bir davranış olmadığını göstermektedir. Ulus-devlet coğrafyasında yaşayan her bireyin veya toplumsal grubun, birbiriyle alakasız insan yığınlarının halk bilinci içinde ve bir arada yaşaması veya bir bireyin/toplumun/halkın herhangi bir hususa karşı beslediği/besleyeceği müspet ya da menfi hislerin genel itibarıyla korkudan veya histeriden kaynaklandığı gözlemlenmek hiç de yanlış değildir.

Dolayısıyla bu çalışmada, Yunan Hükümeti'nin dış politikasında ve Doğu Akdeniz politikasına yönelik yaklaşımını, Yunanistan'ın çıkarları doğrultusundaki hedeflerini ve bu hedefleri gerçekleştirmek için kullandığı araçları konu edinme iddiasındadır. Çalışmada, ilk kez tarafımızdan kullanılan jeofobi kavramının, örnek vaka olarak Doğu Akdeniz, Kıbrıs, Ege, hidrokarbon, münhasır ekonomik

bölge (MEB) gibi konuların ele alınmasına dikkat edilmiştir. Araştırmanın temel amacı, Yunanistan'ın uluslararası sistemdeki gelişmeleri göz önüne aldığını, ancak toplumsal kimliğinden neşet eden tarihî beklentilerini karşılayamadığını ve bununla ilgili politikalarını belirlerken eşitleyici, dengeleyici ya da proaktif siyaset kullanarak denkleştirmeye ya da meşrulaştırıcı bir özellik olarak kullanmaya çalıştığını göstermektir.

Yunanistan, dış politikada uygulamaya koyduğu ana akım uygulamalarında ulusal ve uluslararası konjonktürü denkleştirerek, Doğu Akdeniz'in bölgesel, kurumsal ve kimlik olarak Yunanistan'ın kontrolünde, nüfuzunda, hatta ve hatta egemenliğinde bulundurmaya istediği varsayımına dayanmaktadır. Özellikle bu çalışmada; Yunanistan'ın ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin (GKRY) 2003-2019 yılları arasında uyguladığı dış politikanın, uluslararası sistemde olumsuz etkilerinin görüldüğünü, bölgede Lozan ile Zürih ve Londra Andlaşmaları'yla oluşan siyasal düzenin revizyonist çalışmalarla değiştirilmek istendiğini, Ege ve Kıbrıs Meselesi'nin yanında bir de Doğu Akdeniz Meselesi'nin doğmasına neden olduğunu, bu doğrultuda Yunan Hükümeti'nin Doğu Akdeniz'e yönelik hedeflerinin, kullandığı araçlarının, söylemlerinin, güvenlik algılamalarının, tehdit-fırsat ilişkisinin ve bunları meşrulaştırmak için kullandığı siyasî ve hukukî araçlarının neler olduğunu ve son olarak jeofobi kavramının da bunda ne kadar etkili olduğunu gösteren analizler yapmaktır.

Bu çalışmada uygulanacak kuramsal yöntem gelince, metin daha çok Davranışsalçı Yaklaşım Kuramı açısıyla ele alınmıştır. Bunun yanı sıra çalışmada, Yunan dış politikasına yönelik analizlerde liderlerin ya da karar alıcılarının söylemlerine veyahut siyasal kurumların davranışına bakılarak değerlendirmelerde bulunulmuştur. Bu minvalde kaleme alınan metin, süreç analizine uygun bir yöntemle yapılandırılmaya çalışılmış ve konu, geleneksel hadise naklinin yerine, daha çok analitik tarih ikame edilerek betimlenmiştir.

Çalışmada, Yunan Hükümeti'nin Doğu

DOSYA

DOĞU AKDENİZ VE DENİZ HUKUKU

Akdeniz politikasının senkronik bir seyir takip ettiği iddia edilse de diyakronik bir yapılandırmayla ele alınmıştır. Konuyla ilgili zaman sınırlaması ise 2001-2019 yılları arasındadır.

Bu çalışmada; Yunan ve GKRY hükümetlerinin Doğu Akdeniz politikasında uyguladığı politikanın bir sonucu olarak yaşanan olaylara ve bununla ilgili gelişen politikalara jeofobi kavramının etkisinin ne olduğuna bakılacak ve bu meselenin Türkiye'nin dış politikasına ne gibi tesirlerinin olabileceğine odaklanılacaktır.

Bu gerçekten hareketle araştırma, dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde korkunun ontolojik olarak özelliğine bakılmış, ikinci bölümde korku ve travmanın dış politikaya etkisinin ne olduğuna değinilmiş, üçüncü bölümde Yunanistan'ın Ege Denizi'ndeki, GKRY'nin ise Doğu Akdeniz'deki tutumuna ilişkin jeofobinin yansımalarına temas edilmiş, dördüncü ve son bölümde ise Yunanistan-GKRY'nin hidrokarbon politikasının jeofobi açısından analizine dikkat edilmiştir.

Bundan hareketle 2001-2019 yılları arasında ilkin Yunanistan'ın, ardından da GKRY'nin senkronize halde faaliyet gösterdiği ve bölgede revizyonist eylemlerde bulunarak, bölgesel istikrarsızlığa yol açtığı, ortaya çıkan dengesizlikleri gidermek için de ulusal ve uluslararası aktörlerle denge kurabilmek adına anlaşmalar imzaladığı ele alınmış ve dengeleyici eylemlerden sonra uzlaşmacı teorilere evrilen gelişmelerin iç dinamiklerine bakılmıştır.

1. Ontolojik Anlamda Korku:

Fobi, kelime olarak Yunan mitolojisinde Korku Tanrısı anlamına gelen "Phobos"tan türetildiği iddia edilmektedir. Batı yazınında ise herhangi bir düşünceye, varlığa, nesneye, vb. şeye karşı duyulan aşırı korkuyu anlatmakta ve bu kelimenin ardına eklenerek ifade tamamlanmaktadır (Aslan, Kayacı ve Ünal, 2016:452). Eklendiği sözcüğe korku anlamı yükleyen bu kavram, Türk Dil Kurumu'nun Türkçe Sözlüğü'nde "belirli nesnelere veya durumlar

karşısında duyulan olağan dışı güçlü korku" ("Korku", 2016:721) şeklinde tarif edilmektedir. Özellikle fobi kelimesi, ilgili sözcüğe eklendiği zaman korkunun yanı sıra kin ile nefret anlamını da beraberinde getirmektedir (Aslan, Kayacı ve Ünal, 2016:452). Buna göre jeofobi, egemen siyasal coğrafyanın korunamamasına yönelik korku veya idealize edilmiş hedef coğrafyaya ulaşabilmek adını taşıyan yoğun duygu halinin korkuya dönüşmesiyle izah edilebilir.

Yukarıdaki örnekten hareketle Yunan halkı da toplumsal korkularını, tesis ettiği siyasal organizasyon içinde ve kolektif dayanışmayla gidermeye çalıştığı görülmektedir. Bundan da anlaşılmaktadır ki, kolektif korku, 'toplumsal dayanışmayı' beraberinde getirmektedir.

Yunanistan'da ya da GKRY'de yaşayan Yunanların-Rumların 'dayanışmacı' bir tutum sergilemesi, aslında kolektif korku algısının yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Bu durum, ister istemez Yunan anararısında ve Kıbrıs Adası'nda Rumların toplumsal birliğini ve dayanışma ruhunu geliştirmektedir. Yunan ve Rum halkının, özellikle de bu konuda toplumsal entegrasyonunu sağlamış bir toplum olduğu söylenebilir. Yunan veya Rum halkındaki toplumsal dayanışma, 'var olmakla' eşdeğer olduğu için 'toplumsal dayanışma ruhunu' çok üstün düzeye çıkarmış, buna göre her Yunan/Rum bireyi, kocaman bir ailenin öznesi durumuna geldiğine veya bunu bu şekilde hissetmesine neden olmuştur.

Yunanistan'da ve GKRY'de ortaya çıkan toplumsal dayanışma, bir ölçüde yaratılan ya da var olduğuna inanılan ortak düşmandan kaynaklanmaktadır. Yunan ve Rum halkları, tek başına düşman(lar)la baş edemeyeceği düşünüldüğünden, var olabilmek için ilkin toplumsal dayanışmayı, ardından da düşmanla kolektif mücadele etmeyi, yapılan en iyi savunma olarak görmüşler ve değerlendirmişlerdir. Bu yüzden Yunan ve Rum halkları, dış politikada aksiyoner olmayı en iyi yöntem ve en iyi yol olarak görmüşlerdir.

DOSYA

DOĞU AKDENİZ VE DENİZ HUKUKU

Yunan ve Rum yönetiminde korku söyleminin hayatın her alanında görüldüğü, buna yönelik söylemin ideolojik olduğu, toplumsal çıkarlar nispetinde kullanıldığı ve insanları olayların gerçek sebeplerinden uzaklaştırdığı bir vakadır. Bu bağlamda ulus-devlet ideolojisinde geliştirilen korkuların, gerçek niyetini ortaya koymak ve 'jeofobiye yönelik korku söyleminin' değerlendirmesini yapmak esas olacaktır.

Bu çalışmada jeofobiye yönelik korku söylemlerinin eleştirel söylem analizi çerçevesinde incelemek ve gerçek amacının ne olduğunu tespit etmek temel amaçlardan birisini oluşturmaktadır. Özellikle ulus-devlette yönelik jeofobi kavramının kullanılması, Fairclough (2003:158)'un ifadesiyle dinî unsurları da içinde barındıran ve değişimleri sistematik olarak belirlenen toplumsal ilişkilerle ve süreçlerle ilgili olmasından kaynaklanmaktadır.

Buna göre ulus-devlet yapısıyla ilgili görülen temel unsur, bir şeye karşı müspet yönde beslediği aşırı his veya ilgili, o şeye karşı kaybetme korkusuyla oluşan yoğun duygu haliyle izah edilebilir. Örneğin Yunanistan'ın dış politika alanındaki uygulamalarının pek çoğu bu yönde olduğu ve yaşanan aşırı his yüklemesiyle ilgili olduğu görülecektir. Özellikle Doğu Akdeniz açısından bu durum değerlendirildiği zaman, Ege Denizi'ndeki adalarının tamamının, buna ilaveten Kıbrıs Adası'nın bütününe değerlendirilerek oluşan coğrafyasının entegrasyonu ezelden beri arzu edilen 'ilhakın' (Enosis) bir sonucu olarak görülmekte, hatta ve hatta histeri derecesinde yüksek bir arzu haline gelmektedir. Yunan halkının tarihten gelen kadim arzularıyla Kıbrıs'a sahip olma yönündeki arzuları, bahsi geçen konunun gerçekleşmesi için gerekli olan her şeyi yapabileceğini gösteren pozisyonda olduğunu, hatta bunu histeri derecesinde koruduğunu göstermektedir. Bu yüzden Yunan halkında olduğu gibi toplumsal korku; Kıbrıs, Ege, Doğu Akdeniz gibi mekânsal coğrafya ile ilişkilendirildiğinde jeofobinin, bazen toplumlara kanat takarak uçurabildiği gibi bazen de ayaklarını yere prangalayarak hareket etmesini engelleyebilmektedir.

Bundan dolayıdır ki bu çalışmanın konusu, devletlerin ya da karar alıcıların dış politikasını etkileyen unsurlardan birisi olarak jeofobinin, dış politika uygulamalarının şeklini ve esaslarını göstermektedir. Buna göre adı geçen bu kavramın çeşitli örneklerle destekleyerek Yunan ve Rum halklarını nasıl etkilediğini göstermek temel amaçlarımızdan birisi olmuştur.

2. Dış Politikada Korku ve Travmanın Yeri:

Uluslararası ilişkilerde veya ilgili devletin dış politika analizinde toplumsal korkulardan söz edildiği bilinmektedir. Örneğin Yunanistan'da sağ görüşlü bir siyasetçinin "Bize oy vermezseniz, yarın Yunanistan diye bir ülke kalmayacak" veya "Türklerle anlaşsaksak, kutsal başkentimiz Kostantinopolis'i kaybederiz; her şey çok daha kötü olur" gibi sözlerin söylemesi, bireyin ve geniş halk kitlelerinin düşünceleri üzerinde baskı oluşturacağı açıktır. Siyasal iktidar için bundaki amaç, bireyler ya da kitleler üzerinde korku oluşturmak ve korkuyu oya tahvil etmektir.

İnsan ilişkilerinde ve günümüz siyasal iletişimde korkudan söz edilirken, genellikle cezalandırma süjesinin kullanıldığı görülmektedir. Ancak geçen zaman dilimi içinde bu cezalandırma, soyut bir hâl almaya başlamıştır. Örneğin ilgili toplum içinde farklı düşünceye, davranışa ve eğilime sahip olan bireyin, o gruptan dışlanabildiği ya da ötekileşebildiği görülebilmektedir. Dolayısıyla günümüzde insanlar, bunun yaşanabileceği ve toplum içinde yalnızlaşabileceği korkusuyla, istediği davranışı gösterememekte veya içinden gelen düşünceleri rahatlıkla ifade edememektedirler. Bu durum, özellikle demokrasisi gelişmemiş veya gelişmekte olan toplumlarda daha belirgin olarak görülmektedir. Bu tür rejimlerde, tahakküm temelinden hareketle korku yaratmaya, kişiyi ya da kitleleri kontrol altına almaya veyahut yönetmeye ya da yönlendirilmeye çalışılmaktadır. Bundan da anlaşılacağı üzere korku, siyaseten iletişim kurmayı sağlayan bir araç olmaktan çok,

DOSYA

DOĞU AKDENİZ VE DENİZ HUKUKU

günümüz modern toplumlarında hizaya getirme vasıtası olarak kullanılmaktadır.

Bu durumda belirsizlik içinde hayatını sürdüren toplumlar, kendisi dışında farklı olan her şeyden ve her durumdan korkmaktadırlar. Korku ve belirsizlik içinde yaşayan toplumlar, ister istemez karmaşaya, şiddete, çatışmaya ya da saldırgan duygular geliştirmeye ya da çaresizlik içinde kendini güvende hissedebileceği bir otoriteye yönelebilmektedirler (Demir, 2010:726). Korku karşısında acziyete düşen birey veya toplumlar; zamanla korku senaryolarını, kurgulanmış tehditleri, komplo teorilerini oluşturmaktadırlar. Bu durumu fırsata dönüştürmek isteyen güçler ise korkuyu yönetmeye çalışmaktadırlar. Bir başka deyişle korkunun gücünden yararlanarak siyasal otoritesini güçlendiren iktidarlar, siyaset alanının tamamını kuşatarak yönlendirmektedirler.

İşte jeofobi tabiri de bu olgusal mantıktan türetilmiş bir kavramdır. Bu kavram, siyasal coğrafya ve jeopolitik arasındaki en temel ayrım olarak görülen değişen (hareketli) ve değişmeyen (durağan) unsurların değerlendirmesinden oluşmaktadır (Tamçelik ve Ayhan, 2013:23-26). Fobi; kontrol edilemeyen, temelsiz, mantık dışı korku ve endişeleri tanımlamak için kullanılan bir tabirdir. Öyle ki, toplumların travmatik tecrübelerinin ya da fobilerinin altında yatan temel sebep bu olduğu iddia edilmektedir. Ancak burada coğrafya ve fobi kelimesinden oluşan jeofobinin, bilinçaltı bir anomaliyi işaret ettiği iddia edilmemektedir. Buna göre siyasal coğrafya, jeopolitiğin içinde yer almakla (Cam, 1999:25-26) birlikte jeofobi; siyasal coğrafya ile siyasal psikoloji arasında kalan bir alanı kuşatmaktadır.

Coğrafya ile psikoloji kavramlarının birleşmesinden oluşan jeofobi; siyasal coğrafyayla jeopolitiğin, insan ve toplum ilişkisiyle psikolojinin, uluslararası ilişkiler disiplini ve siyaset bilimiyle de teorik alt yapısını oluşturmaktadır. Bu bağlamda jeopolitik ile jeofobi arasındaki temel fark, dış politikanın saptanmasında, uygulamasında,

yönlendirilmesinde devlet süjesinden ve jeopolitikten ziyade, insan formasyonunu daha çok önemsemesi ve toplumları nesnel değil, öznel gören bir varlık olarak ortaya çıkmasıdır.

Jeofobi, Uluslararası ilişkiler teorilerinde bir kavram olarak değerlendirildiği zaman halk düzeyindeki toplumların sahip oldukları veya olmak istedikleri siyasal coğrafya karşısındaki tutumlarıyla ilgilidir. Bu duyguların temelinde genel olarak devlet, aile, eğitim, toplum, medya ve sosyal çevre gibi müesseseler olup, bunlar tarafından aktarılan ve yeniden üretilen tarihî ve kültürel yargılar ya da önyargılardan oluşmaktadır.

Kültürel aktarım kuramına göre nefret söyleminin ana akım kültürden ya da alt kültürden öğrenilen bilgilerin veya değerlerin, gerek bireysel eğilimlerle, gerekse kültürel eğilimlerle ortaya çıktığı bilindiğinden (Doğu, 2010:224), Arap/Türk/Yunan/Alman vb. halklarında oluşan önyargılarda mevcut stereotipiler aktif rol oynadığı veya stereotipilerin kuşaktan kuşağa geçmesinde katkı sağladığı görülmektedir. Dolayısıyla bir toplumda önyargı anlayışı, Gordon Willard Allport'un ifadesinden hareketle üzerinde fazla düşünmeden kullanılan değerlendirici hükümler olarak tanımlanmaktadır (Allport, 2016:78).

Buna göre tarihî ve kültürel yargılar ya da önyargılar, ilgili halklar için tarihten edinilen acı tecrübelerden alınmaktadırlar. Buna göre İsrail halkı veya Yahudi toplumu için Kudüs, arz-ı mev'uda ait toprakların kalbi gibidir. Dolayısıyla bu topraklar, Yahudiliğin doğup büyüdüğü ve geliştiği bölgeler olarak görülmekte ve bu nedenle Yahudiler için vazgeçilmez kutsal topraklar olarak değerlendirilmektedirler. Bu yönü ile Kudüs, Yahudi yurttaşlarının özgürlük ve güvenlik alanı olarak değerlendirilmekte ve bu değere yönelik yapılabilecek her türlü girişim saldırı olarak görülmesine neden olmaktadır. Ancak Yahudi toplumu için Kudüs'ü elinden bulundurma arzusu, korku yaratabildiği gibi, bulunduramamak da korku yaratmaktadır. Çünkü Yahudiler için

DOSYA

DOĞU AKDENİZ VE DENİZ HUKUKU

kutsal olarak addedilen bu bölgenin önemli bir kısmı, Müslümanların elindedir. Nesnel olarak düşünüldüğünde, bu durumun Yahudiler için muazzam bir kayıp olduğu ve bu kaybın derin travmatik tecrübeye dönüştüğü açıktır. Travmatik bu durum, İsrail devletinin dış politikasını etkilemekle birlikte ciddi bir korku halesiyle de karşılaşmasına neden olmaktadır. Örneğin İsrail devletinin karar alıcılarının pek çoğu, var olan kutsal topraklarını korumak için daha agresif veya daha saldırgan bir politika takip etmesi bundandır.

Aynı durum 1923'ten beri Türkiye için de geçerlidir. Lozan'da elde edilen egemen toprakları kaybetme tehlikesini hisseden Türkiye'nin; Ermenilere, Yunanlılara ya da komşu Arap devletlerine karşı tedirginlik, korku ya da şüphe duyması bu nedenden ileri gelmektedir. Dolayısıyla Türk ideası, var olma duygusunu koruyabilmek adına psikolojik olarak komşu halklarla nihai uzlaşmaya varmış ve topraklarını korumak için daha büyük refleks göstermeye başlamıştır. Ancak bu durum, Yunan toplumunda farklı nüksetmiş ve topraklarını genişletmek için yayılmayı bir politika haline getirmesine sebep olmuştur. İşte bu nedendir ki, Yunan devletinin ölçsüz davranması, bölgesel dengeleri gözetmemesi, uluslararası hukuku kendince yorumlamaya çalışması vb. davranış kalıplarını buna göre geliştirmesi, jeofobi kavramıyla izah edilebilecek bir fenomenin tetiklemeyle oluştuğu değerlendirilmektedir.

Aslında jeofobi, çeşitli gruplar ve fertler arasında farklı şekillerde algılanabileceği aşikârdır. Örneğin İsrail'in muhafazakâr kesimin büyük bir ekseriyetinde İslamiyet'i korku dini, Müslümanları geri kalmış bireyler, ülkelerini de anti-demokratik ya da bilimsel gelişmelere açık olmayan bir toplum olarak görme eğilimindedir. Ne var ki bu görüşün yanlış öncülleri, sonucun da yanlış olmasına neden olmaktadır. Öncül değerlerle sonucun yanlışlığı, İsrail entelektüellerince değerlendirilebileceği açıkken, başta Kudüs olmak

üzere Filistin topraklarının büyük bir bölümünü işgal etmeyi haklı göstermeye çalışması, İsrail yönetiminin jeofobiyi araçsallaştırdığı varsayımını güçlendirmektedir. John Fiske'nin görüşlerinden hareketle İsrail toplumu ve karar alıcıları, dünyanın ne olduğundan ziyade, nasıl olması gerektiğiyle (Fiske, 2014:211) ilgilidir.

Bu durumda jeofobinin iki boyutunu birbirinden ayırt etmek yerinde olacaktır. Bunlardan birincisi görüş, tutum ve davranışlarda görünür hale gelen, ikincisi ise güncel boyutuyla birlikte görünür olguları besleyen basmakalıpların içeriğine bakmayı zorunlu kılan halidir. Bu konuda verilebilecek en uygun örnek, çeşitli araştırmalarda da ders kitaplarında, ilgili ülkenin jeopolitikasına veyahut siyasal coğrafyasına ait bilgilerin eksik, yanlış ve önyargılarla dolu olmasıdır. Hâl böyle olunca jeofobi, daha da önem kazanmaktadır. Zira jeofobi, siyasal coğrafyaya ve jeopolitik verilere göre daha aktif ve değişkendir. Ne var ki jeofobiden hareketle bir ülkenin siyasal coğrafyasını salt bunun üzerinden tanımlamak veya anlamlandırmak beyhude bir davranış olacağı da açıktır.

Aslında Orta Doğu'nun coğrafi konumunun jeopolitik ölçülerde tamamlanması oldukça gecikmiş bir konudur (Demirkollu, 2005:15). Terence Prittie'in ifadesiyle Orta Doğu'nun coğrafi konumunun jeopolitik ölçülerle ikamesi veyahut takviyesi, dengeleri değiştirebilecek niteliktedir (Prittie, 1967:1729). Bernard Lewis'e göre ise Ortadoğu'nun siyasal coğrafyasına dinamizm katan ve onu önemli kılan yaklaşım da budur (Lewis, 1995:15). Tayyar Arı ise Orta Doğu ile ilgili olarak sosyo-ekonomik ve siyasal yapının çarpan etkileri, bölgedeki ulus-devletlerin gücünü hızlandırıcı unsurlar olarak değerlendirmektedir (Arı, 1999:25-26).

Bundan hareketle İsrail devletinin arz-ı mev'ud olarak idealize edilmiş kutsal toprakların varlığını irdelemek bu amaç içerisinde hem meşru, hem de asli görünmektedir. İsrail'in idealist

DOSYA

DOĞU AKDENİZ VE DENİZ HUKUKU

teorilerden etkilenecek ortaya atılan, din ve tarih süjesinden istifade edilerek temellendirilen kutsal toprakların (arz-ı mev'ud) elde edilmesi ya da realist teorilerle ve rasyonel akılla gerçekleşmesi pek mümkün görünmemektedir. Dolayısıyla İsrail'in arz-ı mev'ud siyaseti bir ölçüde ifrat ile tefrik arasında sıkışıp kalmış gibidir. Genel tabiriyle dış politikada uygulanan idealizm ile realizm arasında sıkışan İsrail dış politikası, arz-ı mev'uddan geri duran her türlü eylemi ve durumu tehlike olarak gören idealistlerle; İsrail'in siyasî ve idarî sınırlarının mevcut durumdan daha da küçülmesinden korkan realistlerle olan çatışması arasında sıkıştığı görülmektedir. Her iki siyasî akımda da mekânsal boyut ile duygusal boyut var olup, birinde 'siyasal coğrafya'; diğerinde ise 'korku' galebe çalışmaktadır. Dolayısıyla bu unsurun birleşmesiyle oluşan jeofobi, İsrail dış politikasında etkili bir unsur olarak uygulanageldiği değerlendirilmektedir.

Uluslararası ilişkiler disiplinine ve dış politikaya yönelik ilk kez kullanılan jeofobi veya buna dair olguların tümü, günümüzde küresel hale gelmiş değildir. Bu bağlamda her ulus-devletin kendine mahsus siyasal coğrafyası olduğu veya bu coğrafyayı kendine göre genişletme çabası içinde bulunduğu göz önüne alınırsa jeofobinin yeterince gelişmemesinden ya da kavramlaşmamasından kaynaklanan eksik bilgilendirmenin olduğu anlaşılacaktır. Zira yaşanan veya var olan korku çeşidinin; başta tarihe, kültüre, dine, psikolojiye, hafızaya vb. birçok hususa dayanması, onun daha da yerel olmasına veya mahalli gelişimin sağlanmasına neden olmaktadır. Esasında tüm kimlikler; kendine mahsus siyasal, sosyal ve kültürel hüviyete sahiptirler. Bu özellikler, "öteki" olarak tanımladıkları ve meşrulaştırdıkları içindir ki, jeofobi de ilgili toplumun öznel değerleriyle izah edilmektedir.

Örneğin Yunan devletinin 'kategorik' olarak Türk karşıtlığının olduğu bilinen bir gerçektir. Yunanistan'da korku kültürünün temel değeri; var oluşsal duruma karşı ortaya çıktığı

varsayılan tehdit, şiddet ve yok ediş olup, temel niteliği de 'her an, her şey olabilir' yönündeki aşırı septisizme (şüphecilik) dayanmış olmasıdır. Yunanistan'da oluşan korku kültürünün en kötü yanı ise tıpkı birey-birey ilişkilerin de olduğu gibi uluslararası toplumla veya uluslar-üstü kurumlarla tesisi edilen ilişkinin, risk ve tehdit temelli olabileceğiyle ilgilidir.

İktidarı ve gücü elinde bulunduranların; korkuyu, bağımlı bir toplum yaratmak için kullandıklarından hareketle toplumu asıl kimliğinden uzaklaştırmak ve istenilen ölçülerde insan yaratmak olduğu bir gerçektir (Demir, 2010:725). Buna göre bireyin ve toplumun, güç odaklı korku politikasının bir parçası haline gelmesi doğaldır. Hâl böyle olunca jeofobi, siyasal iktidarca iki yönlü kullanılabilirliği değerlendirilmektedir. Özellikle siyasal güç unsurları, idealize edilmiş mekânsal sınırların genişletilmesi yönünde kullanılabilirliği gibi, mevcut siyasal coğrafyanın daralması, küçülmesi veya parçalanması şeklinde de değerlendirilebilmektedir. Buna göre birinci durumda; bir devletin mevcut sınırları ideal edilenden daha küçük olmasından ötürü genişlemeye ve büyümeye olan heyecanın olmasından doğabilecek endişe, zamanla korkuya dönüşmesi ve bunu korku kültürüne evrileştirebilmesi gibi, ikinci durumda ise mevcut sınırlardan daha küçük bir duruma dönüşerek parçalanması yönünde duyduğu korkunun histeri derecesinde belirgin bir hal almasıyla izah edilebilir.

Aslından her iki durumda da iktidar, korku üzerinden yürüttüğü bu politikalarla bireylerin kimliğini ya apolitize ya da depolitize ederek, onları korku sarmalı içine itebilmektedir (Demir, 2010:725). Böylece bireyler; devletin, hükümetin veya rejimin dayattığı sistemin istediği gibi çalışmasını sağlayabilmektedirler. Bu anlamda bireyler veya insan yığınları; devletin, hükümetin veya rejimin güç unsurları tarafından yürütülen siyasetten uzak tutulmaktadır. Apolitize olan bireyler veya toplumlar, bu durumun

DOSYA

DOĞU AKDENİZ VE DENİZ HUKUKU

birer tercih olduğuna inandırmaktadırlar. Ne var ki, bu yanılgıdan başka bir şey değildir. Zira apolitize olma durumu, genellikle iktidar tarafından ilkin farkında olarak, ancak zamanla uygulayageldiklerinin etkisinde kalarak farkına varmadan toplum ve birey üzerine tatbik edilen bir politikaya dönüşebilmektedir. Özellikle kitlelere sunulan bu politik durum, bireye ve kitlelere arz edilirken, genellikle eğitimle ve medya aracılığıyla sunulmaktadır.

Birey ve toplum, birincisinde derinden ve sürekli olarak etki altına almakta; diğerinde ise kısasürel ve yüzeysel derece etkilemekte ve birey ile grup zihnini seçilen zaferlerle ve travmalarla şekillendirebilmektedirler. Böylece toplumsal hafıza, kolektif hafızaya ve devletin arzuladığı kolektif kimliğe dönüşebilmektedir. Bu yöntemde siyasal iktidar, bireyin ve toplumun iradesini bir ölçüde vesayet altına alarak kolektif kimlik üzerinden dış politikayı yönlendirebilmekte ve uluslararası toplumla ilişkiye geçebilmektedir.

Örneğin Türkiye'deki 1980 darbesinden sonrasında yaşanan süreç, bunun en iyi örneklerindedir. Zira 1980 darbesinden sonra yetişen bireyler; dünyada ve Türkiye'de neler olup bittiğiyle ilgilenmeyen, kendini herhangi bir siyasî düşünceye ait görmeyen, düşündüklerini ifade etmeyen, muhalif görüşlerden çekinen kişiler olarak değerlendirilmektedirler. Türkiye'de apolitize, özellikle de baskılarla depolitize edilmiş bireyler; eğitim ve medya çalışmalarıyla ortaya çıkmış geniş sosyal grupları oluşturmaktadırlar. Aynı durum, kısmen Yunanistan için de geçerlidir. Buna göre Yunanistan devleti, sürekli olarak kendi vatandaşına eğitim yoluyla uzun vadeli ve medya aracılığıyla da kısa ve etkili yöntemlerle hitap etmekte ve Türkiye'yi, Arnavutluk'u, Makedonya'yı vb. seçilmiş konuları ilkin apolitize, daha sonra da toplumsal baskılarla depolitize etmeye çalışmaktadır.

Her şeyden önce Yunanistan'da siyasal seçkinlerin oluşturduğu resmi idea,

koru kültürüne dönüşerek toplumu ve bireyi yönlendirmeye çalışılmaktadır. Yunanistan'daki siyasal iktidar; bireyin küresel, bölgesel ve yerel gerçeklerle uğraşmasını engelleyerek, toplumsal ve siyasal yaşamını şekillendirmeye çalışmaktadır. Hiç kuşkusuz ki, her iktidarın; korkunun üretilmesi, beslenmesi, aktarılması ve yaygınlaştırılması için kullandığı en önemli araç medyadır (Demir, 2010:726). Bu aşamada medyaya düşen rol, görsel araçları kullanarak bireye ait duygu ve düşünceleri belli bir amaca yönelik kullanmaya odaklaması doğaldır. Bu açıdan medya, eşsiz bir konuma sahiptir.

Özellikle güç ve iktidar sahipleri, korku unsurunu medya üzerinden aktararak bireylerin özgürlüklerinin sınırlandırılmasına, toplumun etkisizleştirilmesine ve tek elden yönetilmesine yardımcı olmaktadır (Demir, 2010:727). Bu yönü ile Suriye devletinin yetkilileri, iletişim araçlarını kullanarak Özgür Suriye Ordusu'nu (ÖSO) ve onu temsil eden liderlerinin veya gruplarının aleyhine kamuoyu oluşturmak için her fırsatı değerlendirdikleri görülmektedir. Esat rejiminin ÖSO'yu kötülemesi ve müesses nizamı bozanlar olarak tanımlaması bundandır. Esat yönetiminin bunları kötülerken yapmak istediği şey kendilerini iyi ve mağdur göstermektir. Bu sonuca göre Esat rejimi; korku politikasıyla oluşturduğu siyasasını ve buna bağlı siyasetini meşrulaştırmaya çalışmaktadır. Bununla ilgili olarak Şam rejimi; nefret söylemi geliştirmekte, doğrudan şiddet uygulamakta, korku çekiciliğiyle ikna etmekte, ahlakî panik oluşturmakta, ötekileştirmekte, ayrımcılık yapmakta, yok saymakta, önemsizleştirmekte vb. yöntemlerle halkını etkilemeye ve yönlendirmeye çalışmaktadır (Demir, 2010:727). Özellikle bu durumu nefret söylemiyle; önyargılarla, ırkçılıkla, taraf tutmakla, ayrımcılıkla, mezhepçilikle de beslemektedir (Alğan, Cengiz ve Şensever, 2010:15). Genellikle 'nefret' kavramıyla birlikte alınan kızgınlık, öfke, aşağılama ve saldırganlık gibi davranışların sonucunda oluşan bu durum, kişileri veya toplumları 'nefret suçuna' itmektedir

DOSYA

DOĞU AKDENİZ VE DENİZ HUKUKU

(Ataman, 2012:50).

İsrail toplumunda ise gerek kültürel kimlik gerekse grup olmanın getirdiği özellikler nedeniyle nefret söylemini belirtirken, bireylerden ziyade gruplar için kullanıldığı görülmektedir. Yunanistan'da da belirli dönemlerde artan milliyetçilik anlayışı ile toplumsal tahammülsüzlüğün değişiklik göstermesi veya hoşgörü eksikliğinin artması, nefret söyleminin zamana göre değişiklik göstermesine neden olmaktadır. Örneğin Atina'daki karar alıcıları; Yunanistan'ı korumak için 'ötekileştirdiği' değerlerini, Türkiye'yle, Kıbrıslı Türklerle veya KKTC ile tarif etmektedirler. Bu yüzden Yunan devletinin karar alıcıları, bazı dönemlerde Türkiye'nin ya da Türklerin kötülüğünü veya mutsuzluğunu istemeye yönelik düşünce ve davranış geliştirerek, nefret duygusunu tiksinti ile birlikte değerlendirmektedirler.

Buna göre nefret duygusu, Yunan ya da Rum halkında iki şekilde ortaya çıkmaktadır. Birincisi Anadolu'daki Türklere, sonraki aşamada ise Kıbrıs Adası'nda yaşayan Kıbrıslı Türklere karşı yönelmiştir. İkincisi ise elde bulundurmadığı İstanbul (Kostantinopolis), Ayasofya vb. unsurlara karşı duyulan husumettir. Buna göre Batı Anadolu'nun işgalinden veya Kıbrıs'ta Türklere karşı yapılan tedhiş hareketleriyle gibi bu unsurlardan uzaklaşmaya, onlardan kurtulmaya, hatta ve hatta bu gibi unsurları ortadan kaldırmaya yönelmiştir. Dolayısıyla Yunan devletindeki ya da GKRY'deki birtakım aşırı milliyetçi grupların korku ve nefret kültürünü oluşturulmasını veyahut geliştirilmesini jeofobiyle izah etmek yerinde olacaktır.

Özellikle iktidarın, ahlakî değerlerde panik yaratma için jeofobiden yararlandığı açıktır. Toplumsal yığınlarda öfke, korku, endişe, şiddet oluşturan bir olayın siyasal iktidarca sürekli olarak ve yüksek perdenden dile getirmesi, ister istemez bireyleri paniğe sevk etmektedir. Bu da iktidara, "halk böyle istiyor" söylemiyle eylemlerini

meşrulaştırmasına imkân vermektedir. Örneğin İran rejiminin, İslam Devrimi'nin yapılmasını halkın isteğine bağlaması bundandır. Böylece İran hükümeti, kendi meşruiyetini bunun üzerinden bir kez daha tesis etmeye çalışmaktadır.

Bununla birlikte iktidar; baskıyı, korkuyu, şiddeti ve şiddetin kurbanı olmayı meşru hale getirmektedir. Zira birçok devlette olduğu gibi Kuzey Kore'de de egemenliği sürdürülebilmenin en zahmetsiz yolu, şiddet tehdidini araç olarak kullanmaktır. Özellikle örtük şiddet; sembollerle, imgelerle ve çeşitli vasıtalarla topluma yansıtıldığı olmuştur. Diğer bir deyişle iktidar, korkuyu doğrudan değil, dolaylı yollarla topluma yansıtmaktadır. Esasında bunu, sıradan bir bireyin anlaması pek mümkün değildir. Zira korku, bireyin doğrudan aklında değil, daha önceden hazırlanmış ve depolanmış zihin dünyasına, bir başka deyişle bilinçaltına seslenmektedir. Nazi Almanya'sında olduğu gibi iktidar, halk kitlelerine tavsiye edilenlere uyulmasını, aksi takdirde ne gibi sonuçlarla karşı karşıya kalabileceğini söylemlerle, görüntülerle, kodlarla, imgelerle ve sembollerle hissettirmeye çalışmaktadır. Kuzey Kore rejiminde ise jeofobiye yönelik ürettiği idealar dünyası, korku kültürü yaratma mekanizması üzerinden gelişmekte ve özünde bu mekanizma örtük şiddete dönüştüğü görülmektedir. Bu durum, korkunun jeofobi üzerinden tanımlanmasına ve ikna edici gücünün ne kadar etkin olduğunu göstermesine imkân vermektedir. Hatta denebilir ki bu algı, jeofobiyi beslemiş ve güçlendirmiştir.

Örneğin Ermeniler tarafından Dağlık Karabağ'ın işgali ve oradaki Azerbaycanlıların yaşadığı bölgelerden sürülmeye mecbur edilmesi, Azerbaycan'da Ermenilere karşı topyeküncü bir yaklaşımın gelişmesine neden olmuştur. Bu yaklaşımı, Azerbaycanlı seçkinler ile ana akım Azeri medyası da desteklenmiştir. Bunun tesiriyle Azerbaycan'da, Ermenistan devletinin ve Ermeni halkının terörü kutsadığı görüşü kalıp-yargı olarak yerleştiği görülmektedir.

DOSYA

DOĞU AKDENİZ VE DENİZ HUKUKU

Noam Chomsky'e göre, gücü uhdesinde tutunanlar, ezilen halk kitlelerinin onayını alabilmek için ya olayları dramatize ederek ya da korku üreterek onları oyalama yoluna gitmişlerdir. Bu yöntemle siyasal iktidarlar; gerçek verilerin yerine, maniple veya dezenforme edilmiş verilerle kitleleri yönetmeyi tercih etmektedirler (Chomsky, 1997:11). Aslında bu yöntem, bilginin iktidar tarafından manipüle edilmesi ve korkuya dönüştürülmesiyle ilgilidir. Böylece iktidarlar, kitleleri etkileme ve ardından ikna etme sürecini gerçekleştirmektedirler. Jeofobiye dair ham veya işlenmemiş gerçek bilgiler, halka, kitlelere veya bireylere ulaşmadan önce işleminden geçirilmekte ve iktidar denetiminde yeniden yorumlanarak sunulmaktadır.

Aslından bilginin dezenformasyona tâbi tutulması, insanların korkuyla yönlendirilmesi ve onları sınırlandırılmış bir yaşama itilmesi, jeofobi uygulamaları açısından idealize edilen bir durumdur. Siyasal iktidarın gerçek yaşamdaki verileri belirlenmişlik ve sınırlanmışlık öğelerle, sessizce ve etkili bir şekilde bir başka boyuta aktarmasına ve toplumun bu durumu içselleştirmesine neden olmaktadır. Oysa birey ve toplum, jeofobideki korku sarmalıyla çevrelenerek sınırlı dünyanın içine hapsedildiği bir ortamda bulunmaktadır. Bir ölçüde birey ve toplum, iktidar tarafından güdülenmiş verilerle yönlendirilmişlerdir. Bu yöntemle siyasal iktidarlar, bireyin özne ve toplumun zihin dünyasını kendi amaçları doğrultusunda anlamlandırmakta ve ilgili unsurların dünyasını yeniden tasarlamaktadır. Siyasal iktidar, kolektif kimliği ve büyük grupların siyasal, ekonomik, psikolojik, ahlâkî, etik vb. alanlarını ve düşünce sistemlerini öylesine yaygın bir biçimde etkilemiştir (McLuhan, 2005:45) ki, ilişkiye geçmedikleri alan yok gibidir.

Siyasal iktidarın geniş gruplara ulaştırdığı korku söylemi, manipüle edilmiş bilgilerle ve görüntülerle desteklenmesinden, iktidarın kendi ideolojisini veya belirlenmiş devlet siyasasını ya

da çıkarlarını kabul ettirme çabasından başka bir şey değildir.

Söylem tekniğinin önemli isimlerinden birisi olan Foucault'tan farklı olarak yeni bir bakış açısı getiren Teun Adrianus van Dijk, söylemi, dil içinde kodlanan toplumsal kökenli bir ideoloji şeklinde tanımlamaktadır. Buna göre eleştirel söylem analizinde zihinsel denetimi sağlamak için söylemi denetlemek veyahut bunu bizzat üretmek gerektiğini ifade etmektedir (Dijk, 2010:14-15). Çünkü insanların; bilgileri, tutumları ve ideolojileri söylem yolu ile benimsenmekte ve söylemin kimin söylediğinin, ne tür bir amaçla ifade ettiğinin ve hangi koşullarda iletildiğinin incelenmesi gerektiğini önemli bir husus olarak görmektedirler.

Yunanistan'da da olduğu gibi siyasal iktidarın temel amacı, hâkim olduğu kitle üzerinde istediği yapmak ve yaptıklarını onların nezdinde meşrulaştırmaktır. Bu yüzden Kardak, Kıbrıs, Ege Adaları, MEB, enerji gibi unsurları jeofobi unsurları olarak kullanılmaktadırlar.

Yunanistan'daki iktidarlar açısından, Büyük Yunanistan'ın oluşması veya mitlerle desteklenmiş Megali İdea'nın gerçekleşebilmesi için atılan her adım meşrudur. Bu meşruiyet, gerekli girişimlerin yapılamaması halinde oluşacak kayıpların "var olmayı tehlikeye sokacağı" ya da "yok olmayı beraberinde getireceği" korkusunu salık vermekte ve insan-mekân ilişkisini dış politikada kullanmasına veyahut egemen devletin siyasal coğrafyasının bütünlüğünün sağlanmasına dönüşmektedir. Devletin ülkesel bütünlüğünü koruyamaması manasına gelen bu korkunun, zaman içinde pekişerek dış aktörlerden, örneğin Ege'de ve Doğu Akdeniz'de Türkiye'den gelen her türlü girişimi bu bütünlüğün ortadan kaldırılması için atılan bir adım, tehdit ve var oluşa yapılan bir saldırı olarak değerlendirilmesine neden olmaktadır. Bu andan itibaren Yunanistan'daki geniş halk kitleleri, yaptığı karşı saldırıları bir nevi nefsi müdafaa hakkı olarak görmek ve değerlendirmektedirler.

DOSYA

DOĞU AKDENİZ VE DENİZ HUKUKU

Aslında bu türden değerlendirmeler, halk kitlelerinin kendi hür iradesiyle yaptığı değerlendirmeler değildir. Bunun perde arkasında, siyasal iktidarın yönlendirdiği kurgulanmış dünyayla ilgili veriler bulunmaktadır. LouisAlthusser da dediği gibi siyasal iktidarın ideolojik aygıtının ürettiği şey, bireyin ve toplumun üzerine uyguladığı, bireyin öznel, kitlenin ise zihinsel bilincine tekdüze yansıtmasını veya istenilen tutumu sergilemesini sağlamaktadır (Althusser, 2003:23-25). Buna istinaden Yunanistan'da iktidara ait ideolojik aygıtın ürettiği jeofobi verileri, zaman içerisinde sindirilmiş, toplumu depolitize ederek, ortak değer üretmiş ve sonuçta iktidarın istediği bir toplumun yaratılmasına neden olmuştur. Yunanistan'daki merkez sağ ve aşırı sağ partilerin iktidar oyunu; devletin halk için var olduğu görüşünden çok, halkın devlet için var olduğu düşüncesiyle hareket ettikleridir. Yunanistan'da ilgili siyasal çevrelerce kurgulanan bu oyun, siyasal coğrafyanın parçalanma korkusu üzerinden tanzim edilmekte, bunun olmaması için toprak istirdat etmek gerektiğini belirtmekte ve bunun olmaması halinde bir tehdit, hatta bir korku sarmalı tesis edilmesini gündeme getirmektedir. Jeofobinin verilerinden hareketle yapılan bu inşa, dış politikanın uygulama araçlarından birisi olmakla birlikte iç politikada da meşruiyet ve iktidar olmaya tahvil edilmiştir.

Bu bağlamda devlet-iktidar ilişkisi, sıradan bir vatandaşı özgürleştirme çabasından çok korku-baskı-tehdit üçlemesine dayalı yeni bir hegemonyaya dönüştüğü görülmektedir. Özellikle Kaddafi Libya'sında kutsallaştırılmış devlet inancıyla birçok mit geliştirilmiş, ki bu mitin içinde jeofobi bir araç olarak kullanılmış olup, bireylerin ve geniş kitlelerin zihniyet dünyasını belirlemekte ya da etkilemektedir.

Bununla ilgili olarak Gramsci'nin kültür ve ideoloji konusunda yapmış olduğu çalışmalarda 'hegemonya' kavramı öne

çıkarmakta ve bu kavramı kültür, iktidar ve ideoloji yapılarıyla ilişkilendirerek sorunsallaştırılırken (Gramsci,2013:128), Yunanistan'da azınlıkta olan siyasal yönetici sınıfın, sıradan Yunan halkına nasıl hükmedebildiğini veya dahası kalabalık grupların azınlık grubun jeofobi uygulamalarına nasıl izin verdiğini sorgulamak gerektiği açıktır.

Yunanistan'da bu durum, siyasal azınlığın sıradan çoğunluğu yönetmesi durumundan başka bir şey değildir. Gramsci, bu sorunu hegemonya kavramıyla açıkladığından, Yunanistan'da egemen olan güçlerin ülkede temel kurum olan devlete ve onun organlarına sahip olmasıyla ya da kitle iletişim araçlarını istediği gibi kontrol etmesiyle izah edilebileceği düşünülmektedir.

Kısacası Yunanistan'da egemen siyasal iktidarın ürettiği jeofobi unsurları, hegemonya kavramı altında topluma dayatılmakta ve dış politikaya yön veren egemen sınıfın dünya görüşü olarak tanımlanmasına neden olmaktadır.

3. Yunanistan'ınDoğu Akdeniz'e Yönelik Dış Politikasında Jeofobinin Etkileri:

Yunanistan, jeofobiyi uygularken, bir anlamda iktidarın, uluslararası toplumun ya da hedef kitle konumundaki diğer toplumların zihinlerini etkilemek ve karşı taraftaki bireyin veya toplumun kişisel yıkımını gerçekleştirmektir. Bundan hareketle jeofobi, Yunanistan'da üzerine düşen görevi layıkıyla yerine getirmektedir. Özellikle bu noktada jeofobi, iktidarın hedef toplumların bireylerini yeniden kurgulamak ve sistemin gereklerine göre yeniden şekillendirmektedir. Örneğin Yunanistan'daki siyasal iktidar, jeofobiyi araçsallaştırarak Türkiye'ye, Türklere, Kıbrıslı Türklere karşı 'atipik' olan bir şeyi, sanki 'tipikmiş' gibi kabul ettirmek ya da 'tipik' olanı bir şeyi 'atipikmiş' gibi benimseterek veyahut 'ötekiymiş' gibi sunmaktadır. Buna göre Yunanistan'da jeofobi uygulamaları, genellikle etnik, dinî, tarihî, kültürel kimliklerin kamusal alan içerisinde yeri ve önemiyle ilişkilendirilmektedirler.

DOSYA

DOĞU AKDENİZ VE DENİZ HUKUKU

Yunanistan, yukarıda ifade edilen bu kimlik çeşitlerine karşı yaklaşımı, gerek ülke içindeki gerekse Doğu Akdeniz coğrafyasındaki mevcut diğer kimlikleri birbirinden uzaklaştırmaktadır. Doğu Akdeniz’de yaşanan bu ayrımlar, belirgin bir şekilde kendini göstermektedir. Buna göre ‘biz’ ve ‘öteki’ arasındaki farklılıklar daha da belirginleştirmekte, kimlikler arasında çatışma ortamı artarak ‘öteki olanı’ suçlayıcı bir tavra dönüştürmektedir. İster istemez bu durum; güvensizlik, korku, tehdit ve çatışmanın hâkim olduğu bir Doğu Akdeniz coğrafyası, Yunanistan’ı çevreleyen bir kadermiş gibi gösterilmektedir.

Buna bağlı olarak Yunanistan’daki bir birey, kendini çevreleyen Ege ve Doğu Akdeniz coğrafyasından siyasî, dinî ve tarihî kimlik temelli bir tehdit algılamasına neden olmaktadır. Bu ise Yunan halkını ve bireyini, adı geçen tehdit sonucunda yok olma korkusuyla ‘öteki’ olarak algılanmasına ve bununla ilgili şeyleri jeofobi olarak addetmesine imkân sağlamaktadır. Jeofobiye göre Yunan halkı, tehdit olarak algıladığı Türkiye’yi ve KKTC’yi doğrudan tehdit olarak görmesine ve gerekli önlem almaz ise ‘yok olacağına’ inanmaktadır. Bu yüzden jeofobi, Yunan dış politikasında ‘savunmadan’ çok, ‘saldırıyı’ doktrinize ettiği, proaktif eylemlerini aktif kıldığı, önleyici savaşa fırsat verdiği ve uluslararası hukuku ihlal edebildiği bir imkân sağlamakta ve kendince meşruiyet sahası oluşturmaktadır.

Yunanistan’ın, jeofobiyi stratejik araç olarak kullanmasının başlıca sebeplerinden birisi de sahip olduğu siyasal coğrafyanın özelliklerinden ileri gelmektedir. Zira Yunanistan’ın siyasal coğrafyası, onu çıkmaza itmektedir. Örneğin yüzölçümünün darlığı nedeniyle Yunanistan, stratejik derinlikten yoksundur. Bu yüzden Yunanistan; savunmadan çok, proaktif savaş yöntemlerini benimsemek, muhtemel saldırıyı önceden önlemek, savaşı sınırlarının ötesinde karşılamak, rakip için yıpratma ve bölme yöntemlerini aktif olarak

kullanmak zorundadır. Ancak Yunanistan’ın askeri ve demografik kapasitesi yeterli olmadığından bunun için yeterli güveni sağlayamamaktadır. Bundan dolayı Yunanistan, jeofobiye yönelik eylemlerini harekete geçirerek zafiyet alanını ortadan kaldırmaya çalışmaktadır.

Yunanistan’ın kuruluş felsefesini kategorize ederek Yunan ulusal kimliğiyle yüklenen jeofobi, birey olarak bir vatandaşın ya da halk olarak Yunan devletinin ‘kim olduğunu’ veya ‘kim olmadığını’ veyahut bir Anadolu Türkü’nün, bir Kıbrıslı Türkü’nün, bir Makedon’un, bir Arnavut’un vb. kişilerin ‘kim olduğunu’ veya ‘kim olmadığını’, bir başka deyişle ‘ötekilerin’ kim olduğunun üretildiği alan olarak değerlendirilmektedir. Aslında buradaki temel sorun, insanların bu sürecin içindeyken bunun farkına olup olmamasıdır. Althusser’in ifadesiyle ideolojinin içinde yer alan bu kişilerin, kendilerini ideolojinin dışında saymaları gibi bir durumla karşı karşıya bulunmaktadır (Althusser, 1989:54). Ne var ki Yunanistan’daki ve GKRY’deki bireyler, bütün açıklığıyla bunun farkında değildirler. Özellikle ekonomik buhran dönemine girmiş bir Yunanistan’ı yeniden birbirine kenetlemek ve elbirliğiyle sorunları aşmak için “korkmamız gereken tek şey, korkunun kendisidir” şeklindeki sözün sarfedilmesi, korkunun politik potansiyeline ilişkin bir hatırlatma olarak değerlendirilebilir. Özellikle duygusal anlamda pek de makbul olmayan bu duygu, Hobbesçu bir bakış açısıyla toplumları birleştiren ve tek bir amaç uğrunda ‘aynılaştıran’ bir kavramdır.

Tüm toplumsal, ekonomik, politik ya da dinî farklılıkları tek bir çerçeve içerisine alabilme kapasitesine sahip bu hissin (korku), Leviathan’ı meşru kılan ve ulus-devleti toplu laştırmaya iten önemli dinamiklerden birisi olarak görülmektedir. Nitekim Ulrich Beck’in de benzer şekilde ifade ettiği gibi, ‘düşman imgeleri’ ya da ‘ulusal güvenlik’ gibi metaforlar üzerine inşa edilen XX. yüzyıl ulus-devlet kimliğinin en önemli meşrulaştırıcı unsurlardan biri olarak korku olduğuna dikkat

DOSYA

DOĞU AKDENİZ VE DENİZ HUKUKU

çekmektedir.

İsrail örneğinde olduğu gibi şiddet uygulama tekeli elinde bulunduran devlet aygıtı için korkunun hem caydırıcılığı, hem de bütüncü bakımdan önemli bir araç olduğu ortadadır. Hatta iddia edilebilir ki, Uluslararası ilişkiler disiplininin en önemli belirleyicisi konumunda bulunan realizmi ve bununla ilgili teorileri yaşatan başlıca husus yine korku halesidir. Dolayısıyla Furedi (2008:648-649)'nin ifadesiyle tarih, sosyoloji, hukuk, siyaset bilimi ve Uluslararası ilişkiler disiplininin kesiştiği noktada bulunan korkunun, ulus-devletin politikalarını veya geniş grup kültürünü beslediği bir gerçektir (Elmas, 2014:40).

Özellikle hantal ideolojilerde bulunan bireylerin gönüllü ya da mecburi eylemlerini besleyen korkunun, uluslararası güvenlik politikasını şekillendiren en önemli araçlarından birisi olduğu muhakkaktır. Devlet olarak Yunanistan'ın kurulmasından bu yana, korku ve korkunun oluşturduğu kültürel kötümserlik giderek artmaktadır. Ne var ki Yunan halkının 1830'dan önce de toplumsal korkuları vardır.

Ancak korkuya neden olan sebepler, 1830'dan sonrasında belirgin bir şekilde değişmiştir. Örneğin 1830'dan önce devlet kuramamanın verdiği 'devlete sahip olamama' (devletsizlik) korkusu, 1830'dan sonra ise 'devletin varlığını koruma' (devletlilik) korkusu en belirgin korku olguları olarak ortaya çıkmaktadır. Ancak Yunan halkının korkuları, derin ve tarihî arka planı olan büyük ve hantal ideolojiler üzerine kuruluken, Yunanistan devleti kurulduktan sonra daha esnek, daha konjonktürel ve eskiye göre çok daha mikro boyutta geliştiği görülmüştür. GKRY'deki korku sistematığı ise daha yakın tarihlidir. 1960'da kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti'ni, 1974'ten sonra ortadan kalkabileceğine yönelik korku duygusu, adeta histeriye dönüşmüştür. Zira 1963'ten sonra bu devlet; etnik, sosyal, toplumsal, bürokrasi, ordu, polis, eğitim, belediye vb. bütün

yapılar içinde tek tipleşerek Rumlaşmış olması ve kurulan yeni toplumsal düzenin ahenginin devam etmesi en büyük amaç iken, bunun tersinin gerçekleşmesi halinde ise en büyük tehdit olarak değerlendirilmektedir.

Yunanistan'da ve GKRY'de korku türleri hızlı değişse de temelde var olan en büyük korku, varlık korkusudur. Yunanistan'ın ve GKRY'nin bunun dışında korku çeşitleri olsa da bunlar sıklıkla tüketilmekte, tüketildikten sonra yenileri üretilmekte ve onlar da tüketildikten sonra yeniden üretilmektedirler. Günümüzde Yunanistan için Doğu'dan gelen tehlike, Rum halkları için de Kuzey'den gelen tehdit, Türkiye'yle ilgili olup, her iki halk kitlesi de bu korkuyla kuşatılmışlardır. Ne var ki Yunanistan'da olası bu tehlikeye karşı aciziyetin yüksek olması, GKRY için ise ilgili tehdidin artarak devam etmesi korkuların en büyüğünü besleyen kaynak olarak görülmesine neden olmaktadır.

Aslından Yunanistan'da korku üzerinden uyguladığı politikaların en güçlü yanı, dış politika risklerine karşı yüksek düzeyde dayanıklılık göstermiş olmasıdır. Buna göre Yunanistan'da inşa edilen korku sarmalı, günümüzde konjonktürel korkuları üretmekte ve etkili bir şekilde kullanılmasına neden olmaktadır.

Özellikle Yunanistan'da inşa edilen bu korku, Hobbes'un de ifade ettiği gibi 'birleştirici' unsur olarak toplumsal dayanışma için kullanılmaktadır.

Hâl böyle olunca jeofobi, Yunanistan'da ve GKRY'de siyasal iktidarın ürettiği ideolojinin bir parçası olduğu ve toplum düzeyinde yerleşik bir hale geldiği görülmektedir. Yunanistan'da ve GKRY'de jeofobiye ilişkin üretilen değerler, siyasal iktidarın kimlik değerleri üzerinden şekillenmesine ve nesne-özne arasında kurulan bağlarla yapılandırılmasına neden olmaktadır. Jeofobiye yönelik idealar dünyasının belirlediği özne, önce kendisi için belirlenmiş ve tayin edilmiş siyasal ve toplumsal kimliğin içine girmektedir.

DOSYA

DOĞU AKDENİZ VE DENİZ HUKUKU

Buna göre jeofobi, Yunanistan'ın ve GKRY'nin sahip olduğu ideolojik aygıtın etkisi altında kaldığı söylenebilir.

Özellikle bu durum, GKRY'de bireye müsaade edildiği ve görmesine izin verildiği gerçeklik dışında başka bir şeyin görülememesine veya düşünülmemesine neden olmaktadır. Çünkü GKRY'deki egemen aygıtlar, egemen unsurların ürettiği ideolojik aygıtlar olup, bireysel ya da toplumsal eğitim ile ideolojik yapı üzerinden sağlanmaktadır. GKRY'de bir ölçüde egemen unsurların ürettiği jeofobi; ideolojik aygıt ile toplumu yönlendirdiği ve bireyin iradesini ipotek altına aldığı gerçeğini göz ardı etmemektedir. Bu andan itibaren GKRY'deki birey, iradesini kullanandan çok, egemen unsurlar tarafından ruhsuzlaştırılan ve bir ölçüde nesnelleştiren bir hal almasına neden olmaktadır. İçine düşülen bu yanılsama, GKRY'deki bireyleri esaret altına almakta ve siyasal karar alıcılarca veyahut egemen unsurlarla belirlenen işaretler, kodlar, göstergeler, görüntüler, söylemlerle kişiyi gerçekdışı unsurlarla çevrelemekte veya yanılsamalarla biçimlendirmektedir.

Bundan hareketle GKRY'de siyasal iktidar; jeofobinin yardımıyla ülkenin egemenlik coğrafyasının parçalanarak yok edileceği korkusunu zerk etmesi, ister istemez bireyin ve toplumun irade gücünü kontrol altına almaktadır. Böylece bireyler ve toplumlar, dünyanın sadece kendisine sunulan kadar olduğuna inanmak durumunda kalmaktadırlar. Özellikle Yunanistan'da ve GKRY'de siyasal iktidar, varlığını sürdürmek için kendi korku kültürünü jeofobi üzerinden oluşturarak, eğitim ve iletişim araçlarıyla bunu ideolojik sistem haline getirip yaygınlaştırdığı görülmektedir.

Bugün Türkiye'yle Doğu Akdeniz'de ve Ege Denizi'nde yaşanan güç ve egemenlik çatışması, gerek Yunanistan'da gerekse GKRY'de korku üzerine inşa edilen politikaların uygulanabilmesi için karar alıcılara büyük fırsat

vermektedir. Nitekim Türkiye'yle olan çatışma alanının genişlemesiyle ve kendi içinde korkuyu barındırmasıyla Doğu Akdeniz'in barıştan çok, 'korku coğrafyası' olarak anılmasına neden olmaktadır.

Buna benzer durum Orta Doğu'da da yaşanmaktadır. Özellikle çoğunluğu Müslüman olan Ortadoğu coğrafyasından terörist eylemlerin gerçekleşmesi ve bunun toplumsal korkuyu beslemesi, oryantalist doktrinasyonun da uygulamalarını desteklemektedir. Edward Said'in bakış açısıyla, Orta Doğu'daki terör eylemleri barbar, vahşi, cani, acımasız bir 'öteki' kimliğini reel anlamda oluşturarak, İsrail'deki kurucu kimliğin daha da güçlenmesini sağlamaktadır (Said, 2017:49). Böylece modern düşünce tarihinin klasik düalizmi Filistin'de, Kudüs'te, Gazze'de vb. korku coğrafyalarının karşısında 'özgür İsrail'in vurgulanması gündeme gelmiştir. Özellikle Hamas'ın korku üzerinden oluşturduğu eylemler, İsrail'de toplumsal ve devlet algısının oryantalist görüş ekseninde şekillenmesine neden olmaktadır. Bu durum, İsrail'de jeofobinin gelişmesine ve korkuya dayalı düşmanlık beslenmesine imkân sağlamaktadır.

İsrail'in, oryantalizmin klasik tezlerine karşı zemin oluşturarak, Hamas, el-Fetih ya da Filistinli Araplar üzerinden ürettiği korkuyu, Filistin ve Orta Doğu coğrafyasına yönlendirerek jeofobinin, 'korku coğrafyasına' dönüşmesine imkân sağlamaktadır.

Gerek İsrail'in, gerek Yunanistan'ın, gerekse GKRY'nin karar alıcılarının yarattığı bu korku halesi, siyasal olarak araçsallaştırılmasından başka bir şey değildir. Özellikle İsrail'de neo-liberal politikaların yükselişi, ekonomik ya da sosyal sorunların sadece devletin kontrol altına alamayacağı kadar büyük problemler olduğu tezini gündeme getirmiştir. Buna göre 'sorumlulaştırma' aracı, vatandaşların söz konusu sorunlara karşı duyarlılık göstermesine ve İsrail hükümetine bu sorunların çözümü

DOSYA

DOĞU AKDENİZ VE DENİZ HUKUKU

konusunda destek olmasına imkân sağlamaktadır. Bu sayede İsrail devleti, sorumluluğunun bir kısmını vatandaşlarla paylaşarak hem kendi sorumluluğunu hafifletmiş, hem de toplumun İsrail hükümetinin politikalarına karşı destek vermesinin önünü açmıştır

(Mythen ve Walklate, 2006:131-132). İsrail hükümetlerinde dile getirilen 'teröre karşı savaş', 'suça karşı savaş' ya da en güncel biçimiyle 'İslam terörüne karşı savaş' gibi söylemler, söz konusu 'sorumlulaştırma' stratejisinin varyasyonları olarak değerlendirilmektedirler.

İsrail'de 'sorumlulaştırma'ya karşı ortaya atılan bütün eylemler, Kudüs'ün başkent olmasının ilanından sonra olduğu gibi bugün de İsrail toplumunun Hamas gibi korku nesnelere karşı harekete geçirilmesinde veya jeofobi için katma değer üretilmesinde oldukça önemli rol oynamaktadır. Bu haliyle İsrail, her türlü değer üzerinde addedilen güvenliğin tesis edilmesi adına politikasını korku ve korkunun getirdiği jeofobiye göre belirlenmesini sağlamıştır.

Bu bağlamda gerek İsrail'in, gerekse Yunanistan'ın, gerekse GKRY'nin kullandığı ideolojik gerçeklik; gerçek hayattan malzemesini elde etmekte olup, bu malzemeyle birlikte gerçek olmayan temsili bir dünya inşa etmekte ve zihinsel düşler sunmaktadır. Buna göre ilgili egemen formasyon, kendi toplumuna "her şey yolunda, rahat olun! Öteki tarafından birçok şey yapılmaktadır; ancak bunu sen çözemezsin; senin adına daha üst bir akıl olarak biz çözeceğiz" mesajını verilmektedir. Bu durum jeofobiye yönelik verilerin; birey tarafından algılanmasını kolaylaştırmakta, görsel iletilerin inandırıcılığını artmakta, umutlar dünyasını taze tutmakta ve egemen sisteme olan bağlılığı artırmaktadır.

Bu açıdan değerlendirildiği zaman jeofobi, Yunanistan'da ve GKRY'de devlet aygıtı veya karar alıcılar tarafından yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. Hatta denebilir ki, Yunanistan'da birey, sürdürülen ve egemen olan bu düzenden azade edilmemek veya dışlanmamak için iktidar tarafından üretilen korku kültürünün bir parçası haline getirilmiştir.

Yunanistan'da ve GKRY'de egemen unsurların ürettiği toplumsal korkular, ortak korku alanı olarak yaygınlaşmakta ve Yunan/Rum halkına doğrudan yansıtılmaktadırlar. Buna göre Yunanistan'ın ve GKRY'nin jeofobiye yönelik uyguladığı siyasal ideolojiyi, ilgili coğrafyada yaşayan her birey ve toplum hissetmekte ve yaşamaktadırlar.

4. Yunanistan-GKRY'nin Hidrokarbon Politikasının Jeofobi Açısından Değerlendirmesi:

GKRY'nin 2006 yılından uyguladığı dış politikadan mütevellit yaşanan ve doğalgaz keşfiyle gelişen bir dizi krizin adı ile beliren Doğu Akdeniz Çatışması, basit bir mesele olmaktan çok uzaktır. Sorun, denizdeki doğalgaz rezervlerini belirleme ve uluslararası piyasalara pazarlama gibi görünse de, öncelikle deniz yetki alanlarıyla doğrudan ilintili ve kıyıdaş devletlerin egemenlik hukukuyla alakalı bir konu olarak dikkatleri çekmektedir. Özellikle bölgesel aktörlerin temel hak ve yükümlülükleri için içine girmesiyle birlikte bu krizin gelişim seyri farklılaşmıştır. Doğu Akdeniz'de yaşanan bu gelişimin, zamanla Türkiye'yi ve bölgesel güvenliği tehdit etmeye başladığı da açıktır.

Doğu Akdeniz'de bulunan doğalgazla güç dengesini kendi lehine değiştirmek isteyen GKRY, Yunanistan ile tam ittifak, Mısır ve İsrail ile ortaklık ilişkisi içinde bulunmaktadır. Bu süreç içinde GKRY; KKTC'yi hiçe saymakta, Türkiye'yi ise nötralize etmeye çalışmaktadır.

Doğu Akdeniz'de yaşanan ilk krizde GKRY baş aktörken, ilerleyen zaman dilimi içinde Mısır, İsrail, Suriye, Lübnan gibi bölgesel aktörlerin yanı sıra ABD, Rusya, İngiltere, İtalya, Fransa gibi küresel aktörlerin de iştirak ettiği görülmektedir. Meseleye iştirak eden aktör sayısının artması Doğu Akdeniz'deki güç dengesini temelden sarsılmasına ve bölgenin istikrarsızlaşmasına neden olmuştur.

Doğu Akdeniz'de bozulan güç dengesini kendi lehine çevirmek isteyen GKRY, Türkiye'nin

DOSYA

DOĞU AKDENİZ VE DENİZ HUKUKU

ve KKTC'nin aleyhine bir politika takip ettiği açıktır. GKRY'nin hukuken tartışmalı parselleri uluslararası şirketlere açarak bölgedeki güç dengesini temelinden sarması, Türkiye ve KKTC için güvenlik ikilemi (Tamçelik, 2016:250-251) oluşturmasına yol açmıştır. Bunun üzerine Türkiye ve KKTC yönetimleri gerek Ada'nın genelinde, gerek Kuzey Kıbrıs'ta, gerekse Doğu Akdeniz'in bütününde güvenliğini artırmak için bir dizi eyleme geçmek zorunda kalmıştır.

Bu konu jeofobi yaklaşımıyla incelendiğinde GKRY, Doğu Akdeniz bölgesinden yararlanmak için ilkin tek başına bir karar almış ve ardından Kıbrıs'ın geneline ait MEB'in ilanına girişmiştir. Bu durum, stratejik dengenin KKTC'nin ve Türkiye'nin aleyhinde bozulmasına neden olmuştur. Aslında buradaki temel yaklaşım jeofobi tanımlamasına çok uygun olduğu değerlendirilmektedir.

Büyük Britanya'nın Ada'yı 1878 yılında kiralamasından sonra Kıbrıslı Rumlarda Yunanistan ile birleşme olgusu (Enosis) gelişim göstermiş, ancak 1974 yılında Türkiye'nin Kıbrıs'a müdahalesi ile akamete uğramıştır. Kıbrıslı Rumların genelinde ve zihinsel belleğinde yer eden bu müdahalenin etkisi derin, büyük ve ciddi olduğu kuşkusuzdur. Ada'nın Yunanistan'la birleşmesini hedefleyen Rum ve Yunan halkları, bunun gerçekleşmemesi üzerine yaşadıkları hayal kırıklığı; ilkin arzu edilen toprakları kaybetmekle histeriye, ardından var olan toprakları Türkiye'nin alabileceği düşüncesiyle psişik tutuma, daha sonra da bu durumun gerçekleşme ihtimaliyle travmaya dönüştüğü değerlendirilmektedir. Ancak bununla ilgili olarak Yunan ve Kıbrıslı Rumlar arasında ciddi bir farklılık göze çarpmaktadır. Öncelikle Kıbrıslı Rumlarda "1974 sendromu/Türk müdahalesi" şeklinde zuhur eden vaka, ilk ve tek örnektir. Toplumsal travma olarak Kıbrıs Rum halkının belleğine bulunan bu olgu, bir iğne gibi toplumsal belleğine batmaktadır. Bunu gidermek için Kıbrıs Rum halkı, her eyleminde bunun rövanşını almak, bedel ödetmek veya zafer kazanmak yönünde gayret göstermektedir. Kıbrıs Rum halkının ve karar alıcılarının zihinlerinde yer

alan ve zaman içerisinde siyasal kültüre dönüşen bu durum; toplumlararası müzakerelerin hemen hemen bütün safahatında, uluslararası platformda Türkleri, Türkiye'yi ve Kıbrıs Türk halkını kötülemekte, Ada'da ortak devlet kurmaya çalıştığı diğer ortağına ambargo uygulamakta, Türklerin aleyhine olabilecek her türlü kötü eylemin içine girdiği görülmektedir. Dolayısıyla Rum liderliği bu acıyı yok etmek, travmayı atlatmak ve 1974 kaybını yeni bir zafere dönüştürmek amacıyla "Ada'nın tek hakimi" sıfatıyla AB'ye girme başarısını göstermiş, ardından da "Ada'nın tek otoritesi" emaresiyle MEB ilanına girişmiştir. Jeofobi yaklaşımıyla 1974'te kaybedilen büyük fırsatı 2004 yılında AB'ye girerek yeniden elde edildiğini değerlendiren GKRY, bu kez de uluslararası konjonktörü ve hukuku kullanarak karadan karaya yapılamayan ilhakin denizden denize yapılmasına gayret sarfetmektedir.

Yunanistan ise Türk imgesinden algıladığı kötü etki, GKRY'ninki gibi ilk ve tek değildir. Yunan halkı ve devleti, XX. yüzyılda Türklerle girdiği mücadelede iki büyük travma yaşamıştır. Yunan halkının ve devletinin, ilkin 1919-1922 yılları arasında "Küçük Asya Felaketi"ni yaşaması, ardından Megali İdea'nın gerçekleşmeyecek olması, 1974'te ise Türkiye'nin Kıbrıs'a müdahale ederek Enosis'i engellemesi ve Ada'nın kalıcı olarak bölünmesi toplumsal olarak büyük hezimetin, öfkenin, hiddetin, korkunun ve travmanın yaşanmasına neden olmuştur. Üstelik Yunanistan'ın bu hezimetini aynı yüzyılın içinde yaşaması dış politikasında Türkiye'den rövanş, hatta ve hatta intikam almasına yol açmıştır. Yunanistan'ın; bölücü terör örgütü PKK'yı desteklemesi, bölücü başı Abdullah Öcalan'ı himaye etmesi, Kenya'da Yunan Büyükelçisinde saklanması, GKRY'nin pasaport vermesi, kaçan FETÖ terör örgütü mensuplarını Türk makamlarına teslim etmemesi Türkiye'yi "Doğudan gelen tehlike/düşman" olarak görmesinden dolayıdır. Doğu Akdeniz ve Ege Denizi'ni bu anlayışla değerlendiren Atina merkezli siyasal akım, Meis Adası özelinde Kıbrıs'ın anakara Yunanistan ile birleşmesini sağlamak için stratejik planlamayı

DOSYA

DOĞU AKDENİZ VE DENİZ HUKUKU

desteklemektedir. Bu plana göre Yunanistan; 1982 BM Deniz Hukuku Sözleşmesi'nden (BMDHS), AB müktesebatından, uluslararası toplumun enerji çeşitliğine duyulan ihtiyaçtan, uluslararası sistemde yaşanan ciddi kırılmalardan istifade etmeye çalışması bundandır. Buna göre Yunanistan, geçmiş yüzyıl içinde yayılmacılık siyasetiyle ilgili olarak yaşadığı iki büyük travmayı jeofobiye dönüştürdüğünü, bunun için de Türkiye'yi ve Türkleri "koru ve acı" ile tanımladığını, bunun kaynağını Türk imgesi olarak değerlendirdiği açıktır.

Görülebileceği gibi GKRY ile Yunanistan'ın ortaya koyduğu Doğu Akdeniz hamlesi, bir ölçüde travmalar dizisinin yansıması olarak değerlendirilebileceği gibi aynı zamanda yaşanan acıları başarıya dönüştürme (kazanılmış zafer) gayreti olarak da irdelemek mümkündür. Dolayısıyla Doğu Akdeniz'de keşfedilen doğalgaz kaynakları, stratejik dengeleri temelinden değiştirebilecek potansiyele sahip olduğu kadar GKRY'nin Doğu Akdeniz'de MEB alanlarını ilan etmesine, sondaj için ruhsat vermesine, Yunanistan'ın Ege ve Doğu Akdeniz alanlarını birleştirmesine, bu amaçla GKRY-İsrail-Yunanistan-Mısır-İtalya yakınlaşmasına, bölge dışı diğer güçlerin Doğu Akdeniz politikalarına karışmasına neden olmuş ve hepsinden önemlisi bu yapılırken, Türkiye'yle ve KKTC ile daha önceden kesilmemiş hesabını keserek mahsuplaşmaya çalışmıştır.

Bununla ilgili olarak ilk adımı 1979 yılında atan GKRY, Kıbrıs'ın karasularını 12 deniz miline çıkarmıştır (Yıldız ve Yaşar, 2012:167). 1974 travmasının etkisini gidermek için GKRY, uluslararası sistemde karşılığı olan bu eylemine Türkiye'nin karşı çıkmasından dolayı geri adım atmak durumunda kalmıştır. Bu hamleden kısa bir süre sonra yeniden harekete geçen GKRY, iki kademli bir stratejik plan hazırlamıştır. Buna göre GKRY, ilkin Doğu Akdeniz'de 'egemen Kıbrıs Cumhuriyeti' olarak 'MEB' tayinini kendi

yapmış, ardından da bu alanları uluslararası şirketlere açarak yaptığını meşrulaştırmaya çalışmıştır. GKRY'nin bu türden uygulamaları, bölgedeki tansiyonu giderek artırmış ve Türkiye karşısında yalnız kalmasına neden olmuştur. Bölgede gerilimin artması ve Türkiye karşısında yalnızlaşmış olması GKRY'de, jeofobiyle ilgili etkilerin yeniden depreşmesine ve bu alanda yetki ve güç kaybına girerek 1974 sendromunun yaşanmasına neden olmuştur. Deniz yetki alanları meselesini, jeofobiden kurtulmak için bir araç olarak kullanan GKRY, yine Türkiye'den açık tehdit ve misliyle karşılık bulduğunu ve klasik realizmle karşı karşıya kaldığını anlamıştır. Bu da GKRY'yi, dolayısıyla Yunanistan'ı daha kötü bir travmaya sürüklemiştir.

1974'te de olduğu gibi "Anavatan Yunanistan"dan yeterli yardımı ve desteği görmeyen GKRY, bütün bunları yalnızlık ve güçsüzlük olarak değerlendirmiştir. Bu iki durumdan kurtulabilmek için GKRY, 2007 yılından itibaren MEB sahalarında uluslararası şirketlerinin sondaj yapmasına izni vererek, konuyu tamamen uluslararasılaştırmıştır (Tamçelik, 2016:256). Özellikle Amerikan Noble Enerji şirketinin 12. parselde yaptığı çalışmalar sonucunda bölgede ciddi miktarda doğalgaz rezervinin bulunması, bölgedeki dengeleri değiştirmiş ve meselenin sadece Türkler ile Yunanlılar/Rumlar arasında olmadığını da göstermiştir. Bu durumda GKRY, tarihten rövanş alma şansını elde etmiş ve jeofobinin sarsıcı etkilerinden kurtulabileceğine inanmıştır.

Rum yönetimi, Doğu Akdeniz'den azami şekilde istifade edebilmek için ilkin 2003 yılında Mısır'la, 2007 yılında Lübnan'la ve 2010 yılında da İsrail'le ortay hat sistematığına bağlı olarak, MEB anlaşmalarını imzalamıştır. Lübnan'la yapılan anlaşma, Lübnan Meclisi'nin onayını beklemektedir. GKRY, 2001 yılından beri Suriye'yle anlaşma yapmak için görüşme yapıyorsa da henüz bir sonuca varmış değildir.

DOSYA

DOĞU AKDENİZ VE DENİZ HUKUKU

Libya yönetimiyle görüşmelerini sürdüren GKRY, Libya'da gelişen hadiseler nedeniyle ilerleme kaydedememiştir. Görüleceği gibi GKRY, paktomania bir tutum takınarak, Doğu Akdeniz'e kıyısı bulunan devletlerle anlaşma yapmış ve Türkiye karşısındaki yalnızlığını ve güç kapasitesindeki yetersizliğini ittifaklar kurarak gidermeye çalışmıştır. Yunanistan ise duruma doğrudan müdahale etmeyerek, Türkiye'yi GKRY ile muhatap kılmaya zorlamış, KKTC'yi Doğu Akdeniz'de kurulacak yeni sistemin dışında tutmaya çalışmış ve bölgede egemen unsurların başında olmayı tasarlamıştır.

Buna göre GKRY, 2007 yılından itibaren doğalgaz arama ruhsatı vermeye başlamış ve 12. parselde ABD'den Noble Enerji'ye, 2., 3. ve 9. parsellerde İtalyan ENI'ye, 10. ve 11. parsellerdeyse Fransız Total'a arama izni vermiştir. Yapılan keşifler sonucunda Doğu Akdeniz'de öne çıkmaya çalışan GKRY'nin, İsrail gibi oyun kurucu olma şansı pek yoktur. Özellikle tek başına oyun kurucu olamayacağını anlayan GKRY'nin etkisini azaltan bir diğer unsur ise uluslararası toplumun tutumudur. Bu bağlamda AB, NATO, ABD gibi uluslararası aktörler, keşfedilen kaynakların 'tüm Kıbrıslılara' ait olduğunu ve "ayrılığın değil, çözümün bir parçası olarak kullanılması gerektiğini" (Tamçelik, 2016:261) ifade etmektedirler. Dolayısıyla GKRY, artan baskısı neticesinde izleyeceği politikalarda rahat davranamamasına neden olmaktadır. Türkiye'nin uluslararası petrol şirketlerine baskı yapması, GKRY'nin Türkiye karşıtı hamle yapmasını ciddi bir şekilde sınırlandırmaktadır. Ancak GKRY'nin 'bütün Kıbrıs' adına AB'ye üye olması, Doğu Akdeniz'de AB'nin de söz sahibi olmasına imkân sağlamıştır. Attığı stratejik adımlarla Doğu Akdeniz'in en önemli unsurlarından birisi haline gelen AB, bölgeyle ilgili sorunlara taraf haline gelmiştir. Nitekim AB, GKRY'nin MEB politikasını ve hidrokarbon rezervlerini aramasına karşı çıkan Türkiye'yi, soruna karışmaması için uyarmış ve GKRY'yi

faaliyetlerine devam etmesi hususunda desteklediğini açıklamıştır.

ABD'ye Suriye, Mısır, Filistin ve Libya'da gelişen olaylara karşı kayıtsız kalamayacağını görmüş, Amerikan şirketlerinin belirlenen bölgelerde arama yapacağını belirterek GKRY'ye zımnen olsa da destek vermiştir. Bu da göstermektedir ki, GKRY, stratejik ve psikolojik üstünlüğü elde edebilmek için çeşitli ittifaklara girmeyi ve uluslararası aktörlerle işbirliği yapmayı tercih etmek zorundadır. Bu zorluk çerçevesinde GKRY, Türkiye karşısında yalnız kalmaya ve jeofobinin yansımalarını kısmen gidermeye çalışmıştır.

GKRY, devletlere hakkaniyet ilkesi çerçevesinde hak tanımamasına rağmen güttüğü politika gereği Türkiye'nin bölgedeki ekonomik ve askerî çıkarlarını tehdit etmeye başlamış, Yunanistan ise Türkiye'nin MEB alanını daraltmak ve Doğu Akdeniz'de küçük bir alana sıkışmasını sağlamak istemektedir. Bu yöntemle 145.000 km²'lik alanı kaybeden Türkiye'nin karşısında Yunanistan ve GKRY, jeofobiden gelen korkuyu ikame ederek dış politikasında kazanılmış zaferi elde etme niyetindedir. Türkiye, güney sınırlarında belirmeye başlayan bu tehlikeyi bertaraf edebilmek için birtakım adımlar atmış olması, GKRY ve Yunanistan için jeofobiden gelen korkuyu tekrardan depreştirmiş ve jeofobi konusunda kısır döngüye girmesine neden olmuştur. Bu yönde atılan adımlar, Türkiye'nin Doğu Akdeniz politikasını gözden geçirmesine neden olmuş, GKRY'nin ise bölge politikalarını sıkıntıya sokmaya başlamıştır.

GKRY'nin yürüttüğü aksiyoner hamlelere karşılık reaksiyoner bir tutum takınması ve istenen sonuca ulaşamaması nedeniyle Ankara yönetimi, güç unsurlarını kullanmak zorunda kalmıştır. Bölgede sondaj yapacak gemileri engellemek için Türkiye, savaş gemileriyle engellemede bulunmuş,

DOSYA

DOĞU AKDENİZ VE DENİZ HUKUKU

navtex ilan etmiş, uzun veya kısa süreli tatbikatlar yaparak bölgeyi tartışmalı bölge olarak göstermek istemiştir. Bu durum, GKRY ve Yunanistan üzerinde jeofobi unsurlarını tetikleyerek uyarıcı etkiye dönüşmüştür.

Bunun dışında Mısır'ın Doğu Akdeniz'de izlediği enerji politikaları ve bölgede kurmaya çalıştığı yeni denklemler birlikte Türkiye'nin ekonomik, enerji, güvenlik vb. konulardaki çıkarlarını önemli ölçüde tehdit etmektedir. Mısır'ın; GKRY, Yunanistan ve İsrail'le yaklaşmasının bir diğer sonucu da güvenlikle ilgilidir. Zira taraflar arasında askerî yaklaşmanın zamanla askerî ittifaka dönüşmesi, Türkiye'nin güvenlik tehdidi algılamasına ve Ankara Hükümeti'nin alandan kaynaklanan, ancak tarihten beslenen jeofobi uygulamalarını tetiklediği görülmektedir.

Değerlendirme ve Sonuç:

Bu çalışmada geliştirilmeye çalışılan jeofobi kavramı; beşerî tarihin oluşumunda ve ulus-devletin dış politika paradigmasında oldukça önemli bir rol oynadığı üzerinde durmaktadır. Bu yüzden jeofobi kavramı, siyasal ve mekânsal boyutun özelliklerinden hareketle güç unsurlarının küresel ve bölgesel çıkarlarını yakından etkilemektedir. Örneğin Kıbrıs'ın, Ege'nin veya Doğu Akdeniz'in mekânsal konumu, ilkin mahalli coğrafyaya, sonra da bölge coğrafyasına göre değerlendirmek gerekmektedir. Mahalli coğrafyaya göre değerlendirildiği zaman Kıbrıs, Ege veya Doğu Akdeniz; Yunanistan'ın hem korkusu, hem de zaferi konumundadır. Bu yüzden adı geçen üç mekân, Yunanistan ya da Yunan halkı için elde tutulması gereken mekân olarak kıvılcık hüviyetindedir. Öyle ki, Kıbrıs ve Ege; Yunan halkının eskiden beri var olmaya çalıştığı topraklar olarak travmanın, kıyamın ve mukavemenin yaşandığı bölge olarak hezimet ve onu kaybedebilmenin verdiği acı olarak ortaya çıkan korkunun ortak adıdır.

Günümüzde ise Doğu Akdeniz, Yunan halkı için bu safahata evrilmeye başlayan bir bölge olarak görülmektedir. Zamanla bu durum, Yunan halkı için travmatik korku haline dönüşmesi ve ruhsal dünyasında fobi olarak tezahür etmesi doğaldır.

Kıbrıs'ta 1960 yılından kurulan ortaklık Cumhuriyeti'nin 1963'te yıkılarak müesses nizamı işgal eden Rum algısının, 1982 yılında BM Deniz Hukuku Sözleşmesi'ni imzalayarak Ege Denizi'nde 12 deniz mili ilan edebileceği, neredeyse bütün Ege Adalarının MEB'e dahil olduğunu iddia etmeye çalışması, yüzyıllardır Türklere karşı yaşanan hezimet, kısmen olsa da zafere dönüştürme yolunu açmıştır. Ancak bu zafer, Yunan halkı ve dış politikası için mutlak bir zafer değildir. Yunanistan'ın dış politikada korkularından biri olan Kıbrıs ve Ege, son zamanlarda Doğu Akdeniz'e yönelik hedefleri, jeofobik bir duruma dönüştüğü söylenebilir. Yunanistan'ın bu durumdan kurtulabilmek ve ifade edilen bitişik üç bölgenin tam ve mutlak sahibi olmak temel amaçlarında birisi olmuştur. Ne var ki Yunanistan'ın bu konudaki jeofobisinin nihayetleneceğini belirtmek doğru değildir. Zira bu bölgeleri bir an için Yunanistan'ın elde ettiği düşünülse bile bu bölgeleri korumak zorunda kalacağından, bu coğrafyayı güvenlik sorunu haline getireceği açıktır. Dolayısıyla Yunan halkında bu bölgeleri yeniden kaybedilmesi korkusunu yaşamasına ve yeni bir güvensizlik durumunun oluşmasına neden olacağı değerlendirilmektedir. Aynı durum Kıbrıs ölçeğinde Kıbrıs Rum halkı ve siyasal elitleri için de geçerlidir. Kıbrıs bir bütün olarak elde tutmak ve Yunanistan'a bağlamak isterken Rum elitleri, ilkin Ada topraklarının üçte birini, arından da birlikte kurdukları devletin diğer ortağını kaybetmişlerdir. 1974 yılında da bu ayrılık coğrafyayla, 1975'de ise toplumsal mübadeleyle temelden olmuş, her iki halk mekân, bellek, ülkü vb. hususlarda birbirinden tamamen kopmuşlardır. Jeofobiye göre Kıbrıslı Rumlar, ikinci kopuşu Ada'daki Türklerin 1983

DOSYA

DOĞU AKDENİZ VE DENİZ HUKUKU

tarihinde Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni kurmasıyla yaşamışlardır. Dolayısıyla Kıbrıslı Rumların zihinsel hafızlarında, toplumsal belleklerinde ve siyasal mefkurelerinde üçüncü bir travmaya neden olabilecek Doğu Akdeniz vakasını kaldıracabilecek boyutta değildir.

Bu incelemede, Doğu Akdeniz'de, Ege'de veya Kıbrıs'ta sahip olduğu coğrafyanın kişi yaşamına veya toplum olaylarındaki yerine fazlaca ağırlık verilmediği düşünülebilir. Aslında bu araştırmada ifade edilen her bir mesele, siyasetle ve coğrafyayla ilgilidir. Bu yönü ile Doğu Akdeniz'in tarihi, önemi ve özellikleri dikkate alınmadan, bir başka deyişle siyasalcoğrafyanın göz ardı edilmesiyle birlikte üretilecek politikaların, stratejilerin ve uygulamaların yetersiz olacağı düşünülmektedir. Bu açıdan bakıldığında zaman Doğu Akdeniz'in jeopolitik mekânı, politikanın ve stratejinin vazgeçilmez üç kaynağından biri olan güç, zaman ve mekândan ayrı düşünülmemeyeceği gibi bu coğrafyanın diğer özellikleri olan korkuların, travmaların veya hezeyanların belirgin bir şekilde rol oynaması ve dış politikada etkinlik derecesinin büyük olması da göz ardı edilememesine neden olacaktır.

Doğu Akdeniz'in, coğrafyasından veya tarihinden kaynaklanan jeofobinin yanında, bölgedeki Arap devletlerini, İslam dünyasını, uluslararası enerji sektörünü, bölgede çıkarları olan hegemon devletleri veya dünya politikasını etkileyen bir konuma evrildiğini söylemek mümkündür. Görünen odur ki, Doğu Akdeniz meselesi, dünyada ve bölgede gelişen yeni dengelere göre biçimlendirilip değerlendirilecektir. Ancak Doğu Akdeniz'in, sadece Yunanistan ile GKRY'nin ortak tarihi, coğrafi, iktisadi, siyasi, stratejik ve askeri ilişkileriyle çözümlenemeyeceği, Türkiye'nin ve KKTC'nin de temel hak ve çıkarlarını gözeterek güvenlik süjesini dikkate alan ve fayda analizinde önemli çarpan olarak görmesi

ve hesaba katması gerekeceği açıktır. Aynı durumun bölgede kıyıdaş olan diğer aktörler için de geçerli olduğu kuşkusuzdur.

Yunanistan'ın nihaî bir çözümde, sadece Doğu Akdeniz'i elde etmek isteyeceğini düşünmek hayalcilikle eşdeğerdir. Bir başka deyişle Yunan siyaseti için Kıbrıs'ın yarısına sahip olmak isteyen tezlere her zaman için karşı çıkacağı, Ege Denizi'ndeki MEB'i Türklerle adil bir şekilde paylaşmak istemeyeceği, bu nedenle Ege, Kıbrıs ve Doğu Akdeniz bölgesini, jeofobi olarak görüp değerlendireceği göz önüne alarak dış politikasını dört aşamalı bir sistemle geliştirmeye çalışacağı düşünülmektedir. Buna göre:

1. Doğu Akdeniz'de, Kıbrıs'ta ve Ege'de Yunan varlığını korumak ve artırmak,
2. Türk egemen gücünün adı geçen bölgelere girerek Yunan emellerinin eriyip gitmesini önlemek,
3. Bütün Doğu Akdeniz'in, Kıbrıs'ın ve Ege'nin Yunanlıların (Yunanistan-GKRY) eline veya denetimine geçmesini sağlamak,
4. Nihai amaç olarak adı geçen bütün bölgeleri Yunan devletine ya da nüfuz alanına katmaktır. Dolayısıyla Yunanistan'ın stratejik çıkarları ve güvenliği konusunda duyduğu endişeleri jeofobi derecesinde travmatik iken ve Kıbrıs, Ege, Doğu Akdeniz gibi konularda ilgili taraflarla görüşmeden kalıcı bir çözüme ulaşması beklenemeyeceği açıktır.

Son zamanlarda Yunanistan'ın ve GKRY'nin özellikle de Doğu Akdeniz'e yönelik politikaları ve jeofobi okumaları bir dizi algılama ve uygulama hataları ile doludur. Zira 1974'ten beri üç bölgesel merkezde politikalar üretmek zorunda kalan Yunanistan'ın, salt bir bölgeye yönelik bir dış politika stratejisine bağımlı kalması doğru olmayacaktır. Özellikle

DOSYA

DOĞU AKDENİZ VE DENİZ HUKUKU

bu durum, Yunanistan için sıkletdüşürmekten başka bir anlam taşımayacaktır. Ancak Yunanistan'ın aynı anda üç bölgeyle ilgili siyaset tanımlamasına veya normatif kural belirlemesine girmek istemesi de sıklet aşımına gireceği için başarılı olamayacaktır.

Örneğin Yunan hükümetinin jeofobi uygulamaları üzerinden içten ve dıştan gelen baskıları, egemenliğe müdahale olarak değerlendirmeye ve korku atmosferi üzerinden bireyleri ve toplumları güvenlik ekseninde birleştirmeye çalıştığı açıktır. Ancak bu birleşme, Yunan halkı düzeyinde güvensizlik temeline indirgenmiş tek boyutlu ve negatif bir birleşimdir. Yunanistan'da söz konusu yapay birleşmenin dağılmaması ise korkunun sürdürülebilirliğine bağlıdır; ki bunu sağlayan en iyi araçlardan birisinin de jeofobi olduğu değerlendirilmektedir. Bu açıdan bakıldığı zaman Türkiye'nin, KKTC'nin veya bir başka unsurun bu politika için araç olmaya devam edeceği öngörülmektedir.

Yunanistan'ın dış politikasında jeofobi, her boyutunda kendini hissettirerek varlığını göstermesi, dış politika uygulamalarında bir norm haline gelmesi ve hükümetin korku politikalarını bu durumda meşrulaştırması mümkün görünmektedir.

Son on yıldır Yunan diplomasisinin psikolojisini, travmalarını, hezeyanlarını ve her şeyden önce ufkunu daraltan bu olgu, gerek küresel, gerekse bölgesel politikalar üzerine ciddi ipotek koymaktadır. Bu yüzden Yunan diplomasisi, her türlü uluslararası konjonktür değişimine karşı katı bir doğmayla yaklaşmakta ve Soğuk Savaş sonrası dönemdeki birçok değişikliklere ayak uyduramamasına neden olmaktadır. Dolayısıyla Yunanistan'ın, Doğu Akdeniz'e, Ege'ye ve Kıbrıs'a yönelik geliştirdiği jeofobiden kurtulması kolay bir durum değildir.

dış politika ekseninde geliştirdiği jeofobik unsurları Doğu Akdeniz'e uyarlamakla Orta Doğu barışını tehdit etmekte, dış siyaset olarak sıklet veya ölçek artırmakta ya da dış politikasını ipotek altına alacak davranışlara gitmektedir. Yunanistan, Doğu Akdeniz'de yaşayan çatışmalar başta olmak üzere kendi haklarını, çıkarlarını ve ulusal güvenliğini koruması ve bölgeyle olan ilgisini her zaman için devam ettirmesi ve bunun üzerindeki korkularından, hezeyanlarından ya da tarihî beklentilerinden vazgeçmesi beklenmemektedir. Doğu Akdeniz'de uluslararası diyalog ve birlikte yaşama pratiğini zedeleyen bir noktaya ulaşan jeofobi, bugünkü hızıyla yayılması halinde Türkiye-Yunanistan, Mısır-Türkiye, İsrail-Lübnan vd. toplumların bir arada yaşamasını imkânsız kılacağı açıktır. Bu durumun hem ulusal hem de uluslararası düzeydeki yaklaşımları da akamete uğratması beklenmektedir.

Bu çalışmayla, Siyaset Bilimine ve Uluslararası İlişkiler disiplinine kazandırılmaya çalışılan jeofobi kavramı, pratik sahada ve soyut akıl okumasında hayat bulan bir kavram olarak ortaya çıkmakta olduğu söylenebilir. Ancak bu kavram, ütopyik anlatı açısından tam yerine oturmuş değildir. Zira burada, toplumlar arası eşitliğe karşı çıkıldığı gibi bir durumla karşı karşıya kalınmaktadır. Bunu en iyi şekilde Nietzsche'nin "Deccal" adlı kitabında "... haksızlık hiçbir zaman hak eşitsizliğinde yatmaz; 'eşit' hak iddiasında yatar..." (Nietzsche, 2009:101) şeklinde görmek yerinde olacaktır. Buna karşın George Orwell, mutlak eşitliği dile getiren sistemlerin uygulanmaya konulmasıyla, eşitlerin yanında hep daha eşitler (Orwell, 2009:147) olacağını belirtmektedir. Bundan da anlaşılmaktadır ki, jeofobinin Yunanistan siyasası için uygulamalarında diğer toplumlara göre daha eşit olduğu gerekçesiyle karşı karşıya kalacaktır.

Yunanistan'ın, özellikle son zamanlarda

Bütün bunlar göstermektedir ki,

DOSYA

DOĞU AKDENİZ VE DENİZ HUKUKU

Yunanistan'da gücü elinde bulunduran siyasal elitler, kanaat önderleri ve bilim insanları, bir ölçüde postmodernize korku politikası uygulamalarıyla Doğu Akdeniz'de tehdit olarak ortaya çıkmaktadırlar. Jeofobi uygulamaları ile Yunanistan, medya aracılığıyla korku dünyasını üretmekte ve mediaokrazi olarak ortaya çıkan yönetim erkiyle de ilkin kendi yurttaşlarını, ardından da bölge ve dünya siyasetini inşa etmeye ve yönlendirmeye çalıştığı, GKRY'nin ise korku kültürü inşa ederek mağdur olduğunu belirterek Doğu Akdeniz politikasını haklı ve meşru saymaya gayret sarfettiği söylenebilir.

Kaynakça:

ALĞAN, T. Cengiz ve ŞENSEVER, F. Levent (Ed.). Ulusal Basında Nefret Suçları, Sosyal Değişim Derneği, Yön Matbaası, İstanbul, 2010.

ALLPORT, Gordon Willard. Önyargının Doğası, Çev. Nur Nirven, Sakarya Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2016.

ALTHUSSER, Louis. İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları, İthaki Yayınları, İstanbul, 2003.

ALTHUSSER, Louis. Lenin ve Felsefe, Çev: Bülent Aksoy, Murat Belge, İletişim Yayınları, İstanbul, 1989.

ARI, Tayyar. Basra Körfezi ve Ortadoğu'da Güç Dengesi 1978-1996, Alfa Basım Yayın Dağıtım, İstanbul, 1999.

ASLAN, Seyfettin, KAYACI, Müslüm ve ÜNAL, Rukiye Rojda. "İslamofobi ve Batı Dünyasındaki Yansımaları", Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt: 8, Sayı: 16, Nisan 2016, ss. 451-463.

ATAMAN, Hakan. "Nefret Suçları Farklı Yaklaşımlar Çerçevesinden Ele Almak: Etik, Sosyo-Politik ve Bir İnsan Hakları Problemi Olarak Nefret Suçları", Nefret Söylemi ve/veya Nefret Suçları, Der. Yasemin İnceoğlu, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2012.

CAM, Esat. Siyaset Bilimine Giriş, Der Yayınları, 6. Baskı, İstanbul, 1999.

CHOMSKY, Noam. Demokratik İdeallerin Çöküşü, Pınar Yayınları, İstanbul, 1997.

DEMİR, Aysel. "Siyasi Bir Korku Aracı Olarak Medya", Özgürlük, Eşitlik ve Kardeşlik, Birinci Uluslararası Felsefe Kongresi Gözden Geçirilmiş Bildiriler 14-16 Ekim 2010, Uludağ Üniversitesi, Bursa, 2010, ss. 725-731.

DEMİRKOLLU, Ceyhan. Ortadoğu Barış Sürecinde İsrail, Ulaştırma Okulları Matbaası, İzmir, 2005.

DİJK, Teun A. "Söylem ve İktidar", Nefret Suçları ve Nefret Söylemi, Der. Ayşe Çavdar ve Aylin B. Yıldırım, Uluslararası Hrnt Dink Vakfı Yayınları, İstanbul, 2010.

DİNÇER, Aslıhan. "Korku: Dili, Kavramlaşması, Kültürel Boyutu", Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, Cilt: 6, Sayı: 2, 2017, ss. 769-798.

DOĞU, Burak. "Sanal Nefret Pratikleri: İnternet'te Nefret Söylemi ve Karşı Örgütlenmeler", Yeni Medyada Nefret Söylemi, Der. Tuğrul Çomu, Kalkedon Yayıncılık, İstanbul, 2010.

ELMAS, M. Salih. "Modern Düalizm ve Terör Korkusu 'Korku Coğrafyaları' Karşısındaki 'Özgür Dünya'", Güvenlik Dergisi, Kasım 2014, Sayı: 45, ss. 40-43.

FAIRCLOUGH, Norman. "Dil ve İdeoloji", Söylem ve İdeoloji, Der. Barış Çoban ve Zeynep Özarslan, Çev. Nurcan Ateş, Su Yayınevi, İstanbul, 2003, ss. 155-172.

FİSKE, John. İletişim Çalışmalarına Giriş, Çev. Süleyman İrvan, 3. Baskı, Pharmakon Yayınevi, Ankara, 2014.

FUREDİ, Frank. "Fear and Security: A Vulnerability-Led Policy Response", Social Policy and Administration, Vol. 42, No: 6, 2008, ss. 645-661.

GRAMSCİ, Antonia. Modern Hükümdar, Çev. Hasan Erdem, İstanbul, 2013. "Korku Üzerine", tanrivarmi.blogspot.com, (Erişim Tarihi: 19.9.2017), s. 1.

"Korku", Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu Yayınları, 2016, ss. 721.

DOSYA

DOĞU AKDENİZ VE DENİZ HUKUKU

KÖVECSÉS, Zoltán. Metaphor and Emotion: Language, Culture and Body in Human Feeling, Cambridge University Press, New York, 2000.

LEWIS, Bernard. Ortadoğu, Çev. Mehmet Harmancı, Sabah Yayınları, İstanbul, 1995.

MCLUHAN, Marshall. Yaradanimız Medya, Çev. Ünsal Oskay, Merkez Kitapçılık, İstanbul, 2005.

MYTHEN, Gabe and WALKLATE, Sandra. "Communicating The Terrorist Risk: Harnessing A Culture of Fear?", Crime, Media, Culture, Vol 2, No: 2, 2006, ss. 123-142.

NİETZSCHE, Friedrich. Deccal, Çev. Suna Kutoğlu. Ankara: Alter Yayıncılık, 2009.

ORWELL, George. Hayvan Çiftliği: Bir Peri Masalı, Çev. Celal Üster, Can Yayınları, İstanbul, 2009.

PRITTIE, Terence. Israel (Miracle in The Desert), Frederic A. Praeger, Inc, New York, 1967.

SAİD, Edward W. Şarkiyatçılık, Çev.

Berna Ülner, 10. Baskı, Metis Yayınları, İstanbul, 2017.

SCHOPENHAUER, Arthur. Hayatın Bilgeliği, Alter Yayıncılık, İstanbul, 2014.

SCHOPENHAUER, Arthur. İdeal ve Gerçek, Çev. Ahmet Aydoğan, Say Yayınları, İstanbul, 2015.

TAMÇELİK, Soyalp and AYHAN, Burcu. Geopolitical Theories and Cyprus – The Importance of Cyprus Island in Geopolitical Theories, Lambert Academic Publishing, Saarbrücken, Germany, 2013.

TAMÇELİK, Soyalp. "Doğu Akdeniz'deki Enerji Keşifleri ve Kıbrıs", Uluslararası Güvenlik – Yeni Politikalar, Stratejiler ve Yaklaşımlar, Prof. Dr. Hasret Çomak, Doç. Dr. Caner Sancaktar, Doç. Dr. Sertif Demir (Editörler), Beta Basım A.Ş., İstanbul, 2016, ss. 249-281.

YILDIZ, Durdun ve YAŞAR, Doğan. Doğu Akdeniz'de Küresel Satranç, Truva, İstanbul, 2012.

KUZEY KIBRIS EKONOMİSİNİN DURUM ANALİZİ

Şahap AŞIKOĞLU
KKTC Ekonomi ve Enerji Bakanlığı Müsteşarı

Kuzey Kıbrıs Türk cumhuriyeti coğrafik şartlar nedeni ile kısıtlı kaynakları olan bir devlet olma özelliğindedir. Küçük bir ada ülkesi özelliklerinin tamamını taşımaktadır. Birçok kaynak anlamında bağımlı bir noktadır. Su, enerji, doğal kaynaklar gibi alanlarda gerek ekonomik faaliyetleri desteklemek gerekse de sosyal refahı destekleyebilmek için kısıtlı imkânları vardır. Bütün ada ülkeleri gibi dışa bağımlı bir ekonomik yapısı vardır. Hizmet sektörleri ağırlıklı ekonomik faaliyetler ile ekonomik ve sosyal refah sağlamaya çalışmaktadır.

Kuzey Kıbrıs Ekonomisinin Yapısal Zorlukları:

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde birçok farklı neden GSYH büyümesini dengesizleştirmektedir. Gerek coğrafik şartlardan

gerekse de sosyal davranış modelinden dolayı tüketim yüksektir ve büyümenin itici gücü yatırımlar değil hizmet ihracatıdır.

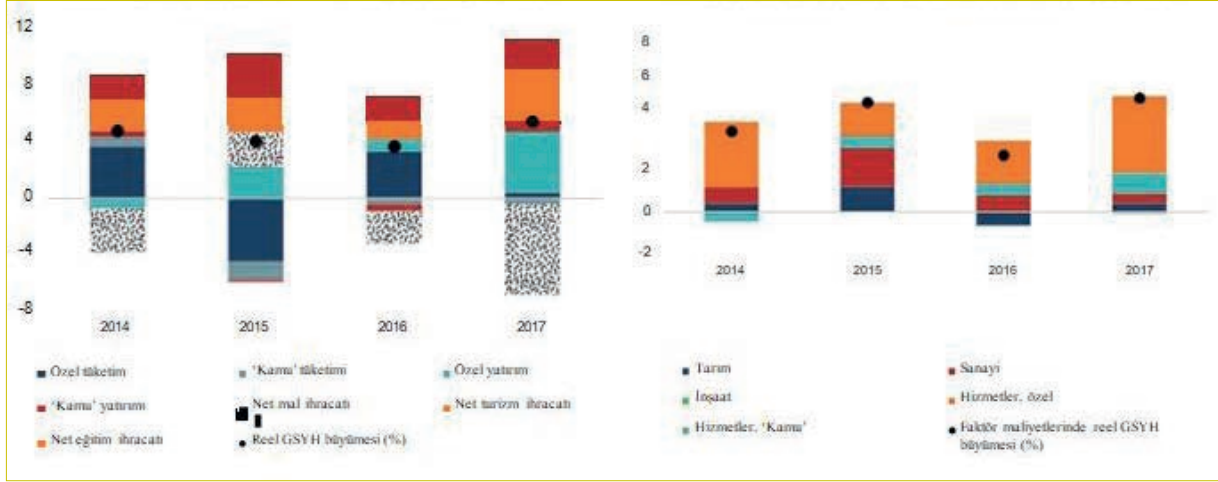
2016 GSYH büyümesi % 3,64'lük iken 2018 yılında yüzde 5,4'e çıkmıştır. 2018 yılında özel yatırımlar artmasına rağmen büyümeye katkısı beklenenden az olmuştur.

Toplam yatırımların GSYH içindeki payı yıllar içinde gerilemiş ve 2018 yılında yaklaşık %15'e düşmüştür. GSYH'nin %70'ni toplam harcamanın oluşturması ciddi sorunları da beraberinde getirmektedir. Turizm ve yükseköğretim sektörlerinde yapılan ekonomik faaliyetler ve hizmet ihracatı, büyümenin arkasındaki itici güç olmaya devam etmektedir.

DOSYA

EKONOMİ - MALİYE

Kaynak: 'Devlet Planlama Örgütü'

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ekonomisinde başta kadınlar ve gençlerde işsizlik oranı yüksektir. İşsizlik oranı 2016 yılındaki yüzde 6,4'lük seviyesinden 2018 yılında yüzde 5,8'e düşmüş olmasına rağmen, % 51,2 seviyesindeki işgücüne katılım oranı yüzde 73 seviyesindeki AB ortalaması çok altındadır. Kadınların yüzde 7,8 düzeyindeki kadın işsizlik oranı yüzde 4,6 olan erkek işsizlik oranından çok yüksektir.

İstihdam artışı yavaşlamıştır, ekonomideki istihdam artışı 2017 yılında yüzde 2,2'de kalmıştır, Hizmetler sektörü, istihdam artışının arkasındaki itici güç olmaya devam etmektedir. Ancak, bu sektör aynı zamanda üretkenliği düşük bir sektördür, özellikle kamuya bağlı hizmetler sektörünün işgücü üretkenlik düşüktür. Bu nedenden dolayı ekonominin uzun süreli ekonomik şokları hazmetme kapasitesi düşmektedir.

Kaynak: 'Devlet Planlama Örgütü', Dünya Bankası personeli.

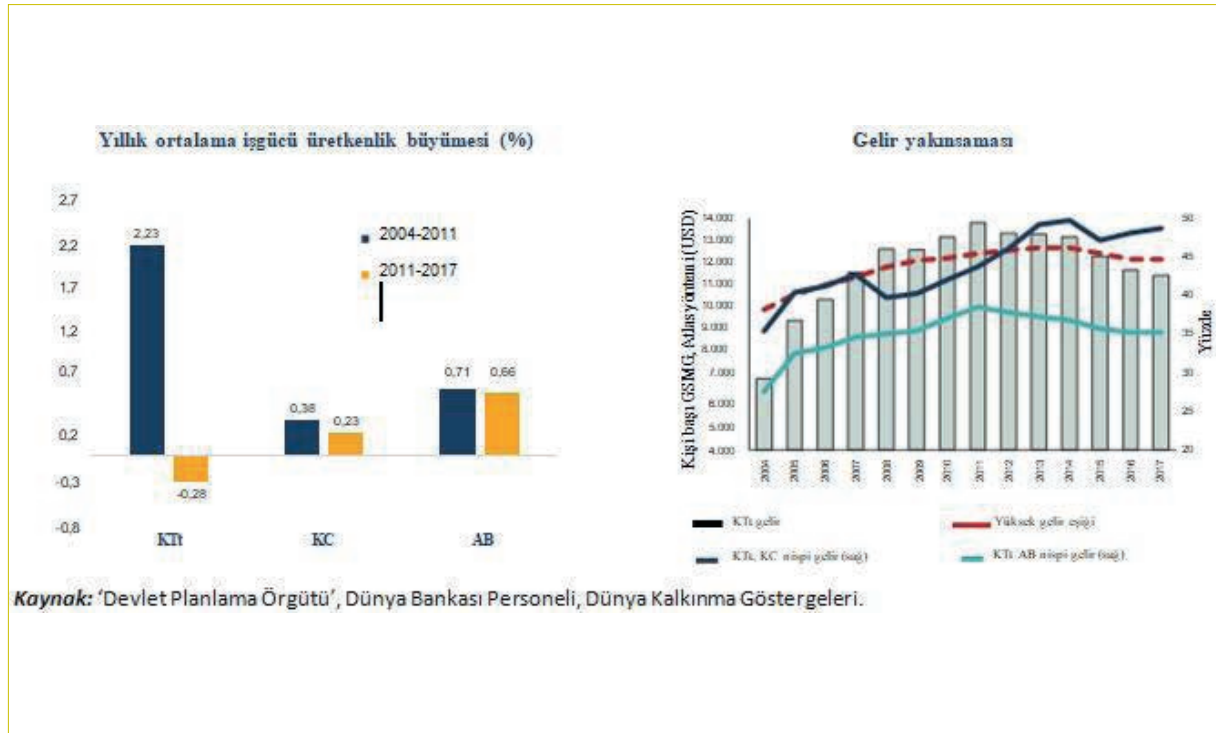

DOSYA

EKONOMİ - MALİYE

Üretkenliği düşük sektörlerde büyüme eğilimi, yatırımların ve yeni istihdamın düşük seviyede olması sonucunda, KKTC ekonomisi artık yüksek gelirli bir ekonomi değildir. KKTC'nin kişi başına geliri 2011 yılından

itibaren düşmekte olup, 2018 yılında 13,500 dolar civarındadır. Avrupa ülkeleri ile olan fark açılmıştır. Bu durum 2015 yılından bu yana KKTC ekonomisi yüksek gelirli bir ekonomi olarak sınıflandırılmamaktadır.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ekonomisi orta gelir tuzağına düşmüştür.

Kişi başı milli geliri belli bir seviyeye ulaşmıştır. Fakat AR-GE yokluğu üretim stili ve geleneksel iş yapış modellerine bağlı kalması nedeniyle kısır döngüye girilmiştir. Bu kısır döngünün kırılması zor süreçler gerektirir. Farklı vizyonlar ve farklı stratejiler yürütülmek

zorunluluğu oluşmuştur.

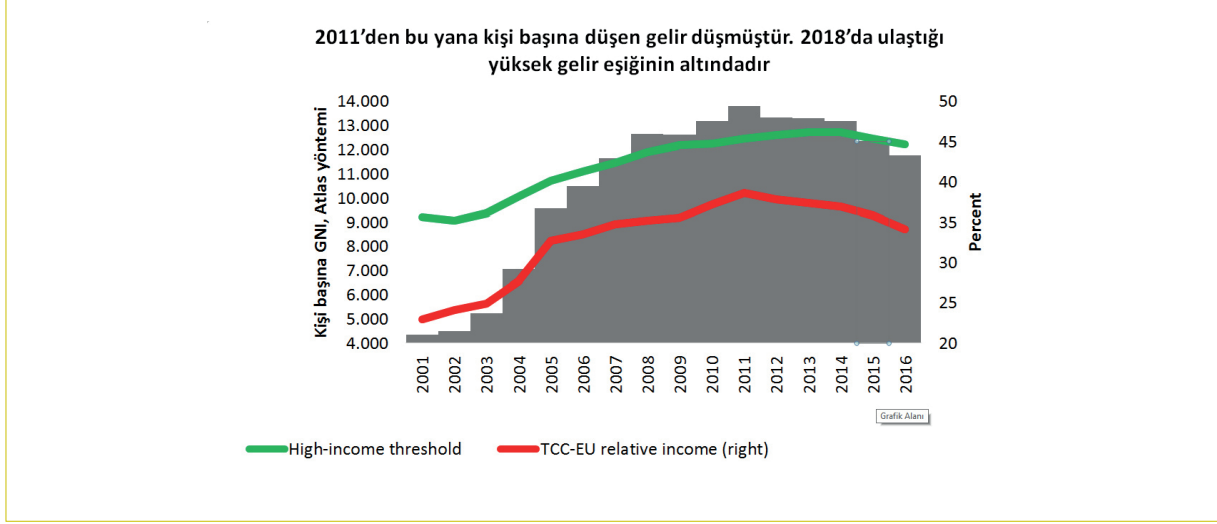
Bundan sonrası için katma değeri yüksek üretim, nitelikli işgücü ve üst düzey bir yönetim kalitesi gerekmektedir.

Bu makro bir plan ile ana hedeflere tüm ekonomik araçlar ile yürümeyle olacak bir projedir.

DOSYA

EKONOMİ - MALİYE

İstikrarlı Ekonomik Büyüme için Ekonomi ve Enerji Bakanlığı Projesi:

Vizyon 2035 Ekonomi ve Enerji Bakanlığı'nın koordine ettiği ekonomik büyüme odaklı bir kalkınma projesidir. Önümüzdeki 15 yıl içerisinde ülkemizin gelmesini hedeflediğimiz ekonomik ve sosyal durumu tanımlayarak, somut ve ölçülebilir kalkınma hedefleri oluşturmamıza imkân sağlayacak kapsamlı çalışmadır.

Vizyon 2035 olarak adlandırdığımız bu çalışma, gerek Devlet kurumlarının gerekse dış paydaşların kalkınma yönünde ortaya koyduğu münferit çabalara eşgüdüm ve ivme katarak, lokomotif sektörlerin sürdürülebilirliğini sağlamayı, sosyal ihtiyaçların planlı ve zamanında karşılanmasını, kaynakların ise verimli ve etkin kullanılmasını amaçlamaktadır.

Projenin temel amaçlarından bazıları; daha yüksek oranda genç ve kadın insan kaynağını ekonomik aktiviteler ile buluşturmadır. Bunun yanında Eğitimde yüksek kalite standartlarına ulaşmaktır. Devlet yatırımlarını daha etkin ve verimli hale getirmektir. Teşvik sistemlerini tek elde toplayıp fayda-maliyet analizleri yapılmış ekonomik alanları teşviklendirmektir. Çok faktörlü verimliliği veya başka

bir deyişle toplam faktör verimliliğini geliştirmemiz halinde 15 yıl içerisinde ülkedeki kişi başı geliri ikiye katlamanın mümkün olabileceği hesaplanabilir.

Diğer hedefler

- Sermaye harcamalarını yeniden düzenleyerek ve daha etkin ve verimli kullanmak.
- Kamu yatırımlarını daha iyi yönetmek.
- Daha verimli ve etkin istihdam politikaları, Alternatifli çalışma koşulları iyileştirilmesi, toplu ulaşımın iyileştirilmesi.
- İş yapabilirlik ikliminin iyileştirilmesi.
- Tarım teşviklerinin yeniden düzenlenmesi.
- İç borçların ödenmeye başlanması
- Yüksek öğrenimde yüksek kalite standartların ulaşılması
- Turizm sektöründe çarpan etkisi büyütecek stratejilerin uygulanması

DOSYA

EKONOMİ - MALİYE

KKTC KAMU MALİYESİNİN GELİŞİMİ

Levent HIZAL

KKTC Başbakanlık DPÖ İzleme ve Koordinasyon Kurulu Daire Başkanı

Annan Planı döneminin yarattığı olumlu hava ve Türkiye ekonomisinin 2001 krizini atlatıp ivme kazanmasının etkisiyle 2003-2006 dönemini ortalama %13 büyüme ile tamamlayan KKTC ekonomisi, maalesef bu olumlu ekonomik iklimi, yapısal reformların yapılmasına ve mali disipline yansıtamamıştır. Yüksek büyümeden elde edilen kazanımlar kamu görevlilerinin özlük haklarının genişletilmesi ve cari transferlerin artırılması amacıyla kullanılmıştır. Bu durumun yarattığı kırılgan mali yapı, 2007 yılından itibaren başlayan küresel finans krizinin etkisi ve inşaat sektörünün küçülmesi ile birleşmesi sonucunda 2009 yılında bütün mali ve ekonomik göstergeler dibe vurmuştur. Krizden çıkmak için 2010 yılından itibaren ana hedeflerinden biri kamu disiplininin

tesis edilmesi olan ekonomik programlar uygulanmaya başlanmıştır.

Bu kapsamda uygulanan, 2010- 2012 dönemi “Kamunun Etkinliğinin ve Özel Sektörün Rekabet Gücünün Artırılması Programı” ve 2013-2015 dönemini kapsayan “Sürdürülebilir Ekonomiye Geçiş Programı”; kamunun ekonomi içindeki payının azaltılmasını, kamu harcamalarının disipline altına alınmasını, vergi gelirlerinin özel sektörün gelişmesine engel olmayacak şekilde artırılmasını, iç borç faiz ödemelerinin başlatılmasını, kayıt dışılığın azaltılmasını ve özel sektöre dayalı, rekabet gücü yüksek sürdürülebilir bir ekonomik ortamın yaratılmasını hedef almıştır. Mali disiplin

DOSYA

EKONOMİ - MALİYE

açısından iç borç faiz ödemeleri hariç iki program döneminde de önemli ilerleme sağlanmıştır. Bundan sonra detayları ile görüleceği üzere bütçe açıkları giderek azalmış, yerel gelirlerin yerel giderleri karşılama oranı giderek yükselmiş, maaş ve maaş benzeri ödemelerin bütçe içerisindeki payı giderek azalmıştır. Bu gelişmeler oldukça önemli olmakla birlikte, yapısal reform ile desteklenmeyen mali disiplin sürdürülebilir olmaktan uzak olup, ilk ekonomik durgunluk veya kriz anında tekrar mali bir krizle yüz yüze kalınması kaçınılmazdır. 2017 yılında da mali disiplinde sağlanan iyileşme devam etmiş, 2009 yılında yerel giderlerin %72'sini karşılayan yerel gelirler, her yıl sürekli artarak 2017 yılında bu oran %99 seviyesine yükselmiştir. Yerel gelirlerin yerel giderleri karşılayacak seviyeye ulaşması uygulanan programların ve KKTC Maliye Bakanlığının bir başarısı olarak değerlendirilmelidir. Ancak, bu başarının kalıcı hale gelmesi ve bütçe harcamalarının kamu hizmetlerinin kalitesinin artırılmasına yönltilmesi gerekmektedir. Öte yandan, uzun süredir programlarda yer almasına rağmen disipline edilemeyen ek mesai ve taşımacılık başta olmak üzere bazı mal hizmet alımlarında tedbir alınmasına ve vergi tabanını genişletecek düzenlemelere ihtiyaç duyulmaktadır.

KKTC kamu borcunun GSYİH'ye oranı

küresel kriz öncesinde %93,9 iken, 2017 yılsonu itibarıyla %142,4'e ulaşmıştır. Devlet kefaletli krediler ve diğer kamu borçlarının dışarıda tutulduğu KKTC genel yönetim borç stokunun GSYİH'ye oranı ise 2007 yılsonunda %88,7 iken 2017 yılsonunda %135,7 olarak gerçekleşmiştir.

Ölçek sorunu, haksız ambargo ve izolasyonlar ile Kıbrıs sorunundaki siyasi belirsizlik gibi dışsal faktörlerden dolayı yetersiz olan ekonomik potansiyeline rağmen KKTC, mevcut potansiyelini de içsel faktörlerden dolayı arzu edilen şekilde kullanamamıştır. Nerde ise her üç yılda bir Türkiye Cumhuriyeti ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti arasında hem kamu sektörünü yeniden yapılandırmak hem de ekonomisinin rekabet gücünü artırmak açısından son derece önemli ekonomik ve mali işbirliği protokolleri imzalanmaktadır. Güney Kıbrıs Rum Yönetimi ile yürütülen müzakerelerin olumlu sonuçlanacağına ilişkin olasılıkların giderek artması bu süreci KKTC'nin kendi ayakları üzerinde durabilecek konuma gelmesi açısından daha da önemli kılmaktadır. Bu bağlamda KKTC Başbakanlığına bağlı Devlet Planlama Örgütü tarafından üçer yıllık sürelerden oluşan Orta Vadeli Ekonomik Programlar (OVP) hazırlanarak gelecek dönemlerde atılacak kapsamlı reform adımlarını belirlemekte, bunlara ilişkin hedefleri koymaktadır.

KUZAY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ'NDE TARIMIN YAPISI, SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Dr. Süleyman KARAHAN
Ziraat Yüksek Mühendisi

1. Genel Durum

KKTC Kıbrıs adasının kuzey, doğu ve batı sahillerini kapsayan, Akdeniz iklimine sahip bir ülkedir. Topraklarının büyük bir kısmının tarıma uygun olması ve halkın çoğunluğunun tarım sektöründen geçimini sağlaması ülkeyi bir tarım ülkesi konumuna getirmiştir. Tarımsal üretimin yaklaşık %45'ini hayvansal, %55'ini bitkisel üretim kapsamaktadır. Tarım arazilerinde ise %92 tarla bitkileri, %8 bahçe bitkileri üretimi yapılmaktadır. Ülkede modern sulama sistemlerine de geçilmiş olup hem su kullanımında tasarruf sağlanmış hem de

verim ve kalite artırılmıştır.

Akdeniz ikliminin hüküm sürdüğü adada, kışlar ılık ve yağışlı, yazlar kurak ve sıcak geçmekte; ovalık bölgelerde yağışlar az olurken yağış miktarları denizden yükseldikçe artmaktadır. Yaz ayları özellikle Mesarya Ovasında çok sıcak, kış ayları ise nispeten soğuk geçmektedir. 3.298.908 dekar toplam alana sahip olan KKTC'nde 1.870.689 dekarlık alan tarım arazisi olup bu alan da toplam alanın %56,7'sine eşittir. Bu alanın 1.574.830 dekarı ise (%84,2) ekilebilir arazidir. 2007-2015 yılları arasında, ekilebilir arazi yüzeyi %66,1'den %84,2'e çıkmıştır. Ancak, şu anda toplam tarımsal arazinin sadece %59,6'sı ekonomik amaçlar için kullanılırken sadece %8,7'si sulanabilmektedir. Orman Arazisi 643.230 da, Çayır ve Mera Arazi 163.446 da alan kapsamaktadır.

Ekonomik amaçlı kullanılan tarımsal alanların (1.094.470 da) dağılımı Tablo 1'de özetlenmiştir. Tarımsal arazi kullanımının %88'inden fazlasına tekabül eden bir alanın hayvancılık için üretilen tahıl ve baklagil ürünlerine ayrılmış olması hayvancılığa verilen önemi göstermektedir. Sulu araziler göz önünde bulundurulduğunda ise toplam sulu arazinin yaklaşık olarak %39'unu narenciye, %40'ını diğer meyveler, %17'sini sebze ve seracılık, %20'sini diğer meyveler, %2'sini üzüm bağı ve %2'sini de baklagil oluşturmaktadır.

DOSYA

TARIM

Tablo 1. Ekonomik amaçlı kullanılan tarımsal arazide bitki çeşitliliği (anonim 2015).

Tür	2012		2013		2014	
	ha	%	ha	%	ha	%
Tahıl	81.979	75,9	86.942	78.0	85.930	78,5
Yem için baklagil	11.468	10,7	10.087	9,1	10.021	9,2
Yemeklik baklagil	216	0,3	292	0,3	252	0,3
Sebze	2.129	2.0	2.213	2,1	2.261	2,2
Meyve	6.033	5,7	5.885	5,4	5.251	4,8
Üzüm bağları	388	0,4	289	0,3	258	0,3
Narenciye	5.362	5.0	5.369	4,8	5.017	4,7

Bitkisel üretim yapılan çiftliklerin ortalama büyüklüğü incelendiği zaman kuru tarım arazilerinde çiftlik başına ortalama rakamın 7,5 hektar, sulu tarım arazilerinde (narenciye ve sebze) ise ortalama büyüklüğün 0,7 hektar olduğu görülmektedir.

Miras sisteminden dolayı hem sulu tarım hem de kuru tarım arazilerinin mülkiyetleri giderek bölünmekte ve araziler küçülmektedir. Bitkisel üretim çiftlik büyüklüğü dağılımına bakıldığında bitkisel üretim işletmelerinin %41,5'inin 0-1,8 ha, %45,7'sinin de 1,8-15 ha arasında olduğu görülmektedir. Diğer yandan tarımsal çiftlik sahiplerinin %40,73'ü 50 yaşın altında, yaklaşık %60'ı ise 50 yaşından büyüktür. (3).

2. KKTC Tarım Sektörünün Durumu

Nüfusu 337.982 olan ülkede Gayri Safi Milli Hasıla'nın %5,6'si tarım sektöründen, ihracatın %25,61'i tarımsal ürünler ve %58,84'ü işlenmiş tarım ürünlerinden karşılanmaktadır. Bu veriler toplam ihracat içerisinde tarımın %84,45 pay ile ülke için önemli olduğunu göstermektedir.

Tüm dünyada olduğu gibi küresel iklim değişiklikleri nedeni ile büyük kuraklık yaşanan ülkeye Türkiye'den suyun gelmesi ile tarımsal üretimin önemi daha da artmıştır. Ülkede tarımsal ürün ihracatının önemli bir bölümü sulu tarım ürünleri ile yapılmaktadır.

Hayvansal üretim ise genel olarak iç tüketimi karşılamakta olup son yıllarda hellim peyniri ve diğer bazı süt ürünlerinin ihracatı artmıştır.

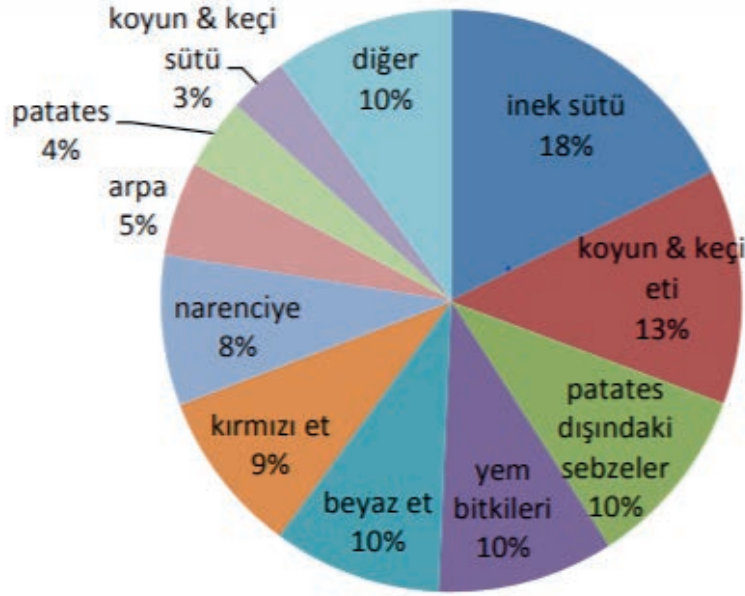
Ekonomik gelişme süreci içerisinde Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ekonomisinde tarım önemli rol oynamaktadır. Tarımın ekonomi içerisinde etkin bir yere sahip olmasına rağmen bu alandaki önemli darboğazlar, sektörün ekonomik gelişmedeki yerini almasını ve hızlı bir gelişmenin gerçekleşmesini sınırlamaktadır. Tarımın ülkenin ekonomisini destekleyecek bir sektör olarak gelişmesi ve tarım sektöründeki darboğazların hafifletilerek hem sektördeki hem de ekonomik gelişme üzerindeki olumsuz etkilerin giderilmesi amaçlanmaktadır.

Şekilden görüldüğü üzere inek sütü üretimi KKTC tarımının başlıca üretim kalemi olarak ortaya çıkmaktadır. Bu sektörü sırasıyla koyun & keçi eti

DOSYA

TARIM

üretimi, sebze üretimi, yem bitkileri, beyaz et, kırmızı et, narenciye, arpa, patates ve koyun & keçi sütü üretimi takip etmektedir.

Ülkede hayvancılık faaliyetleri büyükbaş hayvancılık, küçükbaş hayvancılık, kanatlı yetiştiriciliği, balıkçılık ve arıcılık üzerine yoğunlaşmıştır. Ülkede balıkçılık ve arıcılık yeterince gelişmemiş, küçükbaş hayvan yetiştiriciliği genellikle küçük aile işletmeleri tarafından yapılırken, büyükbaş hayvancılık ve kanatlı yetiştiriciliğinde ileri tarım tekniklerini kullanan ülke ortalamasının üzerinde ölçek büyüklüğüne ulaşmış entegre tesislere sahip işletmeler de bulunmaktadır.

Ülkenin sınırlarının %67'sini kıyı şeridi oluşturmaktadır. 396 km kıyı uzunluğu ile adanın toplam kıyıların %50,6'sını kapsamaktadır. Karasuları dikkate alındığında 8.790 km²'lik bir kıyı balık avcılığı ile yetiştiriciliği alanına sahip olduğu ve Akdeniz'in açık sularını da dikkate alındığında kullanılabilir kaynaklar açısından balıkçılık sektörün geliştirilmesi için önemli bir potansiyele sahip olduğu görülmektedir.

KKTC'nin ekonomik gelişme süreci içinde

tarım etkin bir yere sahip olmasına rağmen bu alandaki önemli darboğazlar, söz konusu sektörün ekonomik gelişmedeki yerini gereği gibi almasını ve hızlı bir gelişmenin gerçekleşmesini sınırlamaktadır. Bu nedenle ülkede hızlı bir gelişmenin sağlanabilmesi için tarıma dayalı geleneksel yapıdan, sanayi ve hizmetlere dayanan çağdaş bir ekonomik yapıya geçilmesi hedeflenirken, tarımın ekonomiyi destekleyecek bir sektör olarak gelişmesi ve geliştirilmesi, tarımsal üretim ve verimliliğin artırılması ve süre giden tarımsal darboğazların ekonomik gelişme üzerindeki olumsuz etkilerinin giderilmesi amaçlanmaktadır. Bu amaca ulaşılmasında tarımda verimliliği artırıcı, mevcut potansiyeli değerlendirici teknolojik gelişmelerin uygulamaya konması ve üreticinin desteklenmesi benimsenmiştir.

Tarım sektöründe iklim koşullarına bağımlılığın yüksek oluşuna, ülkede mevcut su kaynaklarının sınırlılığı da eklenince sektörde istikrarlı bir gelişmenin olması büyük ölçüde engellenmektedir. Ülkede mevcut su potansiyelinin her geçen gün giderek azalmasına karşın sulanan tarım alanlarının bir kısmında halen vahşi sulama yöntemlerinin kullanılması sorunun daha da

DOSYA

TARIM

ağırlaşmasına neden olmaktadır. Bölgede mevcut su kaynaklarından aşırı çekimin önlenmesi ve bu kaynaklardan en iyi bir şekilde yararlanılmasına olanak sağlanması amacıyla yönelik olarak halen geleneksel yöntemlerle sulanmakta olan tarımsal arazilerde süratle modern sistemlere geçilmesi gerekmektedir. Bu alanda başlatılan projelerin süratle tamamlanarak yürürlüğe konması su kaynaklarının optimum düzeyde kullanılmasına olanak sağlarken tarımsal üretime de olumlu katkıda bulunacaktır.

Ayrıca depolama, nakliye, pazarlama, kredi, hastalıklarla mücadele sorunlarının yanı sıra teknolojik eksiklikler, tarımsal araştırma ve adaptasyon çalışmalarının eksikliği ile yetersiz ve pahalı girdi kullanımının yarattığı sorunlar tarım sektörünün gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu olumsuzlukların hafifletilmesine olanak sağlamak amacıyla Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile Türkiye Cumhuriyeti Hükümetleri arasında tarım alanında "Teknik, Bilimsel ve Ekonomik İşbirliği Anlaşması" imzalanmıştır. 24 Ocak 1997 tarihinde imzalanan anlaşma; iki ülkeye uzman, materyal ve araştırma sonuçlarını karşılıklı kullanıma imkânı tanıyan tarımsal pazarlama ve ortak yatırımların teşviki alanında da birlikte hareket etmelerine olanak sağlamaktadır.

Teknik tarım uygulamaları ayrı ayrı ne kadar iyi olursa olsun, öğeler arasında sağlıklı bir kombinasyon düzeyi oluşturulmadıkça, toplam verimliliğin artırılması sınırlı kalacaktır. Bu düşünce kapsamında mekanizasyon araçlarının tüm tarımsal üretim girdileri arasında en büyük paya sahip olması mekanizasyonun sağlıklı ve ileriye dönük planlanmasının önemini ortaya koymaktadır. KKTC'nde mevcut tarımsal makine parkının çeşitliliği ve makinelerin genellikle ekonomik ömrünü tamamlamış olması, makinelerde gereksinim duyulan yedek aksam çeşit ve miktarlarını büyük oranda artırmaktadır. Bugüne kadar ticari müesseselerin makine ve yedek aksam konusunda ihtisaslaşmaya yönelmemiş olması, bu aksamların temininde güçlükler yaratmaktadır. Bu durum

tarımın gelişmesinin temel kaynağını teşkil eden makine ve teçhizatın istenilen zaman ve koşullarda temin edilmesinde, büyük ölçüde sorun teşkil etmekte, ayrıca üretim maliyetlerini artırıcı bir nitelik taşımaktadır.

Hayvancılık hayvan sayıları, sayı açısından doyum noktasına yaklaşmış olmakla beraber, hayvan başına elde edilen verim hedeflenen düzeye ulaşamamıştır. Bunun başlıca nedenleri olarak; pedigrili ve genetik özellikleri yüksek hayvan sürülerinin oluşturulmaması ile çevre faktörleri ve bakım-beslenme koşullarının yeterli düzeyde olmaması sayılabilir. Tarımı gelişmiş ülkelerde tarımsal üretimin büyük bir kısmı hayvancılıktan elde edilirken ülkemizde hayvancılık üretiminin toplam tarımsal üretim içindeki payı %35 ile 50 dolaylarında seyretmektedir. Hayvancılık alt sektörü sığırçılık, koyunculuk, keçicilik ve kanatlılardan oluşmaktadır.

Büyükbaş ve küçükbaş hayvancılığımızda ıslah çalışmalarına gereken önemin verilmemesi, optimum hayvan işletme büyüklüklerinin henüz saptanmamış olması, üreticimizin eğitilerek pedigrili hayvan işletmelerinin henüz oluşturulmamış olması ve hayvansal üretimde besicilik ve süt üretiminde yeterli bilgi birikimine ulaşılmamış olması hayvancılık alanındaki gelişmeleri olumsuz yönde etkilemektedir. Bütün bunlara hayvan beslemede kaba yemin (yeşil yem, silaj, kuru ot vb) gerektiği oranlarda kullanılmaması ve kesif yem ağırlıklı yemlemenin yapılması hayvansal ürünlerde maliyet artışını beraberinde getirmekte ve bu da hayvancılığımızı olumsuz yönde etkileyen diğer bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

Su Ürünleri KKTC'nde beslenmedeki yeri ile ithal ikamesi yaratabilecek kapasiteye sahip olması bakımından balıkçılığın önemi bulunmakla beraber Karpaz Bölgesi dışındaki kıyılarda balık stoklarının az olması ve açık deniz balıkçılığının yapılamaması nedeniyle bu sektörün milli gelire olan katkısı sınırlı bir ölçüde ve beklenen düzeyin altında olmakta, süratli bir gelişim gösterememektedir. Bugünkü koşullarda su ürünleri üretiminin 450 ton/yıl

DOSYA

TARIM

civarında olduğu tahmin edilmektedir. Ancak bu rakamlara olta ile balık avcılarının avladıkları balık miktarı dâhil değildir.

2.1. Tarım Sektörünün Genel Makroekonomik Değerlendirmesi

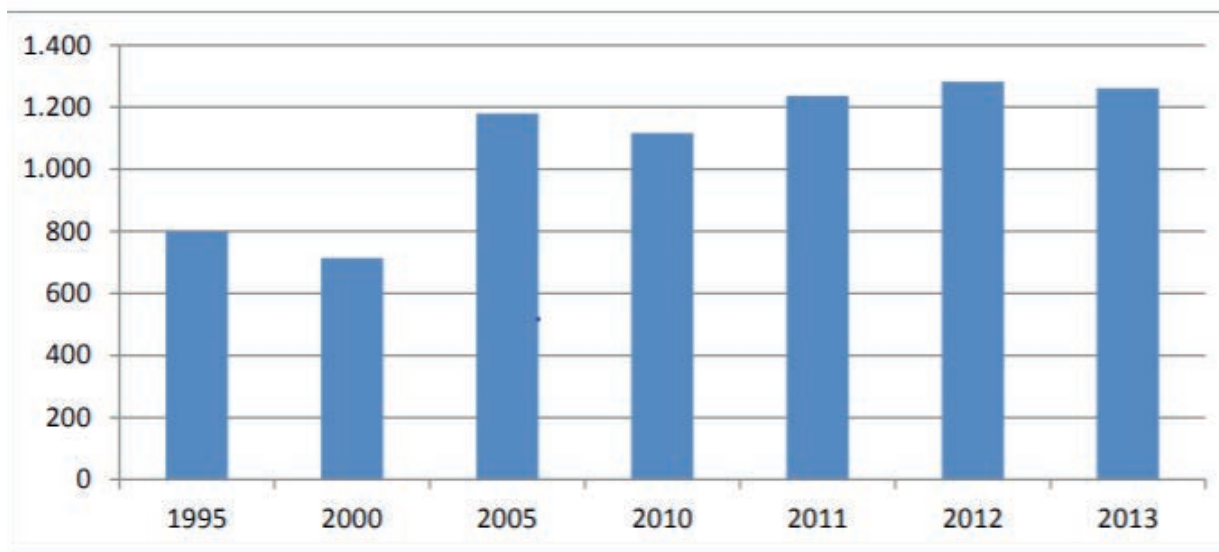
Tarım sektörü geleneksel olarak Kıbrıslı Türklerin en önemli ekonomik faaliyetlerinin başında gelmektedir. Bunun ötesinde sektör; olası bir anlaşma veya ticari izolasyonların kalkması durumunda Kıbrıslı Türklerin dünya ticaretinde sınırlı sayıda rekabet potansiyeline sahip sektörlerden de bir tanesidir.

Gerek Kıbrıs Cumhuriyeti döneminde gerekse de 1974 sonrası dönemin ilk yıllarında tarım sektörü milli gelir ve istihdam içerisinde yadsınamaz bir öneme sahipti.

Ülkede en önemli sektörler olan yükseköğretim ve turizm gibi hizmet sektörlerinin ekonomiye getireceği kazançları maksimize etmek tarım sektörü gibi bütünleyici sektörlerin potansiyeliyle doğrudan bağlantılıdır.

Eğer sektör, günümüz piyasa koşullarına uygun fiyat ve kalitede yeterli miktarda üretim yapamıyorsa hizmet sektörlerinden elde edilecek gelirin önemli oranda dışarıya aktarılması kaçınılmaz olacaktır. Fiyat ve kalite gibi unsurlar dış ticarete de ortaya çıkarken bunlara bir de DTÖ kuralları gibi parametreler de eklenmektedir. Tarım sektöründe yukarıda bahsedilen unsurlar çerçevesinde gerek iç gerek dış rekabet gücünü belirleyen en önemli etken ise tüm ekonomilerde olduğu gibi devletin sektöre yaptığı yardımları ve piyasa ekonomisine yaptığı müdahalelerdir. Kuzey Kıbrıs tarım sektörü açısından düşünüldüğü zaman sektörün gerek fiyat gerekse de ürün güvenilirliği anlamında sürdürülemez bir durumda olduğu çok açıktır. Bunlara son yıllarda bir de bütçesel sürdürülemezlik de eklenmiş ve sektörde köklü reformlar kaçınılmaz olmuştur.

Tarımsal üretimin milli gelirden aldığı pay ve istihdam anlamındaki rolü azalsa da bu azalış tarımsal üretimin azaldığı anlamına gelmemektedir. Tüm gelişmekte olan ülkelerde olduğu gibi bu azalış hizmet sektörü gibi diğer sektörlerdeki artışa bağlı olarak yüzdelik olarak gerçekleşmektedir.

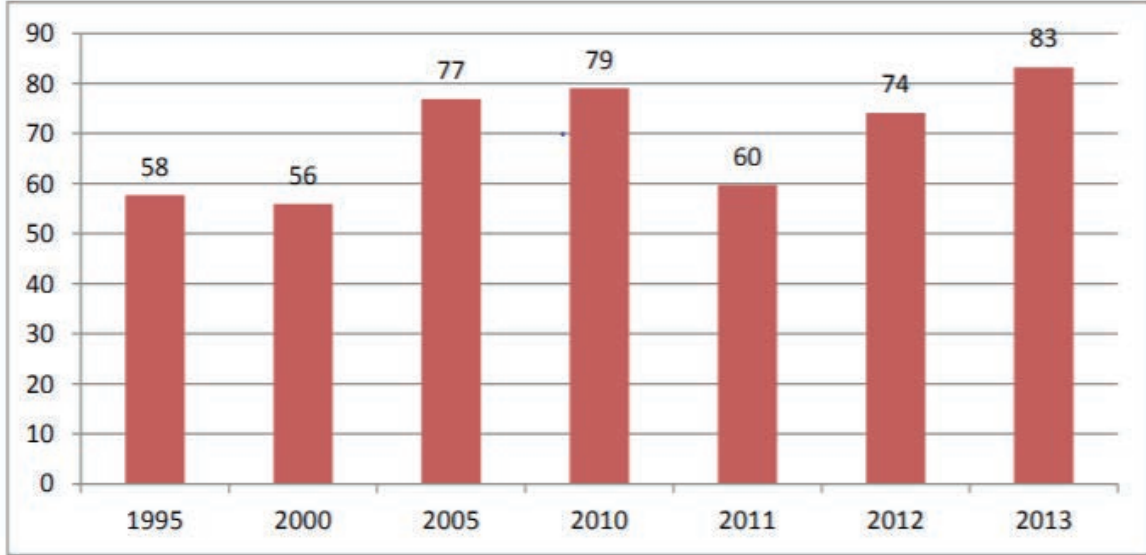

Şekil 1. Tarımsal üretim değeri

DOSYA

TARIM

Şekil 2. Tarımsal Üretimin İhracattan Aldıkları Pay (İşlenmiş Tarımsal Ürünler dâhil) (%)

Tarımsal üretimin içeriğine bakıldığı zaman karşımıza benzer çevre ve iklimsel koşullara sahip Akdeniz ülkelerinden farklı bir yapı çıkmaktadır. Öncelikle hayvancılık sektörünün tarımsal milli gelir içerisindeki payı benzer ülkelere göre çok daha yüksek bir paya sahiptir. Aynı şekilde meyve-sebze sektörünün payı da benzerlerinden daha azdır. Bu ve benzeri unsurların başlıca nedeni ise ülkenin karşı karşıya bulunduğu ekonomik izolasyonlar ve dışa açıklık oranı düşük bir ekonomik yapı nedeniyle sektörün rekabet ortamından uzak kalmasıdır. Bu durum sektörde potansiyelin tam olarak realize edilememesine ve yanlış ürünlerde uzmanlaşma gibi sonuçlar doğurabilmektedir.

Tarım sektörünün Kuzey Kıbrıs ekonomisi içerisinde yıllar itibarıyla gelişimine bakıldığı zaman sektörel gelişimin düzenli bir şekilde gerilediği görülmektedir. Tüm bunların ötesinde tarım sektörü aynı zamanda, sektörel gelişimin azaldığı tek sektördür.

Sektörün gelişimindeki görece geriliğin ana nedenlerinden bir tanesi de sabit sermaye yatırımlarındaki düşük oranlardır. Tarım sektöründeki

mekanizasyonunun verimliliği doğrudan etkileyen bir unsur olduğu dikkate alındığında sektöre yapılan yatırımların yüzdeler olarak azalması tarımsal üretimde teknolojiyi kullanamadığımızın basit bir göstergesidir.

3. Tarım Sektörünün Sorunları

3.1. Genel Sorunlar

Tarım ülke ekonomisinde gerek istihdam gerekse gayrisafi millî hasılaya olan katkı yönünden uzun yıllar en önemli sektörler arasında yer almasına karşın, son yıllarda gelişen eğitim ve turizm sektörleri ile birlikte önemi ve katkısı azalmaya başlamıştır. Şöyle ki, tarım sektörü 1980 yılında toplam istihdamın %38'ini temsil ederken 2015 yılında bu oran %4,1'e gerilemiştir. Tarımın toplam istihdama katkısı Türkiye Cumhuriyeti'nde aynı yıl %20,6 olurken Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nde ise %3,1 olarak belirlenmiştir. Aynı şekilde 2015 yılında tarımın gayrisafi millî hasılaya katkısı %6,4'tür.

Ülkenin ithalat ve ihracat verileri incelendiği zaman 2015 yılındaki toplam ihracatın 118,1

DOSYA

TARIM

milyon dolar, ithalatın ise 1,5 milyar dolar olduğu görülmektedir (İhracatın ithalatı karşılama oranı: 7,8).

Son yıllardaki olumsuzluklara rağmen, ülkenin diğer sektörlerdeki gelişmişliğinin yetersiz olması nedeniyle tarım, ihracata en yüksek katkıyı (%65,7) yapan sektördür.

Ancak ihracata en yüksek katkıyı yapan süt ürünlerinin üretiminde kullanılan arpanın ve yem bitkilerinin 2014 yılında 96,6 milyon dolar, 2015 yılında ise 33,2 milyon dolar değerinde bir ithalatının olduğu düşünüldüğü zaman, hayvancılık sektörünün getirisi kadar götürüsünün de olduğu ve sektörün iyi planlanmadığı görülmektedir. Politik duruma bağlı olarak süregelen ticari kısıtlamalar nedeniyle, ülkeden ihraç edilen ürünlerin çoğu Türkiye'ye veya Türkiye üzerinden diğer ülkelere dağıtılmaktadır. 2015 yılında, Türkiye'ye ihraç edilen ürünler, toplam ihracatın %64,5'ini oluşturmuştur. (3).

Tarımsal ürünlerin iç ve dış piyasalarda pazarlanmasında yaşanan sorunlardan dolayı, ürüne uygun fiyatı ve çoğu hallerde alıcı bulamayan üretici ürününü uygun şartlar ve zamanda değerlendirememektedir. Dış pazarlamada ise, ulaşımın beraber dış ülke pazarları ile olan bağlantıların yetersizliği finansman temininde yaşanan sıkıntılar ve diğer idari sorunlar mevcuttur. Özellikle uluslararası şirketlere ait uçaklardan yararlanılamaması hava taşımacılığında büyük bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Yaş meyve ve sebze dışsatımında kargo taşımacılığının ucuz ve seri bir şekilde düzenlenememesi üretimi olumsuz yönde etkilemektedir.

Tarımsal kredi dağıtımı, K.T. Kooperatif Merkez Bankası, Köy Kooperatifleri ve TC Ziraat Bankası tarafından yapılmaktadır. Üreticiler özellikle yatırıma dönük finansman zorlukları çekmektedir. Yatırım kredisi temini için başvuru bankaların verebileceği azami kredi miktarları ile kredi süresi yetersiz kalmaktadır. Ayrıca kefalet ile ilgili işlemlerdeki sorunlar ile faizlerin yüksek olması kredi

kullanımını zorlaştırmaktadır. Üretimde yaşanan verim düşüklüğü ürün maliyetlerini artırmakta, malzeme ve işgücü gibi üretim faktörlerinin israfına neden olmakta ve bu da tarımsal üretimi olumsuz yönde etkilemektedir.

Mevcut tarımsal makine parkının çeşitliliği ve birçok makinelerin genellikle ekonomik ömrünü tamamlamış olması, bu makinelerde gereksinim duyulan yedek aksam çeşit ve miktarlarını büyük oranda artırmaktadır. Bu durum tarım sektöründe kullanılan makine ve teçhizatın istenilen zaman ve koşullarda temin edilmesinde sorun teşkil etmekte ve üretim maliyetlerini artırıcı bir nitelik taşımaktadır.

Tarım ve Orman Bakanlığı'na bağlı Daire ve kuruluşların "Kuruluş, Görev ve Çalışma Esasları" Yasalarında belirlenen kadroların organize edilerek doldurulmamış olması bu daire ve kuruluşlarımızın fonksiyonlarını gerektiği gibi yerine getirmelerini sınırlarken tarım sektörünün gelişmesini de olumsuz yönde etkilemektedir.

KKTC'nde ihtiyaç duyulan suyun büyük bir kısmının karşılandığı yeraltı su rezervlerinin tek beslenme kaynağı olan yıllık yağışların 350-400 mm. gibi düşük bir düzeyde olmasının yanı sıra, yeraltı suyunun aşırı ve kontrolsüz kullanımı akiferlerdeki su seviyelerinin devamlı azalmasına ve bazı bölgelerde bu azalmanın tehlikeli boyutlara ulaşmasına ve tuzlanmaya neden olmaktadır. KKTC'nde mevcut doğal su kaynaklarının sınırlılığı su sorununu her geçen gün ağırlaştırırken su kıtlığı, ülke tarımının sürekli olarak karşı karşıya bulunduğu önemli bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. (1).

Son 15 yıl içinde, yatırım ve devlet destekleri, damlama yöntemi ile sulamanın daha etkin kullanılmasına yönelik olsa da toplam üretime etkileri çok olmamıştır. Düşen yağış oranı ve değişen iklim (sıcaklık artışı), sektörde zorlayıcı yeni koşullara yol açmıştır. Bunun üstesinden gelmek için 2010 yılında Türkiye Cumhuriyeti ile yapılan anlaşmayla başlayan Ülkeye Deniz Altından Borularla Yıllık 75 milyon m³lük Su Temini Projesi 2016 yılında

DOSYA

TARIM

tamamlanmıştır. Ancak, bu süre zarfında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti kanadı, iç dağıtım hatlarını tamamlamadığı için adaya ulaşan su denize akmakta ve tarımda kullanılamamaktadır. (2)

3.2. Temel Sorunlar

Kuzey Kıbrıs tarım sektörünün genel bir sosyo-ekonomik resmi çekildiği zaman sektörde karşılaşılan ve başlıca yapısal ve konjonktürel sorunlar şöyle özetlenebilmektedir:

- **Sektörel Strateji & Politika Eksikliği:** Öncelikle, tarım politikaları irdelendiği zaman sektörün en önemli sıkıntılarının başında tüm paydaşların katılımıyla belirlenmiş sürdürülebilir bir tarım stratejisinin eksikliği artık tüm taraflar tarafından kabul edilen ana problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Uzun vadeli stratejilerin ötesinde, günümüzde devletin dönemsel olarak belirlediği kısa vadeli politikalarını dahi sürdürmekte zorlandığı görülmektedir.
- **Ölçek Sorunu:** Tarımsal işletmelerin ortalama işletme büyüklüğü gerek AB ortalamalarının gerekse de Güney Kıbrıs ortalamalarının oldukça altındadır; bu durumun nedenlerinden bir tanesi de üreticilerin bir bölümünün tarımı ikinci bir iş olarak yürütmesidir. Kırsal kesimde gelir çeşitlenmesi iyi bir olgu olabilir ancak, Kuzey Kıbrıs özelinde bu çeşitlenmenin ana kaynağı kamu istihdamıdır. Bu olgu ise işletmelerin rantabl ölçeklere geçmesinin veya teknolojik yatırımlar yapmalarının önünde önemli bir engel teşkil etmektedir.
- **Yanlış Destekleme Politikaları:** Üreticiye sağlanan toplam destekler görece olarak AB, OECD ve ABD gibi ülkelerin altındadır. Ancak, Kuzey Kıbrıs tarım sektöründe sorun desteklerin boyutu olmaktan öte desteklerin veriliş şeklidir. Tarıma çeşitli kuruluşlar üzerinden farklı destekler sağlanmasına rağmen, fiyat desteği hâlâ en önemli destek olmaya devam etmektedir; ancak çeşitli kurumlar tarafından gerçekleştirilen müdahale alımları sırasında erkencilik gibi avantajları teşvik edecek

fiyat farklılaştırmaları pek uygulanmamaktadır. Tüm bunların ötesinde destekleme sistemleri çiftçiyi desteklemekten çok fiyatları desteklemekte, bu durum ise iç piyasada fiyatların yüksek olmasına neden olmaktadır. İç fiyatların yüksekliği ekonominin lokomotifini olan hizmet sektörünün rekabet gücünü olumsuz etkilemektedir.

- **Katma Değer Yaratamama:** Ürün işleme olanakları sektörün potansiyelini yansıtmaktan oldukça uzaktır. Bu durum tarımın özellikle hizmet sektörü gibi alanlarda tamamlayıcılık özelliklerini tam olarak realize edememesine ve ekonomiye potansiyelini yansıtacak katma değer yaratamamasına neden olmaktadır.
- **Sektördeki Yetersiz Örgütlenme:** Tüm bunların ötesinde, belirtilmesi gereken bir diğer önemli unsur, tarım kesimindeki eksik ve yetersiz örgütlenmedir.
- **Düşük Rekabet Gücü:** Hayvancılık ve bitkisel üretimde (ölçek sorununa bağlı olarak) verimlilik, mekanizasyon ve altyapı sorunu hâkimdir; bu durum ise uluslararası piyasalara entegrasyon durumunda ana sektörlerin rekabet etmekte zorlanacağı anlamına gelmektedir. Rekabet gücünü etkileyen bir diğer önemli unsur ise girdi maliyetlerinin görece yüksekliği ve büyük ölçüde dışa bağımlı olmasıdır.
- **Vizyon Eksikliği:** Tarım politikaları belirleyen temel motifler günümüz dünyasının çok yönlü taleplerini karşılamaktan uzak ve sadece üretici gelirini hedefleyen bir yapıda ele alınmaktadır. Bunun dışında tüketicilerin gıda güvenliğini sağlayacak ve tarladan sofraya üretimin her aşamasını denetleyip kontrol edecek bir sistem gerek teknik gerekse de hukuksal altyapı anlamında mevcut bulunmamaktadır. Bu eksiklik devletin destek ödemelerinde dahi kendini göstermekte; çiftçi, çiftlik veya hayvan kayıt sistemi tam olarak kurulmadığı için alternatif destekleme modellerine geçişte sıkıntılar yaşanmaktadır.
- **Dış Ticarete Uygun Altyapı Eksikliği:**

DOSYA

TARIM

Uluslararası ticarete entegre olmamanın bir sonucu olarak, günümüz dış ticaretinin gerekliliği olan denetim altyapısı, uluslararası akredite laboratuvarlar, pazarlama standartları, çiftçi veya hayvan kayıt sistemi vs. gibi mekanizmalar geliştirilememiştir. Ayrıca ihracatta ürün çeşitlenmesi potansiyeli olmasına rağmen gerçekleştirilememiş ve sınırlı sayıda tarımsal ürün çeşidinde dış ticaret yapılmaktadır.

- **Yanlış Uzmanlaşma:** Kapalı ekonomik yapı ve dış rekabetin yeteri kadar olmamasının sonucu tarımsal üretim deseninde kısmen yanlış uzmanlaşma görülmektedir. Örneğin, ihracat potansiyeline sahip taze meyve-sebze sektörünün üretim veya ihracat içindeki payı olması gerekenin altında, hayvancılık sektörünün ve özellikle büyükbaş hayvancılığın payı olması gerekenden fazladır. Unutulmamalıdır ki; dış rekabet mevcut olsa idi yüksek olasılıkla bazı alt sektörlerde sektör ve üreticiler daha kârlı farklı alanlara kaymak zorunda kalacaklardı.

Görüldüğü üzere, KKTC ekonomisine uygulanan izolasyonlar ülke ekonomisi için olumsuz pek çok yapısal sorunu da beraberinde getirmiştir. Bu sorunların en önemlisi kapalı bir ekonomik yapı içerisinde dünya ile rekabet etmemenin getirdiği esnek ve dinamik olmaktan uzak bir ekonomik yapı ve buna bağlı olarak gerçek ekonomik potansiyelimizi hayata geçirememektir. Ancak tüm bunların ötesinde ticari anlamda izole olmanın en önemli etkilerinden bir tanesi de uluslararası ticaretinin gerektirdiği kuralları uygulamak için teknik ve hukuksal altyapıyı ve buna bağlı devlet örgütlenmesini oluşturamamamız olmuştur.

Günümüzde sorunlar daha da ağırlaşarak ve çeşitlenerek karşımıza çıkmaktadır. Bu durum ise zaten sınırlı olan dolaylı ihracat yollarında sektörün ihracatını olumsuz etkilemektedir. Hayvansal hastalıklar ve hayvan kayıt sistemimizin olmaması nedeniyle hayvansal ürünlerin yeşil hat tüzüğüne dâhil olmaması veya Türkiye Cumhuriyeti'nin DTÖ veya AB kuralları gereği geliştirdiği mevzuatlara bağlı olarak Mersin üzerinden yapılan ihracatta yaşanan

sıkıntılar günümüzde karşımıza çıkan ve zaten kısıtlı olan ihracatımızı olumsuz etkileyen sorunlara birer örnektir. (3).

4. Tarımda Planlama Çalışmaları ve Çözüm Arayışları

4.1. KKTC Tarımında Planlama ve Strateji Çalışmaları

Ülkede, sürdürülebilir doğal kaynakların yönetimini sağlayarak, tarım sektöründeki rekabetçiliği artırmanın ve kırsal alanlarda yaşayan toplumun yaşam koşullarının iyileştirilmesine olanak sağlayacak ve 10 yıl süre ile stratejik hedeflerin belirlenmesine yönelik olarak Tarım Master Planı hazırlanmıştır. Ayrıca, çiftçiye gerekli bilgilerin etkin bir şekilde ulaşmasını sağlayacak kurumsal çerçevenin geliştirilmesi için hedefler de konmuştur. Bu planın amacı; KKTC'de mevcut kaynakların etkin kullanımı ile ekonomik, sosyal, çevresel ve uluslararası gelişmeleri dikkate alarak örgütlü rekabet edebilen, sürdürülebilir bir tarım sektörünün oluşturulmasıdır. Kırsal Kalkınma, Gıda Güvenliği, yeni destekleme modeline ilişkin faaliyetler, eylem planları ve yasal mevzuatlar bu planın devamında yürütülecek çalışmalardır.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Tarım ve Doğal Kaynaklar Bakanı Sayın Nazım ÇAVUŞOĞLU, 2017 yılında hazırlanan “**Tarım Master Planı**” önsözünde; “Tarım Master Planı ile kaynakların belirlenmesi (toprak, su, ekoloji), mevcut durum tespiti, kısıtların ortaya konulması (üretim tekniği, örgütlenme, yatırım gereksinimi gibi) güçlü yönler, zayıf yönler, fırsatlar, tehditler ve tarımsal ekonomi de dikkate alınarak tarımsal üretimin planlanması hedeflenmiştir. Tarımda verimliliğin ve çiftçi gelirinin artırılması, ürün arzının ve gıda güvenliğinin sürekliliğinin sağlanması yanında, tarımın dış ticaretteki önemi, stratejik eylem planı ve hedefleri de ortaya konmuştur.” şeklinde tarım stratejilerini açıklamıştır.

“**Tarım Master Planı**”nda **Tarım Vizyonu**; “KKTC de mevcut kaynakların etkin kullanımı ile

DOSYA

TARIM

ekonomik, sosyal, çevresel, uluslararası gelişmeleri ve kırsal kalkınmayı dikkate alan, gıda güvenliğini önemseyen örgütlü, rekabet edebilen, sürdürülebilir bir tarım sektörü yaratmaktadır.” olarak ifade edilmiştir. (1).

Kuzey Kıbrıs Tarım Sektörü ile ilgili stratejik planlama anlamında sınırlı sayıda çalışma yapılmıştır. Öncelikle 2006 yılında Dünya Bankası uzmanları tarafından hazırlanan raporda tarım sektörünün güzel bir fotoğrafı çekilmiş ve çok genel hatlarıyla sektörün geleceği tartışılmıştır. Bu çalışmadaki en önemli tespit; Kuzey Kıbrıs'ta tarımsal desteklerin boyutunun dünya ve OECD ortalamalarından farklı olmadığı ancak temel sorunun desteklerin boyutundan çok desteklerin verilmiş şeklinde olduğu tespitidir. Bu gibi çalışmaların en önemlilerinden olan 2009 yılına ait “Kuzey Kıbrıs için Tarım Stratejisi” çalışması da AB uzmanları tarafından hazırlanmış ve çalışmada sektörün tarımsal destekleme anlamında AB Müktesebatına uyumu için yapılması gerekenler anlatılmıştır.

2010 yılında ise Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Uzmanları ve KKTC Tarım Bakanlığı'nın düzenlediği “KKTC Tarım Stratejileri Geliştirme Çalıştayı” düzenlenmiştir. Geniş bir katılımı ile düzenlenen çalıştayda tüm sektör temsil edilmiş ve sektörün sorunlarının tespiti yapılmıştır. Bu çalıştayı takiben söz konusu dört parametre çerçevesinde kısa ve orta vadede yapılması gereken bir “2011-2015 Tarım Strateji Belgesi” hazırlanmış ve uygulanması yönünde görüş birliğine varılmıştır. Günümüz itibarıyla bu stratejide öne çıkan unsurlara hemen hemen hiç uyulmadığı ve bu alanlarda adım atılmadığı görülmektedir. 2013 yılında TEPAV tarafından yapılan çalışmada ise önemli bir noktaya parmak basılmış ve reform yönünde yapılacak çalışmalarda ve günümüz ihtiyaçlarına cevap verme noktasında “KKTC Tarım ve Doğal Kaynaklar Bakanlığının Kurumsal ve Fonksiyonel Analizi” raporu hazırlanmıştır. Çalışmada mevcut bakanlık yapısının günümüz ihtiyaçlarına cevap verme anlamında yetersiz kaldığı tespiti yapılmış ve bakanlık için alternatif bir teşkilat yapısı geliştirilmiştir. Yine aynı

şekilde bu yönde 2015 itibarıyla atılmış bir adım bulunmamaktadır. (3)

4.2. KKTC Tarımı İçin Çözüm Önerileri

KKTC tarımını doğrudan ve dolaylı olarak etkileyen olumsuzlukların ortadan kaldırılmasına yönelik ortaya konulmuş stratejiler ve çözüm önerileri ile ilgili bazı değerlendirmeler aşağıda verilmiştir.

Bu kapsamda; “Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde İstikrarlı Ve Sürdürülebilir Ekonomik Büyüme Sektör Temelli Analiz Ve Politika Önerileri” adlı raporda çözüm önerileri:

Tarımsal Destek Sisteminin Gözden Geçirilmesi: Sektörün gelişimi için, tarım sektörüne sağlanan destekler ilgili alanlarda tarımsal ürün işleme kapasitesini geliştirecek şekilde de düşünülmeli ve iç piyasadaki arz fazlası ürünlerin işlenerek tüm yıl talebe cevap vermesi sağlanmalıdır. Bu bağlamda kümelenme çalışmaları için gerekli stratejik çalışmalar yapılmalı ve kamunun çeşitli destek programlarında kümelenme çalışmalarına etkin destekler sağlanmalıdır.

Müdahale Kurumlarının Yeniden Yapılanması: Ülke ekonomisinin küçük bir ada ekonomisi olması nedeniyle piyasa yapısında arz yönlü sıkıntılar olması ve çeşitli alanlarda tam rekabet koşullarının oluşmaması yüksek bir olasılıktır. Tarım sektörü kendi öz koşulları nedeniyle tüm dünyada da devlet kurumlarının müdahalesine maruz kalan bir yapıdadır. KKTC’de müdahale kurumları da özellikle tahıl, patates ve narenciye alanında piyasaya yön veren bir yapıda çalışmaktadırlar.

Bu bağlamda önerilen:

- Tarım müdahale kurumlarının maksadıyla çalışma prensiplerinin ve uyguladıkları fiyat politikalarının esnek ve görev zararlarını minimize edecek şekilde yeniden kurgulanmaları gerekmektedir. Bu noktada amaç mevcut tek fiyat sistemi terk edilerek, sektörün erkencilik

DOSYA

TARIM

avantajını realize etmesine olanak tanıyacak esnek fiyatlandırma sisteminin hayata geçirilmesi olmalıdır.

Tarım Sigortası Sisteminin Yeniden Kurgulanması: Tarım sektöründe aktif olan tarım sigortası sistemi belirli ürünleri kapsayan bir yapıdadır. Ancak, gerek küresel ısınma gerekse de gittikçe düzensizleşen mevsim hareketleri nedeniyle özellikle sebze sektöründe don, fırtına dolu gibi nedenlerle ciddi üretim kayıpları daha sık görülmeye başlanmıştır. Söz konusu ürünleri de tarım sigortası kapsamına almak Tarım Sigortası Fonu'nun bütçesini dikkate aldığımızda zor görünmektedir.

Bu bağlamda önerilen:

- Sigorta kapsamına girmeyen ürünleri de kapsayacak şekilde özel tarım sigortası sistemi gerek yasal gerekse de teknik anlamda hazırlanmalı ve hayata geçirilmelidir. Bu noktada devletin sigorta primlerine katkıda bulunacağı bir sistemin kurgulanması sistemin başarısı için de gereklidir.

Gıda Yasası ve Tarladan Sofraya Denetim Altyapısı: Tüm modern ülkelerde olduğu gibi tarım bakanlığını yapısı ve işlevleri sadece üretici desteklemekle sınırlı kalmamalı, ürün kalitesini "tarladan sofraya" denetleyecek bir sistem kurulmalıdır. Kurulacak sistemin dış piyasalarda geçerliliği olması için gerekli gıda kontrol laboratuvar altyapısı, akreditasyonlar vs. gibi unsurlar oldukça dikkatli planlanmalıdır.

Bu bağlamda önerilen:

- Gıda güvenliğini sağlayacak gıda yasası ve daha da önemlisi ilgili tüzükler çıkarılarak acilen hayata geçirilmelidirler. Bağımsız çalışabilecek bir denetim ve kontrol sistemini etkin kılacak ve aynı zamanda yetki karmaşasına son verecek 'Koruma Kontrol Genel Müdürlüğü' benzeri bir yapının kurulması da bu noktada sistemin başarısı için elzem görünmektedir.

Narenciye Sektörü: Narenciye sektöründe ekilen alan ve üretim rakamları uzun yıllardan beri azalmakta ve başta pazarlama ve sulamaya bağlı

sorunlar olmak üzere pek çok sorun sektörün gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir. (3).

Kahramanoğlu ve arkadaşları hazırladıkları; "Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Tarım Sektörünün Başlıca Sorunları Ve Çözüm Önerileri" adlı raporda, belirledikleri başlıca sorunların çözümü için yapılması gerekenler şu şekilde özetlemiştir:

1. Üretici tanımları yapılarak üreticiler kayıt altına alınmalı; çok küçük üretim alanına sahip üreticilerin birleşerek kooperatif/ şirket veya üretici grubu şeklinde hareket etmesi; üreticilere profesyonel destek sunulması suretiyle üreticilerin bilinçlendirilmesi ve doğru ürün deseninin oluşturulması sağlanmalıdır.

2. Devlet kadrolarındaki hantallık ve tikanlıklar giderilmeli; mevcut personel uzmanlaştırılarak etkin bir şekilde üretim alanlarında kullanılmalı; yasalardaki ve sistemdeki mevcut eksiklikler giderilerek serbest çalışan ziraat mühendislerinin de sahada aktif olması sağlanmalıdır.

3. Tarımda sürdürülebilirliği sağlamak ve Türkiye Cumhuriyeti'nden gelen su ile birlikte ülkedeki su kaynaklarının etkin bir şekilde yönetilebilmesi için bitki deseni yeniden şekillendirilmeli; katma değeri yüksek, öncelik ülke ihtiyaçları olmak koşuluyla uluslararası pazarda da rekabet edilebilir ürünler üzerinde durulmalıdır.

4. Ülke koşullarına uygun, iklimsel avantajların olduğu patates, enginar, narenciye, zeytin, harnup gibi Kıbrıs ile özdeşleşmiş özellikli (niş) ürünler ile Su Kullanım Etkinliği yüksek incir, badem, ceviz, marul, patlıcan ve karnabahar gibi ürünlerin yetiştirilmesi üzerinde durulmalıdır.

5. Üretim planlanmasında mutlaka ülke ihtiyaçları ve pazar dikkate alınarak, üretici yönlendirilmelidir. Devlet teşviklerinde; pazarlanabilir, kaliteli ve sertifikalı ürünlere öncelik verilmelidir.

DOSYA

TARIM

6. Tarımsal sanayiye önem verilmeli. Tarımsal sanayinin geliştirilmesi için üreticilerin bir araya gelerek oluşturacağı şirket ve/veya kooperatifler teşvik edilerek üreticilerin rekabet edebilirliği artırılmalıdır.

7. Mevcut sistemdeki gelişigüzel uygulamalar ve kontrollerin yerine, gıda güvenliğini gerçekten sağlayacak ve sürdürülebilir kılacak; tüketicilerin yerli ürünlere olan güvenini yeniden kazandıracak tarladan sofraya kadar izlenebilir bir denetim sistemi kurulmalıdır. Bu sayede hem üretici hem çevre hem de tüketici sağlığı korunurken ürünlere olan güven ve dış pazarlara erişim de kolaylaştırılabilir.

8. Ülkedeki mevcut tarımsal gen kaynaklarının belirlenip yok olmasını engellemek için gerekli bilimsel araştırmaların yapıp bu gen kaynaklarının koruma altına alınması, böylece doğal zenginliklerden doğru şekilde yararlanılarak ülke ekonomisine de katkısı sağlanmalıdır.

Tüm bu önerilerin hayata geçirilebilmesi için temel gereklilik, sağlam bir politik duruş ve siyasi değişikliklerin etkilemeyeceği kısa, orta ve uzun

vadeli plan ve programlardan geçmektedir. (2).

Kaynaklar:

1. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Tarım Ve Doğal Kaynaklar Bakanlığı Tarım Master Planı. 2017. <https://tarim.gov.ct.tr/Portals/110/Plan%20ve%20Stratejiler/Tar%C4%B1m%20Master%20Plan%C4%B1%202017.pdf?ver=2018-09-28-132425-077>

2. İbrahim Kahramanoğlu, Serhat Usanmaz ve Turgut Alas. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Tarım Sektörünün Başlıca Sorunları Ve Çözüm Önerileri. Lefke Avrupa Üniversitesi, Tarım Bilimleri ve Teknolojileri Fakültesi, Lefke-Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti. <https://www.turktob.org.tr/dergi/makaleler/dergi25/34-36.pdf>

3. Mustafa Besim ve Kamil Sertoğlu. 2015. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde İstikrarlı Ve Sürdürülebilir Ekonomik Büyüme Sektör Temelli Analiz Ve Politika Önerileri <http://i-rep.emu.edu.tr:8080/xmlui/handle/11129/1890>

DOSYA

TURİZM VE ÇEVRE

KKTC TURİZMİ

Mustafa ERİŞMEN
KKTC Turizm ve Çevre Bakanlığı Müsteşarı

KKTC ekonomisinin lokomotif sektörü olan Kuzey Kıbrıs turizminin geliştirilmesi, daha fazla turistin ülkeye gelmesi, yatak kapasitesinin, uçak seferlerinin artırılması ve bilet fiyatlarının ucuzlaması için Türkiye Cumhuriyetindeki ilgililerle göreve geldiğimiz günden itibaren yoğun bir çalışma içine girmiş bulunmaktayız.

Turizm ve Çevre Bakanlığı olarak en büyük hedefimiz ülkedeki yatak kapasitesi ve turist sayısını artırmaktır.

Turizmde stratejik ve kalkınma planı üzerinde çalışmalar yapmaya başladık. Çalışmaları 10 yıllık süreye yayarak, gerek üniversite hocaları gerekse de ana muhalefet parti temsilcileriyle bir arada çalışmalar hızlandırılarak ilerlemektedir.

Ülkemizin daha iyi tanıtılması ve pazarlanması için de profesyonel bir çalışma başlatmış durumdayız. Dijital medya, sosyal medya gibi çağımızın gerekliliği olan yöntemlerle ülke tanıtımında atağa kalkıyoruz.

Turizm fuarlarının yanı sıra yapacağımız road show etkinlikleri ile Türkiye’de başlattığımız KKTC tanıtım günleri etkinlikleri ile sesimizi her yerde duyurmak istiyoruz.

Kıbrıs’ın en değerli antik limanına sahibiz, turizm tanıtımlarında da hep bu limanı ön plana çıkarıyoruz. Limanın şu anki durumu iyi değil. Limana artık bir el atma zamanı gelmiştir. Bu çerçevede bir ön düzenleme projesi başlattık ve bu proje için Aralık ayında ihaleye çıkacağız.

Projenin tamamlanmasının ardından liman 3 ay süreyle tadil edilecek ve iyileştirme çalışması başlayacak. Bu konuda esnafla da anlaştık. 2020’de Girne Antik Limanı yenilenmiş olacak. Girne Belediyesi ile de limanda müşterek hareket ediyoruz, yetki karmaşası olmayacak. Limanı görsel anlamda iyi duruma getirmek için çalışıyoruz.

KKTC’ye giriş ve çıkış yapan turistlerin Lokmacı

DOSYA

TURİZM VE ÇEVRE

sınır kapsamında yaz aylarında güneşten, kış aylarında ise yağmurdan korunmak için ahşap tahtadan modern gölgelik yaptırıldı. Ülkeye giriş yapacak kişiler daha önceleri çok büyük sıkıntılar yaşıyordu artık bu sorun ortadan kalkmış oldu.

Ülkemizin ambargolara maruz kalmasından ötürü özellikle Güney Kıbrıs Rum Kesimi'nin ülke turizmimize çok fazla baltalamaları oluyor.

Avrupalı turistin yanı sıra Çin ve Tayvan'dan Türkiye'ye gelen turistlerin Kuzey Kıbrıs'a gelmeleri yönünde bir girişim başlatmıştık. Eskiden Çin ve Tayvan'dan gelen turistler Türkiye'ye tek girişlik vize ile girip tekrar ülkelerine geri dönüyorlardı. Türkiye dışında farklı bir ülkeye geçme imkânları yoktu. Cumhurbaşkanı Yardımcımız Fuat Oktay Beyle yaptığımız ziyarette konuyu kendilerine ilettik. Kendileri de bu sıkıntıyı kısa süre içerisinde çözerek vize kapsamına KKTC'yi de dâhil etti.

Böylece Çin ve Tayvan'dan Türkiye'ye gelen turistler artık KKTC'yi de ziyaret edebilecekler.

Bu çerçevede Ankara ve İstanbul'da Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanı başta olmak üzere Türk Hava Yolları, acenteler ve birliklerle bir araya geldik.

THY ve Anadolu Jet'in ülkeye seferlerini artırmasını istedik, bunun yanında bağlantılı uçuşların yapılmasını talep ettik. Hatay destinasyonuna uçuş konması talebimiz oldu ve 8 Ağustos tarihinden itibaren bu isteğimiz gerçekleşti.

Karadeniz'den de KKTC'ye direkt sefer talep ettik. Önümüzdeki yıl Ercan'dan Karadeniz bölgesine uçuş başlatılması yönünde de söz aldık.

Ülkemizde lokomotif sektörler bakımından turizm ve eğitim sektörü ön plana çıkıyor. Turistlerin yanı sıra ülkemizde 100 binin üzerinde eğitim gören öğrenci bulunuyor. Tabii ki bu öğrencilerin ve ailelerinin ülkemiz ekonomisine ciddi bir katkıları bulunuyor. Ülkemizdeki esnafın da öğrencilerden büyük bir pay aldığını söyleyebilirim. O nedenle ülkeye gelen turistler kadar öğrencilerde bizler için çok değerli.

Ülkemiz bir yandan 5 yıldızlı otellerinde en lüks

tatil olanaklarını sunarken 4 yıldız 3 yıldız 2 yıldız 1 yıldız ve tatil köylerinde özel ilgiye yönelik pek çok seçenek sunmaktadır.

Diğer bir yandan 300 gün güneş gören adamız 10 bin yıllık köklü tarihi ve kültürel geçmişi ile kültür turizmimizi en iyi şekilde yaşatmaktadır.

Kuzey Kıbrıs Sağlık Turizminde gerek hastanelerde yapılan medical, gerekse de otellerde sunulan wellness olanakları ile önemli bir potansiyele sahiptir.

Ayrıca Spor turizmi, eko agro turizm gibi pek çok zengin turistik ürünler de ziyaretçilerimize sunuyoruz.

Özetle başta kitle turizmi olmak üzere alternatif turizm çeşitleri sağlık, spor, eko turizm, kongre turizmi gibi alanlarda nitelikli bir destinasyon olma özelliği taşıyoruz.

Turizmin yanı sıra çevre ile ilgili de gerekli projeleri hayata geçirmeye başlamış durumdayız. Bu çerçevede ilk olarak Katı Atıkların Bertaraf Merkezi'nin ilk etabının açılışını yaptık. Tehlikeli atıkların geçmişte Güngör Bertaraf Merkezi'nde bekletiyorduk. Sağlık ve Tarım Bakanlıkları ile hastanelerin tehlikeli atıklar konusunda artık sıkıntı yaşamayacağını söyleyebilirim.

Bu merkezin açılmasıyla süresi dolmuş ilaçlar, tehlikeli atıklar, kimyasallar ve benzeri tüm atıklar imha edilecektir.

Bu atıklar filtrelenmiş merkezde yakılacak, yakma işleminin ardından yapılacak analizler ile atık kalmadan bu sorunu çözeceğiz. Yapılan tüm bu işlemler Çevre Koruma Dairesi tarafından online sistemle de izlenebilecek.

Türkiye Cumhuriyeti Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ile çalışması başlatılan atıksu arıtma tesisleri, ön arıtma tesisleri, derin deniz deşarjı yapan ve suyu ısı transferi amaçlı kullanarak alıcı ortama deşarj eden tesislerin çıkışlarına kurulacak Sürekli Atıksu İzleme Sistemi (SAİS) yılsonuna kadar kurularak devreye girecektir.

Ayrıca söz konusu sistemi Çevre Koruma Dairesi online olarak izleyip kontrol edebilecektir.

DOSYA

TURİZM VE ÇEVRE

GİRNE'NİN TARİHİ VE YAT LİMANI

Hülya ÖZKOYUNCU
UGTF Genel Sekreteri
TDPB KKTC Genel Koordinatörü

Girne tarihinden Girne Yat limanı ve Bellapais Manastırı tarihi bilgilerini okurlarımızla paylaşalım dedik; ama önce Girne'den kısacası bahsedelim;

Girne kasabasının tarihi M.Ö. 10. Yüzyıla dayanıyor. Kuzey Kıbrıs'ın en önemli turizm şehri diyebiliriz. Eşsiz doğası önemli tarihi alanları ile görenleri büyülüyor. Ege bölgesinden gelen küçük toplulukların ilk yerleşim merkezi olan Girne, Kıbrıs'ın eski çağlardaki 10 Krallığından birinin merkezi olarak Kıbrıs'a hakim olan çeşitli medeniyetlerin izlerini taşıyan tarihi bir kent olma özelliği taşıyor. Tarihinde Bizanslılar tarafından savunmaya müsait bir şekle getirilen Girne'nin eski liman bölgesi, Kale ve çevresini yeniden inşa eden Lüzinyanlar ve Venedikliler tarafından geliştirilmiş olduğu tarihi bilgiler arasında. Osmanlılar döneminde üzerinde

çalışma yapılmayan bir liman olarak kalan Girne, İngilizler tarafından bir liman ve sayfiye kasabası olarak yeniden düzenlenmiştir. Girne kasabası İngiliz İmparatorluğu döneminde Sömürgeler arasında seyahat eden asker ve ailelerinin, güzel ve romantik atmosferi nedeniyle, durak ve tatil yeri olmuştur. Bugün de aynı karakteri taşıyan Girne kasabası, dinlendirici bir tatil için Akdeniz'in en ideal ve ender yerlerinden biridir. Eski yapıların muhafaza edildiği at nalı şeklindeki limanını çevreleyen Restorant, Bar ve Küçük Hoteller turistlere eşsiz bir atmosfer içinde hizmet eder. Tarihi yerler bakımından da Girne Bölgesi ziyaretçilerine iyi bir seçim vaadeder. Tarihi Liman, Girne Kalesi, Batık Gemi Müzesi, St. Hilarion Kalesi, Bellapais Manastırı ve Folklor Müzesi görülmeğe değer tarihi yerlerden bazılarıdır. her köşesi tarih olan Girne de eşsiz doğal güzellikleri de bir o kadar dikkat çekici ve

DOSYA

TURİZM VE ÇEVRE

büyüleyicidir. Adanın en güzel tatil yeri olan Girne, bir söylentiye göre İ.Ö. X. Yüzyılda Peloponez'den gelen Aka'lar tarafından kurulmuştur. Kurucuları kente Anavatanlarındaki bir dağın adı olan Kyrenia adını vermişlerdir. Bugün Kuzey Kıbrıs 'a gelen yerli ve yabancı turistlerin en uğrak yerlerinden biridir.

COĞRAFİ KONUM VE DOĞAL YAPI

Akdeniz'in üçüncü büyük ülkesi olan Kıbrıs'ın kuzeyinde yer alan Girne şehrinin yüzölçümü 50 kilometre karedir. Yerleşim olarak çok katlı apartmanlara rastlamak hemen hemen imkânsızdır. Girne'nin güneyinde bulunan Girne sıradağları batıda Kayalar köyü yakınlarında kıyıda başlayarak, doğuda Yedikonuk köyüne kadar uzanır. Kayalar dağı, Lapta dağı, Beşparmak dağları ve Kantara dağlarından oluşan Girne muhteşem yeşil florası ile tam bir oksijen deposudur. Aynı zamanda batıdan doğuya sahil ile adanın iç taraflarını birbirine bağlayan üç önemli geçit ise sırası ile Geçitköy Boğazı, Girne Boğazı ve Mersinlik ' Tatlısu Boğazlarıdır.

En yüksek nokta 1023 metrede Servili Tepe'dir. Bu dağların arasında yer yer oluşan düzlükler, Karpaz Yarımadasına kadar görülmektedir. Girne sıradağlarının kuzey etekleri Halep çamlarıyla doludur. Mis gibi kokusuyla doğal parfümü ortalığı büyüler. Verimli bir toprak şeridi olan Girne'de narenciye, zeytin ve harup yetişir. Sahil şeridi firuze suları ile denizin tadını çıkarmak isteyenler için inanılmaz güzelliğindedir.

Girne şehrine tipik Akdeniz iklimi hakimdir. Yazları uzun ve kurak, kışları ise kısa ve yağışlıdır. Yağışlar çoğunlukla yağmur şeklinde olmakta, nadiren Girne sıradağlarına kısa sürede eriyen kar düşmektedir. En soğuk Ocak ayı ortalaması 9 derece, en sıcak Temmuz ayı ortalaması 40 dercedir. Deniz kıyıları yazın serin olmakla beraber, nemli olduğundan iç kesimlere göre daha sıcaktır. Deniz suyu sıcaklığı ortalama 21 dercedir.

Hiç şüphesiz ki! Akdeniz'in en gizemli ve güzel şehri olan Girne kıyı şeridi boyunca güzel kumsalları bulunuyor. Şehir tatil komplekslerinin

DOSYA

TURİZM VE ÇEVRE

en yoğun bulunduğu şehir ünvanını taşıyor. Akdeniz ile Beşparmak dağları arasında kalan Girne MÖ 10.yy Akatlar tarafından kurulmuş. Şehrin en güzel yeri olan marina (liman) eski Venedik evleri, restoran ve tavernalar ile sizleri karşılıyor.

Yat limanı, at nalı şeklinde deniz sularını çepeçevreleyip tarihi binalarıyla gerdanlıkta bir inci misali dizilmiş olup farklı bir ambiyans sergilemektedir. bu yat limanında balık

resturantları cafeler eğlence yerleri canlı müzikler gelenlerin tercihi oluyor. Büyüklü küçüklü yatlar kış ve yaz ayı demeden her daim hareketli ve misafirlerini ağırlıyor. Gelen misafirlerin anılarını ölümsüzleştiren bu yat limanı sanatçıların eserlerine ilham oluyor.

Eşsiz bir güzelliğe sahip olan Girne özellikle yaz aylarında renkli balıkçı kayıkları ve lüks yatlarla dolup taşıyor.

KIBRIS'IN BİYO COĞRAFYASI

1.Bitkiler

Tarih öncesi çağlarda Kıbrıs'ın vejetasyon coğrafyasının bugünkünden çok farklı olduğu, adadaki ormanların karışık ormanlar olduğu meşe, akçaağaç, kızılbaş, çınar gibi türlerin ormanlara daha fazla oranda katıldıkları bilinmektedir. Aşırı faydalanmalar ve yangınlara ilaveten ekolojik şartların da değişmesi ile geniş yapraklı orman ağaçlarının ormanlara katılım oranı yavaş yavaş azalmıştır. Nitekim bugün akçaağaçlar derin kuru dere yataklarına, çınarlar ise taban suyu seviyesinin yüksek olduğu akışlı dere kenarlarına veya kaynak çevrelerine çekilmiştir. Makiler aşırı tahripler ile gariglere ve hatta yer yer bozkıra özgü bodur çalılıklara dönüşmüştür. Kıbrıs Adasındaki doğal bitki örtüsü veya park ağaçlarının türleri ve çeşitliliği iklim, toprak, topografya ve beşeri faktörlerle belirlenmiştir. Nitekim adada çok çeşitli vejetasyon formasyonları bulunmakta ve yetişmektedir. Bu vejetasyon çeşitliliği Kıbrıs Adası'nın coğrafik konumu ile ilişkilidir. Kuzeyde Girne Dağları, Güneyde Trodos Dağları'nın yüksekliği ve uzanışı, kıyıları ile iç kesimler ve deniz seviyesinden yüksek alanlarda birbirinden farklı bitki türleri yaratmıştır. Yarıkurak Akdeniz iklimi'nin etkisi altındaki Kıbrıs'ta doğal bitki örtüsünün yapısını da bu iklim tipi belirlemiştir. Kıbrıs'ta yükseklik ve denize göre konumdan kaynaklanan sıcaklık ve nemlilik gibi iklim elemanlarının etkisi ile ortaya çıkan iklim farklılaşması dar alanlarda farklı bitki türlerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Kıbrıs adasındaki çeşitliliğin bir sebebi de Kıbrıs'ın tarihi geçmişi ile ilgilidir. İngiliz sömürgesi yılları boyunca Avusturalya, Yeni Zelanda, Hindistan, Güney Afrika, Pakistan gibi İngiliz sömürgelerinden gelip giden görevlilerin beraberinde getirdiği tohumlar ve fidanlar adadaki orman ve park ağaçlarındaki

Doç. Dr. Serkan İLSEVEN

**Yakın Doğu Üniversitesi Fen Edebiyat
Fakültesi Öğretim Görevlisi
KKTC Cumhuriyet Meclisi İdari Mali Teknik
ve Parlamenter Hizmetler Eski Müdürü**

çeşitliliğin diğer bir sebebidir. Kıbrıs'ta doğal bitki toplulukları yüksek dağlık alanlardan iç ova ve kıyı ovalarına doğru adeta dört basamak oluşturur. Bunlar Trodos ve Girne Dağlarında Yoğunlaşan iğne yapraklı ormanlar, bu ormanların altında maki ve garigler ve daha alçak iç kısımlarda bozkırlar.

A- ORMANLAR : Kıbrıs'ta ormanlar Kuzeyde Girne Dağları güneyde ise Trodos dağları üzerinde yoğunluk kazanır. Geçmişte çok zengin bir orman örtüsüne sahip olan Kıbrıs Adası'nda aşırı kesimler ve yangınlar neticesinde orman örtüsü tahrip edilmiştir. Kıbrıs'taki ormanlar Trodos Dağları Ormanları ile Girne Dağları Ormanları olmak üzere ikiye ayrılır.

DOSYA

TURİZM VE ÇEVRE

a- Trodos Ormanları: Trodos Dağlarında ormanlar üç değişik kuşaktan oluşur. Batıda deniz seviyesinden itibaren yaklaşık olarak 1000 metreye kadar ulaşan kızılçam ormanları, 1000 metreden sonra 1400 metreye kadar ulaşan sedir ormanları ve 1200-1950 metrelerde rastlanan karaçam ormanları.

Bunların dışında Trodos dağlarında özellikle kuzeye ve kuzey batıya bakan vadi içlerinde ve nemli yamaçlarda geniş yapraklı orman ağaçlarından kızılmeşe, karaağaç, akçaağaç ve çınarlar orman oluşturacak kadar fazla

olmamakla beraber yaygındır. Sedirler adada sadece Trodos Dağları eteklerinde Baf Ormanı diye bilinen alanda doğal olarak yetişir. Sedir vadisi denilen bu yerde görkemli sedirlerin sayısı otuz bini bulur. Sedirler adamızda bir zamanlar çok daha geniş alanlara yayılıyordu. Leke'deki Bakır madeninde maden direkleri amacı ile gemi yapımında da kereste olarak kullanılmak üzere ilk çağlarda çokça tahrip edilmiştir. Karaçamlar Trodos Dağlarında 1200-1600 metreler arasında kızılçamlar ile karışık ormanlar oluştururken, 1600 metreden sonra saf ormanlar teşkil eden birinci sınıf orman ağacıdır.

DOSYA

TURİZM VE ÇEVRE

b- Girne Dağları Ormanları; Girne Dağları orman yönünden Kuzey Kıbrıs'ın en şanslı alanlarının başında gelir. Bu ormanlar genellikle Girne Dağlarının kuzey yamaçları boyunca yaygındır. Bu ormanların meşcere oluşturacak oranda yayılabildiği ormanlarımız; Lapta Kızılçam ormanları, Karşıyaka Kızılçam ormanları, Tepebaşı Kızılçam ormanları, Akdeniz Köyü fıstıkçamı ve ardıç ormanları, Alevkayası Kızılçam ormanları ve Kantara Kızılçam ormanlarıdır. Bu ormanların en karakteristik elemanları kızılçamlar, serviler ve ardıçlardır. Özellikle Lapta ve Alevkayası Yöre'sinde kızılçamlar deniz seviyesinden Girne Dağlarının zirvelerine kadar geniş ormanlar oluşturur. Servili Tepe kuzey çevresi servilerin Dünya'da en güzel geliştiği ve en iyi yayıldığı yerlerdendir. Bu bölgedeki uygun iklim şartları nedeni ile 25 metre yüksekliğe

ulaşan serviler çok geniş mesafelerde yayılış gösterirler. Ardıçlar Akdeniz Köyü kızılçam ve fıstıkçamı ormanları içerisinde küçük koruluklar oluştururken Karpaz Yarımadası'nda saf birlikler oluştururlar. Girne Dağlarının özellikle Lapta Dağlarının kuzeye bakan vadileri boyunca yer yer karaağaç ve çınarlar küçük koruluklar oluşturur. Girne Dağları ormanları içerisinde nadiren görülen orman ağaçları olan Akçaağaç, Mazi meşesi (pelit), Çınar ve Karaağaç gibi türler geçmişte Kıbrıs'ın ikliminin bugünküne oranla daha nemli olduğuna en büyük kanıtlardır. Okaliptüsler ise geçmişte genelde bataklıkları kurutmak amacı ile dikilmiş bugün yer yer Adada küçük koruluklar oluşturmuştur. Gemikonağı, Gazimağusa ve Lefkoşa'da buna benzer küçük koruluklar vardır.

DOSYA

TURİZM VE ÇEVRE

B- MAKİLER : Makiler, yaz mevsiminin uzun, kış mevsiminin ılık geçtiği Akdeniz iklimde en yaygın doğal vejetasyondur. Her zaman yeşil, kısa boylu çalı ve ağaççıklardan oluşan makiler Kıbrıs'ta toprak örtüsünün sıg olduğu yamaçlarda kendiliğinden gelişirken, bazı yörelerde tahripler sonucunda gelişmiş ikincil bir oluşumdur. Sözkonusu alanlarda yangınlarla tahrip olmuş kızılçamların yerine sonradan araziye yayılarak çoğalmışlardır. Kıbrıs'taki en yaygın maki elemanları, sakız(şinya), defne, mersin, defne, sandal ağacı, delice (yabani zeytin), keçiboynuzu(harnup), kermez meşesi'dir. Makiler Kıbrıs'ta Kış ılıklığından dolayı yapraklarını dökmez her mevsim yeşil kalır. Uzun süren (Mayıs-Ekim) yaz kuraklığından korunmak için kökleri son derece uzundur. Bu özelliği ile büyük yangınlardan sonra iğne yapraklıların aksine derin kökleri sayesinde yeniden yeşerirler. Şiddetli yaz sıcaklarından korunmak için makilerde yapraklar tüylü parlak ve serttir. Bu özelliği ile buharlaşmayı azaltıp yaz sıcaklarına dayanabilmektedirler. Makileri Kıbrıs'ta 0-700 metre yükseklikler arasında Akdeniz'e bakan her yamaçta görmek mümkündür. Makilerin adada en iyi geliştiği yerler kuzeyde Girne dağları'nın kuzey yamaçları,

Karpaz Yarımadasında Yenierenköy-Dipkarpaz arası, güneyde Trodos dağlarının alçak yamaçları ile Ağrotur üs bölgesidir.

C- GARİGLER: Garig, Kıbrıs'ta maki formasyonunun tahribi ile araziye sonradan yerleşen, daha kurak ve daha fakir toprakların vejetasyonudur. Boyları 50 cm – 1 metre arasında değişir. Dikenli, çok az nemle hayatını sürdürebilen bu bitkilerin hemen hepsi derin köklüdür. Toprak- bitki arasındaki su ilişkisini dengede tutabilmek için büyük olan kış yapraklarını, küçülmüş olan yaz yaprakları ile değiştirerek terleme yüzeylerini azaltıp Kıbrıs'ın yaz sıcaklarına dayanır. Keçiboğan, Abdestbozan, kekik, funda, cehri, en bilinen garig elemanlarıdır. Kıbrıs'ta kireçtaşının yüzeye çıktığı Kayalar Dağları yamaçları (Kuzey- güney), aşırı otlatmalar ve yangınlarla tahrip edilmiş Girne dağlarının Güney etekleri Özellikle Geçitkale kuzeyindeki tepelik araziler gariglerin en yaygın olduğu alanlardır.

DOSYA

TURİZM VE ÇEVRE

D- BOZKIRLAR (STEPLER) : Kıbrıs Adası'nda deniz etkisinin pek sokulamadığı iç bölgelerde yıllık yağış miktarı son derece düşüktür. Yaz kuraklıklarının da şiddetli olması nedeni ile iç bölgelerde özellikle Mesarya'da karasal iklimi çağrıştıran iklim şartları ortaya çıkmaktadır. Akdeniz ikliminden farklı bu karasal iklime geçiş alanında bozkır(step) adı verilen genellikle tek yıllık ot topluluğu doğal bitki örtüsünü oluşturur. Genel olarak Ocak-Mart aylarında renk renk çiçeklerle bezenmiş olan bozkır alanları, Mayıs ayından itibaren sararır ve kurur. Kıbrıs'ta soğanlı ve yumrulu bazı bozkır türleri çok yıllık olup bir kısım organlarını korumak sureti ile ertesi yılın vejetasyon devresini beklemektedir. Ada'da en yaygın step türleri gömeç, anemon, lale, tarlahardalı (lapsana), kuşkonmaz (ayrelli), Yavşan otu, papatya, gavcar, ekşilice, gabbar, mandrake(adamotu), çiriş otu (şimşir) dur. Mesarya'da Steplerin içerisinde dikenli yapısı ile kuraklığa dayanıklılık kazanmış gonnaralar ve çatarezler, dere içlerinde yine kuraklığa dayanıklı tuzsever ilginler mevcuttur.

E-KIBRIS'A UYUM SAĞLAMIS BİTKİLER: Kıbrıs'ta geçmişte dış ülkelerden getirilmiş, Kıbrıs'ın iklimine uyum sağlamış çoğalabilen ağaçlar mevcuttur. Bunların bazıları okadar yaygındır ki küçük ormanlar bile oluşturmaktadır. Özellikle erozyon kontrolü ve kumulların ilerleyişlerini durdurmak için adaya getirilen Kıbrıs Akasyası ve Fıstık Çamları Kıbrıs'ta en yaygın ekzotik ağaçlardır. Koruçam Yarımadası, Salamis çevresi Fıstık çamı korulukları ile kaplıdır. Kıbrıs Adası'na İngiliz sömürge döneminde bataklıkları kurutmak ve mesaryadaki yakacak odun ihtiyacını karşılamak için getirilmiş ve çokça dikilmiş ağaçlardan bir tanesinde okaliptüslerdir. Eskiden bataklık olan Gemikonağı Lefkoşa ve

Mağusa'nın pek çok yerinde şu anda okaliptüs korulukları bulunmaktadır. Kıbrıs'ta doğal orman bitkileri arasında kabul edeceğimiz bu türlerin dışında çok çeşitli park ağaçları da dikilmiş ve dikilmektedir. Parklarda bahçelerde güzel görünümünden dolayı çeşitli ülkelerden getirilip dikilen türlerin en önemlileri yalancı akasya, zangalak, biber ağacı, kauçuk, paulownia, erguvan, salkım söğüt, jakaranda, palmiye, hurma, demir ağaç, kallitris, arukarya, Orkide Ağacı, Ehrami servi, mavi servi, özbek kavağı, titrek kavak, yalancı kavak, palmiye, grovilya, kauçuk, alev ağacı, salkım söğüt vb .

2.Kıbrıs'ın Kuşları

Kıbrıs, kuş göç yolları üstünde sulak alanları, ormanları, sık çalılıkları, kıraç alanları ve kayalıkları ile birlikte farklı ekosistemler içeren; ekosistemlerin çeşitliliği oranında, farklı kuş tür çeşitliliği barındıran Akdeniz'in doğusunda önemli bir soluklanma, kışlama ve üreme alanıdır. Ada Avrupa Afrika arasında en önemli göç yollarından biri üzerindedir (Göç Haritası).

Kıbrıs'ta bugüne kadar 400'e yakın kuş türü kaydedilmiştir. Bu kuşların 204'ü Transit, 90'ı Kış Ziyaretçisi, 43'ü Yerli ve 31'i yaz ziyaretçisidir. Kıbrıs'ın kuzey-güney göç yolları üzerinde bulunması çok sayıda kuş türünü ada üzerinden geçmeye zorlarken bunların büyük kısmı aynı zamanda adada kısa sürelerle dinlenme yapar. Kıbrıs'ta uluslar arası öneme sahip olan Larnaka, Ağrotur ve Ayluga gölleri yüzlerce kuş türüne ev sahipliği yapmaktadır.

Kıbrıs'ta sadece 74 yavrulayan kuş türü vardır. Yavrulayan kuş türlerinden bazıları

DOSYA

TURİZM VE ÇEVRE

bütün yılı Kıbrıs'ta geçirirler. Bunların bazıları, serçe (*Passer domesticus*), saka (*Carduelis carduelis*), keklik (*Alectoris chukar*), fassa (*Coluba palumbus*), gorono=leş kargası (*Corvus corone*), büyükbaştankara (*Parus major*), saksagan'dır (*Pica pica*). Bazıları ise Kıbrıs'ta yavrulayıp kışı sıcak güney ülkelerinde özellikle Afrika'da geçirirler. Bunların en önemlileri ise ibibik (*Upupa epops*), kır kırlangıcı (*Hirunda rustuca*), ebabil'dir (*Apus apus*).

Coğrafik konumundan dolayı Afrika'dan Avrupa'ya ve Avrupa'dan Afrika'ya olan büyük kuş göçlerinin bir bölümü Kıbrıs üzerinden gerçekleşmektedir. Göçmen kuşlar göç ederken denizleri geniş yerlerden değil kıyılar ve adalar boyunca dar olan alanlardan kat etmeyi tercih ederler. Kıbrıs adası da göçmen kuşların dinlenmek amacıyla kullandıkları önemli bir istasyon konumundadır. Özellikle kuzeyde Kaleburnu ve Koruçam, güney Kıbrıs'ta ise Ağrotur ile Greko Burnu çevreleri kuşların en önemli dinlenme alanlarıdır. Kıbrıs üzerinden gerçekleşen bu kuş göçleri Kuzeyden

Güneye Ağustos-Ekim ayları arasında, Güneyden kuzeye Mart-Mayıs ayları arasında gerçekleşmektedir. Sonbaharda Avrupa'dan Afrika'ya göç eden göçmen kuşların bazı türleri Afrika'ya göç etmektense ılıman Akdeniz yöresinde kalıp kışı buralarda geçirmeyi tercih etmektedirler. Bu kuşlar Kıbrıs'a Kasım ayında gelip Mart ayına kadar Kıbrıs'ta konaklamaktadırlar. Kara kuş (*Turdus merula*), Cıkla (*Turdus philomelus*), Kızılgardan (*Erithacus rubesula*) gibi Kıbrıs'ta iki ayrı tür endemik kuş bulunmaktadır. Bunlar Kıbrıs kuyrukkakanı (*Oenanthe cyprica*) ve Kıbrıs ötleğenidir (*Sylvia melantorax*).

Kıbrıs'ta 6 endemik kuş türü bulunmaktadır. Bunlar:

- 1- Kıbrıs Kuyrukkakanı (*Oenanthe cyprica*)
- 2- Kıbrıs Ötleğeni (*Sylvia melanothorax*)
Kıbrıs'ta 4 de alt tür olduğu bilinmektedir.
- 1- İsakkuşu (*Otus scops cypricus*),
- 2-) Çam Baştankarası (*Parus ater cypricus*)
- 3- Bahçe Tırmaşık kuşu (*Certhia brachydactyla dorotheae*)
- 4- Alakarga (*Garrulus glandarius glasznieri*)

Kıbrıs Kuyrukkakanı (*Oenanthe cyprica*)

DOSYA

TURİZM VE ÇEVRE

Ülkemizde kuşları tehdit eden çeşitli faktörler vardır. Zirai ilaçlamalar, Sulu tarım, yol inşaatları, plansız yapılaşma, bilinçsiz kimyasal kullanımı, teknolojinin yoğun olarak uygulanması, bilinçsiz ve aşırı avlanma, sulak alanları kurutma faaliyetleri, yavruların ve yumurtaların toplanması, Yasa dışı ticaret, anız yakılması, ağaç kesimleri, turizm amaçlı müdahaleler, küresel ısınma gibi faaliyetler kuşlar için tehlike arz etmektedir.

Coğrafik olarak Kıbrıs'tan çok büyük olan

Türkiye'de bugüne kadar 483 tür kuş gözlemlenmişken, Kıbrıs'ta bu rakamın 400'e yakındır. Araştırmacı Hüseyin Yorgancı' ya göre, 1960'ta bu rakam 347 idi.

Adada özlemlenen kuş türleri arasında (kazara göçmen) yolunu kaybedip adaya uğrayanlar bulunmakta, Dipkarpaz'da Hint kargası, Koruçam'da Alamecek, Kap Kumrusu ve tek bir kez görülen "Cambaz Kartal"ın kazara göçmen olarak sınıflanmaktadır.

Kıbrıs Ötleğeni (*Sylvia melanothorax*)

Kıbrıs'a ıssız sahilleri tercih eden ve Uluslararası Doğayı Koruma Derneği (IUCN) nesli tükenme aşamasında olan Ada Martısı ile sadece Akdeniz bölgelerinde bulunan bir Ortadoğu kuşu olan Turaç kuşları yabancı kuş gözlemcilerini adaya çeken önemli türlerdir. Kara Akbaba ve Kızıl Akbaba'nın 1970'li yılların sonundan itibaren Girne Dağları'ndan çekilmiştir. Girne Dağlarında 1980 den önce çobanların yavru keçilere zarar verdikleri gerekçesi ile tilki ve köpekleri zehirlemek maksadı ile zehirli et atmaları Akbabaları insan eli ile tüketmiştir, leşlere zehir

konması, adadaki katır ve eşek gibi büyük baş hayvanların azalması ile leş bulmada zorlanmaları Akbabaların yok olmasına neden olan diğer unsurlardır. Kızıl Akbaba'lar Güney Kıbrıs'ta doğaya bırakılan bireyler sayesinde yeniden hayat bulmuş bugün sayıları 50 ye yaklaşmıştır. Trodosta akbabalar doğaya çığ hayvan parçası bırakılan akbaba Lokantaları sayesinde yaşamlarını sürdürmektedir. Suyun altında yürüeyebilen Dere Kuşunun 1954 sonra kaydı yoktur. Eskiden Kıbrıs'ta üreyen Şah Kartallar artık kazara göçmen kategorisindedir.

DOSYA

TURİZM VE ÇEVRE

Adadaki kuş türlerinin arasında sayıları azalan türler de bulunmaktadır.

“Ercan Havaalanı bölgesinde, ıssız çorak bölgeleri tercih eden bağırtlak kuşundan çok küçük bir popülasyon kaldı; 1980’li yıllarda ülkeye binlerce gelen, bugün IUCN tarafından tehdit altında ilan edilen kuşlar sınıfında yer almasına rağmen ülkede avlanılmasına izin verilen üveyik (Streptopelia turtur) popülasyonu her geçen yıl azalmaktadır; yine IUCN tarafından tehdit altında kuşlar sınıfında bulunan Ada Martısı’nın (Audouin’s Gull) da sadece Karpaz Burnu açıklarındaki Klides adalarında üremektedir”

Akdeniz yöresine özgü tavşancıl kartallarından Kuzey Kıbrıs’ta sadece 10 üreyen çift kalmıştır. Bu tür sadece Girne dağlarındaki yüksek bölgelere yuvalamaktadır. Taş ocağı faaliyetleri Girne doğusuna doğru Beşparmak, Kantara ve Karpaz Dağları yamaçlarındaki turistik yapılaşma Tavşancıl Kartalların geleceğini tehlikeye sokmaktadır. Özellikle Tatlısu çevresi bu kuşların en çok görüldüğü alandır.

Üveyik yaz göçmeni

Kuşlar açısından adanın en önemli sulak alanları Larnaka, Ağrotur ve Ayluga gölleridir. 8 tür kuşun sadece Gazimağusa’daki Ayluga gölünde üremektedir. Güney Kıbrıs’tan üremek için bu gölü tercih eden bu sulak alana gelen bazı kuşlar vardır. Ayluga gölünü ideal bir yuvalama ortamı yapan unsur ise göl içerisinde yetişen ve dolayısı ile tilki, köpek gibi tehlikeler karşı doğal bir koruma sağlayan ılgınlardır.(Tamarix sbsp).

3. Kıbrıs Kurbağaları ve Sürüngenleri

Kurbağalar; Kıbrısta 3 kurbağa (Gece kurbağası (Bufo viridis), Yeşil Kurbağa (Hyla savignyi) ve Ova Kurbağası (Rana ridibunda) vardır. Amfibiler (iki-yaşamlılar) omurgaya sahip balık ile sürüngen arasında özellik gösteren soğukkanlı hayvanlardır. Yaşamlarını hem suda hem de karada sürdürürler. Larvaları (tam gelişmemiş yavrular) suda olgunlaşır ve balıklar gibi solungaçlarla nefes alıp verir. Bu yüzden sulak ortamlara ihtiyaç duyarlar. Kıbrıs’ta bataklıkların ve sulak alanların kurutulması en çok kurbağaları etkilemektedir. Amfibilerin su ve oksijeni soğuran (absorbe eden) nemli, pulsuz derileri vardır. Bu özellik onları kurumaya (dehidrasyon; vücut sıvısının kaybı) karşı korunmasız kılar. Nemli koşullar olmadığında derileri kurur ve ölürler. Yetişkinler akciğer ve derileri ile solunum yaparlar.

Bilim adamları, 20. yüzyılın son yarısında, tüm dünyada amfibi sayısında ve türlerinde tehlikeli boyutlarda bir azalma görüldüğünü belirtmektedirler. Azalmanın birçok faktöre dayandığını önesürmektedirler: Su ekosistemlerinin kirlenmesi, sürekli artan insan nüfusu nedeniyle yaşam alanlarının yok olması ve tahminen, ozon azalması nedeniyle artan morötesi ışınlar. Amfibiler gösterge türleri ya da sağlıkları yaşadıkları alanın ekosisteminin sağlıklı olduğunu gösteren türler olarak bilinmektedir. Sayıları azaldıkça, tüm dünyadaki sağlıklı ekosistemlerin de sayısı azalmakta ve sonuçta bu da birçok başka hayvan ve bitki türünün azalmasına neden olmaktadır.

Kaplumbağalar; Kıbrıs’ta 3 kaplumbağa çeşidi vardır. Bunlar çizgili

DOSYA

TURİZM VE ÇEVRE

kaplumbağa (*Mauremys caspica*), Çorba kaplumbağası (*Chelonia mydas*) ve *Carretta carretta*

Kertenkeleler; Kıbrısta 11 tür kertenkele tesbit edilmiştir. Bunlar; *Cyrtopodion kotschy* (ince Parmaklı Keler), *Hemidactylus turcicus* (Geniş Parmaklı Keler, -Mişaro”), *Laudakia stellio* (Dikenli Keler, ”Gurkuda’), *Chamaeleo chamaeleon* (Bukalemun, ”Hamolyo,

Bumukapan”), *Acanthodactylus schniberi* (Tarak Parmaklı Kertenkele), *Lacerta troodica* (Troodos Kertenkelesi), *Ophisops elegans* (Tarla Kertenkelesi, Yılan Gözlü Kertenkele) , *Ablepharus budaki* Göçmen, (Kıbrıs İnce Kertenkelesi), *Chalcides ocellatus* (Benekli Kertenkele, ”Bizaska”), *Eumeces schneideri* (Sarı Kertenkele), *Mabuya vittata* (Şeritli Kertenkele)

Kedi gözlü yılan (*Telescopus fallax*)

***Macrovipera Lebetina* (foto Bayram Göçmen)**

Karayılan (*Coluber jugularis*)

***Coluber nummifer* Reuss, (Sikkeli Yılan)**

DOSYA

TURİZM VE ÇEVRE

Adadaki yılan türü sayısı ise 10dur. Bunlar Coluber jugularis (Kara Yılan), Coluber cypriensis Schätti. (Kıbrıs Kırbaç Yılanı), Coluber najadum (ince Yılan, “Ok Yılanı”), Coluber nummifer Reuss, (Sikkeli Yılan), Eirenis modestus (Uysal Yılan), Natrix natrix (Yarı Sucul Yılan), Telescopus fallax (Kedi Gözlü Yılan), Malpolon monspessulanus (Çukur Başlı Yılan, “Sarı Yılan”), Vipera lebetina (Koca Engerek, “Batsalli, Sağır Yılan”)

Bir ada olarak Kıbrıs faunasının biyoçeşitliliği (tür, gen ve ekosistem çeşitliliği) Doğu Akdeniz Kıtası ülkelerine göre çok zengin değildir. Coğrafik izolasyona bağlı olarak Kıbrıs’taki endemizm yüksektir. Kıbrıs’taki hayvanlar anakaradaki benzerlerinden uzun zaman önce ayrılmışlar ve farklı evrimsel yollar izlemişlerdir. Trodos kertenkelesi, Kıbrıs Su Kurbağası ve Kıbrıs Kırbaç Yılanı Kıbrıs’a endemik türlerdir. Kıbrıs Kırbaç yılanı hariç diğer ikisi adanın kuzeyinde de bulunabilen türlerdir. 7 tür de alttür seviyesinde adaya endemiktir. Yarı Sucul Yılan hariç diğer 6 tür adanın kuzeyinde de bulunabilen alttürlerdir.

Adanın jeolojik oluşumu üç jeolojik zaman periyodunda gerçekleşmiştir. İlk olarak Paleozoyik zaman devrinde Trodos Dağları tek bir ada şeklinde ortaya çıkmaya başlamıştır. Daha sonra Mezozoyik zaman devrinde Beşparmak Dağları farklı bir ada olarak şeklini almaya başlamıştır. Senozoyik zaman devrinde deniz seviyesi değişikliklerine bağlı olarak Mesarya ovası son şeklini almış ve şimdiki ada şekillenmiştir. Kıbrıs’ın Anadolu anakarasından yaklaşık 5 milyon yıl önce

ayrıldığı düşünülmektedir. Bu izolasyon adanın bugünkü herpetofaunasının oluşumunda önemli bir rol oynamıştır ve endemik sürüngen ırkları için de temel faktör olmuştur.

Kıbrıs’ta zehirli kertenkele ya da kurbağa türü bulunmamaktadır fakat adadaki yılan türlerinin yaklaşık % 30’u zehirlidir. Kedigözlü yılan ve Çukurbaşlı yılan, zehir dişlerinin üst çenenin gerisinde olması nedeniyle ince vücut kısımlarını (parmak vb.) ısırma süreci zararsızdır. Buna karşın üst çenenin önünde bulunan bir çift zehir dişine sahip Koca Engerek’e (gufi) çayırılık ve kayalıktaşıklık alanlarda, özellikle gece vakti rastlanıldığı için, birçok memeli türü hatta insan için bile tehlikeli olabilmektedir.

İnsanlarda yılanlara karşı korkunç bir nefret ve ön yargı vardır. Masallar, efsaneler, deyimler hep yılan düşmanlığı üzerine kuruludur. Oysa bilinenin aksine yılanlar insanlar için son derece faydalı hayvanlardır.

Tarımda, bağ, bahçe ve tarlalarda bulunan fareler gibi zararlı kemirgenleri yiyerek beslendiğinden, tarıma faydası dokunmakta ve birçok bilinçli çiftçi tarafından yılanlar korunmaktadır. Bir farenin bir defada 10 yavru doğurduğunu ve yavruların bir aylık olunca doğurabilecek olgunluğa geldiğini düşünürsek, bir fare ve onun neslinden yılda yaklaşık 15.000 fare üreyecektir ve her gün bir fare yiyen yılanın faydası daha iyi anlaşılacaktır. Tarlalarındaki yılanları öldüren veya ticari amaçlarla pazarlarda satan kişiler, büyük zararlara uğramış tarlaları fareler tarafından telef

DOSYA

TURİZM VE ÇEVRE

edilmiştir. Avrupa'da birçok yerde fare ve diğer kemirgenlerle mücadele etmek için yılanlar kullanılmaktadır.

Özellikle Kıbrıs'taki yılanlar bilinenlerin aksine uysal hayvanlardır ve insanlardan kaçarlar, üzerlerine

basmadıkça (ki ayakkabısı olan ve uzun pantolon giymiş birine dişlerini batıramaz) veya bir köşeye kısıtılıp rahatsız etmedikçe insanları ısırılmazlar. Bu bakımdan onları öldürmek yerine üzerlerine basmamaya dikkat göstermek daha insani bir hareket olacaktır.

Bukalemun (Chamaeleo chamaeleon)

DOSYA

TURİZM VE ÇEVRE

Maniola cypricola (Kıbrıs Çayır Esmeri)

Glaucopsyche paphos (Baf Mavisı)

4. Kelebekler

Kıbrıs'ta iklim koşulları, bitki örtüsü ve bulunduğu coğrafya itibarıyla kelebek tür sayısının birçok ülkeye göre az olmasına neden olmuştur. Buna rağmen çok değerli kelebek türlerine ev sahipliği yapmaktadır. Doğanın bu göz alıcı kelebeklerin 53 türüne rastlanan Kıbrıs'ta 3 tür endemik, 3 tür de alt endemiktir. Kıbrıstaki Endemik kelebekler; *Maniola cypricola* (Kıbrıs Çayır Esmeri), *Glaucopsyche paphos* (Baf Mavisı

) *Hipparchia cypriensis* (Kıbrıs Kızılmeleği) dir.

Alt endemikler; *Zerynthia cerisy* ssp. *cypria* (Orman Fistosu), *Chazara briseis* ssp. *larnacana* (Cadı), *Hipparchia syriaca* ssp. *cypriaca* (Büyük Karamelek)tir. Bunların yanında Kıbrıs'taki nesli tükenmeye yüz tutmuş çok ender ve koruma altında olan çok özel bir tür var, bu da *Libythea celtis* (Nettle-tree Butterfly) 'dır.

DOSYA

EĞİTİM VE ÜNİVERSİTELER

ÜNİVERSİTELER ADASI KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ

Dr. Ziya ÖZTÜRKLER
KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı
Yükseköğretim ve Dış İlişkiler Dairesi Müdürü

2019-2020 yılı itibarıyla Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde aktif 21 üniversite yer almaktadır.

21 üniversitede toplamda 103,748 öğrenci eğitim ve öğretimi güvenli bir ortamda, teknik donanımı yüksek, kalite standartlarına uygun bir şekilde almaktadır.

Öğrencilerin dağılımlarına dikkat ettiğimizde 12, 243 KKTC vatandaşı, 50, 286 TC vatandaşı, 41, 219 yabancı uyruklu öğrenci şeklindedir.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde 140 ülkeden öğrencinin eğitim alması

takdire şayandır.

2019 – 2020 yılında KKTC üniversitelerine 21, 867 yeni öğrenci kayıt yaptırmıştır. Bir başka deyişle gelinen noktada artık ülkemiz her yıl 20.000'in üzerinde yeni öğrenciye kapılarını açmaktadır.

Yükseköğretim öğrencisinin ülke ekonomisine ciddi anlamda katkısı vardır. Gazi Mağusa'da 18, 042, Girne'de 22, 411, Güzelyurt'ta 3, 681, Lefke'de 11, 618, Lefkoşa'da 47, 796 öğrenci öğrenim görmektedir. İlçelerin kalkınmasının en önemli unsurunun Yükseköğretim olduğunu vurgulamak gerekmektedir. KKTC' nin turizmle birlikte öncü alanı

DOSYA

EĞİTİM VE ÜNİVERSİTELER

yüksek öğretim oranında Adanın 3/1 oranında yükseköğretim öğrencisi bulunmaktadır.

Ekte sunulan tablolarda daha detaylı veriler okuyuculara derlenmiştir.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinde neden eğitim alınmalı?

KKTC’de neden üniversite okumalıyım şeklindeki soruya verilecek başlıca cevaplar şu şekildedir;

• Kaliteli eğitim verilmektedir...

KKTC üniversitelerinin önemli akreditasyonlara sahip olduğu vurgulamak gerekmektedir. Alınan akreditasyonlar öğrencilerin eğitim ve ilerde bulunacakları ortamlarda kendilerine büyük katkılar sağlayacaktır.

• Dil avantajı...

Ülkemizdeki üniversitelerde birçok bölümde Türkçe ve İngilizce dilinde eğitim alma şansı bulunmaktadır.

• 20 öğrenciye bir akademisyen düşmektedir...

KKTC’de 5000’in üzerinde akademisyen görev almaktadır. 20 öğrenciye bir akademisyen düşmesi öğrenciler için önemlidir.

• Güvenli bir ülke...

Ülkemiz güvenli bir ülke olup, suç oranları detaylı incelendiğinde Dünya’nın en güvenli ülkelerinden biri olduğunu

söylemek yanlış olmaz.

• İlkim ve Doğa güzellikleri...

KKTC Akdeniz iklimi kuşağındadır. Sert bir iklim söz konusu değildir. Güneş ve denizin güzelliklerinden yararlanma şansı vardır. Tarihi zenginlikleri açısından da KKTC değerlendirilmelidir.

• Uluslararası öğrenci zenginliği...

Dil eğitiminin gelişmesi, uluslararasılaşma ve çok kültürlülük yaşadığımız yüzyılın vazgeçilmezleri arasındadır. 140 ülkeden öğrencinin eğitim aldığı KKTC bu vasıfların değerlendirilmesi ve geliştirilmesi açısından önemlidir.

Bunun gibi maddeler artırılabilir. KKTC üniversiteleri uluslararası rekabet gücüne sahip, evrensel standartlarda, nitelikli yükseköğremin sunulduğu bir üniversiteler adası olma vizyonuna sahiptir.

Nitelikli ve sürdürülebilir bir eğitim almak; yükseköğremin itici gücü ile uluslararası tanınırlığa sahip, bilimsel yayınları fazla, teknik donanımlı sınıflarda kaliteli eğitim almak isteyen her gence kapılarımız açıktır.

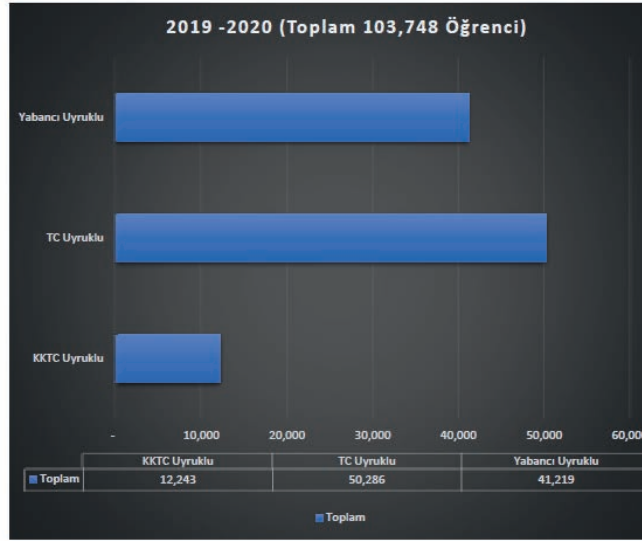
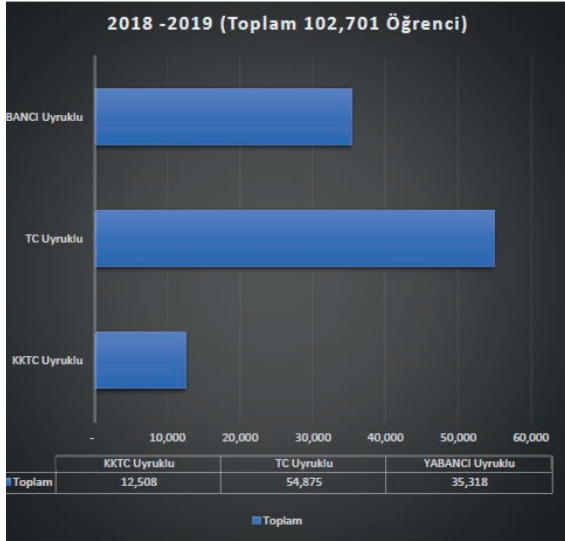
Bu bağlamda ülkemizde eğitim almak isteyen öğrencileri en içten duygularıyla selamlarım. Saygı ve sevgilerimle...

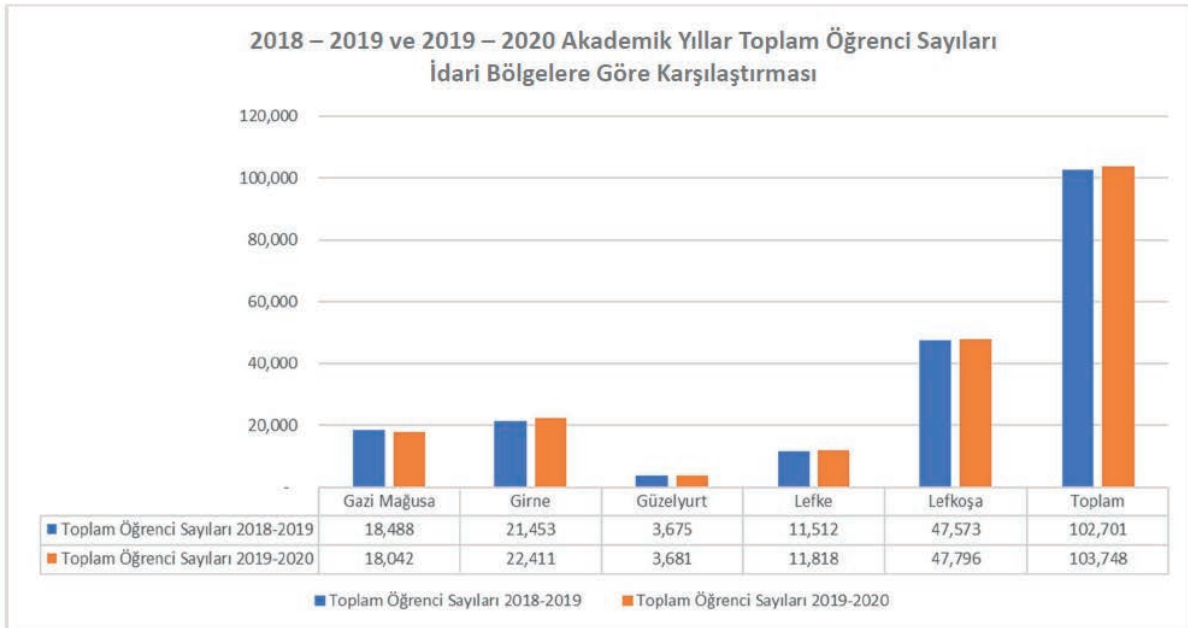
DOSYA

EĞİTİM VE ÜNİVERSİTELER

2018 – 2019 ve 2019 – 2020 Akademik Yılları Toplam Öğrenci Sayılarının Uyuqlara Göre Dağılım Tabloları

KKTC MİLLİ EĞİTİM VE KÜLTÜR BAKANLIĞI
YÜKSEK ÖĞRENİM VE DİŞ İLİŞKİLER DAİRESİ

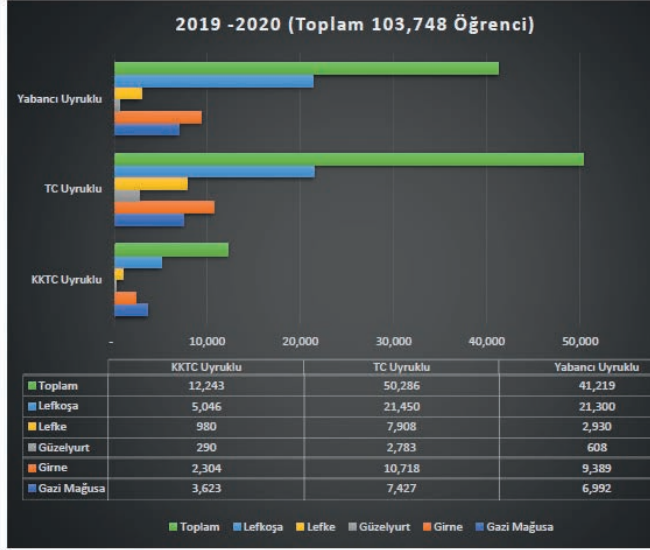
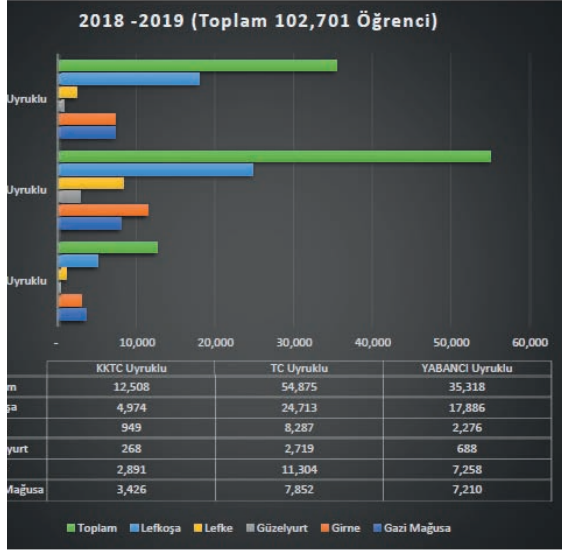
KKTC MİLLİ EĞİTİM VE KÜLTÜR BAKANLIĞI
YÜKSEK ÖĞRENİM VE DİŞ İLİŞKİLER DAİRESİ

DOSYA

EĞİTİM VE ÜNİVERSİTELER

2018 – 2019 ve 2019 – 2020 Akademik Yılları Toplam Öğrenci Sayılarının İdari Bölgelere ve Uyruklara Göre Dağılım Tabloları

KKTC MİLLÎ EĞİTİM VE KÜLTÜR BAKANLIĞI
YÜKSEK ÖĞRENİM VE DİŞ İLİŞKİLER DAİRESİ

2019 – 2020 Üniversitelerin Uyruklara Göre Öğrenci Dağılımları

Üniversiteler	KKTC Uyrukları	TC Uyrukları	YABANCI Uyrukları	Toplam
Yakın Doğu Üniversitesi	3,263	13,211	10,091	26,565
Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi	1,205	7,141	10,136	18,482
Girne Amerikan Üniversitesi	1,937	7,595	8,070	17,602
Doğu Akdeniz Üniversitesi	3,581	6,721	6,590	16,892
Lefke Avrupa Üniversitesi	980	7,908	2,930	11,818
Orta Doğu Teknik Üniversitesi Kuzey Kıbrıs Kampüsü	173	2,277	550	3,000
Girne Üniversitesi	111	1,660	273	2,044
Uluslararası Fınal Üniversitesi	150	748	650	1,548
Kıbrıs Sosyal Bilimler Üniversitesi	83	715	380	1,178
Kıbrıs İlim Üniversitesi	81	951	6	1,038
Akdeniz Karpaz Üniversitesi	230	16	541	787
Kıbrıs Sağlık ve Toplum Bilimleri Üniversitesi	117	506	58	681
Ada Kent Üniversitesi	40	256	176	472
İstanbul Teknik Üniversitesi -Kuzey Kıbrıs Kampüsü	1	450	11	462
Rauf Denktaş Üniversitesi	56	-	250	306
Bahçeşehir Kıbrıs Üniversitesi	12	-	251	263
Kıbrıs - Batı Üniversitesi	1	-	215	216
Kıbrıs Amerikan Üniversitesi	41	119	25	185
Atatürk Öğretmen Akademisi	158	-	-	158
Arkın Yaratıcı Sanatlar ve Tasarım Üniversitesi	23	-	16	39
15 KASIM Üniversitesi	-	12	-	12
Avrupa Liderlik Üniversitesi	-	-	-	-
Toplam	12,243	50,286	41,219	103,748

KKTC MİLLÎ EĞİTİM VE KÜLTÜR BAKANLIĞI
YÜKSEK ÖĞRENİM VE DİŞ İLİŞKİLER DAİRESİ

DEĞİŞİMİN AYAK SESLERİ GELİYOR...

KKTC Başbakanı Ersin Tatar, “Yeni Bir Dünya Düzenine Doğru” zirvesine katılarak konuşma yaptı...

KKTC Başbakanı Ersin Tatar, Aralık ayı sonunda TC Cumhurbaşkanlığı himayelerinde gerçekleştirilen 10. Boğaziçi Zirvesi akşam yemeğinde protokolde Almanya eski Cumhurbaşkanı Christian Wulff ve İspanya eski Başbakanı Rodriguez Zapatero bir araya gelerek uzun uzun sohbet etme imkânı buldular.

Yeni Bir Dünya Düzenine Doğru Zirvesi adına uygun biçimde ileriye dönük pek çok değişiminde sinyallerini veren bir organizasyon oldu.

Bir tarafta Berlin’de gayri resmi görüşme yapılıyor ve belli çevreler bundan medet umuyor. Bir tarafta KKTC Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Kudret Özersay Berlin’de yapılan görüşmeyi sahip çıkılmayan cenazeye benzetiyor. Bir başka tarafta Çok Kutuplu Yeni Dünya Düzeninin temsilcileri Doğu Akdeniz’de KKTC, Türkiye ve Kıbrıs Türkleri için önemli olduğu gibi bizler içinde önemlidir şeklinde mesajlar veriyor. Bir diğer tarafta ise KKTC Başbakanı Ersin Tatar, Almanya eski Cumhurbaşkanı Christian Wulff ve İspanya eski Başbakanı Rodriguez Zapatero ile yemekte bir araya gelerek oldukça sıcak ve samimi sohbetler gerçekleştiriyor. 10. Boğaziçi Zirvesinin “Yeni Bir Dünya Düzenine Doğru” organizasyonunda açılış konuşması yapıyor.

HABERLER

Yine aynı süreçte KKTC Enerji ve Ekonomi Bakanı Hasan Taçoy ile TC Enerji Bakanı Fatih Dönemez kısa bir süre önce ayrı ayrı yaptıkları açıklamalarda 2025'den önce Türkiye ile KKTC arasında deniz altından Enterkonnekte Elektrik Boru Hattı ile Hidrokarbon Boru hattının döşenmesinin öngörüldüğünü açıkladılar.

Berlin Duvarı soğuk savaşın sona erip tek kutuplu yenedünya düzenin başladığının da bir bakıma simgesidir. Bakın siz şu işe ki Berlin Duvarının yıkılma yıldönümü bir bakıma içerisinde bulunduğumuz süreçte de bu kez tek kutuplu dünya düzeninin yerini çok kutuplu dünya düzenine bırakması ile de aynı günlerde anılıyor!

Fransa NATO'nun beyin ölümü gerçekleşti diyerek Natoya alternatif olarak kurulan PESCO'yu öne çıkarmaya çalışıyor!

Bir süredir Tek Kutuplu Dünya Düzeni'nin yerini Çok Kutuplu Yenedünya Düzenine bıraktığını yazıyorum. Değişim başlamış ve hızla ilerlemektedir! Değişimin reddedilmesi ya da görmezlikten gelinmesi sizce söz konusu olabilir

mi? Geçmişte değişime karşı direnenlerin başlarına nelerin geldiğini görmek isteyenler tarih sayfalarına bakabilirler...

1991'de Soğuk Savaş'ın bitmesinin ardından Tek Kutuplu Dünya Düzeni başlamıştı. İçerisinde bulunduğumuz süreçte de Tek Kutuplu Dünya Düzeni yerini Çok Kutuplu Yenedünya Düzenine bırakıyor.

10. Boğaziçi Zirvesi bu yıl "Yeni Bir Dünya Düzenine Doğru" teması ile gerçekleşiyor...

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı himayelerinde, Uluslararası İşbirliği Platformu (UIP) tarafından düzenlenen 10. Boğaziçi Zirvesi, 90 ülkeden binlerce kişinin katılımı ile İstanbul'da yapılıyor.

Zirveye KKTC Başbakanı Ersin Tatar, Almanya eski Cumhurbaşkanı Christian Wulff, ve İspanya eski Başbakanı Rodriguez Zapatero da katılıyor. KKTC Başbakanı Ersin Tatar zirvenin ilk günü açılış konuşmaları çerçevesinde konuşma yaptı.

Himayelerinde

YENİ DÜNYA DÜZENİNE DOĞRU

İnsan Odaklı Kalkınma: Kapsayıcılık, Teknoloji, Etik ve Yönetişim

27-28-29 Kasım tarihlerinde İstanbul Çırağan Sarayı'nda yapılacak olan 10. Zirvemizde 31 panelde 160'a yakın konuşmacıyı ağırlıyoruz.

 Christian Wulf Almanya E. Cumhurbaşkanı	 Rodriguez Zapatero İspanya E. Başbakanı	 Ersin Tatar Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Başbakanı	 Farouk El Sayid Sadek Üniter Servisler Başkanı	 Shahid Aziz Pakistan E. Başbakanı	 Mark Motus Kurucu Ortak, Motus Capital Partners A.B.D.	 Ah Bin Ahmed Al Khasan Katar Ticaret Bakanı	 Hakan Çiftçi Türkiye E. Değişimleri Bakanı	
 Dr. Merve Hacıoğlu Aziz Yazar A.B.D.	 Elin Hristova Kuzey Makedonya Yabancı Yatırım Bakanı	 Dr. Nilayen Taymaz Tayland E. Ticaret Bakanı	 Juan Antonio Marchi Başkan, ONUART İspanya	 Tim Ash Yatırım Stratejisi İngiltere	 Tahir Kızılgöz A.B.D. Sosyal Bankası Başkan Yardımcısı	 Lord Richard Balle Lordlar Kamarası Üyesi	 Prof. Dr. Mustafa Örsenay KKTC Başbakanı Yrd. ve Değişimleri Bakanı	 Mustafa Örsenay Birleşmiş Milletler İklim Uzmanı

STRATEJİK PARTNERLERİMİZ

TİM TÜRKİYE İHRACATÇILAR MECLİSİ

UNIP

GAACC

One Family

ISWEN

PLATINUM

TURKISH AIRLINES

Istanbul Airport

GOLD

KKTC DOSTLUK GRUBU BAŞKANI ORHAN ERDEM ZİYARET EDİLDİ

Türk Dünyası Parlamenter Birliği Genel Başkanı Sayın Nail Çelebi başkanlığındaki heyet 10.10.2029 tarihinde TBMM KKTC Dostluk Grubu Başkanı Orhan ERDEM beyi ziyaret etti.

Heyette yönetim kurulu üyelerimizden Genel Başkan Yardımcısı DR.Reşat DOĞRU, Genel Sekreter Şaban KARDEŞ, Yönetim Kurulu Üyemiz Kemalettin YILMAZ, yer almıştır.

Görüşme de Birlik faaliyetleri başta olmak üzere çeşitli işbirliği konularında görüş alışverişinde bulunuldu.

Yapıcı bir havada geçen görüşme sırasında Sayın Dostluk Grubu Başkanının önümüzdeki dönemde Birliğimizle işbirliği için gerekli çalışmaları yapacaklarını ifade etti.

TDPB GENEL BAŞKANI SAYIN NAIL ÇELEBİ KKTC ANKARA BÜYÜKELÇİSİ KEMAL KÖPRÜLÜ BEYİ ZİYARET ETTİ

Türk Dünyası Parlamenterler Birliği Genel Başkanı Sayın Nail ÇELEBİ başkanlığındaki heyet 09 Ekim 2019 tarihinde kardeş ülke KKTC'nin Ankara Büyükelçisi Kemal KÖPRÜLÜ beyi ziyaret etti. Heyette yönetim kurulu üyelerimizden Kemalettin YILMAZ yer almıştır.

Görüşmede Genel Başkan Sayın Çelebi Birliği'nin faaliyetleri ile önümüzdeki dönemde yürüteceği bazı projeler hakkında Büyükelçi Kemal KÖPRÜLÜ'ye bilgi verdi. Büyükelçi Kemal KÖPRÜLÜ, KKTC ile ilgili önümüzdeki dönemde yürütülebilecek çalışmalarla ilgili bazı telkinlerde bulundu ve her türlü işbirliğine açık olduklarını belirtti . Kardeş ülke Büyükelçisi, KKTC'nin

Büyükelçiliği'nin aynı zamanda Türkiye'nin Büyükelçiliği olduğunu vurguladı.

Görüşmede ayrıca Birlikte olma bilincinin giderek güçlenmesinden duyulan memnuniyet dile getirildi ve iki kardeş ülkenin işbirliği sonucu bölgesel ve uluslararası çok önemli asrın projelerinin gerçekleştirildiğine dikkat çekildi.

Tamamen kardeşlik ve yapıcı bir havada geçen görüşme sırasında Büyükelçi Kemal KÖPRÜLÜ önümüzdeki dönemde Birliğimizle işbirliğine hazır olduklarını belirtti ve kapılarının daima açık olacağını ifade etti.

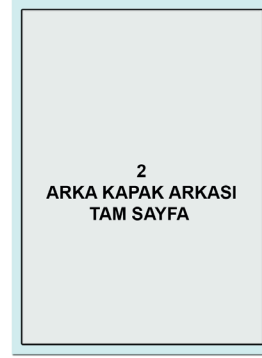

**GENİŞ BİR COĞRAFYAYA ULAŞAN DERGİMİZ REKLAM
ALMAYA BAŞLAMIŞTIR.**

**SİZ DE DERGİMİZDE REKLAMLARINIZLA YER ALARAK BU
COĞRAFYADA GENİŞ BİR KİTLEYE ULAŞABİLİRSİNİZ.**

**DERGİMİZ FORMATINDA YER ALAN REKLAM ALANLARINDAN
BİRİNİ SEÇEREK BİZE ULAŞARAK BİLGİ ALABİLİRSİNİZ .**

DERGİMİZ REKLAM ALANLARI

Tel : 0090 312 433 61 60

Fax : 0090 312 433 80 60

WEB : www.tdpb.org.tr

E-Posta : turkparder@gmail.com

YEŞİL KÜRE ORGANİK

Türkiye'nin en büyük organik tavuk ve yumurta üreticisi

Yeşil Küre, iyi bir geleceğin anahtarının kaliteli gıdadan geçtiğini özümsemiş, hayat felsefesi, işiyle hem dem olmuş, Anadolu girişimcisi Ahmet Aydın tarafından kuruldu. Tarihler 2007'yi gösterirken, tamamen organik üretim yapma fikriyle doğan firma, ilk üretimini organik yumurtayla gerçekleştirdi. Bu, aynı zamanda Türkiye için de bir ilk olmuştu. Organik dünyasına girerek gelecek nesillere hizmet etmeyi hedefleyen öncü firma, Türkiye'de eksikliği hissedilen üretimlere imza atmış, 2009'da Türkiye'nin ilk organik tavuk üretimini de gerçekleştirmiştir. 2012'ye kadar organik tarım ve organik büyükbaş alanlarını da üretimine katarak mevcut ürün gamını oluşturmuştur. 2015'te sertifikalı organik hammadde ve işlenmiş ürün tedarikçisi Tiryaki Holding'le ortak olarak gücüne güç katan Yeşil Küre, yatırımlarını ve faaliyet alanlarını genişletmeyi hızla sürdürmektedir.

Firmamız

- >> Organik üretime 2007'de yumurta ile başlamıştır.
- >> 2008'de organik tarımsal üretimi,
- >> 2009'da organik et tavuğunu,
- >> 2011'de organik sütü,
- >> 2012'de ise organik kırmızı eti de ürün gamına dahil ederek ana faaliyet alanlarında büyümeyi sürdürmüştür.
- >> Türkiye'nin ilk organik tavuk üreticisidir.
- >> 2012'de Ülkenin ilk organik tavuk ihracatını,
- >> 2013'de Ülkenin ilk taze tavuk ihracatını gerçekleştiren markadır.

Bankkart

Seni düşünür o

Sizin için bir karttan daha fazlasını düşündük!

Bankkart'la kredi kartı ve banka kartını birleştirip içine sizi düşünen birçok özellik ekledik. Teknolojisiyle ve avantajlarıyla Bankkart'ın hayatınızı kolaylaştıracak dünyasına sizi de bekleriz.

Kredi kartı ve banka kartı tek kartta!

 Ziraat Bankası

Seni düşünür o
bankkart

 /bankkart

 Müşteri İletişim
Merkezi
www.bankkart.com.tr